

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

63. årgang

11. februar 2020

Indhold

I Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser

BESLUTNINGER OG RESOLUTIONER

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

EØSU's 547. plenarforsamling, 30.10.2019-31.10.2019

2020/C 47/01	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs resolution om bidrag til Kommissionens arbejdsprogram for 2020 og derefter	1
2020/C 47/02	Resolution om indledning af tiltrædelsesforhandlinger med Nordmakedonien og Albanien: EU's troværdighed og geostrategiske interesser bør opretholdes	15

UDTALELSER

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

EØSU's 547. plenarforsamling, 30.10.2019-31.10.2019

2020/C 47/03	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om blockchainteknologi og det indre marked: næste skridt (initiativudtalelse)	17
2020/C 47/04	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en inklusiv sektoromstilling til en digitaliseret jernbaneindustri (initiativudtalelse)	23
2020/C 47/05	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om, at ingen skal lades i stikken ved gennemførelsen af 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling (initiativudtalelse)	30
2020/C 47/06	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om EU's handels- og investeringspolitikkers rolle i styrkelsen af EU's økonomiske resultater (initiativudtalelse)	38

2020/C 47/07	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en mere konstruktiv rolle til civilsamfundet i gennemførelsen af miljølovgivning (Sonderende udtalelse)	50
2020/C 47/08	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om blå bioøkonomi (sonderende udtalelse)	58

III Forberedende retsakter

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

EØSU's 547. plenarforsamling, 30.10.2019-31.10.2019

2020/C 47/09	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Opbygning af tillid til menneskecentreret kunstig intelligens [COM(2019) 168 final]	64
2020/C 47/10	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om den strategiske innovationsdagsorden for Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EIT) for 2021-2027: Styrke Europas innovationstalent og -kapacitet [COM(2019) 330 final — 2019/00152 (COD)] og om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (omarbejdning) [COM(2019) 331 final — 2019/00151 (COD)]	69
2020/C 47/11	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Rådets direktiv om ændring af direktiv 2006/112/EF om det fælles merværdiafgiftssystem og direktiv 2008/118/EF om den generelle ordning for punktafgifter for så vidt angår forsvarsindsats inden for EU's rammer [COM(2019) 192 final — 2019/0096 (CNS)]	76
2020/C 47/12	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Ordninger for tildeling af statsborgerskab og opholdsret til investorer i Den Europæiske Union [COM(2019) 12 final]	81
2020/C 47/13	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Fremskridt med hensyn til gennemførelsen af EU's skovstrategi »En ny EU-skovstrategi: for skove og den skovbaserede sektor« [COM(2018) 811 final]	87
2020/C 47/14	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om gennemførelse af handlingsplanen for den cirkulære økonomi [COM(2019) 190 final]	92
2020/C 47/15	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om fælles gennemførelse af energiunionen og klimaindsatsen — etablering af grundlaget for en vellykket omstilling til ren energi [COM(2019) 285 final]	98

2020/C 47/16	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om ændring af afgørelse nr. 573/2014/EU om øget samarbejde mellem offentlige arbejdsformidlinger (COM(2019) 620 final)	105
2020/C 47/17	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om den økonomiske politik i euroområdet 2019 (tillægsudtalelse) [COM(2018) 759 final]	106
2020/C 47/18	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om årlig vækstundersøgelse 2019 (tillægsudtalelse) [COM(2018) 770 final]	113

I

(Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser)

BESLUTNINGER OG RESOLUTIONER

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

EØSU'S 547. PLENARFORSAMLING, 30.10.2019-31.10.2019

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs resolution om bidrag til Kommissionens arbejdsprogram for 2020 og derefter

(2020/C 47/01)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin plenarforsamling den 30.-31. oktober 2019 (mødet den 30. oktober) følgende resolution med 170 stemmer for, 5 imod og 9 hverken for eller imod.

1. Indledning

1.1. Overordnet set er der fire megatendenser, som skal stå i centrum for de politiske prioriteter i den nye politiske valgperiode: **digitalisering, klimaforandringer og tab af biodiversitet, demografi og globalisering**. Disse megatendenser forandrer den måde, vi lever og arbejder på, og de skaber enorme muligheder, men også nye udfordringer⁽¹⁾. Under alle omstændigheder er det helt store problem omfanget og den hastighed, hvormed disse forandringer sker.

1.2. EU og medlemsstaterne har forpligtet sig til at gennemføre FN's 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling og Parisaftalen⁽²⁾ og til at fremme gennemførelsen heraf på globalt plan ved hjælp af hele spektret af deres foranstaltninger udadtil. Desuden underskrev EU og 20 medlemsstater i december 2018, sideløbende med COP24, Schlesienerklæringen om en solidarisk og retfærdig omstilling⁽³⁾. I denne erklæring slog de fast, at der skal tages højde for det sociale aspekt ved omstillingen til en lavemissionsøkonomi, så samfundet accepterer de forandringer, der finder sted.

1.3. Det indre marked er fortsat et vigtigt instrument i den europæiske integration. Dets fornyelse ville være til gavn for Europa og skabe en bæredygtig Union med sammenhængskraft. F.eks. skaber det digitale indre marked muligheder og skal videreudvikles for at sikre EU's konkurrenceevne gennem etablering af gunstige rammevilkår for nye virksomhedsformer, der dukker op på dette marked. I mellemtiden skal EU sikre, at disse nye virksomhedsformer er bæredygtige, og at de vil vokse og forblive i Europa.

1.4. Vi er nødt til at handle på alle niveauer samtidig og skabe en dynamik til håndtering af de presserende økonomiske, sociale og miljømæssige udfordringer. Derfor mener EØSU, at bæredygtig udvikling skal udgøre en central del af Europas fremtid⁽⁴⁾ og opfordrer til, at der udarbejdes **en overordnet EU 2050-strategi for bæredygtighed med det formål at gennemføre FN's 2030-dagsorden**⁽⁵⁾. Dette paradigmeskifte kræver ændringer i a) forvaltning, dvs. der er brug for specifikke forvaltningsmekanismer til at løse presserende problemer og til at tackle komplekse problemstillinger. Disse forvaltningsmekanismer skal forbinde EU og medlemsstaterne og ikke træde i stedet for foranstaltninger, som træffes på de to planer og b) integration af FN's mål for bæredygtig udvikling i EU's økonomiske og sociale overvågnings- og budgetprocesser. I den henseende kan der indgå nye, forbedrede, målbare og supplerende sociale, økonomiske og miljømæssige indikatorer i det europæiske semester for at overvåge og følge status på alle aspekter af den europæiske søjle for sociale rettigheder og dens principper samt de 17 mål for bæredygtig udvikling.

1.5. Med hensyn til den sociale dimension kan EU være stolt over sin sociale model sammenlignet med andre dele af verden. Imidlertid kan de samfundsmæssige præstationer og fremskridt i Europa ikke tages for givet. I 2017 bekræftede EU sin forpligtelse til at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder. Gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder og vejen frem er afgørende for at opnå sammenhængende og gensidigt styrkende politisk beslutningstagning på EU- og medlemsstatsplan med det formål at opnå fornyet konsensus om en økonomisk og socialt bæredygtig strategi, så EU's løfte om at arbejde for en afbalanceret økonomisk vækst og sociale fremskridt fører til øget velfærd for EU's borgere⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Europa-Parlamentets undersøgelse Global Trends to 2035 og rapporten fra European Strategy and Policy Analysis System (ESPAS) Global Trends to 2030: Challenges and Choices for Europe af 9. april 2019.

⁽²⁾ Supporting the Sustainable Development Goals across the world: The 2019 Joint Synthesis Report of the European Union and its Member States af 16. maj 2019.

⁽³⁾ Ministererklæringen Solidarity and Just Transition Silesia Declaration vedtaget på EU-ledernes topmøde ved den 24. partskonference (COP24) under De Forenede Nationers rammekonvention om klimaændringer (UNFCCC) den 3. december 2018 i Katowice i Polen.

⁽⁴⁾ EØSU's udtalelse af 26. september 2019 om oplægget om vejen til et bæredygtigt Europa inden 2030 (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽⁵⁾ EØSU's udtalelse af 13. marts 2019 om lytten til Europas borgere med henblik på en bæredygtig fremtid (Sibiu og derefter) (EUT C 228 af 5.7.2019, s. 37).

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse af 25. januar 2017 om den europæiske søjle for sociale rettigheder (EUT C 125 af 21.4.2017, s. 10).

1.6. EU skal forbedre sine politikker og sin indsats for at sikre ligestilling mellem kvinder og mænd og andre former for ligestilling samt garantere, at alle, som er udsat for forskelsbehandling på en eller anden måde, har lige muligheder i samfundet.

1.7. For at imødegå både nye og nuværende sociale, økonomiske og miljømæssige prioriteter efterlyser EØSU et ambitiøst og mere målrettet EU-budget, som afspejler viljen til at imødegå EU's udfordringer, der kan udnyttes som muligheder, og give EU et nyt projekt. Derfor opfordrer EØSU til en kvalitetskontrol af den flerårige finansielle ramme (FFR).

1.8. En struktureret og regelmæssig inddragelse af civilsamfundet og civil dialog spiller en central rolle for at fremme bæredygtigheden i alle dens dimensioner – økonomisk, socialt og miljømæssigt — og der bør være et klart mandat for civilsamfundets deltagelse i udviklingen, gennemførelsen og overvågningen af strategien. EØSU bifalder det friske pust til det europæiske demokrati, som er foreslået af Kommissionens tiltrædende formand Ursula von der Leyen, og udvalget er klar til at udfylde sin rolle fuldt ud ved den foreslåede konference om Fremtidens Europa.

1.9. Den sociale dialog skal fortsat spille en central rolle ved udarbejdelsen og gennemførelsen af arbejdsmarkedspolitik og -foranstaltninger, der bistår virksomheder og arbejdstagere på effektiv vis. I betragtning af de store udfordringer, der er forbundet med en retfærdig omstilling til en grøn økonomi og bæredygtig vækst, er det afgørende, at det sker i dialog med arbejdsmarkedets parter for at inddrage relevant information og nå til enighed om foranstaltningerne. Social dialog og overenskomstforhandlinger er en forudsætning for retfærdige omstillinger, bedre job og en anstændig indkomst og for at bekæmpe social dumping.

1.10. EØSU er tilhænger af en retfærdig beskatning og støtter kampen mod svig, skatteunddragelse, hvidvaskning af penge og den økonomiske praksis, der foregår i skattelylande. Et fælles mål for EU-institutioner, regeringer og erhvervsliv skal være at samarbejde om at etablere effektive mekanismer, som f.eks. de to direktiver om bekæmpelse af skatteundgåelse.

1.11. **Kommissionens arbejdsprogram for 2020 og de foreslåede prioriteter og aktiviteter** vil derfor kræve justeringer af Kommissionens mål, holdninger og arbejdsmetoder. Alle dens interne og eksterne politikker skal være sammenhængende og på linje med målene for bæredygtig udvikling, så der tages behørigt hensyn til principperne om effektivitet, nærhed, proportionalitet og bæredygtighed.

1.12. Hvad angår de konkrete forslag til Kommissionens arbejdsprogram for 2020 har EØSU taget højde for de politiske retningslinjer for den næste Kommission i perioden 2019-2024, som forelagt af Kommissionens tiltrædende formand i juli 2019 (7).

1.13. Den nye Kommission, som blev præsenteret den 10. september, afspejler de prioriteter og ambitioner, som er fastsat i disse politiske retningslinjer, og de er struktureret ud fra behovet for at tackle klimaforandringer og de teknologiske og demografiske ændringer, der får os til at leve og arbejde anderledes.

2. **Udvikling af vores økonomiske fundament: Den europæiske model for fremtiden — fremme af vedvarende, inkluderende og bæredygtig økonomisk udvikling, et revitaliseret indre marked, fuld og produktiv beskæftigelse samt anstændigt arbejde til alle**

2.1. Der er et presserende behov for en ny europæisk økonomisk strategi, et positivt narrativ for EU-økonomiens kommende udvikling i verden, som kan bidrage til at styrke EU's modstandsdygtighed over for økonomiske rystelser og styrke den økonomiske, sociale og miljømæssige bæredygtighed af EU's økonomiske model og dermed genvinde tillid, stabilitet og fælles velstand for alle borgere i Europa. Ved at bygge på de fremskridt, der er opnået i de seneste år, kan denne strategi danne grundlaget for den fortsatte økonomiske, finanspolitiske, finansielle, sociale og politiske integration, som er nødvendig for at nå målene for EU's indre marked og Den Økonomiske og Monetære Union, som fastsat i artikel 3 i TEU.

2.2. EU kan kun bygge på en strategi, der er økonomisk forsvarlig og solid med hensyn til dens sociale og miljømæssige bæredygtighed. Miljødimensionen skal sikre, at »verdens ressourcebegrænsninger« respekteres, og at naturressourcer ikke overforbruges, så bæredygtig anvendelse af ressourcerne er muligt på lang sigt, og biodiversiteten beskyttes effektivt (8). Erhvervslivet er en katalysator for samfundsmæssig og miljømæssig udvikling samt bæredygtig konkurrencedygtighed. Virksomhederne i EU er parate til at udfylde deres rolle og påtage sig ansvaret sammen med arbejdstagere og interessenter. Europa har brug for et erhvervmiljø, der er med til at forberede os på fremtiden, hvor samfunds- og miljømæssige aspekter indgår i definitionen, og som skaber forudsætningerne og de støttende rammer for at drive virksomhed, så erhvervslivet kan opnå bæredygtig vækst og derved skabe velstand og mulighed for efterfølgende omfordeling. Dette kan også være i form af øget kvalitetsbeskæftigelse, bedre jobmuligheder og juridisk bindende retigheder.

(7) »En mere ambitiøs Union: Min dagsorden for Europa«, politiske retningslinjer for den næste Europa-Kommission (2019-2024).

(8) Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1386/2013/EU af 20. november 2013 om et generelt EU-miljøhandlingsprogram frem til 2020 »Et godt liv i en ressourcebegrænset verden« (EUT L 354 af 28.12.2013, s. 171).

2.3. Det indre marked er i alle dets økonomiske, sociale og miljømæssige dimensioner kernen i den europæiske integration og en stor bidragsyder til den europæiske sociale markedsøkonomi. Det skal imidlertid fuldføres, revitaliseres og ajourføres, så det bliver et digitalt indre marked. Der bør fokuseres på at skabe gunstige rammevilkår for udviklingen af forskellige virksomhedsformer (herunder nye økonomiske modeller), digitalisering og innovation samt grænseoverskridende muligheder. Dets funktion bør forbedres, og der bør garanteres fuld støtte til yderligere integrering af det. Det indre marked bør være i stand til at skabe en bæredygtig økonomisk udvikling og innovation, tiltrække investeringer, støtte iværksættere og fremme bæredygtig konkurrencedygtighed for virksomhederne i EU på globaliserede markeder. Men det er samtidig vigtigt at erkende, at den positive virkning af det indre marked ikke er jævnt fordelt, og at ikke alle borgere er i en situation, hvor de får del i velstanden ⁽⁹⁾.

2.4. For de makroøkonomiske udsigters vedkommende er usikkerheden ikke blevet mindre. Det Forenede Kongeriges forventede udtreden af Den Europæiske Union og de globale spændinger imellem USA og Kina skaber stadig yderst aktuelle risici for nedgang i den økonomiske vækst og beskæftigelsen i den nærmeste fremtid. I Kommissionens sommerprognose blev det konstateret, at der trods en lav sammenlagt ledighed i forhold til de to seneste årtier var flere lande, hvor beskæftigelsesniveauet ikke var nået op på samme niveau som før krisen. Væksten i BNP i Den Europæiske Union forventes i år at blive på beskedne 1,4 % i EU og 1,2 % i euroområdet ⁽¹⁰⁾. EØSU er bekymret for, at de nedadgående risici i tilknytning til de økonomiske perspektiver for euroområdet meget vel kan udvikle sig til en ny samfundsøkonomisk krise i nær fremtid, hvilket i høj grad kan udfordre tilpasningen ⁽¹¹⁾. For at undgå risikoen for en ny økonomisk nedgang er der behov for en ekspansionsorienteret budgetudvikling (en positiv finanspolitisk kurs) kombineret med en pengepolitik, der er baseret på en tilsvarende tilgang. Budgetekspansion er især vigtigt i de medlemsstater, som har et stort overskud på betalingsbalancen og en budgetbalance, der er stabil eller i overskud.

2.5. Vækst i BNP er ikke et udtryk for velfærd hos flertallet af borgerne, og den afspejler ikke forringelsen af miljøet og udtømmingen af naturressourcerne. Derfor er der brug for at udarbejde foranstaltninger for samfundsvelværd og bæredygtighed, der evalueres ved hjælp af et sæt bedre egnede indikatorer, som afspejler den reelle indvirkning på økonomien på lang sigt. Ved udelukkende at basere sig på BNP vil de resulterende politikker kun tage højde for deres økonomiske påvirkning. Derfor er det nødvendigt at udvide referencerammen ved at inddrage sociale og miljømæssige indikatorer, så der kan udformes reelt bæredygtige reformer. Det er afgørende, at disse indikatorer er forenelige med FN's mål for bæredygtig udvikling ⁽¹²⁾.

2.6. Markante sociale forskelle i og blandt medlemsstaterne og i regioner samt territoriale ubalancer imellem landdistrikter og byområder er fortsat vigtige aspekter. Der er desuden en betydelig ulighed, når det gælder velstand. I den henseende hilses EØSU det finske rådsformandskabs fokus på »trivselsøkonomi« velkommen og er enig i, at mindskelse af ulighed og forskelle/skævheder skal være en politisk prioritet. Udvalget er desuden enig i, at det er nødvendigt at integrere begrebet trivselsøkonomi i EU's fremtidige politikker, og at det fortjener en mere fremtrædende plads i økonomisk bæredygtig beslutningstagning.

2.7. EU står over for en geopolitisk og økonomisk situation i hastig forandring, stigende social og samfundsmæssig polarisering, digitaliseringens og teknologiens stadigt større rolle i alle aspekter af livet samt klimaforandringer og øvrige miljøudfordringer. For at tackle disse udfordringer er den industrielle omstilling i EU afgørende og skal tage fuld højde for de globale mål for bæredygtig udvikling, som udgør vigtige globale rammer for en retfærdig og bæredygtig økonomisk udvikling.

2.8. I den forbindelse bør der lægges større vægt på sociale og beskæftigelsesrelaterede spørgsmål, der vedrører de unge, navnlig hvad angår diskussionen om fremtidens arbejde. Disse omfatter bl.a. digitalisering, platformsarbejde, fragmentering af og usikkerhed på arbejdsmarkedet, der især rammer de unge.

2.9. Virkningerne af de demografiske ændringer bliver den grundlæggende årsag til nogle af de mest oplagte udfordringer, som EU og medlemsstaterne kommer til at stå over for på mellemlang sigt. Den demografiske udvikling viser, at der i Europa er brug for en bedre integration af kvinder, unge og ældre arbejdstagere, personer med handicap og migranter på arbejdsmarkedet. Der er brug for mere dynamiske, effektive og velorganiserede arbejdsmarkedspolitikker for at udnytte disse borgeres kompetencer, kvalifikationer og iværksætterpotentialer samt tilvejebringe job af høj kvalitet. I denne ligning bør indgå behørigt sociale sikringssystemer samt sikring af en hurtig overgang fra ledighed til stabile ansættelseskontrakter og -forhold.

⁽⁹⁾ Jf. fodnote 5.

⁽¹⁰⁾ Kommissionens sommerprognose 2019 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2019-economic-forecast-growth-clouded-external-factors_da.

⁽¹¹⁾ EØSU's udtalelse af 24. januar 2019 om henstilling med henblik på Rådets henstilling om den økonomiske politik i euroområdet (EUT C 159 af 10.5.2019, s. 49).

⁽¹²⁾ OECD-rapport af 1. marts 2019, Going beyond GDP: Measuring What Counts for Economic and Social Performance og EØSU's udtalelse af 29. marts 2012 om BNP og mere – inddragelse af civilsamfundet i valget af supplerende indikatorer (EUT C 181 af 21.6.2012, s. 14).

2.10. Investeringer i mennesker og social bæredygtighed kan være med til at tackle disse fælles udfordringer. Forbedringer hos arbejdsmarkedsinstitutioner (f.eks. aktive arbejdsmarkedspolitikker, en mere effektiv rolle for offentlige arbejdsformidlinger⁽¹³⁾) bør i princippet resultere i bedre økonomiske og sociale forhold for flere EU-borgere. For at tackle ovennævnte udfordringer efterlyser EØSU bl.a. mere effektive, velorganiserede og bæredygtige sociale sikringsystemer. I den henseende er der plads til mere effektive politiktiltag fra EU og medlemsstaterne.

2.11. I den forbindelse kunne der fokuseres på en forpligtelse til at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder. Denne forpligtelse, som er fastsat i den interinstitutionelle proklamation, er bl.a. baseret på principperne om bæredygtig vækst og fremme af økonomisk og social udvikling såvel som samhørighed og konvergens, forskelligartetheden af nationale systemer og arbejdsmarkedsparternes centrale rolle⁽¹⁴⁾.

2.12. Desuden skal EU være frontløber i gennemførelsen af FN's mål for bæredygtig udvikling og for det første erkende, at indenlandske ressourcer primært skabes af økonomisk vækst på baggrund af gunstige rammevilkår på alle niveauer, og for det andet erkende, at aktiviteter i det private erhvervsliv, lønmodtagernes erfaring og kreativitet, investeringer og innovation er væsentlige udviklingsfaktorer⁽¹⁵⁾.

2.13. Social dialog har vist sig som et uundværligt instrument til at forbedre EU's politiske beslutningstagning og lovgivning, til at foregribe lovgivning eller tilvejebringe alternativer hertil og til at styrke den sociale legitimitet. Den sociale dialog kan desuden fungere som et instrument til at gennemføre dagsordenen for bæredygtig udvikling.

2.14. Under den finansielle og økonomiske krise spillede ECB en stabiliserende rolle. EØSU opfordrer til at forankre ECB's rolle som kreditgiver i sidste instans. Ikke desto mindre står vi stadig over for bekymrende økonomiske fænomener, bl.a. et beskedent investeringsniveau til trods for en relativt ekspansiv pengepolitik, og bankernes fortsatte indskud i ECB, selv om de pådrager sig negative renter. Da vi stadig ikke kan udelukke flere finans- og økonomikriser, skal den kommende Kommission gennemføre foranstaltninger for at gøre økonomien i EU mindre sårbar over for kriser og mere robust. For at undgå kriser fremover skal den kommende Kommission desuden indføre foranstaltninger møntet på at stabilisere de finansielle markeder og navnlig styrke økonomiens efterspørgsels-side. En streng anvendelse af budgetregler svækker den økonomiske udvikling især i den nuværende uklare situation. EØSU opfordrer atter til at gennemføre den gyldne regel⁽¹⁶⁾.

Forslag:

- FN's 2030-dagsorden omfatter 17 mål for bæredygtig udvikling, som EU har forpligtet sig til at opfylde senest i 2030. EØSU opfordrer til, at der udarbejdes en **overordnet EU 2050-strategi for bæredygtighed med henblik på at gennemføre FN's 2030-dagsorden** baseret på **et ambitiøst EU-budget og mener, at gennemførelse af den europæiske søjle for sociale rettigheder vil medvirke hertil**⁽¹⁷⁾.
- Et **nyt europæisk indre marked og en ny industripolitisk strategi for EU, der har til formål at udvikle en bæredygtig model for den sociale markedsøkonomi**, skal sikre, at EU fører an inden for teknologi, innovation og bæredygtighed, på følgende måder:
- **Revitalisering, reformering og fuldførelse af det indre marked** ved at revidere centrale direktiver, der skal sikre gunstige rammevilkår for virksomheder, SMV'er og forskellige virksomhedsformer (såsom nye økonomiske modeller og den sociale økonomi) samt for innovation og udvikling af færdigheder. Dette omfatter en revision af mobilitetsordninger og andre grænseoverskridende muligheder, herunder navnlig det indre marked for tjenesteydelser.
- I betragtning af socialøkonomiens voksende betydning for fremme af en inklusiv og bæredygtig økonomisk udvikling samt EU's sociale dimension, mener EØSU, at et gunstigt økosystem — med passende EU-finansiering — for den sociale økonomi er et vigtigt mål, der skal indgå i Kommissionens arbejdsprogram⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ EØSU's udtalelse af 17. juli 2019 om offentlige arbejdsformidlingers nye rolle i forbindelse med gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder (EUT C 353 af 18.10.2019, s. 46).

⁽¹⁴⁾ Interinstitutionel proklamation om den europæiske søjle for sociale rettigheder (EUT C 428 af 13.12.2017, s. 10).

⁽¹⁵⁾ Resolution vedtaget af FN's Generalforsamling den 25. september 2015: Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (Ændring af vores samfund: 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling).

⁽¹⁶⁾ Jf. navnlig udtalelsen af 24. januar 2019 om henstilling med henblik på Rådets henstilling om den økonomiske politik i euroområdet (EUT C 159 af 10.5.2019, p. 49) og udtalelserne af 14. februar 2018 om erfaringer fra krisen: hvordan undgås de hårde virkninger af EU's sparepolitik, (EUT C 227 af 28.6.2018, s. 1), af 18. januar 2018 om henstilling med henblik på Rådets henstilling om den økonomiske politik i euroområdet (EUT C 197 af 8.6.2018, s. 33), af 10. juli 2013 om grønbog om langsiget finansiering af den europæiske økonomi (EUT C 327 af 12.11.2013, s.11), af 26. marts 2014 om sociale investeringers virkninger for beskæftigelsen og de offentlige budgetter (EUT C 226 af 16.7.2014, s. 21), af 14. april 2018 om finansiering af den europæiske søjle for sociale rettigheder (EUT C 262 af 25.7.2018, s. 1) og af 20. februar 2019 om årlig vækstundersøgelse 2019: For et stærkere Europa i en tid med global usikkerhed (EUT C 190 af 5.6.2019, s. 24).

⁽¹⁷⁾ Jf. fodnote 5.

⁽¹⁸⁾ EØSU's udtalelse af 17. oktober 2018 om Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+) (EUT C 62 af 15.2.2019, s. 165).

- Etablering af rammevilkårene for en **reel digital** omstilling og et digitalt indre marked for at genvinde en global bæredygtig konkurrenceevne og skabe bæredygtig vækst og beskæftigelse, samtidig med at der udvikles en europæisk vision på områder som udvikling af etisk AI og robotteknologi. Det kræver et overordnet skifte at gøre EU til den mest dynamiske digitale region i verden, når der skal tages højde for mulighederne i de nye teknologier, der forandrer samfundet, såsom blockchainteknologi, den digitale økonomis globale karakter og virksomhedernes integration i de globale værdikæder ⁽¹⁹⁾, således at EU kan tilvejebringe gunstige rammevilkår for innovation, iværksætteri, skabelse af velbetalte og produktive job af høj kvalitet, der tager hensyn til miljøet, samt en realøkonomi, der er til gavn for alle ⁽²⁰⁾. Der bør lægges særlig vægt på **tilegnelse af digitale færdigheder** for at bakke yderligere op om kompetencer inden for naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik samt lærlingeuddannelser. Uddannelsessystemerne bør reformeres i nødvendigt omfang, så de imødekommer behovene på bl.a. det digitale område, og **der bør investeres mere i uddannelsessystemerne** ⁽²¹⁾.
- Fortsat støtte til omstillingen af arbejdsmarkedet i EU, idet det samtidig sikres, at det er velfungerede, fair og sikkert ⁽²²⁾. **EØSU anbefaler, at der gøres en indsats for at sikre, at alle arbejdstagere i EU**, herunder arbejdstagere i de nye arbejdsformer, **er omfattet af lovgivningen om sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen i alle aspekter af deres arbejde** ⁽²³⁾, **og at de kan drage fordel af de bedste teknologier til forbedring af sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen** og forebyggelse af ulykker under behørig hensyntagen til de følger, som dette kan have for privatlivets fred og præstationskontrol ⁽²⁴⁾.
- Sikring af retten til livslang læring for alle bør være et punkt på EU's dagsorden med særlig vægt på tilegnelse af digitale færdigheder. Nationale systemer for almen uddannelse og erhvervsuddannelse samt lærlingeuddannelser bør videreudvikles med fokus på naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik samt vekseluddannelsessystemer. Dette vil føre til en bedre matchning af kvalifikationer til arbejdsmarkedets behov og gøre det muligt for borgerne at tilegne sig færdigheder samt omskole og opkvalificere sig, så konsekvenserne af den digitale revolution, klimaforandringer og samfundsmæssig og demografisk udvikling kan afbødes ⁽²⁵⁾.
- Fremsættelse af forslag til **et sammenhængende policy mix** inden for makroøkonomi-, industri-, sektor- og arbejdsmarkedspolitik for at sikre en grøn omstilling af økonomien i EU ⁽²⁶⁾. Formålet er at få hele forsyningskæden til at fungere bedre, skabe anstændige job i hele kæden og skabe beskæftigelsesmuligheder i større omfang. Dette bør indebære udnyttelse af **potentialet til at skabe og fremme grønne og produktive job af høj kvalitet** ved at fremsætte en dagsorden for grøn og bæredygtig vækst og gennemføre initiativer, der gør det muligt for virksomheder, især små og mellemstore virksomheder, navnlig mikro- og småvirksomheder, at inddrage FN's mål for bæredygtig udvikling i deres forretningsstrategi.
- Det **europæiske semester**, som EU's ramme for økonomisk styring, fokuserer til en vis grad på beskæftigelse og sociale resultater, men minimalt på risiciene ved klimaforandringer og på EU's fremskridt med hensyn til at nå Parismålene, som det fremgår af den årlige vækstundersøgelse for 2019. EØSU efterlyser derfor en fremadrettet EU 2050-strategi for bæredygtig udvikling, integreret i en cyklus for bæredygtig udvikling, der er baseret på **målbare og supplerende sociale, økonomiske og miljømæssige indikatorer og mål**, ⁽²⁷⁾ således at **der kan udarbejdes reelt bæredygtige reformer**.
- Den sociale resultattavle har vist sig at være et nyttigt instrument, men kan forbedres. Resultattavlens 14 indikatorer og delindikatorer (35 i alt) bør løbende tages op til revision under inddragelse af arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationerne, så de tilpasses de politiske målsætninger og skiftende socioøkonomiske forhold i Europa.
- EØSU mener, at følgende bør medtages som **centrale robusthedsfaktorer i et handlingsprogram** ⁽²⁸⁾:
 - **Styrkelse af den finansielle stabilitet**: Forøgelse af den europæiske stabilitetsmekanismes finansielle kapacitet, fremme af en europæisk skattepolitik, der omfatter skatteharmonisering, fremme af tilstrækkelig skatteopkrævning i medlemsstaterne og etablering af effektive mekanismer til bekæmpelse af skattesvig
 - **Fuldførelse af den økonomiske og monetære union** ved at udvide ECB's målsætninger, oprette et fælles europæisk finansministerium med gældsudstedelsesbeføjelser og forbedre forvaltningen af euroområdet og gøre det mere demokratisk

⁽¹⁹⁾ Jf. fodnote 5.

⁽²⁰⁾ EØSU's udtalelse af 17. oktober 2018 om Den europæiske klimafinansieringspagt (EUT C 62 af 15.2.2019, s. 8).

⁽²¹⁾ Jf. fodnote 5.

⁽²²⁾ Rapport fra ILO's Global Commission on the Future of Work — Work for a brighter future af 22. januar 2019. I denne rapport indgår sundhed og sikkerhed i Den Internationale Arbejdsorganisations universale arbejdsgaranti.

⁽²³⁾ EØSU's udtalelse af 25. september 2019 — Sammenfatning af omkostninger og fordele ved investeringer i sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽²⁴⁾ Employment and social development in Europe 2019. Kvartalsrapport af 26. marts 2019.

⁽²⁵⁾ EØSU's udtalelse af 25. september 2019 om den europæiske søjle for sociale rettigheder — evaluering af den indledende gennemførelse og anbefalinger vedrørende fremtiden (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽²⁶⁾ EØSU's udtalelse af 21. september 2017 om Omstillingen til en mere bæredygtig europæisk fremtid – en strategi frem til 2050 (EUT C 81 af 2.3.2018, s. 44).

⁽²⁷⁾ Jf. fodnote 5.

⁽²⁸⁾ EØSU's udtalelse af 17. juli 2019 om en mere robust og bæredygtig europæisk økonomi (EUT C 353 af 18.10.2019, s. 23).

- **Forøgelse af produktiviteten i EU's økonomier** ved at fokusere på centrale faktorer som f.eks. investeringer (offentlige og private), forskning, udvikling, uddannelse og erhvervsuddannelse, forbedret virksomhedsledelse og medarbejderindflydelse
- **Arbejdsmarkeder og beskæftigelsens kvalitet:** Styrkelse af overenskomstforhandlinger og dialog mellem arbejdsmarkedets parter, sikring af effektive automatiske stabilisatorer og indførelse af en EU-arbejdsløshedsforsikring (som supplement til de nationale) samt udarbejdelse af flere og bedre aktive beskæftigelsespolitikker, understøttet af de offentlige arbejdsformidlinger i en ny rolle
- **Fremme af social samhørighed** ved at videreudvikle og anvende den europæiske søjle for sociale rettigheder ved hjælp af behørig og mere målrettet finansiering og social dialog
- **Tilvejebringelse af gunstige rammevilkår** for erhvervsaktiviteter og investeringer ved at forbedre finansieringsmulighederne for virksomheder. Hurtig gennemførelse af kapitalmarkedsunionen og bankunionen, herunder en europæisk indskudsforsikringsordning
- **Bekæmpelse af langtidsledighed og genindslusning** af arbejdsløse, der har opgivet at finde et job, er et yderligere centralt politikområde, hvor der er presserende behov for målrettede foranstaltninger. EØSU **bakker op om minimumskrav til arbejdsløshedsforsikring** hvad angår nettokompensationsgrad, berettigelsesperiode og dækningsgrad samt arbejdstageruddannelse og -støtte i tilfælde af arbejdsløshed.
- Det er helt afgørende at afhjælpe det offentlige og private investeringsunderskud med det formål at nå niveauerne for kortsigtede investeringer i 2007 (22,5 % af BNP i EU sammenlignet med de nuværende 20,5 %; begge disse tal er fortsat betydeligt lavere end tallene i Kina og USA). Derfor skal en af hovedprioriteterne for budgetpolitikkerne være offentlige investeringer og begunstiggelse af private investeringer samt en reformproces til forbedring af erhvervmiljøet. Disse reformer skal gå hånd i hånd med reformer, der forbedrer beskæftigelsens kvalitet, reducerer de stærkt bekymrende usikre beskæftigelsesforhold samt sikrer social- og arbejdstagerrettigheder på et højt niveau ⁽²⁹⁾;
- I forbindelse med fastsættelsen af benchmarks og minimumsstandarder for et »AAA socialt Europa« ⁽³⁰⁾ mener EØSU, at Kommissionen og medlemsstaterne bør nå til enighed om en række fælles principper, definitioner og metoder, som skal sikre en passende minimumsindkomstordning, der skal indføres i alle medlemsstater. Det nuværende arbejde med referencebudgetter ⁽³¹⁾ og det europæiske mindsteindkomstnetværk ⁽³²⁾ skaber grundlaget for, at Kommissionen og medlemsstaterne kan nå til enighed om fælles kriterier for fastlæggelse af, hvad der udgør en tilstrækkelig minimumsindkomst til at løfte mennesker ud af fattigdom og give dem mulighed for at leve et værdigt liv, der er foreneligt med den menneskelige værdighed. Det bør overvejes at udforme et EU-lovgivningsinitiativ på dette område i samråd med alle interessenter.
- Der er behov for yderligere offentlige investeringer i sundhed, uddannelse og social inklusion samt i grøn omstilling af økonomien, især på lokalt og regionalt plan. De bør tilvejebringes igennem indførelse af den gyldne regel, som EØSU har anbefalet i flere af udvalgets seneste udtalelser. Denne lyder: **udgifter til investeringer, navnlig investeringer til fremme af langsigtet, bæredygtig vækst, bør ikke medregnes i opfyldelsen af målene for underskud i stabilitets- og vækstpagten**. Dette, i kombination med en reformproces, vil fortsat sikre den langsigtede bæredygtighed af de offentlige finanser ⁽³³⁾.
- **EØSU noterer sig, at Kommissionens tiltrædende formand har givet tilsagn om at fremlægge et forslag til et juridisk instrument, der skal sikre, at alle arbejdstagere i Unionen får en fair minimumsløn. EØSU mener, at det vil være nyttigt at fastsætte benchmarks som hjælp til at vurdere tilstrækkeligheden af lave lønninger** med henblik på at forebygge fattigdom blandt lønmodtagere, herunder ved at fremme analyse og udveksling af god praksis igennem de tilgængelige gensidige læringsprocesser og ved at indføre fælles standarder for fastsættelse af gennemskuelige og forventelige mindstelønninger, hvor de findes, og hvis arbejdsmarkedets parter ønsker det. ⁽³⁴⁾
- Mindskelse af sociale forskelle, bekæmpelse af skattesvig og -unddragelse samt støtte til en mere retfærdig fordeling af skattebyrden skal være politiske prioriteter for den kommende Kommission. Derfor opfordrer udvalget til, at de regler, der er vedtaget for at bekæmpe disse former for kriminalitet og uregelmæssigheder på europæisk niveau, bliver anvendt omgående, og at der foretages en evaluering af muligheden for at indføre andre, mere effektive foranstaltninger, herunder instrumenter til at bringe de ulovlige aktiviteter i skattely til ophør ⁽³⁵⁾.

⁽²⁹⁾ Jf. fodnote 11.

⁽³⁰⁾ EØSU's udtalelse af 20. februar 2019 – For et europæisk rammedirektiv om minimumsindkomst (EUT C 190 af 5.6.2019, s. 1).

⁽³¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1092&intPageId=2312&langId=en>.

⁽³²⁾ <https://emin-eu.net/what-is-emin/>.

⁽³³⁾ Jf. fodnote 16.

⁽³⁴⁾ Jf. fodnote 25.

⁽³⁵⁾ Jf. fodnote 11.

3. Skabelse af en grønnere, mere retfærdig og inkluderende fremtid — hastetiltag til bekæmpelse af klimaforandringer og effekten af dem

3.1. EØSU understreger, at miljøbeskyttelse skal prioriteres højt af EU i lyset af den nuværende miljøforringelse, og at den skal integreres i alle Unionens politikker og tiltag. Udvalget understreger, at EU bør udarbejde en fornyet industripolitisk strategi, der er forenelig med behovet for at træffe effektive foranstaltninger til at reducere drivhusgasemissioner, øge vedvarende energikilders andel af energimikset og opnå energibesparelser med henblik på at sikre, at i det mindste målene i Parisaftalen gennemføres i fuld udstrækning og hurtigt. Samtidig bør EU tilskynde de øvrige parter i Parisaftalen til at opfylde deres forpligtelser for at sikre lige konkurrencevilkår for virksomheder i EU. Dette bør også afspejles gennem en tilpasning af EU's emissionsreduktionsmål for 2030 og 2050.

3.2. Klimaet, der er i hastig forandring, biodiversitet, der går tabt, andre miljømæssige risici og den kollektivt manglende tilvejebringelse af velfungerende politikker er også en stor trussel mod Europas befolkning, økonomi og økosystemer. Derfor har vi brug for en stærk, overordnet EU 2050-strategi for bæredygtig udvikling til gennemførelse af FN's 2030-dagsorden. EU bør fremskynde den retfærdige og bæredygtige omstilling til størst mulig vedvarende energiforsyning. Energiforsyningen bør være ren, overkommelig i pris og understøtte medejerskab hos lokalsamfund og borgere.

3.3. EU skal føre an i kampen for miljøet og håndtering af klimaforandringer. EØSU bifalder, at en øget klimaindsats er en af EU's prioriteter og fortsat vil være det som fastsat i de politiske retningslinjer fra Kommissionens tiltrædende formand Ursula von der Leyen. Miljømæssig bæredygtighed kræver en bred vifte af politiske tiltag, herunder i handelspolitikken. Bæredygtighed vil desuden kræve rettidig indførelse af foranstaltninger på globalt plan, EU-plan samt nationalt og regionalt plan på områder som f.eks. energi- og transport-, beskæftnings-, forsknings-, industri- og konkurrencepolitik samt beskæftigelses- og socialpolitik.

3.4. Overordnet set viser fremskrivninger af effekten ved fuld gennemførelse af Parisaftalen, at omstillingen til en klimaneutral økonomi kan øge BNP med yderligere 1,1 % og beskæftigelsen med 0,5 % sammenlignet med et scenarie uden klimapolitikker. Det svarer til yderligere 1,2 mio. job i EU senest i 2030 oven i de 12 mio. nye job, der allerede forventes ⁽³⁶⁾. For at det kan ske, skal der skabes lige vilkår for den internationale konkurrence, især for Europas ressource- og energiintensive industrier (REII'er) ⁽³⁷⁾.

3.5. Omstillingen til en cirkulær og klimaneutral økonomi vil ikke automatisk være inkluderende, da den indebærer potentielt høje omkostninger og risici for bestemte sektorer. En retfærdig omstilling har to hoveddimensioner, nemlig resultaterne (det nye beskæftigelsesmæssige og socioøkonomiske landskab i en dekarboniseret økonomi) og processen (hvordan vi når dertil). Resultatet bør være et solidt industrielt og økonomisk grundlag side om side med et gunstigt investeringsmiljø og velfungerende arbejdsmarkeds- og uddannelsessystemer, der kan tilvejebringe anstændigt arbejde for alle i et inkluderende samfund, hvor fattigdom er udryddet. Processen med at nå dertil bør være baseret på en styret omstilling ved hjælp af økonomiske politikker samt en social og civil dialog, der er meningsfyldt på alle niveauer, for at sikre, at fordele og ulemper fordeles ligeligt, og at ingen bliver ladt i stikken. De nødvendige foranstaltninger og reformer kan påvirke mennesker og regioner i betydelig grad, bl.a. i form af omfattende arbejdsomfordeling på tværs af sektorer og erhverv samt gennemgribende ændringer i de fremtidige behov for kompetencer. **En bæredygtig omstilling kræver investeringer i en effektiv og integreret social sikring.** Desuden skal den kombineres med en gennemgribende, demokratisk styrkelse af den økonomiske og monetære union og med en solid finansieringsstrategi, der kan sikre tilstrækkelig finansiering af den bæredygtige omstilling i en ny, ambitiøs flerårig finansiel ramme, bæredygtige og retfærdige nationale skattesystemer samt stærke offentlige investeringer på nationalt plan og EU-plan. I den forbindelse er der brug for en kvalitetskontrol af den flerårige finansielle ramme (FFR).

3.6. EU-instrumenter som f.eks. det europæiske semester, Den Europæiske Socialfond (ESF) og Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen (EGF) samt den europæiske sociale dialog kan medvirke til en retfærdig omstilling ved at støtte virksomheder, arbejdstagere og familier, der er afhængige af job i energiintensive sektorer under omstillingen, bl.a. gennem omskoling, omkvalificering, individuel jobsøgningsrådgivning og mulig indkomstkompensation.

3.7. EØSU bifalder de nye retningslinjer for virksomheders indberetning af klimarelateret information som led i Kommissionens handlingsplan for bæredygtig finansiering samt de centrale anbefalinger til de former for økonomisk aktivitet, der reelt kan medvirke til afbødning af eller tilpasning til klimaforandringer (klassificering) ⁽³⁸⁾. I den henseende er det afgørende at opnå gennemskuelighed, sikkerhed og klarhed med hensyn til, hvilke aktiviteter der reelt er miljømæssigt bæredygtige ⁽³⁹⁾.

⁽³⁶⁾ Eurofound (2019), Future of manufacturing – Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement, forskningsrapport fra Eurofound, februar 2019.

⁽³⁷⁾ EØSU's udtalelse af 17. juli 2019 om en sektorspecifik, industriel vinkel på foreningen af klima- og energipolitik (EUT C 353 af 18.10.2019, s. 59).

⁽³⁸⁾ Meddelelse fra Kommissionen af 18. juni 2019 Retningslinjer for ikke-finansiel rapportering: Tillæg om rapportering af klimarelaterede oplysninger.

⁽³⁹⁾ EØSU's udtalelse af 17. oktober 2018 om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om fastlæggelse af en ramme til fremme af bæredygtige investeringer (COM(2018) 353 final — 2018/0178 (COD)) og om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EU) 2016/1011, for så vidt angår benchmarks for lille CO₂-effekt og benchmarks for positiv CO₂-effekt (COM(2018) 355 final — 2018/0180 (COD)) (EUT C 62 af 15.2.2019, s. 103).

Forslag:

- EØSU støtter udviklingen — inden for rammerne af den sociale dialog på de rette nationale niveauer og EU-niveauer — af egnede foranstaltninger til en »retfærdig omstilling«, hvorved der indføres foranstaltninger og tiltag med henblik på at forvalte, ændre og give minimumsbeskyttelse i tilfælde af omorganisering af arbejdspladser eller kollektive afskedigelser, som skyldes omstillinger (som følge af teknologi, demografi, globalisering, klimaforandringer eller den cirkulære økonomi), herunder retten til at deltage i overenskomstforhandlinger for at foregribe ændringer og yde støtte til berørte arbejdstagere (direktivet vedrørende kollektive afskedigelser ⁽⁴⁰⁾).
- En **retfærdig omstilling** skal være en integreret del af de politiske rammer for bæredygtig udvikling. Politikker for en retfærdig omstilling bør fokusere på at afhjælpe de negative fordelingsmæssige virkninger af klimapolitiske foranstaltninger, på aktiv styring af arbejdsmarkedsomstillinger og på at tackle regionale udviklingsproblemer.
- For at tackle klima- og miljøudfordringer skal EU **omstille en lineær økonomi til en cirkulær, CO₂-neutral økonomi, der sikrer, at cyklusserne er langvarige og så effektive som muligt** ⁽⁴¹⁾.
- EØSU mener, at Klimafinansieringspagten skal rumme alle aspekter af en politik til at tackle klimaforandringer: En retfærdig omstilling (foranstaltninger til afbødning af effekten af forandringerne, men også til at opveje skader og tab) samt effektive politikker for tilpasning til klimaforandringer. Modellen for cirkulær økonomi bør prioriteres i videst muligt omfang og retsgrundlaget herfor forbedres. Det hele skal finansieres ved hjælp af tilstrækkelige budgetter, som opnås ved at omdirigere de nuværende investeringer (grøn øremærkning) og igennem nye tilgængelige finansieringskilder ⁽⁴²⁾.
- Pagten forudsætter, at der indføres klare, gennemskelige og langsigtede politiske rammer på EU-plan for at sikre investeringsplanlægningen. Disse rammer skal ledsages af en aktiv overvejelse af politiske alternativer, bl.a. grænsetilpasningsmekanismer, som f.eks. CO₂-grænseafgiften, for at undgå CO₂-lækage ⁽⁴³⁾ for produkter, der ikke er omfattet af de samme sociale og miljømæssige standarder ⁽⁴⁴⁾.
- Når bæredygtighedsklassificeringen ⁽⁴⁵⁾ er vedtaget og gennemført fuldt ud, bør det på grundlag af en grundig konsekvensanalyse overvejes, om der er behov for eventuelle yderligere lovgivningsmæssige foranstaltninger. I den forbindelse henviser EØSU til sine to udtalelser om henholdsvis den europæiske klimafinansieringspagt ⁽⁴⁶⁾ og Kommissionens handlingsplan for finansiering af bæredygtig vækst ⁽⁴⁷⁾;
- **Investeringer, såvel offentlige som private**, i den fremtidige CO₂-neutrale økonomi skal optrappes for at nå EU's opgraderede emissionsreduktionsmål for 2030, og en radikal ændring er nødvendig for at nå en CO₂-neutral økonomi senest i 2050 i overensstemmelse med målene i Parisaftalen. Den fortsat lave investeringsaktivitet i vedvarende energi i Europa står i kontrast til den høje grad af fortsat støtte til fossile brændstoffer og andre miljøskadelige energikilder i medlemsstaterne. Problemet er ikke kun manglende investeringer, da fordelingen af de eksisterende ressourcer også er dysfunktionel. Derfor er der behov for klare politiske målsætninger og en mere sammenhængende politisk ramme, hvis denne negative udvikling skal vendes. Under alle omstændigheder skal afslutningen af æraen med fossile brændstoffer i Europa ledsages af de nødvendige investeringer, der sikrer beskyttelse af arbejdstagerne, skabelse af nye arbejdspladser og støtte til lokal udvikling. Omstillingsprocesserne skal forhandles med arbejdsmarkedsparterne og civilsamfundsorganisationerne og være knyttet til gennemsigtighed og en effektiv kommunikationspolitik.
- **CO₂-emissioner bør beskattes i alle EU-lande på en socialt retfærdig måde**, så forurenere betaler, og investeringer i ren og økonomisk overkommelig energi fremmes. Energibeskatning kan støtte omstillingen til ren energi og bidrage til bæredygtig og socialt retfærdig vækst.
- En af de største miljømæssige sundhedsrisici i EU er luftforurening, der forårsager ca. 400 000 for tidlige dødsfald hvert år. Modvirkning af luftforurening ved hjælp af klimatiltag er en mulighed for at højne den folkelige og politiske opbakning til klimapolitikker.

⁽⁴⁰⁾ Jf. fodnote 25.

⁽⁴¹⁾ Jf. fodnote 5.

⁽⁴²⁾ Jf. fodnote 19.

⁽⁴³⁾ Jf. fodnote 7.

⁽⁴⁴⁾ Jf. fodnote 19.

⁽⁴⁵⁾ Jf. fodnote 38.

⁽⁴⁶⁾ Jf. fodnote 19.

⁽⁴⁷⁾ EØSU's udtalelse af 17. oktober 2018 om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Det Europæiske Råd, Rådet, Den Europæiske Centralbank, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Handlingsplan for finansiering af bæredygtig vækst (COM(2018) 97 final) (EUT C 62 af 15.2.2019, s. 73).

- Bekæmpelse af energi- og vandfattigdom, garanti for tilgængelige sunde kvalitetsfødevarer, sikre produkter og stop for skadelig eksponering for giftige kemikalier. En bred vifte af politiske tiltag, herunder i EU's landbrugspolitik, bør hjælpe med at imødekomme nye samfundsmæssige krav, herunder om bæredygtige produktionsmetoder, bedre ernæring, mindre madspild, bedre dyrevelfærd, klimabeskyttelse og bevarelse af biodiversitet.
- EU bør støtte partnerlandes indsats for at udfase miljøskadelige subsidier, og dermed hjælpe dem med at gennemføre FN's 2030-dagsorden og Parisaftalen.
- EU's handelspolitik skal være i overensstemmelse med 2030-dagsordenen og Parisaftalen. De eksisterende bestemmelser i kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling i handelsaftaler skal håndhæves effektivt.

4. Beskyttelse af borgere og frihedsrettigheder — fred, retfærdighed og stærke institutioner

4.1. EU sikrer fred, stabilitet og velstand i og uden for Europa til trods for Unionens mange interne og eksterne udfordringer. EU står fast på sine principper for demokrati, retsstatsprincippet og grundlæggende rettigheder. De er en rettesnor for vores politikker og fremmer følelsen af at høre til, baseret på vores fælles kultur. Demokratiet skal respekteres i Europa og udbredes til tredjelande. Aktivt medborgerskab, offentlig ansvarlighed og mere retfærdige, gennemsigtige og inkluderende beslutningsprocesser skal styrkes på alle planer.

4.2. EU har brug for åbne og levende samfund, hvor borgerne har lige rettigheder og kan leve frit uden forskelsbehandling med fuld respekt for privatlivets fred og sikkerhed. Kulturel mangfoldighed beriger Europa og dets befolkninger. Mangfoldighed er en del af den europæiske identitet og styrke.

4.3. Europa står over for store udfordringer, og de skal tages op og drøftes ud fra et europæisk perspektiv og ikke kun ud fra et nationalt perspektiv og ved at give bestemmelserne i artikel 10 og 11 i traktaten om Den Europæiske Union fuld virkning. Derfor er det europæiske demokrati nødt til at styrke den tværnationale dimension af sine målsætninger og udfordringer og samtidig fremme europæisk medborgerskab baseret på fælles værdier i EU med øget oplysning om EU's institutioner, en samtalebaseret og mere deltagerorienteret samfundsramme samt et større europæisk fokus.

4.4. Den demografiske udvikling viser, at Europa får brug for migranter, deres evner, kompetencer og iværksætterpotentiale. Der er et presserende behov for at ændre fortællingen om og politikkerne for migration baseret på et tættere samarbejde med tredjelande for at sikre en rationel debat baseret på fakta. Flytninge og migranter bør ikke betragtes som en trussel, men som en mulighed for EU's økonomiske og sociale model. Dertil har vi brug for en samlet tilgang og strategi for migration, herunder lovlig migration.

Forslag:

- EU har brug for en fyldestgørende håndhævelsesmekanisme til løbende overvågning af demokratiets tilstand og retsstatsprincippet i alle EU-lande.
- Frie og uafhængige medier og civilsamfundet skal støttes og have mulighed for at opfylde deres demokratiske roller.
- Forbrugerpolitik ligger borgerne på sinde og kan derfor indvirke på deres engagement i EU's integrationsproces. EØSU opfordrer Kommissionen til at sikre, at forbrugernes rettigheder håndhæves og respekteres i REFIT-processen, i den digitale verden og i forbindelse med produkt- og tjenesteydelsessikkerhed. Kommissionen bør gøre en større indsats for at eliminere energi- og forbrugsfattigdom og i højere grad sikre, at alle EU-borgere har adgang til fødevarer og tjenesteydelser. Kommissionen bør desuden fremme forbrugernes ret til information, uddannelse og deltagelse samt deres ret til at organisere sig på en sådan måde, at deres interesser er repræsenteret ved udformningen af de regler, som angår dem.
- Kommissionen skal fuldføre sin gennemgang af EU-forbrugerpolitikens primære retlige og ikke-retlige instrumenter som en tværgående, horisontal medborgerskabspolitik og fremsætte en ny handlingsplan for forbrugerbeskyttelse for de næste 10 år.
- Endvidere og under hensyntagen til, at adgangen til tjenesteydelser af almen interesse er et vigtigt element i social retfærdighed og understøttes af princippet om ligebehandling af brugerne, der forbyder enhver form for forskelsbehandling eller udelukkelse, opfordrer EØSU til, at begrebet universel adgang til tjenesteydelser af almen interesse præciseres, og at der indføres lovgivningsmæssige foranstaltninger, der forpligter medlemsstaterne til at fastsætte adgangsindikatorer ⁽⁴⁸⁾.

⁽⁴⁸⁾ EØSU's udtalelse af 19. juni 2019 — *Mod en bedre gennemførelse af den sociale søjle ved at fremme grundlæggende tjenesteydelser* (EUT C 282 af 20.8.2019, s. 7).

- Kommissionen bør fremsætte en EU-dagsorden for bekæmpelse af forskelsbehandling på grundlag af definitionen i artikel 19 i Lissabontraktaten og samtidig gøre en konkret indsats for frigøre potentialet i og gennemgå direktivet om gennemførelse af princippet om ligebehandling og forholde sig til vilkårene for børn, kvinder, personer med handicap og ældre i sårbare situationer samt nye former for sårbarhed. EØSU opfordrer til, at Kommissionen handler hurtigt på dette spørgsmål fra starten af dens mandat.
- Kommissionen bør tage specifikke initiativer i tråd med anbefalingerne fra FN's komité for rettigheder for personer med handicap og implementere FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (»UNCRPD«) i sine eksterne politikker og programmer, bl.a. gennem lancering af et EU-handicapkort, der anerkendes i alle medlemsstater. I 2020 bør EU fremsætte sit forslag til EU's dagsorden for personer med handicaps rettigheder i 2020-2030 og udnævne 2023 som det europæiske år for personer med handicaps rettigheder.
- EØSU opfordrer desuden Kommissionen til at støtte aktiviteter i uddannelsesinstitutioner på alle niveauer for at hjælpe elever og studerende med at skelne mellem »falske nyheder«(misinformation) og videnskabelige fakta.
- EU skal forbedre sine politikker og foranstaltninger til sikring af **ligestilling mellem kvinder og mænd ved at gennemføre en omstillings- og målbarhedsdagsorden for ligestilling mellem kønnene** som led i en integreret og ambitiøs femårig EU-strategi for ligestilling mellem kønnene. Denne strategi bør omfatte fjernelse af kønsbestemte lønforskelle, bl.a. via et særligt redskab til at forbedre virksomheders åbenhed om lønpolitik og deres strategier til at tackle kønsbestemte lønforskelle, og bør omfatte alle områder, der er defineret i handlingsplanen til bekæmpelse af lønforskellen mellem kønnene. Desuden skal EU garantere, at alle, der udsættes for forskelsbehandling på en eller anden måde, har lige muligheder i samfundet.
- EØSU understreger det akutte behov for at bistå og integrere flygtninge og asylansøgere. Udvalget opfordrer Kommissionen til straks at iværksætte og påtage sig en effektiv reform af det fælles europæiske asylsystem, der overholder menneskerettighederne, samt etableringen af et reelt fælles system for alle medlemsstater. EØSU anbefaler desuden, at der gøres fremskridt med hensyn til genbosætning og humanitære visa til flygtninge for at opfylde reelle behov. Udvalget opfordrer Kommissionen til at intensivere indsatsen for at overvåge og fremme gennemførelsen af aftalen om fordeling af flygtninge i medlemsstaterne.
- Desuden opfordrer EØSU til, at menneskerettigheder og international ret overholdes ved gennemgangen af partnerskabsaftaler med tredjelande, der er transit- og oprindelseslande for migrantstrømme, og opfordrer til, at der udvikles finansielle instrumenter til at modvirke de grundlæggende årsager til migration.
- **Samarbejde med partnerlande er afgørende** for at modvirke de grundlæggende årsager til migration, hjælpe flygtninge, håndtere blandede migrationsstrømme, bekæmpe smugling og sikre, at tilbagesendelse og tilbagetagelse fungerer i praksis. Det er nødvendigt at koordinere humanitære, udviklingsmæssige og politiske instrumenter for at yde mennesker effektiv assistance i deres hjemlande.
- EU bør indføre politikker og foranstaltninger, som baner vej for **sikker og lovlig migration under ordnede forhold** og samtidig styrker inklusion og social samhørighed. EU bør **regulere status for »miljømæssigt fordrevne personer«** og koordinere tættere med ILO med hensyn til programmerne for arbejdskraftmigration og -integration. ⁽⁴⁹⁾
- EØSU efterlyser **sikre og lovlige ruter for flygtninge, når de kommer til EU**. Der er behov for en koordineret tilgang fra alle medlemsstater samt EU-interessenter og nationale interessenter baseret på fælles ansvar, retfærdig fordeling, konvergens og respekt for de grundlæggende rettigheder, så der bliver flere muligheder for familiesammenføring, flytning og genbosætning.

5. Fremme af EU's interesser og værdier på verdensplan — styrkelse af midlerne til at implementere og puste nyt liv i det globale partnerskab for bæredygtig udvikling

5.1. I en stadig mere opsplittet og multipolar verden bliver EU nødt til at styrke sin position for at sikre sin velstand, sin sikkerhed og sine værdier. Som fremhævet i EU's globale strategi fra juni 2016 er Europa nødt til at føre an i verden gennem konsekvent og stærk støtte til en multilateral, regelbaseret verdensorden med FN i centrum. EU bør fremme en global regeringsførelse, der bygger på kerneværdierne social markedsøkonomi, menneskerettigheder, retsstatsprincippet, bæredygtig udvikling, multilateralisme og respekt for humanitær folkeret.

⁽⁴⁹⁾ Jf. fodnote 5.

5.2. EU bør desuden prioritere at udvikle stærke relationer til nære naboer baseret på en klar balance mellem rettigheder og pligter. Der kan henvises til EU's naboskabspolitik og udviklingspolitik som en af EU's prioriteter og EU som verdens største bidragyder. Civilsamfundet bør deltage i overvågningen af disse politikker.

5.3. EU skal fortsætte udvidelsesprocessen og videreføre tiltrædelsesforhandlingerne og -programmerne med landene på det vestlige Balkan.

5.4. EU's handelspolitik er en nøgelfaktor for EU som helhed og forener alle Unionens medlemsstater. Handelspolitikken har hjulpet EU med at øge sin velstand gennem samhandel med en lang række partnere. Samtidig legemliggør og fremmer EU gennem handel værdierne for social inklusion og miljøbeskyttelse, hvilket er afgørende for at udforme en bæredygtig globalisering, dvs. en form for globalisering, som ikke kun vil gavne store virksomheder og investorer, men også almindelige mennesker, arbejdstagere, landmænd, forbrugere, håndværkere og liberale erhverv samt SMV'er og især mikrovirksomheder. Handel er også et vigtigt redskab til støtte for EU's politik over for udviklingslandene, som bidrager til overgangen fra udvikling til partnerskab, navnlig med Afrika.

5.5. EU har brug for en retfærdig og moderne skattepolitik, der er tilpasset udfordringerne i den digitale økonomi og sikrer lige vilkår for internetgiganter, e-handelsplatforme og lokale virksomheder. Bekæmpelse af skatteunddragelse, skattesvig og skatteundgåelse vil kræve større samarbejde på internationalt plan og mellem de nationale skattemyndigheder.

Forslag:

- EØSU efterlyser navnlig **en ambitiøs handelspolitisk dagsorden** på alle tre niveauer, unilateralt, bilateralt og multilateralt — en politik, der vil skabe vækst og job af høj kvalitet i EU og samtidig fremme en regelbaseret handelspolitik på globalt plan.
- EU, i samarbejde med civilsamfundet i Unionen, herunder erhvervslivet, skal desuden aktivt fremme fuld respekt for menneskerettigheder ved forhandlinger om handelsaftaler. Derudover bør ILO's konventioner overholdes. Disse aftaler bør være underlagt demokratisk tilsyn for at sikre behørig inddragelse af civilsamfundet, og der bør tilstræbes en køreplan for faste forpligtelser, hvis ILO's konventioner ikke ratificeres eller gennemføres behørigt ⁽⁵⁰⁾.
- EU skal desuden påtage sig **en stærk forpligtelse i relation til Parisaftalen og biodiversitetskonventionen** for at fastsætte egentlige sociale, forbrugerbeskyttende og miljømæssige bestemmelser i alle handelsaftaler (dette vil vedrøre alle potentielle handelspartnere i Europa, fordi 195 af de 197 medlemmer af FN er medunderskrivere heraf). Prissætning af CO₂ på globalt plan vil også være en mulighed, der kan overvejes yderligere, især for de europæiske ressource- og energiintensive industrier (REEI'er) ⁽⁵¹⁾ og bør, hvis de er hensigtsmæssigt udformet efter EU's og WTO's regler, fremmes aktivt ⁽⁵²⁾. En CO₂-grænseafgift vil kunne bistå med at nå dette mål.
- EØSU tilskynder Kommissionen til at styrke sin dialog med civilsamfundet om at udvikle anvendelsen af kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling i nuværende og fremtidige handelsaftaler. EØSU opfordrer Kommissionen til at være mere ambitiøs, især for at styrke effektiv håndhævelse af forpligtelserne i kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling ⁽⁵³⁾. EU skal desuden inkludere de højeste standarder for **menneskerettigheder, forbrugerbeskyttelse og arbejdstagerrettigheder** i alle handelsaftaler fremover. Derudover bør ILO's konventioner overholdes. Disse aftaler bør være underlagt demokratisk tilsyn for at sikre behørig deltagelse af civilsamfundet.
- EØSU er tilhænger af en **retfærdig beskatning og støtter kampen mod svig, skatteunddragelse, hvidvaskning af penge og den økonomiske praksis, der foregår i skattelylande**. Et fælles mål for EU-institutioner, regeringer og erhvervsliv skal være at samarbejde om at etablere effektive mekanismer, som f.eks. de to direktiver om bekæmpelse af skatteundgåelse.
- EU er nødt til at samarbejde med andre økonomiske regioner for at kunne bekæmpe korrupsion og skatteundgåelse effektivt på verdensplan og for at sikre, at de internationale selskabsskatte regler er klare, gennemsigtige, objektive og forudsigelige.

⁽⁵⁰⁾ EØSU's udtalelse af 14. februar 2018 om Kapitler om handel og bæredygtig udvikling i EU's frihandelsaftaler (EUT C 227 af 26.8.2018, s. 27).

⁽⁵¹⁾ EØSU's udtalelse af 17. juli 2019 om *En sektorspecifik, industriel vinkel på foreningen af klima- og energipolitik* (EUT C 353 af 18.10.2019, s. 59).

⁽⁵²⁾ Jf. fodnote 19.

⁽⁵³⁾ EØSU's udtalelse af 14. februar 2018 om Kapitler om handel og bæredygtig udvikling i EU's frihandelsaftaler (EUT C 227 af 26.8.2018, s. 27).

- Med de nye forretningsmodeller, der anvender internetplatforme og andre digitale værktøjer, er der dukket virksomheder op, som er mindre afhængige af fysisk tilstedeværelse i et land. EØSU mener, at det er meget vigtigt i en dialog med handelspartnerne at formulere **nye principper for, hvordan selskabsoverskud henføres til et EU-land og beskattes**, og at deltage aktivt i de igangværende drøftelser i OECD/G20 om en global aftale for den digitale økonomi for at undgå enhver eskalering af handels- og skattemæssige spændinger mellem verdens store globale økonomiske aktører ⁽⁵⁴⁾.

6. Realisering af prioriteterne ved hjælp af solid regeringsførelse og et stærkere EU-budget

6.1. Økonomier og arbejdsmarkeder i forandring, klimaforandringer og ændrede geopolitiske forhold er allerede i gang med at forme EU og bliver betydende faktorer for Unionens fremtid. **EU har brug for en ny forvaltningstilgang og, i nødvendigt omfang, nye regler og instrumenter til udformning og gennemførelse af EU's politikker.** Bæredygtig udvikling kræver en helhedsorienteret politik på tværs af sektorer for at sikre, at de økonomiske, sociale og miljømæssige udfordringer tackles under ét.

6.2. EØSU understreger, at EU skal tackle disse udfordringer ved hjælp af et stærkt politisk engagement, øget og bedre politisk integration og fuld respekt for og fremme af menneskerettigheder, grundlæggende frihedsrettigheder og de demokratiske principper samt ved at arbejde sammen.

6.3. EØSU fremhæver, at den finansielle og økonomiske krise har skabt ubalance mellem EU's vigtigste institutioner. Dette kræver **nye former for styring** og forvaltning på EU-plan. Europa-Parlamentets rolle skal styrkes for at fremme mere demokratisk ansvarlighed.

6.4. **Gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder og FN's mål for bæredygtig udvikling kræver et robust budgetgrundlag**, et gunstigt erhvervmiljø samt offentlige og private investeringer. Forhandlingerne om den næste flerårige finansielle ramme (FFR) bør sigte mod at sikre passende finansiering til beskæftigelses-, social- og miljøpolitikker samt produktive investeringer.

6.5. **Et første skridt i retning af at styrke klimadimensionen af den næste FFR vil være at øge målet for klimamainstreaming for hele FFR til 40 %, som EØSU opfordrer til.** Dette vil kræve en tilsvarende justering af alle sektorspecifikke klimamål, samt at de gøres juridisk bindende. Kommissionen og Europa-Parlamentet bør desuden arbejde sammen om at sikre, at den grønne arkitektur i den nye fælles landbrugspolitik, nemlig konditionaliteten og økologiordningerne, bliver gennemført effektivt fra et miljømæssigt synspunkt for at udfase EU-støtte til projekter, der skader klimaet, og for at forbedre metoderne til overvågning af klimaet. De bør desuden frigive betydelige ressourcer til at støtte de borgere og områder, som berøres mest af energiomstillingen, ved at etablere nye instrumenter eller reformere eksisterende instrumenter.

6.6. Enstemmighed, som traktaterne kræver i visse grundlæggende spørgsmål, er en næsten uovervindelig hindring på afgørende tidspunkter, hvor der skal træffes vigtige afgørelser, og udvalget går derfor, når det gælder beslutningsproceduren, ind for anvendelse af princippet om kvalificeret flertal i Rådet og, når det gælder lovgivning, anvendelse af den almindelige lovgivningsprocedure på alle områder, hvor det er muligt. EØSU minder om, at dette i henhold til de nuværende traktater kan opnås ved at anvende de forskellige »passerellebestemmelser« eller, i forbindelse med øget samarbejde, ved anvendelse af artikel 333 i TEUF ⁽⁵⁵⁾.

Forslag:

- **Samarbejdet på interinstitutionelt niveau** har fået nye rammer i den interinstitutionelle aftale af 13. april 2016 om bedre lovgivning, der fremhæver vigtigheden af dette samarbejde og samtidig respekterer de enkelte institutioners beføjelser, som forankret i traktaterne EØSU mener, at udvalget bør inddrages for at sikre, at der tages højde for synspunkter hos alle relevante interessenter, og i sidste ende for at fremme borgernes deltagelse i arbejdet i EU.

- Brug af **Kommissionens værktøjer til bedre regulering** er en anden måde at sikre yderligere integration af bæredygtig udvikling på i EU's politikker. Kommissionen skal i alle sine konsekvensanalyser vurdere **miljømæssige, klimamæssige, sociale og økonomiske konsekvenser**, så bæredygtighed indgår i overvejelserne og indregnes behørigt. Efterfølgende evalueringer skal også indeholde en analyse af alle tre dimensioner ved hjælp af en stærk, integreret tilgang. Høringer af arbejdsmarkedets parter er også påkrævede i henhold til traktatens bestemmelser, hvoraf det konkret fremgår, at arbejdsmarkedets parter skal høres i forbindelse med lovgivning om sociale spørgsmål (artikel 154, stk. 2). Høringer af Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, Det Europæiske Regionsudvalg og de nationale parlamenter udgør en anden del af værktøjskassen til bedre regulering, der skal sikre opfyldelsen af kravet om inklusion, som er kernen i 2030-dagsordenen ⁽⁵⁶⁾.

⁽⁵⁴⁾ EØSU's udtalelse af 12. juli 2018 om beskatning af multinationale selskabers overskud i den digitale økonomi (EUT C 367 af 10.10.2018, s. 73).

⁽⁵⁵⁾ EØSU's udtalelse af 17. september 2015 om forbedring af Lissabontraktaten (EUT C 13 af 15.1.2016, s. 183).

⁽⁵⁶⁾ Jf. fodnote 5.

- EØSU er overbevist om, at den foreslåede **flerårige finansielle ramme for 2021-2027** ikke er rustet til at håndtere de nye udfordringer, som er fastsat i Det Europæiske Råds strategiske dagsorden for 2019-2024 og de politiske retningslinjer for den næste Kommission 2019-2024. EØSU foreslår at øge finansieringen for at kunne i) gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder i medlemsstaterne og stimulere skabelsen af kvalitetsjob i sammenhæng med bæredygtig udvikling, ii) gennemføre FN's 2030-dagsorden og iii) gennemføre Parisaftalen, der fremmer en retfærdig omstilling til grønne og digitaliserede samfund.
- At gøre medlemsstaternes modtagelse af EU-midler betinget af overholdelse af retsstatsprincippet, hvilket er en hjørnesteen i EU's værdier som fastlagt i artikel 2 i traktaten om Den Europæiske Union. Udvalget mener desuden, at denne konditionalitet kan udvides til at omfatte andre principper, der har tilknytning til retsstatsprincippet i EU-traktaterne ⁽⁵⁷⁾.
- De støttede projekter, der skal være i overensstemmelse med FN's mål for bæredygtig udvikling, og som kræver betydelige midler til innovation og FoU, skal styrkes ved hjælp af et redskab, der gør det muligt at visualisere de forskellige finansieringskilder (herunder den fremtidige FFR), og baseres på forskellige initiativer ⁽⁵⁸⁾, nemlig:
 - omdirigering af midler til bæredygtige investeringer via »grøn øremærkning« og i den sammenhæng fremme af miljømærkede lån fra Den Europæiske Investeringsbank (EIB)
 - anvendelse af Den Europæiske Centralbanks (ECB) kvantitative lempelser som finansieringskilde
 - forhøjelse til 40 % af den andel af Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer, som er øremærket til bekæmpelse af klimaforandringer
 - EU skal udvise et ambitionsniveau, der står mål med omfanget af den udfordring, som bekæmpelsen af klimaforandringer udgør. Der skal afsættes i gennemsnit 40 % af Unionens samlede budget (FFR 2021-2027) til dette mål
 - forhøjelse af Samhørighedsfondens andel til over de nuværende 20 %
 - anvendelse af 3 % af pensions- og garantifondene
 - støtte til virksomheder, navnlig SMV'er og især mikrovirksomheder, i forbindelse med deres FoU-investeringer, op til 100 mia. EUR afsat til dette formål
 - overholdelse af tilsagn om finansiel støtte til landene i syd, som deltager i bekæmpelsen af klimaforandringer ⁽⁵⁹⁾.

7. EØSU fører an og fremmer civilsamfundets deltagelse i EU-anliggender — udvalget involverer, hører og giver civilsamfundets organisationer større indflydelse

7.1. Fremme af bæredygtighed i alle dens dimensioner — den økonomiske, sociale og miljømæssige — kræver en betydelig indsats og et stærkt engagement fra alle de involverede aktørers side. En åben demokratisk debat, der bygger på en struktureret inddragelse af civilsamfundet, spiller en central rolle med hensyn til at gøre omstillingen retfærdig og effektiv. Vigtige spørgsmål om »resultaterne«, »vejen dertil«, og hvordan det sikres, at fordelingen af byrder og fordele er retfærdig og ikke lader nogen i stikken, skal behandles åbent og gennemsigtigt.

7.2. EØSU fremhæver den centrale rolle, som civilsamfundets organisationer spiller i alle faser af udformningen, gennemførelsen og overvågningen af politikker på alle niveauer, herunder på lokalt niveau. Dette indebærer ændringer i kulturen og en anerkendelse af civilsamfundets værdi på EU- og medlemsstatsplan, som allerede nedfældet i artikel 11 i TEU, hvorefter institutionerne skal fremme og støtte en horisontal og vertikal dialog med civilsamfundet, foretage brede høringer og fastlægge grundlaget for det europæiske borgerinitiativ. Disse supplerende processer føjer sig til høringerne af EØSU og den sociale dialog.

⁽⁵⁷⁾ EØSU's udtalelse af 19. september 2018 om pakken for den flerårige finansielle ramme for perioden 2021-2027 (EUT C 440 af 6.12.2018, s. 106).

⁽⁵⁸⁾ Jf. fodnote 19.

⁽⁵⁹⁾ Jf. fodnote 19.

7.3. Civilsamfundet har kapacitet til reelt at afspejle meget forskellige og til tider divergerende interesser og gøre beslutningstagerne opmærksomme på disse. EØSU er et godt eksempel på denne proces, og udvalget er fast besluttet på fortsat at udfylde sin rolle: at fremme dialog og bygge bro både internt i civilsamfundet og i forholdet til de øvrige EU-institutioner.

Forslag:

- I og med at EØSU er civilsamfundsinstitutionen på EU-plan, bør udvalgets rolle styrkes bredt og gennemgribende og udnyttes til at vise vejen og støtte inddragelsen og høringen af civilsamfundet i EU-anliggender. **Udvalget bør derfor inddrages aktivt i forberedelsen og gennemførelsen af konferencen om Europas fremtid, der efter planen skal indledes i 2020, og som Ursula von der Leyen annoncerede i sin dagsorden for Europa.**
- EØSU følger nøje, og er aktivt involveret i, strukturerede dialoger og rådgivende fora (f.eks. interessentplatformen for cirkulær økonomi og Det Europæiske Migrationsforum), der samler og involverer civilsamfundsorganisationer og andre aktører fra EU's institutioner og medlemsstaterne. **Ved etableringen af platforme, som f.eks. REFIT, bør Kommissionen overveje EØSU's repræsentation i overensstemmelse med det mandat, som udvalget er tildelt i traktaterne, og i den forbindelse sikre, at udvalgets repræsentation afspejler dets sammensætning i form af tre grupper.**
- EØSU peger på, at civilsamfundsorganisationerne på EU-plan ikke er inddraget på en struktureret måde i tilsynet med samhørighedspolitikken gennemførelse. EØSU anbefaler derfor kraftigt, at Kommissionen **opretter et samhørighedsforum for det europæiske civilsamfund** ⁽⁶⁰⁾ med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og andre relevante civilsamfundsorganisationer.
- Ved oprettelsen af internetportaler for at høre offentlighedens mening, dvs. både organisationer og enkeltpersoner, bør Kommissionen sondre mellem bidrag fra civilsamfundsorganisationer og bidrag fra enkeltpersoner. Med henblik herpå bør Kommissionen i samarbejde med EØSU **foretage en kortlægning af interessenterne for at identificere repræsentative og geografisk afbalancerede målgrupper** gennem anvendelse af åbenhedsregistret. Kommissionen bør desuden **sikre, at der foretages en kvantitativ og kvalitativ vægtning af svarene**. Derudover bør Kommissionen løbende arbejde på at **forbedre disse høringer med hensyn til gennemsigtighed, tilgængelighed, feedback og ansvarlighed over for deltagerne**.
- For at udvikle en mere strategisk tilgang til denne praksis og give høringerne et mere struktureret institutionelt og repræsentativt fundament **bør Kommissionen arbejde tæt sammen med EØSU og anmode om en sonderende udtalelse om, hvordan den civile dialog kan organiseres effektivt og på et permanent grundlag, hvilket bør resultere i en specifik meddelelse fra Kommissionen**.
- **Det europæiske borgerinitiativ bør gøres mere effektivt**, og der bør findes nye metoder, f.eks. digitale værktøjer, til at styrke engagementet blandt især unge og sårbare grupper.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁶⁰⁾ EØSU's udtalelse af 17. oktober 2018 om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om Den Europæiske Fond for Regionaludvikling og Samhørighedsfonden (EUT C 62 af 15.2.2019, s. 90).

Resolution om indledning af tiltrædelsesforhandlinger med Nordmakedonien og Albanien: EU's troværdighed og geostrategiske interesser bør opretholdes

(2020/C 47/02)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin plenarforsamling den 30.-31. oktober 2019 (mødet den 31. oktober) følgende resolution med 174 stemmer for, 12 imod og 15 hverken for eller imod.

1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) er dybt skuffet over EU's lederes beslutning om atter at udsætte indledningen af tiltrædelsesforhandlingerne med Nordmakedonien og Albanien på Det Europæiske Råds møde den 17.-18. oktober på grund af manglende enighed mellem medlemsstaterne.
2. EØSU beklager dybt den manglende overholdelse af de tilsagn, der er givet i forhold til de to lande. I Det Europæiske Råds konklusioner af 28. juni 2018, hvor konklusionerne om udvidelsen og stabiliserings- og associeringsprocessen vedtaget af Rådet den 26. juni 2018 blev godkendt, blev der lagt en klar plan for at indlede tiltrædelsesforhandlingerne i juni 2019. Den 18. juni 2019 besluttede Det Europæiske Råd senest i oktober 2019 at vende tilbage til Kommissionens henstillinger om at indlede tiltrædelsesforhandlingerne med Nordmakedonien og Albanien.
3. EØSU understreger, at beslutningen om — for anden gang — ikke at indlede tiltrædelsesforhandlingerne med disse to lande, der opfylder alle de nødvendige betingelser ⁽¹⁾, **er en geostrategisk og historisk fejl, der sætter EU's troværdighed og pålidelighed på spil**. EU havde mulighed for at indlede forhandlingerne og stille strenge krav til god regeringsførelse, insistere på nøje overholdelse af medlemskabskriterierne under forhandlingerne og udvikle bedre instrumenter til at føre tilsyn med retsstatssituationen efter tiltrædelsen.
4. EØSU er overbevist om, at »europæiseringen« af denne region kræver gennemgribende strukturreformer i landene i det vestlige Balkan.
5. Der er ingen tvivl om, at der er en udbredt udvidelsestræthed blandt borgerne i visse medlemsstater. Udvalget er ikke i tvivl om, at den nødvendige politiske opmærksomhed er blevet bortledt fra udvidelsespolitikken på grund af EU's interne uenigheder i spørgsmål som immigration og det næste budget. Man kan dog ikke se bort fra den politiske konsensus og den brede offentlige opbakning til EU-medlemskabet i både Nordmakedonien og Albanien.
6. Unge i det vestlige Balkan har store forventninger til EU, og vi må ikke lade dem i stikken. EØSU mener, at vi bør stille dem en positiv fremtid i sigte med et liv i en stabil og fremgangsrig region.
7. Civilsamfundsorganisationerne er af den faste overbevisning, at det vestlige Balkan er en vigtig geostrategisk region i Europa — en region, der ligger lige i vores egen baghave, og som andre globale aktører følger med interesse.
8. På det 7. civilsamfundsforum for det vestlige Balkan, som EØSU var vært for i Tirana den 16. og 17. april 2019, gentog civilsamfundsorganisationerne i deres sluterklæring, at EU-udvidelsen og navnlig udbredelsen af EU's demokratiske værdier og retlige standarder til det vestlige Balkan både er i regionens og i EU's interesse på trods af de mange udfordringer, EU i øjeblikket står over for ⁽²⁾.
9. EØSU har gentagne gange udtrykt bekymring over civilsamfundets stadig mindre råderum i en række lande i det vestlige Balkan og opfordret til at tilskynde myndighederne i det vestlige Balkan til at gøre en større indsats for at sikre overholdelse af retsstatsprincippet og de grundlæggende menneskerettigheder, en reform af retssystemet, bekæmpelse af korruption og diskrimination og journalisters uafhængighed og pressefriheden — nogle af de vigtigste europæiske værdier, som alle EU's medlemsstater skal overholde. Den sociale dialog og arbejdsmarkedets parters og civilsamfundets rolle i den økonomiske og sociale udvikling skal på det kraftigste opmuntres og fremmes.

⁽¹⁾ Rådets konklusioner af juni 2018.

⁽²⁾ Det 7. civilsamfundsforum for det vestlige Balkan: Sluterklæring <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/7th-western-balkans-civil-society-forum/final-declarations>.

10. EØSU vil fortsat arbejde tæt sammen med civilsamfundet i det vestlige Balkan for at støtte og forsikre dem om, at de hører til i EU. **Vi vil gøre alt, hvad vi kan for at fremme forsoning og europæiske værdier i regionen, og vores holdning til EU's udvidelse ligger helt fast.** Vi er overbevist om, at en klar udsigt til EU-tiltrædelse er afgørende for stabiliteten i regionen, og vi håber, at udvidelsen fortsat vil være en af EU's prioriteter til trods for de mange udfordringer, det står over for i øjeblikket ⁽³⁾.

11. Gennem regelmæssige aktiviteter med vores partnere fra regionen — de blandede rådgivende udvalg med Montenegro og Serbien, civilsamfundsforaerne for det vestlige Balkan og civilsamfundskonferencerne på højt plan, der afholdes forud for topmøderne mellem EU og det vestlige Balkan — fortsætter vi som talerør for civilsamfundet i det vestlige Balkan og bindeledet til EU-institutionerne og de enkelte medlemsstaters regeringer.

12. EØSU påskønner i allerhøjeste grad Europa-Parlamentets beslutning af 24. oktober 2019 og bekræfter sit fulde tilsagn om at støtte Europa-Parlamentet og den tiltrædende Kommission i at styrke EU's udvidelsespolitik og forbedre værktøjskassen til EU's samarbejde med landene i det vestlige Balkan.

13. EØSU opfordrer alle interessenter til at træffe alle de nødvendige skridt til, at Det Europæiske Råd kan nå til enighed om en positiv afgørelse inden topmødet mellem EU og det vestlige Balkan i maj 2020 i Zagreb. Vi opfordrer desuden det kommende kroatisk rådsformandskab til at sætte fornyet skub i udvidelsesprocessen på topmødet.

Bruxelles, den 31. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽³⁾ https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/7th_eesc_western_balkans_civil_society_forum_-_final_declaration.pdf.

UDTALELSER

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

EØSU'S 547. PLENARFORSAMLING, 30.10.2019-31.10.2019

**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om blockchainteknologi og det indre marked:
næste skridt**

(initiativudtalelse)

(2020/C 47/03)

Ordfører: **Ariane RODERT**Medordfører: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Plenarforsamlingens beslutning	21.2.2019
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	18.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	182/1/5

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Denne udtalelse fokuserer på selve teknologien blockchain. Teknologien kan i anvendelse være en positiv transformerende kraft på tværs af mange sektorer i samfundet og bl.a. medføre tillid og gennemsigtighed, demokrati og sikkerhed. Den kan i sidste ende bidrage til en nytænkning af de socioøkonomiske modeller og derved understøtte den samfundsmæssige innovation, der er behov for med henblik på at tackle de aktuelle samfundsmæssige udfordringer. Da kryptovaluta er et meget omdiskuteret emne, bør EØSU imidlertid i den nærmeste fremtid foretage en særskilt gennemgang af dette værktøj i forhold til risikoen for hvidvaskning af penge.

1.2. Blockchainteknologien gavner allerede samfundet. Den bidrager til at nå verdensmålene, giver borgerne større indflydelse, fremmer iværksætter og innovation samt forbedrer mobiliteten og grænseoverskridende muligheder for erhvervslivet, samtidig med at gennemsigtigheden for forbrugerne øges. Den kan endvidere begrænse skatteunddragelse og korrupsion samt hjælpe med til at udvikle både private og offentlige tjenesteydelser. Der er dog stadig en del udfordringer at tage fat på, navnlig det presserende behov for at skabe juridisk klarhed og sikkerhed og beskytte privatlivets fred.

1.3. Til trods for at EU-institutionerne i et vist omfang har beskæftiget sig med blockchainteknologien, mangler der stadig en fælles EU-strategi. I lyset af teknologiens hidtidige resultater har EU en enestående mulighed for at bevare sin førende position på det globale marked, men kun hvis vi skrider til handling nu.

1.4. EØSU opfordrer derfor Kommissionen til at lancere et omfattende blockchaininitiativ med en fælles EU-strategi og -vision og verdensmålene som omdrejningspunkt. Et sådant initiativ bør suppleres med en handlingsplan for, hvordan EU bliver referencepunktet for blockchainteknologi på verdensplan. Det nuværende europæiske blockchainpartnerskab og EU's Observationscenter og Forum for Blockchainteknologi bør styrkes ved at skabe en blockchaininteressentplatform i EU, der samler repræsentanter fra alle EU-institutionerne, herunder EØSU og RU, erhvervslivet, forbrugerne, medlemsstaterne, den akademiske verden osv., med henblik på at skabe et rum for fælles læring og kapacitetsopbygning, et overordnet netværk af netværk og udveksling af god praksis.

1.5. EØSU kan aktivt være med til at styre en sådan »platform«, der skal sikre gennemsigtighed, inklusion og samarbejde, og at det organiserede civilsamfund inddrages.

2. Indledning

2.1. Blockchainteknologi og DLT (distributed ledger-teknologi) har et enormt potentiale til at kunne ændre vores samfund. En blockchain er en matematisk struktur, hvor data lagres på en måde, som begrænser korrupsion og falske data. Teknologien betyder, at man på en ny måde kan skabe tillid til sikker udveksling af værdier. Blockchainteknologien betragtes som en ny og mere transformativ fase af internetæraen, men det er bare én af mange nye teknologiske muligheder.

2.2. Denne udtalelse fokuserer på blockchain som en teknologi, der kan anvendes inden for en lang række områder og sektorer såsom energi, økonomi, fødevarer og landbrug, lægevidenskab og sundhedspleje, afstemninger og forvaltning. Dette er omdrejningspunktet for nærværende udtalelse og navnlig koblingen mellem blockchainteknologien og EU's indre marked. Blockchainteknologien kan, hvis den anvendes korrekt, skabe store forandringer inden for bl.a. konkurrence og forvaltning og dermed tackle samfundsmæssige udfordringer og omstillinger. Da kryptovaluta er et meget omdiskuteret emne, bør EØSU imidlertid i den nærmeste fremtid foretage en særskilt gennemgang af dette værktøj i forhold til risikoen for hvidvaskning af penge.

2.3. I EØSU's nylige udtalelse *Blockchainteknologi og distributed ledger-teknologi: en ideel infrastruktur for den sociale økonomi* ⁽¹⁾, defineres blockchain som følger: »Blockchain er samtidig en kode, dvs. en kommunikationsprotokol, og et offentligt register, hvor alle transaktioner mellem netværkets deltagere »bøgføres« på en meget gennemsigtig og ikkemodificerbar måde i henhold til en sekventiel rækkefølge«. Denne definition suppleres af Kommissionen beskrivelse af blockchain som en teknologi, der skal fremme tilliden blandt brugerne. Den gør det muligt at dele oplysninger online, indgå aftaler om og dokumentere transaktioner på en verificerbar, sikker og permanent måde ⁽²⁾.

2.4. EU-institutionerne har allerede truffet foranstaltninger med henblik på at støtte udviklingen af blockchainteknologien. Europa-Parlamentets Forskningstjeneste offentliggjorde i 2017 rapporten *How blockchain technology could change our lives* ⁽³⁾, og Kommissionen lancerede i 2018 Observationscenter og Forum for Blockchainteknologi ⁽⁴⁾. Formålet er at fremskynde innovation og udvikling af blockchainteknologien, så EU kan bibeholde sin førende position på det globale marked inden for denne transformativ nye teknologi.

2.5. April 2018 markerede en milepæl, da Kommissionen sammen med 21 medlemsstater og Norge underskrev en erklæring om at oprette det europæiske blockchainpartnerskab (EBP) og samarbejde om at etablere den europæiske infrastruktur for blockchaintjenester (EBSI) ⁽⁵⁾. Hensigten er at støtte grænseoverskridende digitale offentlige tjenester med de højeste standarder inden for sikkerhed og beskyttelse af privatlivets fred. 27 medlemsstater er nu en del af partnerskabet.

2.6. Europa-Parlamentet vedtog i 2018 en ikkelovgivningsmæssig beslutning ⁽⁶⁾ om blockchain og distributed ledger-teknologier, hvori EU's mulighed for at blive »den globale leder« og en »troværdig aktør« i udformningen af den globale markedsudvikling og på tværs af sektorer blev fremhævet. Det blev desuden fremhævet, at EU på nuværende tidspunkt er førende inden for blockchainudvikling og -anvendelse i forhold til USA og Kina ⁽⁷⁾.

3. Blockchainteknologi — mulighederne for det indre marked og EU

3.1. Selv om blockchainteknologi er et forholdsvist nyt fænomen, har det allerede medført væsentlige muligheder inden for rammerne af det indre marked.

3.2. Blockchainteknologi bidrager til at **opfylde verdensmålene**. Tillid, åbenhed og gennemsigtighed er indbygget i blockchainteknologiens udformning og værdi ⁽⁸⁾, hvilket understreges i forbindelse med opfyldelsen af FN's verdensmål ⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ EUT C 353 af 18.10.2019, s. 1.

⁽²⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/blockchain-technologies>

⁽³⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA\(2017\)581948_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA(2017)581948_EN.pdf)

⁽⁴⁾ <https://www.eublockchainforum.eu/>

⁽⁵⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/european-countries-join-blockchain-partnership>

⁽⁶⁾ http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0373_DA.html?redirect

⁽⁷⁾ Alene i 2018 blev der i Europa rejst kapital via ICO (initial coin offering) til en værdi af omkring 4,1 mia. USD, hvilket er næsten dobbelt så meget som de 2,3 mia. USD, der indtil nu er blevet rejst i Asien, og væsentligt mere end de 2,6 mia. USD, der er blevet rejst i USA. <https://www.newsbtc.com/2018/10/16/europe-surpasses-us-and-asia-in-cryptocurrency-token-sales>.

⁽⁸⁾ Blockchainteknologiens sociale værdi omfatter selvforvaltet identitet (autentifikation, autorisation), tillid og gennemsigtighed, demokrati, uforanderlighed samt princippet om at undgå mellemlid.

⁽⁹⁾ <https://blockchain4sdg.com/how-blockchains-can-tackle-the-un-sustainable-development-goals/>

3.3. Som eksempler kan nævnes følgende ⁽¹⁰⁾:

- mål 1 »Afskaf fattigdom« og anvendelse af kryptovaluta for den bankløse del af befolkningen
- mål 3 »Sundhed og trivsel« og muligheden for at dele patienters sundhedsjournaler på en mere sikker og effektiv måde og
- mål 12, 14 og 15 »Ansvarligt forbrug og produktion«, hvor blockchainteknologi kan sikre sporbarheden gennem hele forsyningskæden.

Blockchainteknologi bidrager derudover til adskillige andre verdensmål såsom lige muligheder, menneskerettigheder i forhold til personlige oplysninger samt demokratisk deltagelse osv.

3.4. **Mere borgerindflydelse.** Blockchainteknologien har potentialet til at kunne give magten tilbage til dem, som ejer oplysningerne. Den kan give aktører, der tidligere befandt sig i en sårbar situation over for centraliserede enheder, større indflydelse ved at dele data på en gennemsigtig måde og reducere behovet for mellemlid.

3.5. **Fremme af iværksætteri og innovation.** Med blockchainteknologiens kollaborative og konsensusorienterede funktionsmåde dukker der innovative løsninger og nye virksomheder op med udgangspunkt i økonomisk, miljømæssig og social bæredygtighed. Den inklusion, som følger af blockchainteknologi, giver et fundament for platformøkonomien og andre nye forretningsmodeller og — som EØSU allerede har set på — for den sociale økonomi.

3.6. **Forbedring af mobilitet og grænseoverskridende muligheder for virksomheder samt forbrugerbeskyttelse:** Dette opnås ved at mindske hindringerne for intern handel i EU og på verdensplan, samtidig med at sikkerheden i forbindelse med betalinger og transaktioner sikres i udvekslingsprocessen. Det vil forbedre markedsbetingelserne og adgangen til varer og tjenesteydelser i EU, samtidig med at forbrugernes privatliv, fortrolighed og informationsdeling beskyttes ⁽¹¹⁾.

3.7. **Understøttelse af den fælles digitale portal.** Med den fælles digitale portal indføres engangsprincippet, hvilket betyder, at data kun kan registreres på platformen én gang. Udviklingen af en europæisk infrastruktur for blockchaintjenester (EBSI), som er betinget af gennemførelsen af engangsprincippet, kan derved fungere som et værktøj og en katalysator for et effektivt, modstandsdygtigt og bæredygtigt indre marked.

3.8. **Udvikling af offentlige og private tjenesteydelser** inden for blockchainteknologi gør det muligt at opnå store positive virkninger i forbindelse med den digitale omstilling af EU's økonomi og samfundet som helhed. Der er ved at blive udviklet fire »use cases« ⁽¹²⁾ (brugerscenarier) inden for rammerne af EBSI. Der er tale om notarbekræftelse og autentifikation, eksamensbeviser, europæisk selvforvaltet identitet samt beskatning og pålidelig dataudveksling. I medlemsstaterne opnås der økonomiske fordele ved den direkte markedsadgang uden eller med meget lave udgifter til mellemlid, hvilket sikrer forbrugerne ægte værdi. Derudover kan blockchainsporbarheden og deltagerorienteret medskabelse af varer og tjenesteydelser give et højt niveau af forbrugersikkerhed. Blockchainbaserede afstemningssystemer kan endvidere sikre vælgerregistrering og -identificering og skabe et stabilt og verificerbart system.

3.9. **Oprettelse og kontrol af enkeltpersoners og virksomheders digitale identiteter.** Ved at kombinere decentraliserede blockchainprincipper med identitetskontrol og kryptografi kan man oprette en digital signatur og anvende denne i alle onlineværditransaktioner. Dette har adskillige potentielle fordele for såvel forbrugerne og virksomhederne som for tilsynsmyndighederne. Ved at anvende en digital identitet inden for blockchain giver det mulighed for gensidig anerkendelse og udførelse af operationer ved hjælp af intelligente kontraktkoder, hvilket igen gør det lettere at oprette en virksomhed. Sådanne digitale identiteter og elektroniske signaturer skal opfylde kravene i eIDAS, og de bør desuden sikre interoperabilitet og kompatibilitet.

3.10. **Begrænsning af brud på persondatasikkerheden.** Ved at anvende blockchaindatastrukturer på ansvarlig vis kan man begrænse eller undgå brud på datasikkerheden. Dette vil bidrage til at beskytte følsomme data, samtidig med at man sikrer dataoverførelse under beskyttelse af den enkeltes ret til fortrolighed og privatlivets fred. En måde at gøre dette på er ved at undlade at lagre private data i blockchainstrukturen. De private data kunne i stedet lagres uden for kæden og alene udveksles efter behov og via peer-to-peer-kommunikation.

3.11. **Standardiseringsprocesser** er en forudsætning for grænseoverskridende blockchaininteroperabilitet og -anvendelse. Tilsynsmyndighederne har nu testet og gennemgået en række standarder, men som med alle former for innovation skal standardiseringsinitiativer afbalanceres med et gunstigt miljø for at få et fuldt overblik over de muligheder, som teknologien frembyder.

⁽¹⁰⁾ UN/CEFACT, ECE/TRADE/C/CEFACT/2019/INF.3: Blockchain in trade facilitation: sectoral challenges and examples, http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/cefact/cf_plenary/2019_plenary/CEFACT_2019_INF03.pdf.

⁽¹¹⁾ »Fortrolighed« henviser til beskyttelse af de data, der deles mellem en entitet (dvs. en person eller en virksomhed) og en autoriseret part, mod uautoriserede tredjeparter. »Privatliv« henviser til beskyttelse mod krænkelser af personlige oplysninger og transaktioner.

⁽¹²⁾ <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/EBSI>.

3.12. Der bør desuden gøres en indsats for at **harmonisere** de kryptografiske standarder inden for blockchain- og andre eIDAS-teknologier⁽¹³⁾, så der skabes nye standarder for **interoperabilitet** mellem de nuværende og kommende teknologiske modeller. Dette bør desuden imødegå risikoen for, at der udvikles blockchainsiloer. Den Internationale Standardiseringsorganisation (ISO) har allerede udarbejdet en standardiseringskøreplan for perioden frem til 2020, der dækker standardisering inden for bl.a. terminologi, klassificering, identitetskontrol, interoperabilitet, forvaltning, sikkerhed og privatlivets fred, brugsområder samt intelligente kontrakter.

3.13. **Forbedret gennemsigtighed ved hjælp af intelligente kontrakter.** Blockchainløsninger sikrer gennemsigtighed ved hjælp af decentralisering, som gør det muligt for deltagerne at se og kontrollere data. Et eksempel herpå er intelligente kontrakter⁽¹⁴⁾.

3.14. **Begrænsning af skatteunddragelse og skatteundgåelse.** EU's indre marked har potentialet til at styrke e-handlen, samtidig med at det sikres, at de negative eksterne virkninger af den nuværende internationale handel mindskes. Blockchainbaserede skattebehandlingssystemer kan sikre større gennemsigtighed for både betaleren og myndighederne. Blockchainteknologi kan begrænse skatteunddragelse og hvidvaskning af penge ved at øge sporbareheden og ansvaret i forbindelse med transaktioner, hvilket vil styrke konkurrenceevnen på det indre marked. Kommissionen bør iværksætte en undersøgelse af, hvordan blockchainteknologien kan bidrage på dette område.

3.15. **Etablering af nye finansieringsmodeller.** Crowdfunding, »initial coin offerings« (ICO) eller »initial token offerings« (ITO) er universelle finansieringsstrategier (geografisk og demografisk), hvor der udstedes en projektspecifik valuta med en særlig værdiansættelsesmekanisme. Dette er kulminationen på crowdfunding-tendensen.

3.16. **Nytænkning af socioøkonomiske modeller.** Ved at styrke individets egenkontrol kan samfundet komme til at se helt anderledes ud. Blockchainteknologiens vigtigste aktiv er, at den kan genskabe tilliden blandt enkeltpersoner uden behov for en tredjepart, men det bliver også muligt at skabe nye former for forvaltning og forhold med udgangspunkt i gennemsigtighed. Ligesom med alle samfundsmæssige forandringer skal man sørge for at sikre sig mod nye strukturer, der kan føre til misbrug, samtidig med at der gives råderum til eksperimenter, som kan have store fordele for befolkningen. Blockchainteknologi og -netværk bør ikke skabe en kløft mellem dem, der har kontrollen eller de økonomiske muligheder, og dem, der kun har adgang til modeller, som kontrolleres af større selskaber. Hvis blockchainteknologien skal vinde indpas i SMV'er og små virksomheder, er det afgørende at støtte og fremme organisationer såsom kooperativer med åbne og demokratiske forvaltningsmodeller, så de kan udvikle blockchainbaserede forretningsmodeller.

4. Blockchainteknologi — diverse udfordringer

4.1. For at EU's indre marked og de europæiske samfund skal kunne udnytte blockchainteknologiens potentiale, er der nogle områder, der skal tages hånd om — først og fremmest den **nuværende retlige usikkerhed**. Der findes nogle lovgivningsmæssige løsninger for så vidt angår kryptovalutaer og ICO, men den retlige ramme er stadig uklar, når det gælder systemdesign og andre områder, hvor blockchainteknologien anvendes. Dette medfører en fragmenteret tilgang i medlemsstaterne. Uden et fælles EU-initiativ om retssikkerheden og klarhed på tværs af EU begrænses de grænseoverskridende muligheder. Det første skridt på vejen til at fastsætte de fremtidige lovkrav kunne være at kigge på brugerscenarier og indføre lovgivningsmæssige testområder inden for visse former for tjenesteydelser og anvendelse. EU's erfaring med at udarbejde komplekse og grænseoverskridende lovgivning og politik kan være en fordel med henblik på den fremtidige regulering inden for blockchainteknologi.

4.2. **Beskyttelse af privatlivets fred** er altafgørende. Den generelle forordning om databeskyttelse (GDPR)⁽¹⁵⁾ blev indført for at tackle de mest presserende dataspørgsmål. Da GDPR blev udarbejdet, var blockchainteknologien imidlertid et stort set ukendt fænomen, og de mulige spændinger mellem GDPR og blockchainteknologien skal derfor gennemgås. EØSU opfordrer Kommissionen til at kigge nærmere på GDPR og foreslå ændringer og yderligere retningslinjer for koblingen mellem GDPR og blockchainteknologi.

4.3. Den retlige sondring mellem anonymiserede og pseudonymiserede data drejer sig om kategoriseringen af personlige oplysninger. Med pseudonymiserede data er et vist omfang af »efterfølgende identificering« (både indirekte og på afstand) stadig mulig, mens dette ikke kan lade sig gøre med anonymiserede data. Blockchainnetværk, der kræver tilladelse, bruger pseudonymiserede data som en løsning. **Anonymisering udgør derimod fortsat en lovgivningsmæssig hindring** for den bredere anvendelse af blockchainnetværk, der ikke kræver tilladelse, hvilket kan afhjælpes ved hjælp af digitale identitetsløsninger, der er forbundet med lovbestemte begrænsninger.

⁽¹³⁾ F.eks. elektroniske signaturer og tidsstempler, der anvender aktuelle krydskompatible kryptografiske algoritmer.

⁽¹⁴⁾ En intelligent kontrakt er en selvekskerende kontrakt, der lagres i en blockchain, som ingen styrer, og alle således kan have tillid til. Som eksempel kan nævnes clearing og afvikling af handler, gavekort/loyalitetskuponer, elektroniske sundhedsjournaler, fordeling af royalty, produktoprindelse, peer-to-peer-transaktioner, udlån, forsikring, energikreditter samt stemmeafgivelse.

⁽¹⁵⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) (EUTL 119 af 4.5.2016, s. 1) <https://gdpr-info.eu/>

4.4. Konsensmekanismen »dokumentation for arbejde« er yderst **energikrævende**. Med udviklingen af den alternative konsensmekanisme »dokumentation for indsats« kan det vigtige aspekt med miljømæssig bæredygtighed tackles. Der findes allerede en række løsninger, der bør udbredes og anvendes i fuld udstrækning ⁽¹⁶⁾.

4.5. En anden teknisk udfordring er **interoperabiliteten mellem forskellige blockchainplatforme**. Forskellige blockchainstrukturer kan være inkompatible på grund af den risiko, de medfører for de dataudvekslende parter. En anden bekymring er kompatibiliteten mellem blockchainplatforme og eksisterende forvaltningssystemer, som forhindrer myndighederne i at skifte fra deres nuværende platforme til blockchainbaseret interoperabilitet. Blockchainudviklere bør i den nærmeste fremtid prioritere sikringen af interoperabilitet for at udbrede anvendelsen.

4.6. Udbredelsen af blockchain afhænger af, at de forskellige virksomhedsformer tager teknologien til sig, og i EU er hovedparten af alle virksomheder SMV'er. **Transaktionsomkostningerne har i mange tilfælde i dag en afskrækkende virkning**, hvilket gør, at SMV'erne ikke har adgang til tekniske tjenesteydelser og konsulentytelser. Det er afgørende at støtte oprettelsen af nye blockchainnetværk som f.eks. kooperativer for at sikre lige adgang for SMV'er og andre mindre enheder og muliggøre forbedret demokratisk forvaltning.

4.7. Som med alle banebrydende teknologier er der en række samfundsmæssige udfordringer, der skal tackles. Det er helt afgørende at **informere den brede befolkning** korrekt om disse disruptive teknologier. Blockchain-teknologi har en reel indvirkning på menneskers hverdag, og man bør derfor gå forsigtigt til værks, hvilket gør behovet for en civil og social dialog altafgørende. EØSU vil fortætte med at opbygge viden og fremlægge det organiserede civilsamfunds syn på de næste skridt i udviklingen inden for blockchain-teknologi.

4.8. Det er vigtigt fuldt ud at forstå og se på, hvordan **blockchaintechnologien spiller ind i forhold til forbrugerbeskyttelse og rettigheder**. Det er f.eks. nødvendigt at præcisere forholdet mellem fortrolighed og beskyttelse af privatlivet som håndhævet gennem lovgivning (f.eks. EU's databeskyttelsesregler), regulering (klientfortrolighed) eller kontraktforhold (forretningshemmeligheder).

4.9. Som med enhver ny teknologi og alle teknologibaserede forretningsmodeller bør man **analysere konsekvenserne og de eventuelle følger for beskæftigelsen**, arbejdsvilkår, arbejdstagerrettigheder og -beskyttelse og den sociale dialog. En sådan analyse bør desuden vurdere virkningerne på organisationer, der fungerer som mellemlid. STEM-færdigheder vil sandsynligvis få en endnu større betydning for de virksomheder, der benytter sig af blockchain-teknologi. På grund af den manglende brede forståelse af, hvordan blockchain-teknologien virker, og hvilke begrænsninger den kan medføre, efterlyser EØSU **livslang læring**, som gør det muligt for befolkningen at tilegne sig de krævede færdigheder og blive omskølet og opkvalificeret med henblik på bedre at kunne udnytte de muligheder og udfordringer, som blockchain indebærer.

5. Næste skridt

5.1. Til trods for, at EU-institutionerne i et vist omfang har foretaget en vurdering af blockchain-teknologien, mangler der stadig en omfattende og fælles EU-tilgang. Set i lyset af teknologiens resultater indtil nu har EU en enestående mulighed for at **bevare sin førende position på det globale marked**, men kun hvis EU skrider til handling nu.

5.2. Udviklingen af blockchain-teknologi er stadig meget fragmenteret i de forskellige medlemsstater. EØSU opfordrer derfor EU-institutionerne til at skabe klarhed og et fælles grundlag for at kunne udnytte blockchain-teknologiens fulde potentiale i EU. Kommissionens første skridt bør være at udarbejde en **meddelelse om blockchain- og DLT-udvikling i EU** baseret på blockchainprincipperne ⁽¹⁷⁾ med sigte på at udtrykke politisk vilje og ejerskab samt fastlægge en vision og en handlingsplan for et gunstigt miljø. Initiativet bør suppleres af genetableringen af Europa-Parlamentets tværpolitiske gruppe om digitalisering, som bør tackle spørgsmålet om blockchain og DLT.

5.3. EU's fælles vision kan eksempelvis have sigte på, at **Europa bliver det førende kontinent inden for blockchain-teknologi** og således sikre, at EU forbliver konkurrencedygtig, samtidig med at der udvikles en EU-tilgang til digitalisering med udgangspunkt i verdensmålene.

5.4. På grundlag af det eksisterende europæiske blockchainpartnerskab og Observationscenter og Forum for Blockchain-teknologi er tiden inde til at udvide initiativet ved at oprette en **blockchaininteressentplatform i EU**, som samler repræsentanter fra EU-institutionerne, herunder EØSU og RU, erhvervslivet, forbrugere, civilsamfundet, medlemsstaterne og den akademiske verden osv. Denne platform skal endvidere være åben for alle borgere i EU, så de kan samarbejde om og tage del i blockchainprojektet.

⁽¹⁶⁾ www.tolar.io er et eksempel på lavenergiblockchain.

⁽¹⁷⁾ Blockchainprincipperne omfatter: selvforvaltet identitet, autentifikation, autorisation, sporbarhed, tillid, uforanderlighed, demokrati og ingen mellemlid.

5.5. Platformen vil fungere som et rum for **fælles læring og kapacitetsopbygning**, men skal også samle interessenterne, fungere som et **overordnet netværk af netværk**, stille mødefaciliteter til rådighed og lette udveksling af god praksis. EØSU er godt placeret og har den nødvendige erfaring til aktivt at være med til at styre en sådan »platform« og derved sikre gennemsigtighed, inklusion og samarbejde og det organiserede civilsamfunds inddragelse med udgangspunkt i lignende eksisterende initiativer ⁽¹⁸⁾.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁸⁾ Den europæiske platform for cirkulær økonomi er f.eks. et fælles initiativ med Kommissionen, og udvalget er endvidere aktivt i Ekspertgruppen på Højt Niveau vedrørende Kunstig Intelligens samt ekspertgruppen vedrørende socialt iværksætteri.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en inklusiv sektoromstilling til en digitaliseret jernbaneindustri**(initiativudtalelse)**

(2020/C 47/04)

Ordfører: **Alberto MAZZOLA**Medordfører: **Guy GREIVELDING**

Plenarforsamlingens beslutning	21.2.2019
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI)
Vedtaget i CCMI	2.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	202/0/5

1. anbefalinger

1.1. Digitaliseringen er med til at gøre jernbanetransporten mere effektiv og **mere bekvem, både når det gælder passagertransport og godstransport**, men den gør samtidig jernbanesystemet mere udsat over for cybersikkerhedsrisici. EØSU anbefaler derfor et stærkere samarbejde mellem Den Europæiske Unions Agentur for Cybersikkerhed (ENISA) og Den Europæiske Unions Jernbaneagentur (ERA).

1.2. EØSU mener, at gennemførelsen af ERTMS (European Rail Traffic Management System), som er hjørnestenen i EU's digitale jernbanestrategi, bør fremskyndes markant. De nødvendige investeringer på over 100 mia. EUR skal opnås gennem et målrettet initiativ fra Kommissionen med en stærk budgetforpligtelse fra EU's side, konkret støtte fra medlemsstaterne og en betydelig privat kapital (InvestEU).

1.3. EØSU opfordrer jernbanesektoren til sammen med andre offentlige transportformer at udvikle en samlet, interoperabel ramme for Mobility-as-a-Service (MaaS) for at sikre, at alle borgere har adgang til mobilitet, der som en tjeneste af almen interesse er til at betale og lettilgængelig, samt satse på en åben »plug and play« IT-ramme til distribution af multimodale billetter i Europa. Jernbanetransport kan udgøre ryggraden i udviklingen af mobilitetsdelen af en **europæisk digital identitet**.

1.4. EØSU opfordrer ETF, CER og EIM til som led i EU's sociale dialog at stable en proaktiv og åben dialog på benene, f.eks. i form af en »digital køreplan«, og lancere fælles initiativer til at identificere og foregribe virkningen af automatisering og digitalisering samt fastholde et højt beskæftigelsesniveau og niveau for sociale garantier som led i en socialt retfærdig omstilling.

1.5. EØSU er tilhænger af oprettelsen af en jernbanemyndighed på EU-niveau, som skal følge udviklingen af det indre jernbanemarked, herunder også de digitale aspekter.

2. Indledning

Det europæiske mobilitets- og transportsystem er på nuværende tidspunkt midt i en omstilling til et meget grønnere og mere digitaliseret system.

Logistikkæderne muterer, efterhånden som **ny teknologi** gør digital integration af forskellige transportformer nemmere, øger informationsstrømmen om trafik og sporing, gør tjenesteydelser og informationer lettere tilgængelige for passagererne, optimerer anvendelsen af infrastrukturens kapacitet og skaber bedre tidsprognoser.

Digitalisering vil ligeledes øge mængden af data, der er tilgængelige for jernbanevirksomhederne, og anvendelsen af disse data, som skal ske i fuldstændig overensstemmelse med reglerne om privatlivets fred og dataejerskab, vil skabe **muligheder for nye forretningsinitiativer**.

3. Behovet for at sikre jernbanernes digitale omstilling

3.1. Jernbaner som en del af et digitalt indre marked i Europa

Konnektivitet er grundlaget, som gør det muligt at virkeliggøre det europæiske digitale indre marked og digitaliseringen af jernbanerne fuldt ud.

Det kræver også en høj grad af konnektivitet at kunne levere pålidelige oplysninger såsom togkøreplaner, information om ledige billetter, rejseplanlægning, data fra godsterminaler osv. Såvel kunder som medarbejdere har store forventninger til, at det vil forbedre kvaliteten af tjenesterne og vedligeholdelsen.

Yderligere digitalisering af jernbanerne er betinget af godt samarbejde, både mellem aktører fra de forskellige jernbaner og med aktører fra telekommunikationsområdet. **De nye 5G-netværk** giver jernbanerne nye muligheder ved bl.a. at understøtte **tingenes internet og sikre bedre oplysninger i realtid**.

Jernbanetransport kan udgøre rygraden i udviklingen af mobilitetsdelen af en **europæisk digital identitet** gennem **lovgivningsmæssige rammer, som fremmer konkurrence og innovation** og giver borgere og virksomheder tillid til og indblik i fordelene ved digital teknologi for borgere, forbrugere, virksomheder og arbejdstagere, og for alle disse samlet i én enkelt »e-person«⁽¹⁾.

3.2. Nye specifikke produkter og IT

Lanceringen af ERTMS (det europæiske system til styring af jernbanetrafik) bør være hjørnesteinen i EU's tekniske strategi, hvis dets fordele skal realiseres (f.eks. teknisk og operationel harmonisering, øget netværkskapacitet, bedre sikkerhed, større pålidelighed og færre vedligeholdelsesomkostninger). I de sidste 20 år har mindre end 10 % af TEN-T-hovednettet været udstyret med ERTMS. Hastigheden for gennemførelsen bør øges, uden at man dog glemmer tilgængeligheden af det regionale jernbanenet.

Samtidig med at den sociale dialog respekteres fuldt ud, bør udviklingen af den tekniske og lovgivningsmæssige ramme med tanke på den stadig mere automatiserede styring af togdriften, forbedringen af dataforbindelsen langs jernbanestrækningerne (også med 5G-teknologi), samt yderligere digitale udviklingstendenser, der er relevante for jernbanerne, stå øverst på dagsordenen.

3.2.1. Interne processer hos jernbanerne

3.2.1.1. Muligheder: øget kapacitet for infrastrukturen, vedligeholdelse og prædiktiv vedligeholdelse, reducere omkostninger, automatisk styring af togdriften, sikkerhed og krisehåndtering

Kontrol-, styrings- og kommunikationssystemer bør ikke blot bidrage til kontrol med og sikker frakobling af toge, men bør være et fleksibelt og intelligent system til trafikregulering og beslutningsstøtte i realtid.

De nuværende systemer udnytter ikke i tilstrækkeligt omfang ny teknologi og praksis, herunder anvendelse af satellitpositioneringsteknologier, højhastigheds- og højkapacitetssystemer til data- og talekommunikation (Wi-Fi, 4G/LTE, 5G) og automatisering samt innovative systemer til realtidsdataindsamling, -behandling og -kommunikation. Disse teknologier kan potentielt forbedre trafikken betydeligt og dermed levere større kapacitet, reducere energiforbruget og kulstofemissionerne, nedbringe driftsomkostningerne og skabe større sikkerhed — også på jernbaneoverskæringer gennem samarbejdende intelligente transportsystemer — samt lettilgængelige, pålidelige og forståelige informationer til kunderne. Den behovsstyrede vedligeholdelse, som er baseret på sensorer og digital teknologi, vil gøre systemet langt mere effektivt, pålideligt og modstandsdygtigt i relation til både infrastruktur og rullende materiel.

(1) EUT C 353 af 18.10.2019, s. 79.

3.2.1.2. Trusler: sikkerhed og cybersikkerhed

Digitaliseringen bidrager til at gøre jernbanetransporten mere effektiv og mere bekvem, men den gør samtidig jernbanesystemet mere udsat over for cybersikkerhedsrisici. Hele jernbanesektoren står over for væsentlige udfordringer, idet der skal tages hensyn til behovet for solide cybersikkerhedsforanstaltninger, og man skal være forberedt på at håndtere eventuelle cyberangreb, også i større målestok.

»Ensartet fortolkning af reglerne for cybersikkerhed, herunder gensidig anerkendelse i medlemsstaterne, ... en certificeringsramme og certificeringsordninger ... kan skabe et fælles udgangspunkt [for digitalisering, ...] [ERA] bør inddrages i processen og i nogle tilfælde efter aftale med ENISA overdrages ansvaret for at udarbejde cybersikkerhedsordninger for at garantere sammenhængen. Der bør vedtages europæiske minimumsstandarder for IT-sikkerhed i samarbejde med CEN/CENELEC/ETSI.«^(?)

3.2.2. Nye tjenesteydelser

3.2.2.1. Nye applikationer for passagerer: e-billettering, e-booking, integreret billettering, multimodal billettering, MaaS, digitale platforme, digitale stationer

For at kunne forbedre rejserelaterede informationer og gøre det lettere at vælge det rigtige tog og den intermodale rejse samt gennemgående billet har nogle europæiske jernbaner sammen med førende billetudstedere lanceret et fælles projekt ved navn »Full Service Model« med henblik på at skabe en åben »plug and play« IT-ramme for distributionen af jernbanebilletter i Europa frem for bilaterale IT-løsninger mellem udstedere og jernbanevirksomheder.

I denne nye kontekst indebærer MaaS en omstilling fra personligt ejede transportformer til mobilitetsløsninger, der forbruges som en tjenesteydelse. Den centrale idé bag MaaS er at tilbyde rejsende dør-til-dør-mobilitetsløsninger, som er baseret på deres rejsebehov og -valg, og sikre, at mobilitet og offentlig transport som en tjeneste af almen interesse er til at betale og lettilgængelig. MaaS betragter hele transportsystemet som én fælles enhed, og jernbaner bør med deres lave emissioner være en del af denne enhed.

3.2.2.1.1. Nye spørgsmål: databeskyttelse, privatlivets fred og passagerrettigheder

Lovgivningsmæssig stabilitet er afgørende for at kunne skabe den radikale ændring, der er behov for inden for billettering. Kundevenlige informationer om gennemgående billettering er centrale i relation til de realistiske EU-krav, der indgår i forordningen om togpassagerers rettigheder.

Jernbanerne skal fortsætte med at fremme tilgængelighed på en omkostningseffektiv måde. Unødvendige B2B-bestemmelser medfører et unødvendigt overdrevent bureaukrati og bør håndteres på aftalebasis samt, i givet fald, inden for den relevante lovgivningsramme for dataudveksling.

3.2.2.2. For gods

Jernbanesektoren vedtog i forbindelse med TEN-T-dagene i Rotterdam i 2016 en fælles erklæring med titlen »Sector Statement« (Sektorerklæring), som beskriver de skridt, der skal tages med henblik på at forbedre den internationale jernbanegodstransport i Europa. I sektorerklæringen blev der udpeget ti prioriterede foranstaltninger, herunder sporing af tog og forventet ankomsttid samt fremme af den konkrete gennemførelse af ERTMS. Desuden underskrev de europæiske arbejdsmarkedsparter i jernbanesektoren den 2. december 2015 en erklæring om jernbanefragt med deres forslag til forbedring af jernbanegodstransporten.

Automatiske bremsetest vil gøre det muligt at øge effektiviteten af aktiviteter relateret til oprangering af tog væsentligt. Beskyttelse af forretningsoplysninger vedrørende godstransport skal også sikres.

3.3. Finansiering af den digitale omstilling og FoU

3.3.1. Finansiering af digitaliseringen af jernbanerne: programmet for et digitalt Europa, Connecting Europe-faciliteten (CEF), InvestEU og nationale programmer

Der bør sikres tilstrækkelig støtte fra **EU's fonde og nationale fonde** til alle dele af jernbanesystemet og til fuldførelsen af et effektivt europæisk jernbanenetværk.

^(?) EUT C 227 af 28.6.2018, s. 86.

Connecting Europe-faciliteten bør videreføres og forhøjes efter 2020. Det skal understreges, at CEF bør fokusere på digitaliseringsopgaver såsom ERTMS på togstrækningerne og om bord på togene. Det vil koste mere end 100 mia. EUR at udbrede ERTMS på TEN-T-netværket med digitale sikringsanlæg, og en investering i den størrelsesorden kan udelukkende støttes gennem et målrettet initiativ med en stærk EU-budgetforpligtelse, som matches af konkret **støtte fra medlemsstaterne og privat kapital (InvestEU)**. For at mobilisere de nødvendige ressourcer mener EØSU, det er nødvendigt at styrke Kommissionens proaktive rolle, og at der udvikles en lovramme. CEF II bør ligeledes finansiere grænseoverskridende 5G-jernbanekorridorer for at forbedre konnektiviteten.

3.3.2. *Shift2Rail og Shift2Rail2*

Der er endvidere behov for EU-støtte til at fremme innovation i jernbanesektoren, navnlig for så vidt angår videreførelse af det succesfulde fællesforetagende Shift2Rail. Det fremtidige europæiske institutionaliserede partnerskab bør tildeles et større budget og bør kunne forvente et forbedret og mere enkelt forvaltningssystem, der i højere grad tager hensyn til behovene hos jernbanevirksomhederne og deres kunder og fortsat vil være i stand til at sætte skub i hele det innovative jernbaneøkosystem på tværs af medlemsstaterne. Finansiering af forskning i digital innovation bør omfatte seriøs finansiering af forskning i vurdering af de sociale virkninger og foranstaltninger, som kan fremme en retfærdig omstilling.

4. **Omstillingen skal være inklusiv**

4.1. **For arbejdstagerne**

Indførelse af digitale teknologier i jernbanemiljøet forventes at medføre gevinster i form af større effektivitet og produktivitet, som vil gavne sektorens konkurrenceevne, og som samtidig vil kræve kvalitative og kvantitative ændringer i relation til arbejdspladserne i jernbanesektoren og arbejdets tilrettelæggelse.

Denne omstilling er allerede i fuld gang, og jernbaneselskaberne er nødt til at forberede sig på og håndtere de ændringer, som påvirker deres arbejdsstyrke, på en rettidig og inklusiv måde med henblik på fortsat at være gode og attraktive arbejdsgivere.

Der vil forekomme gennemgribende ændringer i arten af arbejdet og efterspørgslen efter kompetencer. EØSU fremhæver betydningen af at håndtere disse strukturændringer ved at fremme en retfærdig og smidig overgang og tage hånd om manglen på kvalificeret arbejdskraft i kombination med en hensigtsmæssig overvågning af fremskridtene.

Indvirkningen på jernbanearbejdes helbred bør ikke undervurderes. Det gælder også den mentale byrde, der kan opstå, og som kan resultere i sygdom og skabe spændinger i arbejdstagernes privatliv.

Hvis man skal sikre en inklusiv omstilling, betyder det, at man er nødt til at håndtere ændringerne på en socialt ansvarlig måde og lægge ud med en åben og gennemsigtig dialog med de ansatte og deres repræsentanter. En sådan dialog bør hjælpe med til at tage hånd om potentielle bekymringer i relation til digitaliseringen og sikre det nødvendige engagement hos de ansatte, mens ændringerne finder sted.

Der bør udvises stor forsigtighed i forbindelse med gennemførelsen af digitaliseringen, så man undgår forstyrrende omstillinger og social uenighed. Det har afgørende betydning, at det europæiske arbejdsmarkeds parter — ETF (Det Europæiske Transportarbejderforbund), CER (Den Europæiske Jernbanesammenslutning) og EIM (Europæiske Jernbaneinfrastrukturforvaltere) — mødes som led i EU's sektorspecifikke sociale dialog om jernbaner for at træffe beslutninger om fælles projekter med henblik på bedre at kunne identificere og foregribe konsekvenserne af automatisering og digitalisering for at fastholde et højt beskæftigelsesniveau og niveau for sociale garantier som led i en socialt retfærdig omstilling.

De europæiske og nationale politiske beslutningstagere og arbejdsmarkedets parter bør sørge for koordination mellem den europæiske sociale dialog og de nationale forhandlinger, som omhandler arbejdsmarkedsmæssige og sociale konsekvenser af digitaliseringen af det integrerede europæiske jernbanesystem.

På nationalt niveau skal jernbanevirksomhederne sammen med medarbejderrepræsentanterne på et tidligt tidspunkt udarbejde en form for »digital køreplan« og sikre uddannelsesmuligheder for medarbejderrepræsentanterne, således at de bliver i stand til at udpege de digitale processer og påvirkende faktorer.

Derudover er der behov for at forhandle kollektive overenskomster med medarbejderrepræsentanter på nationalt niveau vedrørende:

- ret til høring, deltagelse og kollektiv repræsentation forud for indførelsen af nye teknologier
- definition af og betingelser for alternative aktiviteter/beskæftigelse, omskoling og kvalifikationer

- sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, retten til at logge af og beskyttelse af medarbejdernes personlige data (mod konstant overvågning)
- kortere arbejdsdage og/eller (fleksible) arbejdsrytmer.

Trafiksikkerhed og sikkerhed for passagerer og personale kan ikke garanteres alene ved hjælp af digitale og automatiserede systemer. Der er behov for en menneskelig tilstedeværelse.

Nøglen til at håndtere denne udfordring er at fokusere på jobmobilitet, som understøttes af livslang læring og investeringer i personalets beskæftigelsesegnethed, for at undgå afskedigelser af personalet. Jernbanevirksomhederne står over for to vigtige udfordringer i form af ubalancen i alderspyramiden for sektorens arbejdsstyrke og sektorens rekrutteringsvanskeligheder, navnlig blandt unge og kvinder. Som følge heraf er jernbanevirksomhederne nødt til at værne om de ældre arbejdstagers kapacitet til at kunne følge med de hurtigt skiftende jobs for at sikre, at grundlæggende viden videregives fra en generation til den næste samt for at udvide deres rekrutteringsgrundlag.

For så vidt angår nationale og EU-dækkende systemer kan ubalancen i arbejdsstyrken reduceres eller sågar undgås ved en god dialog og et godt samarbejde mellem uddannelsessektoren og virksomhederne med henblik på at klæde den fremtidige arbejdsstyrke tilstrækkeligt godt på ved hjælp af uddannelse og omskoling af ansatte og undervisere med digitale færdigheder.

Som nævnt ovenfor spiller de nationale uddannelsessystemer — navnlig erhvervsuddannelserne — en vigtig rolle i relation til at sikre, at den fremtidige arbejdsstyrke er udstyret med de rette færdigheder. Det anbefales at oprette sektorråd for kvalifikationer.

4.2. *Passagerer: ældre, som tilgår IT-intensive tjenester, personer med handicap, landdistrikter osv.*

4.2.1. Digitalisering vil gøre det muligt at reducere de miljømæssige konsekvenser af vores transportsystem yderligere og gøre mobiliteten mere effektiv. Den stigende konnektivitet bør også lette mulighederne for MaaS og multimodalitet. Landdistrikterne vil kun nyde fordel af dette, hvis der foretages de nødvendige investeringer.

4.2.2. Da jernbanetransport er en tjenesteydelse, er det vigtigt, at civilsamfundet, forbrugersammenslutninger, miljøorganisationer, handicaporganisationer, sammenslutninger, som er fortalere for retfærdig mobilitet, samt foreninger, der repræsenterer ældre, også kan deltage i gennemførelsen af digitalisering i jernbanesektoren.

4.2.3. For at udnytte det økonomiske potentiale hos den fjerdedel af EU's befolkning, som udgøres af ældre borgere, er EØSU af den opfattelse, at det af hensyn til væksten ikke er hensigtsmæssigt at betragte dem som en kategori af borgere, der har trukket sig tilbage fra samfundslivet. Tværtimod bør man anerkende deres kompetencer og forventninger og inddrage dem som økonomiske og sociale aktører i den digitale tidsalder (³).

5. **Inden for rammerne af den europæiske dataøkonomi**

5.1. Udviklingen af ny IT-teknologi har fremmet indsamlingen og udnyttelsen af transportdata. Maksimal udnyttelse af data vil føre til økonomisk vækst, innovation og væsentlige fordele for jernbanesektoren og sektorens kunder samt den europæiske økonomi og samtidig skabe interoperable og sammenkoblede tjenesteydelser. Der er behov for en bedre undersøgelse af de forskellige aspekter af at åbne for adgangen til data og datadeling med henblik på at skabe en klar merværdi for jernbanesektoren og samfundet.

5.2. Første skridt er at sikre dataformaternes interoperabilitet for at få aktørerne til at arbejde sammen. Derudover er det nødvendigt at præcisere ejerskabet af, adgangen til og anvendelsen af forskellige datatyper. Et tæt samarbejde mellem myndigheder, forbrugerorganisationer, offentlige og private operatører, fagforeninger, infrastrukturforvaltere og leverandører vil have afgørende betydning for muligheden for at fjerne hindringerne for datadeling i jernbanernes økosystem.

5.3. En passende analyse af big data vil dernæst kunne tilvejebringe oplysninger om tendenser og krav, som kan bidrage til en transportomlægning med mere individuelle og fleksible løsninger samt hjælpe byerne med at blive mere effektive. Digitaliseringen og robotiseringen af transport kræver tilstrækkelig tilgængelighed, adgang og en fri strøm af data. Samtidig skal der sikres en reel databeskyttelse.

(³) Den digitale søjle for vækst: e-seniorer, et potentiale, som udgør 25 % af den europæiske befolkning (EUT C 389 af 21.10.2016, s. 28).

5.4. EØSU opfordrer Kommissionen til at sikre retfærdige konkurrencevilkår og valgfrihed for forbrugerne med hensyn til adgang til data. Der er på nuværende tidspunkt bekymringer angående konkurrenceniveauet som følge af forsøg på at opnå adgang til passagerernes data. Der opstår ligeledes udfordringer inden for det offentlige transportområde, hvor adgangen til data (f.eks. togtøreplaner og realtidspacering) vil være afgørende for etableringen af velfungerende multimodale tjenesteydelser.

5.5. Kommissionen bør vedtage bindende regler for at sikre, at principperne om fair konkurrence uden forskelsbehandling af de offentlige og private virksomheder, der leverer ensartede tjenesteydelser, respekteres, samt at det samme gør sig gældende for principperne om adgang til transportdata — samtidig med at bestemmelserne om databeskyttelse overholdes fuldt ud. »Der skal gælde samme betingelser for offentlige og private virksomheder i henhold til princippet om gensidighed i forbindelse med udveksling af data og kompensation for udgifter«⁽⁴⁾, herunder digitale platforme.

6. Den europæiske jernbaneindustri

6.1. »Digitalisering og robotisering af transporten skaber nye forretningsmuligheder for både fremstillings- og serviceindustrien, herunder små og mellemstore virksomheder, og kunne være et område med konkurrencefordele for EU. Med dette for øje opfordrer EØSU til, at der skabes gunstige rammevilkår for erhvervslivet, som indebærer åbenhed over for nye forretningsmodeller, og som sætter skub i udviklingen af europæiske digitale platforme⁽⁵⁾.«

6.2. Sammenslutningen af Europæiske Jernbaneindustriens (UNIFE's) dokument om digitalisering »Digital Trends in the Rail Sector« (digitale tendenser i jernbanesektoren) udtrykker sammenslutningens synspunkter om, hvordan den digitale omstilling bidrager til at nå ambitionerne i Europas jernbanesektor og i den tilknyttede forsyningsindustri, både for så vidt angår forbedring af jernbanepassagerernes oplevelse og i relation til at optimere logistikken og øge kapaciteten for godstransport. Fem store fokusområder er blevet udvalgt til formålet:

- 1) Big data
- 2) Cybersikkerhed
- 3) Kunstig intelligens (AI)
- 4) Nye mobilitetstjenester
- 5) Digitalisering af tjenesteydelser i relation til godslogistik.

7. Institutionernes roller

7.1. Den Europæiske Unions Jernbaneagentur

For at fremme udviklingen af det fælles europæiske jernbaneområde med henblik på at undgå en opsplittet udvikling af telematikapplikationer fik agenturet tildelt en stærkere rolle på området for de pågældende applikationer. Agenturet fik desuden tillagt beføjelser til at handle som systemmyndighed for telematikapplikationer og skal i denne egenskab vedligeholde, overvåge og forvalte alle krav til de tilknyttede undersystemer på EU-niveau.

7.2. ENISA

Den Europæiske Unions Agentur for Net- og Informationssikkerhed (ENISA) er et ekspertisecenter for cybersikkerhed i Europa og bidrager til et højt niveau af net- og informationssikkerhed i EU.

Agenturet arbejder med at yde rådgivning og levere løsninger, som omfatter fælleseuropæiske cybersikkerhedsøvelser, nationale cybersikkerhedsstrategier, samarbejde mellem CSIRT-enheder og kapacitetsopbygning, undersøgelser vedrørende sikker overgang til cloudcomputing, håndtering af databeskyttelsesspørgsmål, privatlivsfremmende teknologier og beskyttelse af privatlivets fred i forbindelse med nye teknologier, eID'er og tillidstjenester samt identificering af diverse cybertrusler osv. ENISA og Den Europæiske Unions Jernbaneagentur skal samarbejde på disse områder.

⁽⁴⁾ EUT C 353 af 18.10.2019, s. 79.

⁽⁵⁾ Følger af digitaliseringen og robotiseringen af transportsektoren for EU's politikudformning (EUT C 345 af 13.10.2017, s. 52).

7.3. *En økonomisk tilsynsmyndighed for jernbaneindustrien i EU*

I EU-direktiverne er der vedtaget bestemmelser om, at medlemsstaterne forpligter sig til at oprette tilsynsorganer, hvis opgave det er at overvåge konkurrencen på jernbanemarkedet. Herudover kræver målsætningen om at skabe et fælles europæisk jernbaneområde, navnlig for international gods- og passagertransport, også at indsatsen på EU-niveau øges, hvilket kan ske ved at oprette en tilsynsmyndighed for de europæiske jernbaner.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om, at ingen skal lades i stikken ved gennemførelsen af 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling

(Initiativudtalelse)

(2020/C 47/05)

Ordfører: **Peter SCHMIDT**

Medordfører: **Lutz RIBBE**

Plenarforsamlingens beslutning	21.2.2019
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø Sektionen for B beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget på plenarforsamlingen	31.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	159/21/16

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. FN's mål for bæredygtig udvikling (verdensmålene) baner vejen for en bedre og mere bæredygtig fremtid for alle. Verdensmålene er bygget op omkring en forpligtelse til at sikre, at ingen skal lades i stikken i forbindelse med omstillingen til en bæredygtig og modstandsdygtig vej, hvilket sker ved at nå ud til de dårligst stillede først, og at et mål ikke betragtes som værende opnået, medmindre det er opnået af alle.

1.2. EØSU mener, at der bør tages hånd om de sociale hensyn i fuld synergi med de miljømæssige og økonomiske hensyn. Gennemførelsen af målene for bæredygtig udvikling i EU forudsætter en sammenlægning mellem de sociale og de økonomiske og miljømæssige dimensioner af bæredygtighed, en systemisk ændring og en overvindelse af den silotænkning, der er almindelig udbredt i EU's nuværende strategier. Værdien af at definere foranstaltninger og politikker på grundlag af den flerdimensionelle linse, som 2030-dagsordenen udgør, kan ikke fornægtes. Det er helt afgørende at tage fat på det sociale spørgsmål i gennemførelsen af denne dagsorden.

1.3. Sammenlignet med miljømæssige eller økonomiske dimensioner er både de sociale problemstillinger og den regionale sammenhæng indtil nu mest af alt blevet betragtet som separate politikker frem for en egentlig integreret del af bæredygtighedspolitikken. Definitionen af den sociale dimension i en omfattende bæredygtighedspolitik er ikke blot, at den videreudvikler de traditionelle socialpolitikker (såsom større velfærdsbetalinger), men i højere grad bidrager til retfærdighed og økonomisk engagement — til fordel for menneskerne og regionerne.

1.4. Overgangen til en bæredygtig, kulstofneutral og ressourceeffektiv økonomi forudsætter grundlæggende ændringer i vores samfund og i vores økonomi. Disse ændringer medfører muligheder, men også risici. Når ingen skal lades i stikken, betyder det, at alle medlemmer af samfundet og især dem, der er yderligere bagud, har en reel chance for at gribe chancen og er godt forberedt på at håndtere risiciene. Dette kræver en aktiv politik. I forbindelse hermed er det de mest sårbare samfundsgrupper samt de dårligst stillede regioner og territorier, der har behov for særlig opmærksomhed.

1.5. Når ingen skal lades i stikken, medfører det især, at så mange mennesker som muligt sættes i stand til at spille en positiv rolle som aktive borgere, så der skabes størst mulig adgang til investeringer, en ny livsstil, forbrugsmønstre og en bæredygtig teknologi for alle mennesker, grupper og regioner i omstillingsprocessen. Omstillingen til bæredygtighed kan og må ikke påtvinges ovenfra. Den bliver kun vellykket, hvis den er baseret på bred støtte og aktiv deltagelse af alle.

1.6. For at gennemføre alle verdensmålene og princippet om, at ingen skal lades i stikken, opfordrer EØSU Kommissionen, Europa-Parlamentet, Rådet og medlemsstaterne til at:

- oprette en **europæisk grøn og social aftale** som led i den overordnede »**EU 2050 strategi for bæredygtig udvikling**«, der reelt afkobles fra overforbrug af naturressourcer, hvis centrale mål er at øge borgernes velfærd. EØSU glæder sig over, at den nye Kommission agter at lancere en europæisk grøn aftale. EØSU insisterer på, at denne bør omfatte de sociale dimensioner
- foretage en systematisk vurdering af de potentielle negative/positive **bivirkninger ved omstillingen, som Europas befolkning (navnlig de fattige og sårbare grupper) samt strukturelt svage regioner oplever**, og opnå en større forståelse for drivkraften bag bæredygtighed og ulighed på tværs af generationer
- etablere passende **styringsstrukturer og -redskaber** til gennemførelse af verdensmålene og den europæiske grønne og sociale aftale, f.eks. ved hjælp af det **europæiske semester**, bedre regulering og den flerårige finansielle ramme, herunder samhørighed og sociale fonde med henblik på at fremme omstillingen
- udvikle en bredere forståelse af »retfærdig omstilling« (ud over kul) og gennemføre **den europæiske søjle for sociale rettigheder fuldt ud til støtte herfor**, samtidig med at der gennemføres reformer af omfordelingssystemer (**skræddersyet beskatning, social beskyttelse og bæredygtige og sociale investeringer**) samt balance mellem arbejdsliv og privatliv og ligestilling mellem kønnene
- sikre **lige adgang samt lige muligheder med hensyn til passende uddannelse** for alle
- **fjerne de hindringer, der står i vejen for den aktive deltagelse** for de borgere, som ikke har den fornødne finansielle og sociale kapital, viden og information eller adgang til muligheder
- indføre **politikker, der både gavner borgerne og beskytter miljøet**, f.eks. planer for luftforurening, der prioriterer sårbare grupper, grønne sociale boligpolitikker osv.
- fremme en **social og kollaborativ økonomi** inden for omstillingen til bæredygtighed (f.eks. færdigheder, cirkulær økonomi, energiomstilling, fremme af kooperativer)
- **støtte SMV'erne**, således at de lykkes med omstillingen og opnår en bæredygtig konkurrenceevne igennem bedre adgang til færdigheder, finansiering, innovation og teknologi
- forbedre skabelsen af kvalitetsjob
- udforme en strategi, **der sikrer, at ikke alene byerne, men også landdistrikterne** bliver mere inkluderende, modstandsdygtige og bæredygtige
- styrke **klimabeskyttelse og -tilpasning** i Europa for at bekæmpe ørkendannelse og behandle emner som vandknaphed og affolkning
- give **unge og kommende generationer** en meningsfuld stemme samt indflydelse, når der træffes beslutninger om bæredygtighed
- fremme en bæredygtig handelspolitik, som internaliserer de positive og negative sociale og miljømæssige eksternaliteter ved handel.

2. Indledning

2.1. I alt for lang tid har man ikke i tilstrækkelig grad taget hensyn til den sociale dimension af bæredygtighed, hverken globalt eller i EU. Sammenlignet med den miljømæssige og økonomiske dimension er både de sociale problemstillinger og den regionale sammenhæng indtil nu mest af alt blevet betragtet som separate politikker frem for en egentlig integreret del af bæredygtighedspolitikken, samtidig med at udbredte sociale uligheder og regionale skævheder fortsat eksisterer i Europa og i visse områder endda forværres. Hidtil har politikkerne betydet, at mennesker, grupper og regioner er blevet ladet i stikken, hvilket har betydet, at klodens begrænsninger ikke er blevet overholdt, og at de grundlæggende sociale behov blandt store dele af EU's befolkning ikke er blevet opfyldt. EU stilles ofte til ansvar for de store kløfter mellem løfterne i samhørigheds- og socialpolitikkerne og de egentlige tiltag.

2.2. Man hverken kan eller bør se bort fra de stigende positive og negative sammenhænge mellem de økonomiske, sociale og miljømæssige udfordringer. De seneste protester på tværs af Europa bør ikke opfattes som et tegn på, at offentligheden som helhed direkte afviser reformer. De er derimod udtryk for den frygt, som mange mennesker, der allerede er utilfredse med deres nuværende situation, føler, og det er de samme mennesker, som nu også frygter, at de krævede omstillinger, de står over for, eksempelvis i forbindelse med omstillingen til en kulstofneutral økonomi, igen vil ske på deres bekostning.

2.3. Derfor bør en ny politisk ramme for bæredygtig udvikling analysere manglerne ved de nuværende ikkebæredygtige politikker og føre til en ny grøn og social aftale, som på meningsfuld vis imødekommer befolkningens bekymringer gennem praktiske løsninger. En retfærdig fordeling af byrden og fordelene er det første skridt i retningen mod at opnå bredest mulig accept blandt offentligheden og opbakning til disse samfundsmæssige foranstaltninger. At folk deltager i omstillingen på en positiv måde, vil mindske risikoen for endnu større utilfredshed, modstand eller politisk resignation, f.eks. ved at folk undlader at stemme. Der er ingen tvivl om, at den manglende deltagelse bidrager til et skifte mod ekstremisme, populisme, racisme og nationalisme i vores samfund, sådan som det nu kan konstateres i mange EU-medlemsstater.

2.4. Vi kan ikke løse miljøkrisen, før der bliver taget hånd om den sociale dimension, og omvendt: vi har behov for en samfundsmæssig debat for at kunne acceptere, at den sociale dimension skal prioriteres mindst lige så højt som de økonomiske og miljømæssige dimensioner.

2.5. Udvalget gentager, at når ingen skal lades i stikken, så hverken må eller kan det udelukkende være et spørgsmål om privatpersoners særlige bekymringer og deres økonomiske situation og forhold⁽¹⁾. Det drejer sig også om husstande, lokalsamfund, regioner, sektorer og mindretal, der bliver ladet i stikken og føler sig overladt til dem selv — f.eks. når offentlige tjenester lukkes eller forringes, og når selv væsentlige tjenester ikke er tilgængelige eller økonomisk overkommelige (det drejer sig ikke kun om penge). Det starter med den fysiske infrastruktur (transport, telekommunikation og internettet), hvorefter det rammer uddannelse, sundhedspleje og social hjælp samt fritidsaktiviteter såvel som administrative tjenesteydelser, de retshåndhævende myndigheder og politiet osv.

2.6. Når ingen skal lades i stikken, betyder det, at borgerne igen sættes i stand til at fungere som aktive borgere, så der skabes størst mulig åbenhed, og at mennesker, grupper og regioner inddrages i omstillingsprocessen.

2.7. Det at ingen skal lades i stikken er desuden noget, der når ud til kommende generationer i tråd med definitionen på bæredygtig udvikling, der blev fastlagt i Brundtlandrapporten⁽²⁾. EØSU mener, at den nuværende europæiske politiske ramme og økonomi går ud over de unge og de kommende generationer og glæder sig over, at især unge nu klart giver udtryk for deres bekymringer, f.eks. gennem bevægelsen »fredage for fremtiden«.

2.8. I det befolkningen skal opmuntres til at konfrontere den kommende omstillingsproces uden at frygte den, bør de politiske ledere på alle niveauer puste nyt liv i princippet »ingen skal lades i stikken«. Dette skyldes, at omstilling er ensbetydende med forandring — og det vil på ingen måde være alle, der vil kunne trække sig sejrrikt ud af omstillingen til bæredygtighed. Det er derfor både forkert og uklogt blot at tale om »win-win«- eller sågar »win-win-win«-situationer. Selv om det vil gavne samfundet som helhed, vil omkostningerne og fordelene ikke blive ligeligt fordelt uden politisk intervention, der tager sigte på at sikre, at ingen skal lades i stikken.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om »Omstillingen til en mere bæredygtig europæisk fremtid« (EUT C 81 af 2.3.2018, s. 44).

⁽²⁾ Brundtlandrapporten »Our Common Future« (Vores fælles fremtid).

3. Bekymrende tendenser vedrørende de sociale og miljømæssige uligheder i Europa

3.1. Europa har et meget højt niveau af menneskelig udvikling, og borgernes forventede levetid er blandt de højeste i verden. Europa har dog stadig lang vej endnu med hensyn til at opfylde verdensmålenes sociale dimension. Ifølge de seneste tilgængelige data fra Eurostat ⁽³⁾ var 109,2 mio. mennesker eller 21,7 % af EU's befolkning fattigdomstruet eller i fare for social udstødelse i 2018. Børn og minoritetsgrupper er dem, der er mest udsatte. Procentdelen af EU's befolkning, der lider alvorlige materielle afsavn, som er en endegyldig måde at måle fattigdom på, er faldet fra 8,5 % i 2008 til 5,8 % i 2018 ⁽⁴⁾, men det er stadig langt fra Europa 2020-målet.

3.2. Andelen af kvinder i beskæftigelse er blot 67,5 % ⁽⁵⁾ i forhold til mænd, hvor andelen udgør 73 % (blot 55 % af kvinder med tre eller flere børn er i beskæftigelse i forhold til mænd, hvor andelen udgør 85 %) ⁽⁶⁾; 32 % af kvinderne arbejder på deltid ⁽⁷⁾, hvor det for mænds vedkommende kun er 8 %. I 2017 var kvinders bruttotimeløn i gennemsnit 16 % lavere end for mænd i EU på grund af en kombination af stereotyper, segregation på uddannelses- og arbejdsmarkedet, at ledelse og tilsynsstillinger hovedsageligt varetages af mænd, længere perioder uden for arbejdsmarkedet, ubetalt plejeansvar og løndiskrimination ⁽⁸⁾. Manglende (børne)pasningstilbud er fortsat en vigtig årsag til, at kvinder ikke er en del af arbejdsstyrken. En ud af tre inaktive kvinder (31,7 %) udtalte, at deres inaktivitet skyldtes omsorgsforpligtelser, hvorimod andelen for inaktive mænd blot udgør 4,6 %. Den kønsbestemte lønforskel bliver større i løbet af karrieren og livet, hvilket fører til en forbløffende kønsbestemt forskel på 39 % med hensyn til forskel i pension, og den kønsbestemte lønforskel er størst i den ældste aldersgruppe (65 år eller derover) ⁽⁹⁾.

3.3. Når det drejer sig om formue, er der endnu større forskel: 10 % af de mest velhavende husholdninger ejer 50 % af den samlede formue, mens 40 % af de mindst velstillede blot ejer lidt over 3 % ⁽¹⁰⁾. Indkomstandelen for de mindst velstillede 40 % af befolkningen for så vidt angår den samlede ækvivalerede disponible indkomster har stabiliseret sig på et lavt niveau, som i 2017 udgjorde 21,1 % (Eurostat SDG 2019). Der er også stor forskel på indkomstfordelingen i EU: i 2016 tjente de 20 % mest velstillede af befolkningen (med den højeste indkomst) 5,2 gange så meget som de mindst velstillede 20 % ⁽¹¹⁾.

3.4. De fattige bliver endvidere fattigere: omfanget eller graden af fattigdommen (dvs. hvor langt under tærsklen indkomsten for de fattigdomstruede mennesker er) var for EU som helhed i 2016 på 25 %. Det vil sige, at halvdelen af dem, der lever under fattigdomsgrænsen, som minimum var 25 % under den relevante tærskel for fattigdomstruet ⁽¹²⁾.

3.5. Ifølge (en del af) den evidens, der er tilgængelig, har husholdninger med lave indkomster en tendens til at bo i miljøer, der er mindre sunde end dem, som husholdninger med højere indkomster er bosat i, og de er sårbare på flere områder. Fattigere husholdninger har også større udfordringer for så vidt angår at få råd til energi og mobilitet ⁽¹³⁾. Der er ingen lighed blandt borgerne i Europa, når det kommer til eksponering for forurening eller andre miljømæssige farer ⁽¹⁴⁾.

3.6. Selv om de økonomiske forskelle mellem landene i EU er blevet mindre igennem tiden, er der fortsat markante forskelle blandt medlemsstaterne ⁽¹⁵⁾, idet andelen af befolkningen, som er fattigdomstruet, spænder fra 32,8 % (Bulgarien) til 12,2 % (Tjekkiet) ⁽¹⁶⁾. Der er 25,8 % forskel på husholdningernes disponible indkomster på tværs af EU, hvor det højeste niveau forefindes i de nordlige og vestlige lande, og det laveste niveau i de østlige og sydlige lande. Der er også store forskelle blandt medlemsstaterne på arbejdsløshedsprocenter og forekomsten af alvorlige materielle afsavn ⁽¹⁷⁾. Overordnet set er 64,9 % af den arbejdsløse del af befolkningen i EU udsat, og omfanget spænder fra 81,8 % i Tyskland til 51,5 % i Polen ⁽¹⁸⁾.

3.7. Uligheder er et resultat af vores nuværende økonomiske situation. »Trickle-down«-teorien om vækst til ligelig gavn for alle afspejler ikke virkelighedens Europa: det er reelt set ikke alle, der har fået lige stor gavn af den europæiske vækst, idet fordelene for husholdninger med højere indkomster er langt større end for de nederste 40 % af befolkningen. Mange mennesker kæmper for overlevelse, samtidig med at en meget lille andel nyder godt af størstedelen af den velstand, vi alle bidrager til at skabe.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10163468/3-16102019-CP-EN.pdf/edc3178f-ae3e-9973-f147-b839ee522578>

⁽⁴⁾ Jf. fodnote 3.

⁽⁵⁾ Idem.

⁽⁶⁾ <https://eige.europa.eu/publications/poverty-gender-and-intersecting-inequalities-in-the-eu>

⁽⁷⁾ Eurostat.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/gender-pay-gap-situation-eu_en

⁽⁹⁾ <https://www.equalpayday.be/europa/>; Eurostat.

⁽¹⁰⁾ OECD, Understanding the Socio-Economic Divide in Europe, Background Report, 2017 (OECD's baggrundsrapport om den socioøkonomiske opdeling i Europa, 2017).

⁽¹¹⁾ Income inequality in the EU (Indkomstforskelle i Europa), Eurostat, 2016.

⁽¹²⁾ »What is poverty — Poverty facts and trends« (Hvad er fattigdom — fakta og trends vedrørende fattigdom), EAPN 2016.

⁽¹³⁾ 30x30 Actions for a Sustainable Europe (30x30 Handlinger for et bæredygtigt Europa), #Think2030 Action Plan (#Think2030-handlingsplan), Institutet for en europæisk miljøpolitik.

⁽¹⁴⁾ EEA (2018).

⁽¹⁵⁾ Eurostat 2019.

⁽¹⁶⁾ Jf. fodnote 3.

⁽¹⁷⁾ ESPAS 2019, Eurostat 2019.

⁽¹⁸⁾ Eurostat 2018.

4. Den bæredygtige omstillings differentierede virkninger

4.1. Omstillingen til bæredygtighed sker ikke blot som følge af et behov for at behandle vores naturressourcer mere omhyggeligt og ansvarsfuldt. Der er også en stigende mængde evidens for det økonomiske potentiale. Det globale marked for kulstoffattige varer og tjenesteydelser bliver hastigt større. Nogle af de arbejdspladser, der skabes i den kulstoffattige økonomi, er placeret i regioner og sektorer, hvori der i årtier er blevet underinvesteret. En mere cirkulær økonomi kan bidrage til ressourceeffektivitet, mindske de negative miljømæssige indvirkninger og øge beskæftigelsen, herunder ved at flytte aktiviteter tilbage til Europa og de enkelte medlemsstater, hvilket også omfatter de dårligst stillede områder. I en nylig undersøgelse skønnes der at være en stigning i nettobeskæftigelsen på ca. 650 000-700 000 arbejdspladser inden 2030 som følge af politikker for cirkulær økonomi ⁽¹⁹⁾. Vi bør sikre, at alle mennesker har adgang hertil, og at disse arbejdspladser er af høj kvalitet. Omstillingen til en klimaneutral økonomi forventes at skabe yderligere 1,2 mio. arbejdspladser i EU inden 2030 i tillæg til de 12 mio. nye arbejdspladser, der allerede forventes. Omstillingen kan mindske den igangværende jobpolarisering, der skyldes automatisering og digitalisering, ved også at skabe job i den midterste del af skalaen for fordeling af løn og færdigheder, navnlig inden for byggeri og fremstilling ⁽²⁰⁾. Alle sektorer vil blive påvirket, og det forventes, at bilindustrien og landbruget vil være de områder, der bliver hårdest ramt.

4.2. Vi fortsætter ikke desto mindre med at se enorme konkurrenceforvridninger, fordi den eksisterende ramme for vores markedsøkonomi ikke formår at forhindre, at naturressourcer spildes, forurenes eller destrueres. Disse forvridninger sker ikke alene på bekostning af miljøet, de hindrer også hurtig udbredelse af nye og bæredygtige økonomiske muligheder. De forefindes både på europæisk og internationalt plan. Der må hverken i politikken for det indre marked eller i handelspolitikken være konkurrencemæssige fordele, som kan udnyttes ved at agere uansvarligt i relation til menneskers trivsel eller ved at plyndre naturressourcerne. EØSU glæder sig derfor over, at den nye kommissionsformand eksempelvis har opfordret til at indføre en CO₂-grænseafgift, under forudsætning af at den pågældende ordning er udformet med henblik på at fremskynde omstillingen til bæredygtighed og opnå større social retfærdighed. Som en solid langsigtet løsning anser EØSU det for vigtigt, at EU stræber efter et globalt prissætningssystem for CO₂.

4.3. Skattesystemerne i EU's medlemsstater har det problem, at de i overvejende grad er afhængige af beskatning af arbejdskraft. Miljøafgifter udgjorde faktisk kun 6,3 % af de samlede skatteindtægter i 2016, hvorimod beskatning af arbejde udgjorde 49,8 % af det samlede beløb. En holistisk tilgang til skattereformer, der er tilpasset verdensmålene, kan rent faktisk flytte fokus væk fra arbejde og over på beskatning af alt for stor rigdom, forbrug, forurening eller digitalisering ⁽²¹⁾. Et sådant skifte skal tage hensyn til de stigende indkomstiligheder i Europa samt sammenhængen mellem indkomstniveau og CO₂-fodaftryk. Miljøafgifter bør faktisk udformes, så de sikrer en ændring i adfærden blandt de største forbrugere, samtidig med at de negative indvirkninger på indkomst og ulighed i formuer mindskes. Det kan eksempelvis have en fordelagtig indvirkning på indkomstilighed og sociale resultater at stoppe udbetalingen af tilskud til fossile energiresourcer, indføre CO₂-priser og tildele de respektive overskud til udviklingen af offentlig transport.

4.4. Det er kun, hvis EU laver sit hjemmearbejde på dette område, at man får troværdighed til at kunne handle som en global leder på bæredygtighedsområdet. Dette er for det første en forudsætning for at kunne drage fordel af de hurtigt voksende fremtidige markeder, f.eks. på områderne for cirkulær økonomi, grøn teknologi, bioteknologi og bæredygtig finansiering. Samtidig hermed bidrager en forpligtelse til bæredygtighed på globalt plan til at opnå EU's politiske målsætninger på andre områder (såsom håndtering af årsagerne til migration, retfærdig global handel og reduktion af afhængigheden af lande med store oliebeholdninger set ud fra et udlændingepolitisk synspunkt).

4.5. Omstillingen til bæredygtighed kræver dog store offentlige og private investeringer eller et højt forbrug af varige forbrugsgoder, hvilket vil kunne betale sig i det lange løb — på husholdnings-, virksomheds- og myndighedsniveau samt på det regionale plan og landeniveau. Det afgørende spørgsmål inden for social bæredygtighed er: hvem kan investere eller anvende disse penge? Svaret afgør, hvem der nyder godt af de identificerede økonomiske fordele — og hvem der ikke gør. Den sociale bæredygtighed er i fare, hvis:

— alene de større virksomheder er i stand til at investere, og SMV'erne ikke er

— opstartsvirksomheder ikke har adgang til de fremtidige markeder i en bæredygtig økonomi

— det alene er den offentlige sektor i de velstillede og ikke i de strukturelt svage regioner, der har budgettet til at kunne skabe infrastrukturen, som er egnet til bæredygtighed

⁽¹⁹⁾ »Impacts of circular economy policies on the labour market«, Rapport til Kommissionen, udarbejdet af Cambridge Econometrics, Trinomics, og ICF, maj 2018.

⁽²⁰⁾ ESDE 2019.

⁽²¹⁾ EØSU's udtalelse om Bæredygtige systemer for social sikring og social beskyttelse i den digitale tidsalder (EUT C 129 af 11.4.2018, s. 7).

— vigtigst af alt, folk med lavere indkomst og færre finansielle ressourcer, lavere uddannelsesniveau og mindre viden, lavere indtjeningssevne, mindre social kapital og selvtillid ikke har, eller har opfattelsen af ikke at have, reelle muligheder for at investere eller ændre deres forbrugsmønstre til mere bæredygtige mønstre. I et sådant scenarie er de eneste, der drager fordel af den bæredygtige omstilling, dem, som i forvejen klarer sig godt. De sociale uligheder og uretfærdigheder vil i så fald blive større og det samme vil de regionale skævheder.

4.6. Det, der definerer social bæredygtighed, er ikke, hvorvidt den videreudvikler de traditionelle sociale politikker (såsom bedre velfærdsbetaling), men derimod om den tilvejebringer mere lige muligheder for at deltage i økonomien. Med dette for øje skal SMV'er, opstartsvirksomheder, den offentlige sektor i strukturelt svage regioner og frem for alt borgerne (særligt de mest udsatte) derfor være i stand til at deltage aktivt i omstillingen til bæredygtighed. Yderligere faktorer såsom køn, individuelle kapaciteter og alder skal i den forbindelse tages i betragtning, da de kan forværre de nuværende uligheder i Europa.

4.7. Omstillingens territoriale indvirkning skal også tages i betragtning. I 2050 vil 67 % af befolkningen på verdensplan være bosat i byområder. Urbaniseringsgraden i Europa forventes at nå 80 %. Det er ikke alle borgere, der belaster miljøet lige meget, og den politiske udvikling er nødt til på passende vis at afspejle dette. For eksempel genererer indbyggerne i London lidt over halvdelen af Det Forenede Kongeriges gennemsnitlige emissioner ⁽²²⁾. Samtidig hermed spiller befolkningen i landdistrikterne dog ofte en vigtig rolle med hensyn til at tilvejebringe og bevare økosystemtjenester. Landdistrikterne og de mindre byer samt regionerne i den yderste periferi af Europa bør ikke glemmes, men inddrages i omstillingen.

5. Strategiske aktionsområder — løsningsmuligheder

5.1. En fælles tilgang i den bæredygtige udviklingspolitik er at anvende økonomiske incitamenter til at fremme miljømæssig ønskværdig adfærd og/eller sanktionere miljøskadelig adfærd. Hvad angår priser for CO₂, er den underliggende opfattelse eksempelvis, at markedsprisen skal afspejle omkostningerne ved CO₂-emissioner. Denne tilgang kan generaliseres, således at der i forbindelse med prisinternalisering tages hensyn til alle eksterne omkostninger for naturmiljøet. Tilgangen med at internalisere eksterne omkostninger er populær, fordi den lover høj effektivitet og er kompatibel med markedøkonomiens grundlæggende tankegang.

5.2. Heldigvis er Kommissionen gået i gang med at internalisere de eksterne virkninger og har f.eks. erkendt, at vedvarende energi er ugunstigt stillet, så længe de eksterne omkostninger ved fossile ressourcer ikke afspejles fuldt ud i markedsprisen ⁽²³⁾, eller man forsøger i transportsektoren at gennemføre princippet om, at forurenere betaler ⁽²⁴⁾. Disse tilgange forener miljøhensyn med bæredygtighedens økonomiske dimension, men de inkorporerer ikke den sociale dimension. Vi er nødt til at stille en ramme til rådighed for alle samfundsgrupper og interessenter, som giver dem en rimelig chance for at producere og forbruge på en bæredygtig måde. I modsat fald vil SMV'erne miste deres konkurrenceevne, de strukturelt svage regioner vil blive endnu svagere, og socialt eller individuelt dårligt stillede mennesker vil have endnu færre muligheder for at få del i den samfundsmæssige velstand.

5.3. En bæredygtig strategi, som alene er afhængig af et marked, hvor ideelt set alle eksternaliteter internaliseres, er derfor ikke tilstrækkelig, da dette ikke automatisk medfører bæredygtige resultater for samfundet. Ud over at internalisere de eksterne virkninger skal en politik, der også fremmer social bæredygtighed, anlægge en bredere tilgang. De eksisterende barrierer, som afholder enkeltpersoner, samfundsgrupper, kooperativer, bestemte virksomheder eller den offentlige sektor fra at deltage i den bæredygtige udvikling, skal fjernes.

5.4. Den bæredygtige omstilling er særlig vigtig i specifikke sektorer såsom fødevarer, transport, bolig og energi. Navnlig disse tre eksempler fra energisektoren illustrerer denne pointe:

— En højere pris på CO₂ øger prisen på el, medmindre denne produceres 100 % CO₂-frit. Dette gør selvforsyning af elektricitet fra vedvarende kilder såsom solenergi (hvilket i fremtiden fremmes som følge af muligheden for at lagre elektricitet) mere attraktiv. Producent-forbrug giver mening for så vidt angår miljømæssig og økonomisk bæredygtighed. De mennesker, der bor i egen bolig eller driver større virksomheder og er indehavere af store (tag-) overflader, har dog en meget større chance for at drage fordele af producent-forbrug-fænomenet. For lejere eller mindre håndværksvirksomheder er det på den anden side enten sværere eller sårbar objektivt set umuligt at blive producent-forbruger. Elektricitet bliver derfor dyrere og dyrere for dem, mens de, der er selvforsynende, kan spare penge og betale af på deres investering og i visse tilfælde sårbar modtage skatteydernes penge. Dette skaber social ulighed og er en konkurrencemæssig ulempe for de mindre virksomheder. Lignende problemer ses også i opvarmningssektoren.

⁽²²⁾ IIED.

⁽²³⁾ Meddelelse fra Kommissionen — Retningslinjer for statsstøtte til miljøbeskyttelse og energi 2014-2020 (EUT 2014 C 200 af 28.6.2014, s. 1).

⁽²⁴⁾ Hvidbog — En køreplan for et fælles europæisk transportområde — mod et konkurrencedygtigt og ressourceeffektivt transportsystem (KOM(2011) 144 endelig).

- En højere CO₂-pris øger ligeledes prisen på fossile brændstoffer. Omkostningerne ved at købe en el-bil tjenes med andre ord hurtigere ind igen. Dette kræver dog finansiel likviditet eller som minimum kreditværdighed. Enkeltpersoner, eller selv mindre virksomheder, som ikke har dette, er ikke i stand til at købe en el-bil og skal derfor bære den højere udgift til benzin. Der er — i det mindste i de større byer — en anden mulighed i form af offentlig transport eller cykling. Men i mange landdistrikter er dette ikke et realistisk alternativ. Det resulterer ikke alene i, at vi står over for de samme problemer som ved elektricitet eller opvarmning og den regionale sammenhæng sættes også yderligere under pres.
- Slutteligt er den bedste måde til effektivt at tilskynde til udviklingen af den cirkulære økonomi sandsynligvis at øge omkostningerne i forbindelse med råstofforbrug, som eksempelvis kan reguleres ved hjælp af moms. For at dæmpe op for industriens eller den kommercielle anvendelse eller genanvendelse af råstoffer kræves der ofte forudgående investeringer i udstyr og teknologi, hvilket igen vil være til gavn for de større virksomheder på bekostning af SMV'erne.

5.5. Disse eksempler viser, at — uanset hvor meget det retfærdiggøres at fremme vedvarende energi, elektromobilitet og den cirkulære økonomi ved at gøre det dyrere at udlede CO₂ eller anvende råstoffer — vil det gå ud over den sociale bæredygtighed, hvis dette er den eneste tilgang. Der skal initiativer til, som tager specifikt hånd om situationen med de dårligst stillede markedsdeltagere, og som minimum kompenserer dem for deres dårligere stilling. Oftest er kompensation alene dog ikke tilstrækkelig til at skabe fremgang for den sociale bæredygtighed. De dårligst stillede bør på visse områder faktisk have en fordel i forhold til andre.

5.6. Deltagelse i eksempelvis energiomstillingen afhænger i denne forbindelse også af uddannelse og kendskab til potentielle aktioner, så det er afgørende at bistå mennesker i deres bestræbelse på at få større tro på, at det nytter at tage del i de aktiviteter, der fører til højere grad af deltagelse i den bæredygtige udvikling. Uden dette kan de hindringer, som skyldes administrative procedurer og bureaukrati, være en endnu større byrde. Opmærksomheden bør også henledes på at ændre infrastrukturen.

5.7. Kvalifikation, uddannelse, vejledning og bistand er et andet indsatsområde. Omstillingen til en klimaneutral økonomi får en stor indvirkning på de efterspurgte færdigheder. Der er et presserende behov for investeringer i menneskelig kapital (uddannelse og livslang læring) med henblik på at udstyre de nuværende og kommende generationer med de krævede færdigheder inden for grøn og digital teknologi. Skoler og universiteter bør inkludere læseplaner, som specifikt relaterer sig til bæredygtig udvikling, for også at fremme arbejdsbaseret læring, der afspejler situationen på arbejdsmarkedet. Investering i omskoling og opkvalificering af befolkningen er afgørende, således at ingen skal lades i stikken.

5.8. Sociale overførsler (f.eks. finansieret af »progressiv beskatning« og innovative skatter såsom afgiften på finansielle transaktioner) er tilsvarende vigtige. Ændringen i arbejdets udformning, som skyldes teknologiske ændringer, vil gøre spørgsmålet om nye rettigheder såsom passende indkomst for alle til et omdrejningspunkt ved at inddrage alle arbejdsmarkedets parter fuldt ud. Det vil være vigtigt at sikre, at udformning heraf snarere bidrager til end hindrer bæredygtighed.

5.9. Der er i socialpolitikken ikke taget højde for de miljømæssige ændringer. F.eks. tager Den Europæiske Socialfond ikke højde for klimaændringer, idet den kun anslås at have 7 % afsat til en CO₂-fattig og klimarobust økonomi gennem reform af uddannelsessystemerne, tilpasning af færdigheder og kvalifikationer, opkvalificering af arbejdsstyrken og skabelse af nye job ⁽²⁵⁾. Den manglende sammenhæng mellem de politiske rammer betyder, at afvejningen af modstående hensyn, synergier og behovet for ledsageforanstaltninger enten ikke indgår som en del af drøftelsen eller er vanskelig at vurdere som følge af manglende tilpassede data, værktøjer eller processer.

5.10. Mere specifikt vil der være behov for følgende elementer for at fremme et paradigmeskift væk fra ex-post kompensation og afbødningsindsats mod at give socialt dårligt stillede i strukturelt ugunstigt stillede regioner mulighed for selv at udvikle bottom up-projekter og gradvist skabe reelt bæredygtige, partcipatoriske og inklusive økonomiske modeller ⁽²⁶⁾:

- en garanteret passende indkomst for dem, der har behov for det
- garanteret adgang til mikrofinansiel støtte eller offentlige lån for mennesker, som ifølge de private banker har lave kreditvurderinger
- støtte til (særligt lokalsamfunds) selvforsyning, eksempelvis på energi-, bolig- og landbrugsområdet, hvilket kan inkorporeres i forskellige former for strukturer i den sociale økonomi, navnlig kooperativer

⁽²⁵⁾ Baldock, David og Charveriat, Céline. 2018. I rapporten forstås data som »egne beregninger baseret på Ricardo (2017). Integration af klimaindsatsen i EU-budgettet: forberedelser til den næste FFR«.

⁽²⁶⁾ EØSU's udtalelse om Nye bæredygtige økonomiske modeller (EUT C 81 af 2.3.2018, s. 57).

- færre administrative hindringer for disse aktører
- opsøgende juridisk og teknisk rådgivning
- styrkelse af de offentlige investeringer i infrastruktur og de sociale investeringer.

6. Den europæiske søjle for sociale rettigheds rolle i forbindelse med bæredygtighed

6.1. Den europæiske søjle for sociale rettigheder, som EU proklamerede i november 2017, er det specifikke værktøj, der kan imødegå de sociale ændringer, som EU står over for, idet søjlen omfatter principper og rettigheder, der er afgørende for retfærdige og velfungerende arbejdsmarkeder og velfærdssystemer i Europa i det 21. århundrede og vedrører tildeling af nye og mere effektive rettigheder til alle borgere med udgangspunkt i 20 centrale principper, som er bygget op omkring tre kategorier: i) lige muligheder og adgang til arbejdsmarkedet, ii) rimelige arbejdsvilkår og iii) social beskyttelse og inklusion for alle.

6.2. Gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder kræver et solidt budgetmæssigt grundlag og investeringer. På den ene side bør den næste flerårige finansielle ramme sikre den nødvendige finansiering, og på den anden side kan sociale investeringer lettes med en henvisning til en »gylden regel«⁽²⁷⁾ for offentlige investeringer med sociale og miljømæssige mål. Hensigtsmæssige skattepolitikker, herunder effektive foranstaltninger mod skattesvig, skatteundgåelse og aggressiv skatteplanlægning, bør sætte medlemsstaterne og EU i stand til at rejse yderlige midler, der kan gå til finansieringen af den sociale søjle⁽²⁸⁾ og verdensmålene. Investeringer i den private sektor kan også på nogle områder udgøre et supplement til de offentlige udgifter/investeringer, men bør være underlagt specifikke og gennemsigtige kriterier, som sikrer et tilstrækkeligt socialt udbytte til gavn for den almene interesse⁽²⁹⁾.

6.3. Selvom de 17 verdensmål og de 20 rettigheder og principper i den europæiske søjle for sociale rettigheder har meget til fælles, er der endnu ikke fremsat forslag om, hvordan der kan skabes gavnlige synergier mellem de to. Synergier kan indledningsvis skabes ved at forbedre de 14 sociale resultattavleindikatorer, således at de bedre tilpasses de 20 rettigheder og principper i den europæiske søjle for sociale rettigheder og verdensmålene. På grundlag af et mere omfattende og specifikt sæt fælles indikatorer bør Kommissionen lancere en strategi, der tager sigte på en bedre kombination af disse to grundlæggende værktøjer for den samfunds- og miljømæssige fremgang, uden at der samtidig hermed skabes forvirrende overlapninger. Webstedet www.inequalityin.eu⁽³⁰⁾ er et godt eksempel på et redskab, der måler indkomster og miljøparametre som indikatorer for livskvalitet i medlemsstaterne.

6.4. Det drøftes, hvordan begrebet »retfærdig omstilling« i Europa skal omsættes i praksis. Aktive arbejdsmarkedspolitikker skal gøre overgangen lettere til især kulstoffattige job (f.eks. hjælp til uddannelse og jobsøgning) og øge arbejdstagernes deltagelse samt betalinger for miljøtjenester, til støtte for de dårligst stillede grupper i løbet af omstillingsperioden⁽³¹⁾.

Bruxelles, den 31. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²⁷⁾ EUT C 227 af 28.6.2018, s. 1, punkt 1.6; EUT C 197 af 8.6.2018, s. 33, punkt 1.8 og punkt 3.6; EUT C 327 af 12.11.2013, s. 11; EUT C 227 af 28.6.2018, s. 95, punkt 1.4; EUT C 226 af 16.7.2014, s. 21; EUT C 262 af 25.7.2018, s. 1, punkt 3.14 og EUT C 190 af 5.6.2019, s. 24, punkt 1.8; ECO/498 (se side 113 i denne EUT).

⁽²⁸⁾ EUT C 262 af 25.7.2018, s. 1, punkt 1.6.

⁽²⁹⁾ EUT C 262 af 25.7.2018, s. 1, punkt 1.4.

⁽³⁰⁾ <https://www.inequalityin.eu>

⁽³¹⁾ Den Internationale Faglige Sammenslutning — IFS — nævner ILO's retningslinjer for en retfærdig omstilling.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om EU's handels- og investeringspolitikkers rolle i styrkelsen af EU's økonomiske resultater

(initiativudtalelse)

(2020/C 47/06)

Ordfører: **Jonathan PEEL**Ordfører: **Tanja BUZEK**

Plenarforsamlingens beslutning	24.1.2019
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	REX
Vedtaget i sektionen	3.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	155/4/5

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Handel og investeringer er fundamentalt vigtige for EU og har ikke mindst potentiale til at styrke EU's egne interne økonomiske resultater. Ét ud af syv job i EU afhænger af eksport, og eftersom 90 % af den globale økonomiske vækst i de næste 10-15 år forventes at blive skabt uden for Europa, skal EU arbejde for at sikre, at det får størst mulig del i disse muligheder og ikke taber for meget terræn til konkurrenter fra tredjelande.

1.1.1. EU's handels- og investeringspolitik er blevet gjort til genstand for kontrol og politiske undersøgelser som aldrig før. Vigtige politiske begivenheder såsom øget populisme, følgerne af brexit for samhandelen og de industri- og handelspolitiske foranstaltninger, som den nuværende amerikanske regering truffet, har vakt bekymringer over urimelige handelsaftaler og ført til yderligere politisk usikkerhed. Formålet med denne udtalelse er at undersøge, hvad EU skal gøre på »hjemmefronten« for at sikre, at en fair handel fører til en fair fordeling af goderne. EU skal skabe tilstrækkelig intern konsensus til, at EU kan fortsætte med at forhandle fordelagtige og dynamiske handelsaftaler på plads rundt om i verden. Med henblik herpå er det nødvendigt at fremme en progressiv handelsdagsorden, der bygger på beskyttelsen af de grundlæggende miljømæssige, sociale og forbrugermæssige standarder og rettigheder.

1.1.2. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) minder den nye Kommission og det nye Europa-Parlament om de anbefalinger, udvalget har fremsat i en række nylige centrale udtalelser om EU's handels- og investeringspolitik ⁽¹⁾. Udvalget anmoder om, at disse indarbejdes i fremtidige handelsstrategier. I denne udtalelse er vores mål at fokusere på, hvad EU skal gøre for at få orden i eget hus og samtidig håndtere de eksisterende handelskonflikter og træffe de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger.

1.2. For det første mener EØSU, at det er afgørende, at EU sikrer et velfungerende og fair indre marked og euroområdet. En femtedel af alle eksportrelaterede job i EU ⁽²⁾ er baseret i en anden medlemsstat end eksportørens, hvilket ikke mindst skyldes de stadig længere forsyningskæder, den såkaldte »spillover-effekt«.

⁽¹⁾ Se henvisninger i fodnote 9 og de efterfølgende fodnoter.

⁽²⁾ Publikation fra GD Handel, november 2018.

1.2.1. Dette mål skal inddrage en meget bred vifte af forskellige politikker, lige fra transport og energi til bedre integration af tjenester, for at skabe en retligt robust og socialt beskyttet ramme for udviklingen af digitalisering og kunstig intelligens. Det skal også omfatte upartiske EU-regler og -politikker, som kan skabe betingelser, der hjælper virksomheder til at gå i spidsen for udviklingen og anvende nye teknologier, der opretholder konkurrenceevnen, og samtidig sikre vækst og anstændig beskæftigelse som led i en retfærdig omstilling.

1.2.2. Vellykket forskning og innovation er afgørende for at styrke EU's position i verden. EØSU opfordrer derfor den nye Kommission til at gøre alt for at sikre, at Horisont Europa bliver en effektiv og robust opfølgning til Horisont 2020. Samtidig vil der blive brug for en betydelig indsats, især fra medlemsstaternes side og med fuld inddragelse af arbejdsmarkedets parter, for at sikre kvalitetssuddannelse og adgang til erhvervsuddannelse og anden uddannelse.

1.2.3. Det er også fundamentalt vigtigt at tilskynde mennesker til at udvikle deres kompetencer. EØSU mener, at der skal lægges vægt på, at det bliver nemmere at tilpasse individuelle færdigheder gennem livslang læring, øget fokus på flersprogethed og fleksible uddannelser, i stedet for at man uden held forsøger at forvandle mennesker til bedre computere.

1.3. SMV'ernes behov og potentiale skal medtages i ethvert politisk område for således at sikre deres adgang til finansiering og andre ressourcer samt for at støtte deres evne til at udvikle sig. Som det bemærkes i Kommissionens meddelelse fra 2015 om »Handel for alle«⁽³⁾, tegner over 600000 SMV'er, der beskæftiger mere end 6 mio. mennesker, sig direkte for en tredjedel af EU's eksport.

1.4. Med hensyn til hvordan handelen fungerer, gentager EØSU sin opfordring til, at EU skal støtte WTO og udvise globalt lederskab med hensyn til at fremme regler, der sikrer en progressiv, retfærdig og bæredygtig handelspolitik. EU skal fortsat arbejde tæt sammen med andre for at reformere WTO, ikke mindst for at vedtage regler, der sikrer, at alle lande respekterer og gennemfører målene for bæredygtig udvikling. I denne forbindelse bør EU og medlemsstaterne anvende deres indflydelse og støtte i WTO's forskellige udvalg, navnlig dem, der dækker områder som f.eks. handel og anstændigt arbejde. Et åbent, regelbaseret internationalt handelssystem, der sikrer høje miljø-, sikkerheds- og arbejdsstandarder, er afgørende for at forbedre forretningsmulighederne og sikre rimelige handelsvilkår for EU-virksomheder i forhold til deres konkurrenter.

1.5. EØSU finder det afgørende, at EU's handels- og investeringspolitik forholder sig til alle væsentlige konsekvenser af markedsåbning og så vidt muligt begrænser negative virkninger, herunder sociale omkostninger og overgangsomkostninger. Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen skal under fremtidige flerårige finansielle rammer sikre tilstrækkelig finansiering til at afbøde de negative virkninger af handelen, og eventuelle begrænsende betingelser og kriterier for dens anvendelse skal tages op til ny overvejelse.

1.5.1. Omfattende handelsforhandlinger har større risiko for at skabe konflikt på følsomme områder. Alle sådanne kontroverser skal håndteres på en effektiv måde. De kan indebære, at der sås tvivl om høje standarder, særligt inden for fødevarerikkerhed, forbrugerbeskyttelse, anstændige arbejdsvilkår, beskyttelse af de offentlige tjenester eller håndhævelsen af bæredygtige handelsrettigheder, hvilket er behandlet indgående i en række tidligere udtalelser. EØSU understreger på ny, at intet i en handelsaftale skal kunne begrænse stateres politiske råderum til at regulere, som de ønsker.

1.5.2. Endvidere opfordrer EØSU den nye Kommission til at genbekræfte sine horisontale bestemmelser om grænseoverskridende datastrømme og beskyttelse af personoplysninger i EU's handels- og investeringsaftaler.

1.5.3. EU har en helt unik mulighed for at tage teten med hensyn til due diligence, og EØSU anmoder Kommissionen om at fremlægge et forslag til EU-bestemmelser for området. Udvalget gentager sin overbevisning om, at håndhævelse af standarderne for ansvarlig forretningsførelse gennem handelspolitikken er vigtigt for at styrke EU's globale handelsposition og fremme bæredygtighed, ikke mindst ved at tilskynde virksomheder til at tage ansvar for deres indvirkning på samfundet. Samtidig opfordrer EØSU til, at der i handelsaftaler stilles krav om, at de nationale og lokale myndigheder spiller deres rolle fuldt ud.

1.5.4. EØSU mener, at der er brug for en mere grundlæggende politisk drøftelse om den rolle, som handel og investeringer spiller, for bedre at forstå både drivkræfterne og de økonomiske konsekvenser. EU's evalueringspolitik skal fokusere mere på at vurdere handelsaftalernes kvalitative elementer, med fuld inddragelse af civilsamfundet og EØSU. Der er brug for en bredere vifte af indikatorer med et fordomsfrit syn på alternative modeller, og konsekvensanalyserne skal være afsluttet, før forhandlingerne indledes. Der skal også med passende mellemrum foretages en helhedsorienteret undersøgelse af handelens globale virkninger.

(3) COM(2015) 497 final.

1.5.5. EØSU opfordrer igen kraftigt til, at EU-Udenrigstjenesten bliver mere opmærksom på handel. Handel er blevet en stadig vigtigere faktor både geopolitisk og som en del af det økonomiske diplomati, og alligevel blev handelsaspekter ikke dækket i den nylige fælles meddelelse om styrkede forbindelser mellem Europa og Asien ⁽⁴⁾. Samtidig gentager EØSU sin efterlysning af et tættere og mere kohærent og gennemsigtigt samarbejde mellem GD Handel og andre generaldirektorater, navnlig DEVCO og EMPL.

1.6. EØSU ønsker, at dialogen med civilsamfundet om handels- og investeringspolitikken hele vejen igennem og efter forhandlingerne bliver langt dybere, og at overvågningsrollen styrkes. Denne dialog skal udvikles med udgangspunkt i yderligere gennemsigthed og løbende forbedringer, efterhånden som forhandlinger og aftaler bliver mere komplekse, ikke mindst i lyset af målene for bæredygtig udvikling, Parisaftalen og overgangen til en cirkulær økonomi.

1.7. EØSU gentager også sin tidligere anbefaling om, at ikke alene skal den multilaterale tilgang til landbruget nytænkes og genoplives, men at EU er godt rustet til at spille en ledende, proaktiv rolle i dette og samtidig fremme miljømæssige og sociale standarder samt i bredere forstand standarder for bæredygtig udvikling, i overensstemmelse med målene for bæredygtig udvikling. EU skal også undlade at give indrømmelser på landbrugsområdet, som kan underminere den indenlandske produktion.

1.8. EØSU var først til at bifalde, at Kommissionen i »Handel for alle« fokuserede på bæredygtig udvikling, navnlig med hensyn til menneskelige og sociale rettigheder og miljøet, samt medtagelsen af kapitler om handel og bæredygtig udvikling i den nye generation af handelsaftaler. Disse skal være i centrum for arbejdet med at fremme EU's handels- og investeringspolitik. Effektiv håndhævelse er nu afgørende for opfyldelsen af disse forpligtelser, ikke mindst for at sikre lige vilkår for EU's virksomheder i udlandet.

1.8.1. EØSU glæder sig over den kommende kommissionsformands nylige bebudelse om den foreslåede udpegelse af en ny ansvarlig for håndhævelse af handelsaftaler, som skal indberette til handelskommissæren, med henblik på at overvåge og forbedre handelsaftalernes overholdelse ⁽⁵⁾. Udvalget opfordrer indtrængende til, at denne centrale, nye udpegede person får vidtrækkende beføjelser med tilsvarende vægt og effektivitet til at dække alle forpligtelser i frihandelsaftalerne, navnlig dem, der vedrører bæredygtig udvikling. Dette bør indebære en objektiv beslutningsproces baseret på rettidige, effektive undersøgelser understøttet af tilstrækkelige ressourcer og en klar rolle for anerkendte interessenter, både i forbindelse med indgivelse af klager og med deltagelse i eventuelle efterfølgende offentlige høringer. Ud over grundig indberetning til Europa-Parlamentet og Rådet bør dette også indebære en definitiv rolle for EØSU og de respektive interne rådgivende grupper samt fortsat inddragelse af civilsamfundet.

1.8.2. EØSU har tidligere anbefalet, at der både indsættes en særlig klausul om fremme af målene for bæredygtig udvikling i alle fremtidige mandater for kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling, og at bekæmpelse af global opvarmning også bør medtages som en integreret del efter Parisaftalen. Omstillingen til en kulstoffattig, cirkulær økonomi skal samtidig være endnu en central faktor, der indgår i alle EU's forhandlingsmandater.

1.8.3. Det vil være en betydelig udfordring at opnå en kulstofneutral EU-økonomi i 2050. Det vil have en dybtgående indvirkning på udformningen af handelspolitikken, og omvendt vil handelsmæssige beslutninger have konsekvenser for, hvordan denne omstilling kan gennemføres både i EU og globalt. At sikre en fair overgang her skal også stå i centrum for al fremtidig handelspolitik og handelspraksis samt alle fremtidige handelsforhandlinger.

1.8.4. Øgede handelsstrømme vil betyde en yderligere stigning i transporten, hvis drivhusgasemissioner allerede er meget høje. EØSU opfordrer derfor både til, at alle transportformer bliver en del af en forbedret bæredygtig og fair transportpolitik, og at der skabes en klar politisk forbindelse mellem handel og transport, ikke mindst med hensyn til opfyldelsen af de relevante forpligtelser i målene for bæredygtig udvikling.

1.8.5. Endelig opfordrer EØSU indtrængende til, at EU i sine skridt i retning af en cirkulær økonomi sørger for at tage hensyn til de problemstillinger, som de vigtige ressource- og energiintensive industrier i EU står over for, bestræber sig på at undgå kulstof- og investeringslækage samt undersøger grænsetilpasningsforanstaltninger, der er i overensstemmelse med WHO, til bunds.

⁽⁴⁾ JOIN(2018) 31 final.

⁽⁵⁾ Den tiltrædende formand for Kommissionen, Ursula von der Leyens opgavebeskrivelse til den indstillede kommissær for handel, Phil Hogan, af 10. september 2019.

2. Baggrund

2.1. Handel og investeringer er fundamentalt vigtige for EU og har potentiale til at styrke EU's egne økonomiske resultater. I meddelelsen »Handel for alle«⁽⁶⁾ blev det fremhævet, at over 30 mio. EU-job, ét ud af syv, afhænger af eksport ud af EU, og at 90 % af den globale økonomiske vækst i de næste 15 år forventes at blive skabt uden for Europa. EU skal anerkende vigtigheden af at styrke sine egne økonomiske resultater gennem handel, men må ikke løbe en risiko ved kun at forlade sig på en model med fokus på eksport. Lige så vigtigt er det at styrke den interne efterspørgsel ved hjælp af offentlige og private investeringer og forbrug.

2.1.1. EU, som tegner sig for en sjettedel af verdens import og eksport, er verdens største eksportør af forarbejdede varer og tjenesteydelser og udgør omvendt det største eksportmarked for omkring 80 lande. Industrien er en grundpille i den europæiske økonomi og tegner sig for 80 % af EU's eksport og bidrager samtidig med vigtig privat innovation og højt kvalificerede job. Det præciseres i »Handel for alle«, at »andelen af import i EU's eksport er vokset med mere end halvdelen siden 1995«, hvilket yderligere understreger den centrale rolle, der spilles af erhvervslivet og industrien i en dynamisk og proaktiv handelspolitik.

2.1.2. Nu afhænger 36 mio. job i EU af EU's eksport⁽⁷⁾, hvilket er en stigning på to tredjedele og ca. 1 500 mia. EUR siden 2000, mens EU's »andel af verdens vareeksport«⁽⁸⁾ er på uændret niveau (15 %) sammenholdt med Kinas stigende andel og det tilsvarende fald i den globale andel for både USA og Japan. Kommissionen understreger, at eksportrelaterede job er »bedre betalte job end gennemsnittet«⁽⁹⁾ og står for en betydelig andel i alle medlemsstater.

2.1.3. I modsætning til for handel med varer er der for handel med tjenesteydelser større risiko for et nedadgående pres på løningerne. En nylig rapport fra OECD⁽⁸⁾ viser, at tjenestefunktioner udgør en stor del af fremstillingsindustrien, og den udenlandske andel af sådanne tjenester er stigende. Virksomheder overvejer i stigende grad, om de selv skal udføre tjenester eller købe fra eksterne leverandører. I forbindelse med offshoring til lande med lavere lønomkostninger bliver spørgsmålet om udflytning af arbejdspladser særlig aktuelt.

2.1.4. Brexit truer med at blive en afgørende faktor for EU's handelsforbindelser og fortsat afgifts- og barrierefri handelsstrømme. Når et vigtigt handelsland forlader det indre marked, kan det både påvirke den balance, der er fundet i EU's handelspolitik, og skabe en betragtelig udfordring, hvis det efterfølges af betydelige britiske tiltag i retning af deregulering, herunder en sænkning af standarder og rettigheder. Det er afgørende, at EU lægger sig i selen for at imødegå eventuelle forsøg fra UK's side på at konkurrere på ulige vilkår. En EU/UK-handelsaftale, som fastholder høje standarder og rettigheder, er fundamentalt vigtig.

2.2. Mange faktorer spiller ind, når det handler om at skabe en eksponentiel global efterspørgsel efter handel med varer og i stigende grad også tjenester. Verdens befolkning ventes at nå 9-10 mia. inden midten af dette århundrede. På grund af den hurtige industrialisering og urbanisering lever mere end halvdelen af verdens befolkning nu for første gang i byer, hvor folk er mere afhængige af hinanden end i et landligt, mere subsistensbaseret samfund.

2.2.1. Det er også blevet anslået, at der i 2030 kan være op til 2 mia. flere mennesker med mellemindkomster, især i lande som Kina, Indien, Kenya, Chile og Indonesien, som kræver og er i stand til at betale (mange for første gang i deres liv) for langt større variation og valgmuligheder, med hensyn til hvad de spiser, hvilket tøj de går med, hvad de kører i, eller hvad de på anden måde forbruger.

2.2.2. De voksende markeder er imidlertid ikke den eneste grund til øgede handelsstrømme. I dagens verden bliver multinationale virksomheders aktiviteter i stigende grad organiseret i globale værdikæder. I en analyse af disse strategier har OECD⁽⁹⁾ beskrevet, hvordan skattestrategier, størrelse (antallet af fusioner er stigende), teknologisk ekspertise og diversificering af aktiviteterne er vigtige drivkræfter for den globale handel. Digitaliseringen af økonomien udvisker også de traditionelle grænser. Desuden indgår multinationale virksomheder i stigende grad i samarbejde, som ikke er baseret på ejerskabsrelationer (strategisk partnerskab, outsourcing). Koncernstrukturerne er derfor mere komplekse end nogensinde, og virksomhederne ændrer deres forretningsmetoder. Det betyder, at handels- og investeringspolitikkerne muligvis skal tilpasses.

⁽⁶⁾ Jf. fodnote 3.

⁽⁷⁾ Og yderligere 20 mio. uden for EU.

⁽⁸⁾ OECD Trade Policy Papers, No. 226 (2019), *Offshoring of services functions and labour market adjustments*, Paris.

⁽⁹⁾ OECD Trade Policy Papers, No. 227 (2019), *Micro-Evidence on Corporate Relationships in Global Value Chains: The Role of Trade, FDI and Strategic Partnerships*, Paris.

2.3. En vigtig mulighed for EU's eksportører er baseret på EU's stærke sider, især inden for produktion af varer og tjenester, som er værdiforøgede eller i den øvre ende af markedet, og EU har allerede indgået 70 præferencehandelsaftaler, som dækker fem kontinenter, og er i færd med at forhandle om flere andre. Alternativet er bare at se på, mens disse muligheder udnyttes af konkurrerende eksportører, som enten befinder sig i andre udviklede lande eller især dem fra hurtigt voksende nye økonomier. Vigtige nylige begivenheder i denne forbindelse omfatter bl.a. det reviderede Stillehavspartnerskab og andre større handelsforhandlinger i Asien og Stillehavsområdet.

3. **Vigtige grundlæggende elementer til støtte for EU's handelsrelaterede velstand**

3.1. Betydningen af det indre marked for EU's handel fremgår af den såkaldte »spillover-effekt«, hvor en femtedel af eksportdrevne job er placeret i en anden medlemsstat. Den tyske eksport tegner sig f.eks. for 6,8 mio. arbejdspladser i Tyskland, men også 1,6 mio. arbejdspladser andre steder i EU. Dette er primært på grund af væksten i lange forsyningskæder, ikke blot i Europa, men også rundt omkring i verden, hvor ufærdige produkter kan krydse grænser mange gange, især i bilindustrien. Brexit har sat en streg under denne faktor: 650000 arbejdspladser i Det Forenede Kongerige er knyttet til eksport uden for EU, som stammer fra andre medlemsstater. Tal fra Kommissionen ⁽¹⁰⁾ viser, at de lande, der drager størst fordel af dette, er Tjekkiet, Slovakiet og Polen.

3.1.1. Derfor er det vigtigt med et velfungerende og fair indre marked og euroområde for at fastholde og øge antallet af eksportrelaterede job. Fortsat integration af det indre marked og euroområdet er stadig altafgørende, herunder inden for energi og et velfungerende transportsystem og gennem en fair arbejdstagermobilitet.

3.1.2. Det er også afgørende at sikre bedre integration af tjenester og datastrømme, sidstnævnte med fuld overholdelse af EU's regler om databeskyttelse, ikke mindst i takt med at det indre marked bliver mere og mere digitalt. Et sundt digitalt økosystem har også brug for politikker, hvor data kan komme offentligheden til gode og åbne muligheder for at udvikle digitale tjenester med fokus på den offentlige interesse.

3.1.3. I sin udtalelse om reform af WTO opfordrede EØSU til, »at alle fremtidige multilaterale initiativer om datastrømme fuldt ud overholder EU's horisontale bestemmelser om grænseoverskridende datastrømme og databeskyttelse i EU's handels- og investeringssaftaler« ⁽¹¹⁾, og opfordrede den nye Kommission til at bekræfte denne centrale forpligtelse som ikke værende til forhandling.

3.2. Den hurtige udvikling af digitalisering og kunstig intelligens vil, kombineret med de demografiske ændringer og omstillingen til en kulstoffattig, cirkulær økonomi, radikalt forandre samfundet. Virksomhederne spiller en ledende rolle med hensyn til at levere innovation og nye teknologier, mens statens rolle er at skabe den lovgivningsmæssige ramme for en retfærdig omstilling og principperne for bindende etiske regler om kunstig intelligens.

3.2.1. Forskning og innovation, der ledes af erhvervslivet, og som understøttes af uddannelse og iværksætterier af høj kvalitet, er afgørende for at sikre, at EU forbliver i spidsen for udviklingen. Det skal være en topprioritet for den kommende Kommission at sikre, at Horisont Europa bliver en effektiv og robust opfølgning på Horisont 2020. EU skal også fokusere på at hjælpe virksomheder med at forbedre deres konkurrenceevne, både internt og internationalt, samt med at udvikle og anvende ny teknologi. Innovation styrkes også gennem pilotprojekter og gennem samarbejde mellem den offentlige og den private sektor og den akademiske verden.

3.2.2. Teknologisk forandring og udvikling kræver hurtige ændringer i færdigheder, hvor mangler opstår hurtigt og uventet, men oftest på de tekniske områder, især inden for »STEM« (naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik).

3.2.3. Fremme og udvikling af menneskelige færdigheder og styrket flersprogethed er lige så vigtigt som et større fokus på adgang til erhvervsuddannelse, omskoling og livslang læring.

3.2.4. For at mindske kvalifikationskløften vil uddannelsessystemerne skulle være tilstrækkeligt fleksible og i stand til at reagere hurtigt på fremtidige behov. Dette vil derfor kræve en betydelig indsats fra medlemsstaterne, og arbejdsmarkedets parter skal også spille en væsentlig rolle her.

⁽¹⁰⁾ Jf. fodnote 2.

⁽¹¹⁾ EUT C 159 af 10.5.2019, s. 15.

3.3. Med de forskellige og nye former for arbejde, der spirer frem, er det vigtigt at forbedre den glidende overgang fra uddannelse til arbejde, mellem job og opgaver, samt at skabe stimulerende betingelser for selvstændig virksomhed og iværksætteri. Ændringerne i arbejdsmønstrene skal bakkes op af socialt sikrede, fleksible og velfungerende arbejdsmarkeder samt en resultatorienteret social dialog.

3.4. Konkurrence er en vigtig drivkraft for virksomhedernes udvikling. EU's handelspolitikker og -regler skal på hver deres område sikre virksomhederne positive vilkår, der fremmer anstændige job med høje arbejdsstandarder i konkurrencen med lande uden for EU. Sådanne regler skal være egnede til formålet og opmuntre til en positiv iværksætterånd og -kultur, der også tiltrækker unge, og især kvinder.

3.4.1. EØSU noterer sig OECD's og IMF's rapporter ⁽¹²⁾, som peger på en øget koncentration af industrier både inden for fremstilling og ikkefinansielle tjenester. Det er nødvendigt med yderligere undersøgelser for at forstå drivkræfterne bag en sådan markedskoncentration, som måske også kræver et nyt syn på konkurrence- og international handelspolitik. Netop her må handelsdagsordenen ikke stå i vejen for politikker, der tager sigte på at give SMV'erne en bedre chance for at komme ind på markederne, herunder gennem ambitiøse EU-industripolitikker — især i den digitale sektor.

3.4.2. EU skal sikre rammevilkår, der er gunstige for private og offentlige investeringer. Det kræver stabilitet og forudsigelighed, et stabilt makroøkonomisk miljø, stærk beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder og finanspolitisk ansvar. Skattesystemet skal udover at være retfærdigt også tilskynde til innovation, iværksætteri, vækst og jobskabelse.

3.4.3. Samtidig skal EU's handels- og investeringspolitikker sikre, at man er opmærksom på enhver investering, der kan være et led i svindel eller skatteunddragelse.

3.4.4. Udenlandske direkte investeringer er vigtige, når virksomheder i stigende grad placerer deres produktion tæt på deres slutmarkeder, hvilket bl.a. kan hjælpe dem til at bevare deres konkurrenceevne. EØSU har også bifaldet ⁽¹³⁾ EU's handelsbeskyttelsesregler om de seneste tiltag til at overvåge indadgående investeringer i EU.

3.4.5. Af OECD's årsrapport fra 2018 om statistik om udenlandske direkte investeringer fremgik det ikke desto mindre, at der er sket et fald på 27 % i de samlede udenlandske direkte investeringer efter USA's skattereform. For visse EU-lande (Luxembourg, Nederlandene) har faldet været betydeligt. Særlig opmærksomhed bør derfor rettes mod at skelne mellem direkte udenlandske investeringer, som er knyttet til realøkonomien, i modsætning til direkte udenlandske investeringer baseret på svigagtige motiver eller skatteunddragelse. Dette bør EU bekæmpe på alle niveauer.

3.5. Det påpeges i »Handel for alle«, at »over 600000 SMV'er, der beskæftiger over 6 mio. mennesker, foretager direkte eksport af varer til lande uden for EU og tegner sig for en tredjedel af EU's eksport« ⁽¹⁴⁾, og at »mange flere eksporterer tjenester« eller er leverandører til større virksomheder.

3.5.1. EØSU bifaldt specifikt »den opmærksomhed, der er på små og mellemstore virksomheder, som står over for større forhindringer, når de vil ind på nye markeder«. Der blev lovet SMV-specifikke bestemmelser i alle fremtidige forhandlinger samt »regelmæssige undersøgelser om de hindringer«, som SMV'er står over for på bestemte markeder. EØSU's udtalelse ⁽¹⁵⁾ om TTIP og dets indvirkning på SMV'erne er også relevant i denne forbindelse.

3.5.2. SMV'ernes potentiale og behov skal indgå i alle politikområder med henblik på at bidrage til at sikre deres adgang til finansiering, andre ressourcer og markeder samt støtte deres muligheder for at udvikle sig, under hensyntagen til de forskellige behov i forskellige typer virksomheder og de specifikke vilkår, som SMV'erne arbejder under (herunder landdistrikter og randområder).

4. Håndtering af handelskonflikter

4.1. Lissabontraktaten gav EU nye kompetencer inden for investeringer og forpligtede EU til at integrere sit arbejde med både handel og investeringer i andre nøgleområder, herunder især udvikling. Det bekymrer udvalget, at der stadig er utilstrækkelig inddragelse af handelsvirkninger mellem Kommissionens forskellige generaldirektorater, herunder DEVCO og EMPL.

⁽¹²⁾ OECD Productivity Working Papers, No. 18 (2019), *Industry Concentration in Europe and North America*, Paris; World Economic Outlook Report, April 2019.

⁽¹³⁾ EUT C 262 af 25.7.2018, s. 94.

⁽¹⁴⁾ Jf. fodnote 3.

⁽¹⁵⁾ EUT C 383 af 17.11.2015, s. 34.

4.2. Ud over den »nye generation« af handelsaftaler, som startede med Korea, ville Kommissionen også forhandle mere omfattende frihandelsaftaler, både med landene i det østlige partnerskab og mere avancerede handelspartnere. Dette omfattede Japan og navnlig den samlede økonomi- og handelsaftale med Canada, der går videre end afskaffelse af told og også dækker en bred vifte af forskellige aspekter såsom regler om tjenesteydelser, fjernelse af ikketoldmæssige handelshindringer og andre handelsrelaterede aspekter som investeringer og konkurrence eller forskriftsmæssigt samarbejde.

4.2.1. Med denne nye udvikling vurderer EØSU, at opfordringen til en fortsat udvikling af en fremadrettet progressiv handelsdagsorden nu er mere relevant end nogensinde før. Sådanne omfattende handelsforhandlinger har større potentiale til at føre til konflikt vedrørende følsomme områder såsom fastholdelse af høje standarder, især inden for fødevarerikkerhed, forbrugerbeskyttelse og anstændige arbejdsvilkår, beskyttelse af offentlige tjenester eller håndhævelse af rettighederne i en bæredygtig handelsdagsorden.

4.2.2. I betragtning af at den nye generation af aftaler går langt ud over traditionel toldnedsættelse og også fastsætter regler om, at statslige foranstaltninger ikke må påvirke samhandelen, opstår der bekymring for, at dette vil begrænse deres politiske råderum. Stater har ikke blot ret til at regulere, som de ønsker, men har en forpligtelse til at gøre det i offentlighedens interesse. EØSU understreger, at intet i en handelsaftale må stå i vejen for dette.

4.2.3. EØSU har udtalt ⁽¹⁶⁾, at EU's handelspolitik »vil blive bedømt på, om Kommissionen kan dokumentere, at miljømæssige, beskæftigelsesmæssige og andre standarder ikke forringes af handelsaftaler. Disse aftaler bør faktisk have forbedringen af disse standarder som formål«.

4.3. Åben, regelbaseret international handel er afgørende både for at forbedre forretningsmulighederne og for at sikre rimelige vilkår for virksomheder i forhold til udenlandske konkurrenter. EU skal støtte WTO-regler, der fremmer en fair handel, der overholder målene for bæredygtig udvikling og viser globalt lederskab både med hensyn til håndteringen af protektionisme og forstyrrelser og til fremme af en progressiv og bæredygtig handelspolitik. I denne forbindelse bør EU og medlemsstaterne anvende deres indflydelse og støtte i WTO's forskellige udvalg, navnlig dem, der dækker områder som f.eks. handel og anstændigt arbejde.

4.4. Handel er en af de mest evaluerede politiske processer i Kommissionen. Men for at muliggøre en bredere politisk drøftelse om betydningen af handel og investeringer er der brug for yderligere analyse for bedre at forstå drivkræfterne for og de økonomiske konsekvenser af handel samt dennes potentielle bidrag til målene for bæredygtig udvikling.

4.4.1. Her skal EU's evalueringspolitik spille en central rolle. GD Handel vurderer virkningen af større handelsinitiativer ved hjælp af forskellige værktøjer: konsekvensanalyser og bæredygtighedsvurderinger, økonomiske vurderinger af forhandlingsresultaterne og efterfølgende evalueringer.

4.4.2. Spørgsmål om metode og timing er afgørende og bør revideres. Den model for beregning af den generelle ligevægt, der er anvendt, bør vurderes på ny sammenholdt med alternative modeller og skal omfatte et bredere sæt indikatorer, der kan måle påvirkningen af menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder, klimaændringer, biodiversitet og udenlandske direkte investeringer. Blot at sammenligne situationen med eller uden en handelsaftale gør det imidlertid ikke ud for en kvalitativ evaluering af forhandlingsmulighederne, navnlig med hensyn til handel og bæredygtig udvikling. Konsekvensanalyser og bæredygtighedsvurderinger skal afsluttes i tilstrækkelig god tid til, at forhandlerne kan bruge dem, og de kan indgå før og under forhandlingerne og ikke først fremlægges efter afslutningen.

4.4.3. Bidraget til virkeliggørelsen af målene for bæredygtig udvikling bør som anbefalet af EØSU i sin udtalelse om handels og investeringers centrale rolle i forbindelse med opfyldelse og gennemførelse af målene for bæredygtig udvikling ⁽¹⁷⁾ placeres i centrum for evalueringen af EU's handelspolitik.

4.4.4. EØSU mener, at det vil være værdifuldt at høre civilsamfundet i forbindelse med bæredygtighedsvurderinger, og anbefaler, at dette sker allerede på et tidligt tidspunkt i processen med udarbejdelse af kommissoriet. Inddragelse af civilsamfundet ville også komme arbejdet i Kommissionens interne evalueringsstyregruppe til gode. Konsulenter skal have tilstrækkelig uafhængighed og ekspertise, især med hensyn til menneskerettigheder og miljøspørgsmål.

⁽¹⁶⁾ EUT C 264 af 20.7 2016, s. 123.

⁽¹⁷⁾ EUT C 129 af 11.4 2018, s. 27.

4.4.5. For så vidt angår arbejdsmarkedet, er der brug for en mere detaljeret analyse af potentielle fortrængningseffekter, lønudvikling og jobsikkerhed. Med hensyn til den økonomiske virkning bør man ikke kun være opmærksom på EU, men også i hvilket omfang handel og investeringer sætter mindre udviklede økonomier i stand til at øge deres produktivitet og innovation. Desuden skal der med passende mellemrum foretages en helhedsorienteret undersøgelse af den globale påvirkning af handelen.

4.4.6. Handel er blevet en stadig vigtigere faktor både geopolitisk om som element i økonomisk diplomati. I denne forbindelse skal EU-Udenrigstjenesten have mere opmærksomhed på handel — handel indgik f.eks. slet ikke i den fælles meddelelse om styrkede forbindelser mellem Europa og Asien ⁽¹⁸⁾.

4.5. Forhandlingerne om en »TTIP-aftale« med USA gav i første omgang anledning til mange bekymringer hos offentligheden og civilsamfundet, men disse er af generel karakter. Kommissionen lægger stor energi i handelsforhandlingerne med hensyn til sine politiske løfter om ikke at tilskynde til handel eller investeringer ved at svække beskyttelsen eller fastsætte regler om garantier såsom specifikke undtagelser og forbehold, særlige klausuler om offentlige monopoler eller hurtig afvisning af urimelige krav fra investorerne. EØSU har imidlertid efterlyst og efterlyser fortsat yderligere afklaringer og garantier vedrørende visse meget følsomme punkter.

4.5.1. Eksponeringen af offentlige tjenester i en handelsaftale gennem markedsliberalisering og særlige klausuler (standstill- og maksimalklausuler), som sætter begrænsninger for parternes fremtidige råderum til at indføre begrænsninger for markedsadgang og diskriminerende foranstaltninger, opfattes som et centralt problem. EØSU har tidligere bifaldet »Kommissionens erklærede vilje til, i overensstemmelse med holdningerne hos EØSU, Europa-Parlamentet og civilsamfundet i bred forstand, at beskytte offentlige tjenester i frihandelsaftaler«, og har fremhævet, »at dette bedst kan gøres ved hjælp af en positivliste for både markedsadgang og national behandling« ⁽¹⁹⁾.

4.5.2. I betragtning af den konstante mulighed for et regeringsskifte og deraf følgende ændring af politikken vedrørende offentlige tjenester ville enhver tidligere åbning i en handelsaftale blive »låst fast«. Der må ikke være mulighed for at gå tilbage. Derfor kan standstill- og maksimalklausuler udgøre en trussel, især for offentlige tjenester, på grund af deres snævre og tvetydige anvendelsesområde.

4.5.3. Bevarelse af det politiske råderum bliver også afgørende i forbindelse med inddragelse af offentlige udbud i handelsaftalerne. Derfor var det vigtigt for EØSU at kræve »fastholdelse af muligheden for ordregivende enheder for at anvende miljømæssige, sociale og arbejdsrelaterede kriterier som f.eks. forpligtelsen til at overholde og følge kollektive aftaler i udbud« ⁽²⁰⁾.

4.6. I forbindelse med beskyttelse af investeringer efterlyste EØSU »proceduremæssige sikkerhedsforanstaltninger mod krav, der er rettet mod national lovgivning af offentlig interesse [...] for at sikre en parts ret til efter eget skøn at regulere i offentlighedens interesse, hvilket går forud for investorbeskyttelse« ⁽²¹⁾. I sin udtalelse om den multilaterale investeringsdomstol udtalte EØSU, at »dette kun kan opnås i tilstrækkelig grad ved at medtage undtagelsesbestemmelser for offentlighedens interesse [...] ledsaget af passende garantier for, at de ikke misbruges af protektionistiske årsager«. I forbindelse med sin udtalelse om specifikke centrale spørgsmål om TTIP opfordrede EØSU til, at »kollektive aftaler, herunder treparts- og/eller generelle (erga omnes) aftaler udtrykkeligt nævnes, så disse aftaler ikke kan gøres til genstand for en fortolkning, der udlægger dem som en krænkelse af investorernes berettigede forventninger« ⁽²²⁾.

4.7. Skønt landbrug og handel i over 40 år har været en del af EU's kompetenceområde, har det til tider skortet på kommunikation eller »fælles« tænkning mellem disse vigtige områder. EU skal også undlade eventuelle fristelser til at give indrømmelser på landbrugsområdet, som kan underminere den indenlandske produktion.

4.7.1. EØSU understregede i sin udtalelse om landbrugets rolle i handelsforhandlinger ⁽²³⁾, at bilaterale aftaler bør sigte mod at afskaffe anvendelsen af dobbelte standarder på landbrugsområdet i partnerlandene, især i forbindelse med SPS- og TBT-aftaler. EU vil også søge at udbrede sine miljømæssige, sociale og mere generelle bæredygtighedsstandarder i tråd med målene for bæredygtig udvikling. EU (og andre) skal bindende forpligte sig til kapacitetsopbygning for at hjælpe andre mindre udviklede lande med at opfylde disse standarder, såsom hjælp til at udvikle et acceptabelt veterinærcertificeringssystem, hvor normerne for fødevarerikkerhed er af afgørende betydning.

⁽¹⁸⁾ Jf. fodnote 4.

⁽¹⁹⁾ EUT C 264 af 20.7.2016, s. 123.

⁽²⁰⁾ EUT C 159 af 10.5.2019, s. 15.

⁽²¹⁾ EUT C 110 af 22.3.2019, s. 145.

⁽²²⁾ EUT C 487 af 28.12.2016, s. 30.

⁽²³⁾ EUT C 173 af 31.5.2017, s. 20.

4.7.2. Den multilaterale tilgang til landbrugsområdet må gentænkes og tilføres nyt liv. WTO's »Doha-princip« som idégrundlag for handelsdialogen mellem industrilande og udviklingslande bør bevares og forbedres, idet princippet om fødevarerensuverenitet skal respekteres for alle lande. I den samme udtalelse fremhævede EØSU, at EU har gode forudsætninger for at spille en ledende, proaktiv rolle med hensyn til at fremme en ny, afbalanceret tilgang ikke mindst fordi visse vækstlande stadig ikke yder noget nævneværdigt bidrag til fremhjelpling af andre endnu mindre udviklede lande.

4.8. I sin udtalelse om reform af WTO udtalte EØS, »at det er helt centralt, at forsigtighedsprincippet, som er indskrevet i Lissabontraktaten, beskyttes på passende vis, også på multilateralt niveau, og sikres fuld juridisk anerkendelse, således at man kan sikre et højere beskyttelsesniveau gennem præventiv beslutningstagning i tilfælde af risici for menneskers sundhed eller miljøet. I betragtning af betydningen heraf bør EU gøre dette princip til en sag, man kæmper aktivt for i alle EU's handelsforhandlinger«⁽²⁴⁾.

4.9. Mens »Handel for alle« specifikt fokuserer på forbrugernes tillid til sikre produkter, indeholder FN's retningslinjer om forbrugerbeskyttelse en meget bredere fortolkning, herunder beskyttelse af forbrugernes privatliv, deres rettigheder inden for e-handel og retten til en effektiv håndhævelse af forbrugerrettigheder. I betragtning af den liberaliserede handels indvirkning på forbrugerne efterlyste EØSU i sin udtalelse om kapitler om handel og bæredygtig udvikling i EU's frihandelsaftaler »et forbrugerspecifikt kapitel om »handel og forbrugere« inden for rammerne af kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling, der omfatter relevante internationale forbrugerstandarder og styrker samarbejdet om håndhævelsen af forbrugernes rettigheder«⁽²⁵⁾.

4.10. I sit oplæg om styring af globaliseringen fra 2017 peger Kommissionen på en række konsekvenser af en globalisering, som ikke styres, herunder navnlig stigende ulighed. Fordelene ved handel er aldrig jævnt fordelt. EU's handels- og investeringspolitik skal forholde sig til alle væsentlige konsekvenser af markedsåbning og så vidt muligt begrænse negative virkninger, herunder sociale omkostninger og overgangsomkostninger.

4.10.1. I »Handel for alle« blev det for første gang anerkendt, at handel »kan medføre midlertidige negative virkninger for visse regioner og arbejdstagere, hvis ny konkurrence viser sig at være for intens for visse virksomheder«, ligesom det blev fremhævet, at »for de mennesker, der er direkte berørt, er en forandring som denne ikke lille«. I denne forbindelse er Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen vigtig. Den hjalp i 2013-2014 over 27600 arbejdstagere⁽²⁶⁾. Derfor mener EØSU, at det er vigtigt, at en ny flerårig finansiel ramme bør indeholde tilstrækkelig finansiering, der er direkte knyttet til virkningerne af handelen, og tage eventuelle begrænsende betingelser og kriterier for dens anvendelse op til ny overvejelse. For bedre at være i stand til at foregribe og tage højde for omstrukturingsændringer er effektive rettigheder for arbejdstagerne til information, høring og overenskomstforhandlinger her afgørende for at sikre en retfærdig overgang.

4.11. EØSU efterlyser især en stærkere beskyttelse af følsomme sektorer mod urimelig konkurrence ved at indarbejde ILO-standarderne i kriterierne for vurdering af dem. I en nylig udtalelse om metoder vedrørende handelspolitiske beskyttelsesinstrumenter⁽²⁷⁾ efterlyste EØSU »lige vilkår for europæiske producenter og eksporterende producenter fra tredjelande«. I denne henseende glædede EØSU sig over Kommissionens intention om at benytte specifikke kriterier til at afgøre, hvorvidt der er tale om betydelige fordrejninger af markedssituationen, men bemærkede, at der også bør tages hensyn til overholdelsen af ILO-standarder og multilaterale miljøaftaler.

4.12. For så vidt angår Kommissionens stærke engagement i styrkelsen af de arbejdsretlige bestemmelser gennem handelsforhandlinger, har EØSU opfordret til, at partnerlande bør »påvise fuld overholdelse af ILO's otte konventioner om grundlæggende arbejdsstandarder inden indgåelsen af en handelsaftale. Såfremt et partnerland ikke har ratificeret eller sørgt for ordentlig gennemførelse af disse konventioner eller udvist et tilsvarende niveau af beskyttelse, anbefaler EØSU, at der tilstræbes en køreplan i kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling for at sikre, at dette vil blive opnået i tide«⁽²⁸⁾. EU skal også fremme gennemførelsen og håndhævelsen af ajourførte ILO-standarder for at sikre reelt lige konkurrencevilkår for EU-virksomheder i udlandet og støtte mål nr. 8 for bæredygtig udvikling om anstændigt arbejde.

4.13. Handelspolitikken skal også styrke virksomhedernes initiativer vedrørende deres sociale ansvar. Virksomhederne skal tage ansvar i alle faser af forsyningskæden. Dette bør på sin side øge virksomhedernes »frihed til at drive virksomhed« og samtidig maksimere både innovation og bæredygtig økonomisk vækst. Konsekvent håndhævelse af ansvarlig forretningsførelse er vigtig for at styrke EU's globale handelsposition og bidrage til opfyldelsen af målene for bæredygtig udvikling. EU bør i alle frihandelsaftaler insistere på, at hver underskrivende part aktivt arbejder for, at virksomhederne overholder OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder⁽²⁹⁾. I anerkendelse af betydningen af myndighedernes håndhævelse af arbejdsmarkedsreglerne, herunder ved inspektioner, opfordrer EØSU til, at man i handelsaftaler kræver, at de nationale og lokale myndigheder spiller deres rolle fuldt ud.

⁽²⁴⁾ EUT C 159 af 10.5.2019, s. 15.

⁽²⁵⁾ EUT C 227 af 28.6.2018, s. 27.

⁽²⁶⁾ Pressemeldelse fra Kommissionen, juli 2015.

⁽²⁷⁾ EUT C 209 af 30.6.2017, s. 66.

⁽²⁸⁾ EUT C 227 af 28.6.2018, s. 27.

⁽²⁹⁾ OECD's vejledende principper for multinationale virksomheder, 2011.

4.1.3.1. Flere regeringer vedtager deres egne respektive love og instrumenter, senest Frankrigs lov om agtpågivenhedspligt («loi relative au devoir de vigilance») og Nederlandenes lov om forpligtelser med hensyn til børnearbejde («wet zorgplicht kinderarbeid»). Canada har styrket sin strategi for virksomhedernes sociale ansvar ved at fokusere på canadiske virksomheders adfærd i udlandet og har oprettet et rådgivende organ med flere forskellige interesser. I april 2019 blev den første canadiske ombudsmand for ansvarlige virksomheder udpeget med mandat til at gennemgå og offentliggøre påståede menneskerettighedskrænkelser som følge af canadiske virksomheders aktiviteter i mine-, olie og gas- samt beklædningssektoren i udlandet, herunder anbefalinger til handelsforanstaltninger for virksomheder.

4.1.4. EØSU mener, at EU har en helt unik mulighed for at tage teten med hensyn til due diligence, navnlig i betragtning af de voksende globale forsynings- og værdikæder. Frivillige og bindende foranstaltninger udelukker ikke hinanden, men skal supplere hinanden. I den forbindelse har EØSU noteret sig arbejdet med den såkaldt bindende FN-traktat, der i øjeblikket drøftes af medlemmer af FN, og som har til formål at kodificere juridisk bindende internationale forpligtelser på menneskerettighedsområdet for transnationale selskabers aktiviteter, og bifalder EØSU's igangværende arbejde med initiativudtalelsen REX/518. Visse medlemsstater har allerede vedtaget lovgivning om due diligence, og EØSU beder Kommissionen om i lighed dermed at fremlægge et forslag til EU-bestemmelser for området.

5. Handel og bæredygtig udvikling: nødvendigheden af at opfylde målene for bæredygtig udvikling/Parisaftalen

5.1. I sin udtalelse om handel for alle ⁽³⁰⁾ glædede EØSU sig frem for alt over, at EU indgående behandler den bæredygtige udvikling især inden for menneskerettigheder, sociale rettigheder og miljøet. I sin udtalelse om kapitler om handel og bæredygtig udvikling i EU's frihandelsaftaler ⁽³¹⁾ opfordrede EØSU indtrængende Kommissionen til »at være mere ambitiøs i sin tilgang, navnlig med hensyn til styrkelse af en effektiv håndhævelse af forpligtelserne i kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling, som er af afgørende betydning for EØSU. Kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling skal have samme vægt som de kapitler, der omfatter kommercielle, tekniske eller toldrelaterede spørgsmål«.

5.1.1. I den forbindelse glæder EØSU sig især over den tiltrædende kommissionsformands nylige bebudelse om den kommende udpegelse af en ny ansvarlig for håndhævelse af handelsaftaler med henblik på at overvåge og forbedre handelsaftalernes overholdelse, uden at dette berører handelskommissærens overordnede ansvar. Det er vigtigt, at dette omfatter vidtrækkende beføjelser med tilsvarende vægt og effektivitet til at dække alle forpligtelser i frihandelsaftalerne, navnlig dem, der vedrører kapitlerne om handel og bæredygtig udvikling og de sociale og miljømæssige problemer, der opstår i forbindelse med andre kapitler i handels- og investeringssaftalerne. Denne stilling bør også omfatte en objektiv beslutningsproces baseret på rettidige, effektive undersøgelser understøttet af tilstrækkelige ressourcer og en klar rolle for anerkendte interesser, både i forbindelse med indgivelse af klager og med deltagelse i eventuelle efterfølgende offentlige høringer. Ud over grundig indberetning til Europa-Parlamentet og Rådet bør dette også indebære en definitiv rolle for EØSU og de respektive interne rådgivende grupper samt underliggende fortsat inddragelse af civilsamfundet.

5.2. I hver af de frihandelsaftaler, som EU kalder sin »nye generation« af frihandelsaftaler efter 2010, er der medtaget et særligt kapitel om handel og bæredygtig udvikling. Dette har også betydet en aktiv overvågningsrolle for civilsamfundet fra hver part.

5.2.1. EØSU mener, at en konstruktiv dialog med civilsamfundet om handels- og investeringspolitikken er afgørende, og gentager sin opfordring til, at dens rolle skal styrkes yderligere. I sin udtalelse om de interne rådgivende gruppers rolle ⁽³²⁾ fremhævede EØSU denne inddragelse og opfordrede til, at den blev udvidet til at omfatte alle aspekter af en handelsaftale, med særligt fokus på deres indvirkning på forpligtelserne vedrørende handel og bæredygtig udvikling.

5.2.2. EØSU har allerede anbefalet, ikke bare at der indsættes en særlig klausul om fremme af de globale udviklingsmål i alle fremtidige mandater for kapitler om handel og bæredygtig udvikling ⁽³³⁾, men at bekæmpelse af global opvarmning også bør medtages efter Parisaftalen.

5.3. Både de 17 mål for bæredygtig udvikling, som er kernen i FN's omfattende »2030-dagsorden for bæredygtig udvikling«, og Parisaftalen om klimaændringer ⁽³⁴⁾ skal fortsat være globale prioriteter. Her skal handel og investeringer spille en central støtterolle. Det vil imidlertid være en betydelig udfordring at opnå en kulstofneutral EU-økonomi i 2050.

⁽³⁰⁾ Jf. fodnote 16.

⁽³¹⁾ EUT C 227 af 28.6.2018, s. 27.

⁽³²⁾ EUT C 159 af 10.5.2019, s. 28.

⁽³³⁾ Jf. fodnote 16.

⁽³⁴⁾ Pariskonferencen for parterne i De Forenede Nationers Konvention om Klimaændringer (UNFCCC COP21).

5.3.1. Alle disse vil have en dybtgående indvirkning på handelen, og handelsstrømmene vil have en indvirkning på dem, både i EU og globalt. Parisaftalen og målene for bæredygtig udvikling skal stå i centrum for al fremtidig handelspolitik og handelspraksis samt alle fremtidige handelsforhandlinger. UNCTAD ⁽³⁵⁾ har anslået, at der vil være behov for yderligere 7 000 mia. USD for at indfri målene for bæredygtig udvikling, hvoraf mindst en tredjedel skal komme fra den private sektor. Desuden vil offentlige midler også være afgørende for gennemførelsen og finansieringen af målene for bæredygtig udvikling. Som WTO's generaldirektør tidligere har påpeget, har målene for bæredygtig udvikling allerede vist »handelens forandringspotentialer« ⁽³⁶⁾.

5.3.2. Samtidig vil der være brug for væsentlige lovgivningsændringer for at opnå en vellykket energiomstilling og den nødvendige frihed til at nå målene i Parisaftalen. EØSU efterlyste i sin udtalelse om den multilaterale investeringsdomstol en bestemmelse om hierarki, som sikrer, at hvis der er uoverensstemmelse mellem en international investeringsaftale og en international miljøaftale, social aftale eller menneskerettighedsaftale, som er bindende for den ene part i en tvist, har forpligtelserne i den internationale miljøaftale, sociale aftale eller menneskerettighedsaftale forrang, således at det forhindres, at investoraftaler får forrang ⁽³⁷⁾.

5.4. EØSU har tidligere konkluderet ⁽³⁸⁾, at EU »har unikke forudsætninger for at fremme opfyldelsen af målene for bæredygtig udvikling. Unionen har troværdigheden til at agere som en effektiv brobygger mellem industri- og udviklingslande«. Udvalget har ikke desto mindre opfordret til, at der i højere grad fokuseres på at integrere målene for bæredygtig udvikling fuldt ud »i den europæiske politikramme og Kommissionens nuværende prioriteter, om nødvendigt i samarbejde med medlemsstaterne«.

5.4.1. EØSU har allerede understreget, at landbrugshandelen ⁽³⁹⁾ vil spille en særlig vigtig rolle i opfyldelsen af 11 af målene. I en nylig udtalelse om styrkede forbindelser mellem Europa og Asien ⁽⁴⁰⁾ understregede EØSU, at det er afgørende, at der etableres en formel forbindelse mellem det kinesiske bælt- og vejinitiativ og målene for bæredygtig udvikling, og angav de ni mest relevante mål.

5.5. Mindst 13 udviklingsmål henviser til klimaændringer. Parisaftalen er verdens første samlede klimaafnåftale. Hvis målene for bæredygtig udvikling er planen for den næste generation, er dette planen for planetens fremtid. Det er almindeligt anerkendt, at en stigning i den gennemsnitlige globale temperatur på over 2 °C over det førindustrielle niveau vil have katastrofale virkninger. De lande, der er mest tilbøjelige til at blive berørt, vil også være dem, der vil have sværest ved at gennemføre de nødvendige ændringer.

5.5.1. Øgede handelsstrømme vil i sagens natur betyde en yderligere stigning i transporten, hvis drivhusgasemissioner allerede er meget høje. Transport tegner sig for 24 % af de globale CO₂-emissioner og er den eneste sektor, hvor emissionerne fortsat stiger, idet andelen forventes at stige til 40 % af de samlede emissioner i 2030. International luftfart og søfart nævnes ikke direkte i Parisaftalen, hvilket betyder, at der er et presserende behov for at sikre, at alle transportformer samles i en styrket, retfærdig og bæredygtig transportpolitik, med inddragelse af andre aktører i forsyningskæden såsom energiproducenter og originaludstøvsfabrikanter.

5.5.2. I en separat udtalelse om transportens rolle har EØSU fremhævet, at »der i forbindelse med målene for bæredygtig udvikling [er] en lang række udfordringer, der er forbundet med transportområdet. Det gælder eksempelvis behovet for at reducere klima- og miljøpåvirkningen, forbedre transportsystemerne og øge trafikikkerheden samt håndtere bekymringer om beskæftigelse og anstændigt arbejde« ⁽⁴¹⁾. Nu opfordrer EØSU også til, at der etableres en politisk forbindelse til handel og investeringer.

5.6. Denne generelle bekymring har ført til, at begrebet »cirkulær økonomi« er blevet udbredt. Dette er et økonomisk system, som har til formål at minimere spild og få mest muligt ud af ressourcerne. Målet med en cirkulær økonomi er at minimere ressourceforbrug og -spild samt emissioner og energispild. Dette kan opnås gennem en regenerativ tilgang, som er baseret på langtidsholdbart design, vedligeholdelse, reparation, genbrug, genfremstilling, renovering og genanvendelse.

5.6.1. Mange mener, at en bæredygtig verden ikke behøver at betyde et fald i livskvaliteten for forbrugerne, kan opnås uden tab af indtægter eller ekstra omkostninger, og at cirkulære forretningsmodeller kan være lige så rentable som lineære modeller.

⁽³⁵⁾ UNCTAD WIF pressemeddelelse, Geneve 14.10.2014, gentaget sidenhen.

⁽³⁶⁾ Tale i FN, 21.9.2016.

⁽³⁷⁾ EUT C 110 af 22.3.2019, s. 145.

⁽³⁸⁾ Jf. fodnote 17.

⁽³⁹⁾ Jf. fodnote 23.

⁽⁴⁰⁾ EUT C 228 af 5.7.2019, s. 95.

⁽⁴¹⁾ EUT C 367 af 10.10.2018, s. 9.

5.6.2. Ikke desto mindre opstår der en række beslægtede spørgsmål, især for EU's ressource- og energiintensive industrier, som i sagens natur vil møde problemer. De spiller en vigtig, strategisk rolle i EU's industrielle værdikæder. Hvor formålet med politikken om klimaændringer er at reducere udledningen af drivhusgasser (både fra forbrænding af fossile brændstoffer og fra industrielle processer) — det nuværende EU-mål er at opnå kulstofneutralitet inden 2050 — udgør de ressource- og energiintensive industriers energiomkostninger en særlig stor andel af deres samlede omkostninger: 25 % for stål, 22-29 % for aluminium ⁽⁴²⁾, 25-32 % for glas ⁽⁴³⁾. Dette problem beskrives nærmere i en separat EØSU-udtalelse ⁽⁴⁴⁾.

5.6.3. Kulstof- og dermed investeringslækage sker, når en højere pris fører til et tab af markedsandele og de hermed forbundne arbejdspladser. Hvis dette sker, overføres drivhusgasemissionerne ganske enkelt fra EU-producenterne til producenter andre steder (som ofte er mindre energieffektive), og dette har (i bedste fald) ingen effekt på de globale drivhusgasemissioner.

5.6.4. Grænsetilpasningsforanstaltninger, hvor lande både kan lægge en afgift på importerede varer og refundere afgiften på eksporterede varer, er mulige og accepteres som lovlige af WTO, forudsat at de opfylder visse betingelser.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁴²⁾ A. Marcu, W. Stoefs: »Study on composition and drivers of energy prices and costs in selected energy-intensive industries«, CEPS, 2016, findes på <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/20355>.

⁽⁴³⁾ C. Egenhofer, L. Schrefler: »Study on composition and drivers of energy prices and costs in energy-intensive industries. The case of the flat glass industry«, CEPS, 2014.

⁽⁴⁴⁾ EUT C 353 af 18.10 2019, s. 59.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om en mere konstruktiv rolle til civilsamfundet i gennemførelsen af miljølovgivning**(Sonderende udtalelse)**

(2020/C 47/07)

Ordfører: **Arnaud SCHWARTZ**Medordfører: **István KOMORÓCZKI**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 18.12.2019
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde Sonderende udtalelse
Præsidiets afgørelse	11.12.2018
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	1.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	152/3/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. I sin anmodning om denne udtalelse fastslog Kommissionen, at i et organiseret civilsamfund – »er arbejdsgivere, arbejdstagere og andre repræsentanter af central betydning for gennemførelsen«. EØSU er enig i dette og understreger ligesom i tidligere udtalelser ⁽¹⁾ ⁽²⁾, at hvis miljølovgivningen ikke gennemføres korrekt, skyldes det manglende politisk vilje på alle institutionelle niveauer. Der er ikke tale om, at civilsamfundet ikke udfylder sin rolle i tilstrækkelig grad eller på en konstruktiv måde.

1.2. EØSU opfordrer derfor Kommissionen til at udvikle en bedre ramme for overholdelse af regler på EU-niveau. Dette bør ske gennem en mere gennemsigtig og målrettet håndtering af klager og overtrædelser, men også ved at tilføre yderligere menneskelige og økonomiske ressourcer (f.eks. under den flerårige finansielle ramme — FFR). Formålet er at forklare, hvad EU's miljølovgivning er, at kontrollere, om den gennemføres korrekt, at evaluere den og bistå domstolene med at udøve deres rolle, når det er nødvendigt.

1.3. EØSU støtter processen om revision af gennemførelsen af miljøreglerne (EIR), som er nøglen til at tilvejebringe en bred vifte af miljøoplysninger om emner såsom bæredygtighed, klimaændringer og livskvalitet i Europa. EØSU venter imidlertid på, at Kommissionen og medlemsstaterne opfylder deres forpligtelser ved at indarbejde civilsamfundsorganisationernes synspunkter i EIR'en og landrapporterne.

1.4. EØSU anmoder også Kommissionen om at integrere civilsamfundsorganisationerne mere systematisk i den fremtidige kvalitetskontrol af EU's miljølovgivning samt i fremtidige EIR-processer på både nationalt plan og EU-plan. Denne integration bør finde sted på et meget tidligt tidspunkt i forbindelse med fastlæggelsen af evalueringskriterierne i samarbejde med EØSU eller tilsvarende udvalg afhængigt af, om dette sker på europæisk, nationalt eller lokalt plan.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om EU-tiltag, der skal forbedre overholdelsen af miljøbestemmelser og forvaltningen af miljøet (EUT C 283 af 10.8.2018, s. 83).

⁽²⁾ EØSU's udtalelse om gennemførelse af EU's miljølovgivning vedrørende luftkvalitet, vand og affald (EUT C 110 af 22.3.2019, s. 33).

1.5. EØSU anmoder Kommissionen om at sikre, at medlemsstaterne udvikler, indfører og anvender harmoniserede, miljøvenlige og bæredygtige skattesystemer, der er baseret på »forurenere betaler«-princippet. På denne måde vil ressourcerne systematisk blive omfordelt til dem, der handler for at forhindre forurening af jord, vand og luft. Dette princip bør også gælde for kommuner og andre lokale eller regionale myndigheder.

1.6. Miljøorganisationer og SMV'er bør i højere grad inddrages i formidlingen af information til arbejdstagerne og udformningen af miljøuddannelse for at sikre, at offentligheden får en grundlæggende forståelse for disse spørgsmål. Dette samarbejde bør støttes og finansieres af medlemsstaterne. Obligatorisk undervisning i klima- og miljøspørgsmål (for 6-18-årige) bør være en del af læseplanerne i alle lande, og det bør gøres obligatorisk at inddrage civilsamfundsorganisationer, der er aktive på miljøområdet, i det teoretiske eller praktiske arbejde fra 2020 og frem.

1.7. På det politiske plan opfordrer EØSU medlemsstaterne til som minimum at oprette et ministerium for miljøbeskyttelse, hvilket vil give mulighed for større fokus på samt bedre koordinering og håndhævelse af miljølovgivningen.

1.8. For at reducere vores økologiske fodaftryk og styrke en bæredygtig udvikling opfordrer EØSU indtrængende medlemsstaterne til fuldt ud at gennemføre strategier for grønne offentlige indkøb på en måde, der regelmæssigt og direkte overvåges af Kommissionen. Denne bør gå videre og stille krav om, at civilsamfundsorganisationerne høres i forbindelse med forberedelsen af grønne offentlige indkøb og gennemgangen af de indkomne bud. Kommissionen bør også gøre opmærksom på muligheden for at anvende EU-midler til at styrke de positive virkninger af grønne offentlige indkøb.

1.9. EU skal bidrage til at udforme lokale udviklingsmodeller og fremme en udbredt miljøbeskyttelse i de enkelte lande. Derfor er der behov for, at EU er mere synligt til stede på lokalt plan for at sikre, at EU-midlerne anvendes korrekt, og at relevante offentlige og private interessenter inddrages i den korrekte gennemførelse af miljølovgivning og -styring. Dette kan også bidrage til at sikre, at borgere og organisationer i de fjerntliggende regioner i EU modtager støtte og behandles som en central del af EU. Kommissionen bør ligeledes sikre, at der ansættes tilstrækkeligt med veluddannet personale for at lette adgangen til information og til retsvæsenet, navnlig inden for tilsynsområdet med henblik på overvågning af den korrekte gennemførelse.

1.10. EØSU påpeger, at Kommissionen skal sikre og fastholde vores vigtigste miljømæssige og sociale standarder i forbindelse med fremme og beskyttelse af EU's økonomi under globale handelsforhandlinger. Dette er ikke kun et middel til at styrke den europæiske konkurrenceevne, forbedre EU's image og give befolkningen og territorierne en fremtid; det giver også mulighed for at vise andre dele af verden en mere demokratisk og bæredygtig forvaltningsmetode baseret på en stærkere inddragelse af civilsamfundsorganisationerne.

1.11. EØSU foreslår, at der oprettes et trepartsorgan (Kommissionen, medlemsstaterne og civilsamfundsorganisationerne) til bilæggelse af tvister og/eller til drøftelse af problemer, der rejses af civilsamfundsorganisationer, inden eventuelle miljøskader opstår, eller man går rettens vej. Desuden bør et uafhængigt videnskabeligt rådgivende organ i EU kunne rette henstillinger til Kommissionen, når en civilsamfundsorganisation melder om et problem. Kommissionen bør også fremlægge begrundede afgørelser.

1.12. Medlemsstaterne og Kommissionen bør øge den politiske, finansielle og faglige støtte til SMV'er og civilsamfundsorganisationer, så de i højere grad kan fokusere på at beskytte miljøet efter 2020.

2. **Generelle bemærkninger**

2.1. **Civilsamfundets rolle i styring, gennemførelse og evaluering af miljølovgivningen**

Baggrund

2.1.1. Frans Timmermans, Kommissionens første næstformand, skrev til formanden for EØSU i december 2018 og anmodede om denne sonderende udtalelse, idet han slog fast, at »civilsamfundet — arbejdsgivere, arbejdstagere og andre repræsentanter er af central betydning for gennemførelsen.« Som det organiserede civilsamfunds stemme afspejler EØSU synspunkterne hos samfundets græsrodder i EU på områder, der vedrører de temaer, der nævnes i ovenstående brev.

2.1.2. Inden for de seneste år har EØSU vedtaget adskillige udtalelser om dette emne, som Kommissionen bør tage hensyn til ⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ EØSU's udtalelse om EU-tiltag, der skal forbedre overholdelsen af miljøbestemmelser og forvaltningen af miljøet (EUT C 283 af 10.8.2018, s. 83).

⁽⁴⁾ EØSU's udtalelse om gennemførelse af EU's miljølovgivning vedrørende luftkvalitet, vand og affald (EUT C 110 af 22.3.2019, s. 33).

2.1.3. I lyset af den stigende bekymring for miljøet blandt borgerne ⁽⁵⁾ på globalt plan minder EØSU Kommissionen om, at et af de største problemer vedrørende bedre gennemførelse af miljølovgivningen har været den manglende politiske vilje på lokalt, nationalt og EU-plan. Dette har resulteret i en mangel på de menneskelige og økonomiske ressourcer (f.eks. under den flerårige finansielle ramme), som er nødvendige for at formidle formålet med miljølovgivningen, sikre, at den gennemføres korrekt, og bistå domstolene med at udføre deres arbejde, når dette er nødvendigt ⁽⁶⁾, samt evaluere den. Med andre ord skyldes den utilstrækkelige gennemførelse af miljølovgivningen ikke civilsamfundets manglende evne til at udfylde sin rolle tilstrækkeligt og konstruktivt. EØSU mener, at fejlen primært ligger hos de lovgivende instanser, som ganske enkelt ikke har prioriteret dette højt nok.

2.1.4. Sidst, men ikke mindst mener EØSU, at det er vigtigt at tildele det organiserede civilsamfund en stærkere rolle i styringen, gennemførelsen og evalueringen af EU's miljøbestemmelser for at nå FN's mål for bæredygtig udvikling (SDG'er) startende med SDG 1 og konkretisere de globale klimaaftaler. EØSU henleder derfor de kompetente myndigheders opmærksomhed på en række generelle, sektorspecifikke og aktuelle forbedringer, der nævnes i denne udtalelse.

Adgang til oplysninger

2.1.5. EØSU støtter i høj grad revisionen af gennemførelsen af miljøreglerne, som er afgørende for at tilvejebringe en lang række miljøoplysninger om bæredygtighed, klimaforandringer og livskvalitet i Europa. EØSU venter på, at Kommissionen og medlemsstaterne opfylder deres forpligtelser ved at indarbejde civilsamfundsorganisationernes synspunkter i EIR og landerapporterne.

2.1.6. EØSU anmoder Kommissionen om at forlange, at medlemsstaterne vedtager en mekanisme, der giver adgang til miljøoplysninger inden for en frist på en måned (Aarhuskonventionen ⁽⁷⁾). Det er ikke længere acceptabelt, at offentligheden tvinges til at vente — nogle gange i mere end et år — før disse oplysninger bliver tilgængelige.

2.1.7. EØSU opfordrer ligeledes Kommissionen til at blive bedre til mere regelmæssigt og mere effektivt at formidle og fremme visionen i EU-direktiverne via de sociale medier. Dette kan støttes af civilsamfundsorganisationerne. Løbende uddannelse og undervisning i miljøspørgsmål er af afgørende betydning.

Deltagelse

2.1.8. EØSU beder Kommissionen om at integrere civilsamfundsorganisationerne mere systematisk i den fremtidige kvalitetskontrol af EU's miljølovgivning samt i fremtidige EIR-processer på såvel nationalt plan som på EU-plan. Denne inddragelse bør ske på et meget tidligt tidspunkt, når evalueringskriterierne fastlægges, i samarbejde med EØSU og tilsvarende udvalg på nationalt og lokalt plan.

2.1.9. Som anført i de tidligere udtalelser ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾ gentager EØSU, at en effektiv gennemførelse af miljøbeskyttelsesforanstaltninger til dels afhænger af, at civilsamfundet (arbejdsgivere, arbejdstagere og andre interessenter) får en mere aktiv rolle. Derfor gentager EØSU sin opfordring om en øget og mere struktureret inddragelse af civilsamfundsorganisationer, hvilket vil kunne styrke EIR'erne. Civilsamfundsorganisationer, der arbejder med miljøspørgsmål på nationalt plan, og den akademiske verden bør eksempelvis have mulighed for at bidrage med deres ekspertise og viden til landerapporterne samt til de strukturerede langedialoger og opfølgningen heraf.

2.1.10. Det samme gælder for EU's handelsforhandlinger: Kommissionen skal sikre og fastholde vores vigtigste miljømæssige og sociale standarder i forbindelse med fremme og beskyttelse af EU's økonomi under globale handelsforhandlinger. Dette er ikke kun et middel til at styrke den europæiske konkurrenceevne, forbedre EU's image og give befolkningen og territorierne en fremtid; det giver også mulighed for at vise andre dele af verden en mere demokratisk og bæredygtig forvaltningsmetode baseret på en stærkere inddragelse af civilsamfundsorganisationerne.

2.1.11. Civilsamfundsorganisationer bliver ofte bedt om at repræsentere og fremføre samfundets bekymringer vedrørende omkostninger og ulemper ved gennemførelsen. Derfor foreslår EØSU, at civilsamfundsorganisationerne bør spille en rolle på et tidligere tidspunkt i processen, når de bliver bedt om at afholde høringer og blive relevante aktører i tvistbilæggelsen. EØSU mener, at tvistbilæggelse bør foregå tidligere i processen.

⁽⁵⁾ <https://glocalities.com/latest/reports/environmental-concern>.

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse om gennemførelse af EU's miljølovgivning vedrørende luftkvalitet, vand og affald (EUT C 110 af 22.3.2019, s. 33), konklusion nr. 1.5.

⁽⁷⁾ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>.

⁽⁸⁾ EØSU's udtalelse om gennemførelsen af miljøreglerne (EUT C 345 af 13.10.2017, s. 114).

⁽⁹⁾ EØSU's udtalelse om gennemførelse af EU's miljølovgivning vedrørende luftkvalitet, vand og affald (EUT C 110 af 22.3.2019, s. 33).

2.1.12. EØSU foreslår, at der oprettes et trepartsorgan (Kommissionen, medlemsstaterne og civilsamfundsorganisationerne) til bilæggelse af tvister og/eller til drøftelse af problemer, der rejses af civilsamfundsorganisationer, inden eventuelle miljøskader opstår, eller man går rettens vej. Desuden bør et uafhængigt videnskabeligt organ på EU-niveau kunne fremsætte anbefalinger til Kommissionen, når en civilsamfundsorganisation indberetter et problem. Kommissionen bør også fremlægge begrundede afgørelser.

Adgang til domstolsprøvelse

2.1.13. Under henvisning til en tidligere udtalelse ⁽¹⁰⁾ opfordrer EØSU endnu en gang Kommissionen til at forsøge at forbedre civilsamfundets adgang til domstolene (f.eks. med civilsamfundsorganisationernes ret til at stille op ved EU-Domstolen og ved at have specialiserede dommere og anklagere på europæisk, nationalt og lokalt plan).

2.1.14. Med henblik på at forbedre adgangen til domstolsprøvelse mener EØSU også, at enkeltpersoner bør have direkte adgang til Den Europæiske Unions Domstol, således som det er tilfældet ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, når der er tale om gennemførelse af EU-lovgivning i national lovgivning, og når de nationale retsmidler er udtømt.

2.1.15. Da der ofte er tale om ekstremt store forsinkelser i retssystemet, opfordrer EØSU Kommissionen til at overveje at indføre et miljøpåbud for andre spørgsmål end nødsituationer, som medlemsstaterne skal overholde, hvorved arbejdet indstilles, indtil Retten i første instans har truffet afgørelse i tilfælde af, at miljøet udsættes for fare.

2.1.16. EØSU anmoder også Kommissionen om at oprette en hensigtsmæssig mekanisme, der skal sikre, at bøder, for at forårsage skader på miljøet, investeres i foranstaltninger, der har til formål at støtte miljøbeskyttelsen.

2.2. Civilsamfundets forslag vedrørende SMV'ers, arbejdsgiveres, fagforeningers og miljøorganisationers rolle i gennemførelsen af miljølovgivningen

SMV'ers rolle i gennemførelsen af miljølovgivningen

2.2.1. Som EØSU påpeger i en tidligere udtalelse ⁽¹¹⁾, er man i lighed med Kommissionen forsigtig med at erkende, at manglende respekt for de mekanismer, der skal sikre gennemførelsen af miljølovgivningen og forvaltningen af miljøet, er en beklagelig faktor, der fører til illoyal konkurrence og forårsager økonomisk skade.

2.2.2. SMV'er og navnlig mikrovirksomheder udgør 99,8 % af virksomhederne i Europa: de defineres enten ud fra antal ansatte eller ud fra deres regnskab ⁽¹²⁾. SMV'erne yder et betydeligt bidrag til værdiskabelse og beskæftigelse og har ligeledes en betydelig indvirkning på miljøet. Selv om SMV'erne generelt råder over begrænsede menneskelige og økonomiske ressourcer, har alle en interesse i at mobilisere dem og tilskynde dem til at fokusere mere på reglerne for miljøbeskyttelse. SMV'ernes evner og engagement i innovation, fornyelse, jobskabelse og opretholdelse af sociale fremskridt er meget vigtige for at nå FN's mål for bæredygtig udvikling og de globale klimamål i Parisaftalen. Der findes en række andre vigtige områder såsom sundhed, landbrug, fremstillingsindustri, turisme og hotel- og restaurationsbranchen, tjenesteydelser og erhvervslivet generelt, hvor udarbejdelse og harmonisering af miljøstandarder, sikring af bæredygtig udvikling og håndtering af problemerne ved klimaforandringer er af central betydning. I den henseende skal Kommissionen, medlemsstaterne og civilsamfundsorganisationerne arbejde tættere sammen med SMV'erne.

2.2.3. EØSU opfordrer Kommissionen til at sikre, at medlemsstaterne udvikler, indfører og anvender harmoniserede, grønne, bæredygtige og miljøvenlige skattesystemer med udgangspunkt i princippet om, at »forureneren betaler«. På denne måde vil ressourcerne systematisk blive omfordelt til dem, der kæmper for at forhindre forurening af jord, vand og luft. Dette princip bør også gælde for kommuner og andre lokale eller regionale myndigheder.

Fagforeningernes og arbejdsgivernes rolle i gennemførelsen af miljølovgivningen

2.2.4. EØSU opfordrer Kommissionen til at dække nogle af de afholdte udgifter til uddannelse af arbejdstagerne med henblik på anerkendelse og gennemførelse af miljøbestemmelser som led i kurser organiseret af fagforeninger og/eller arbejdsgivere.

⁽¹⁰⁾ EØSU's udtalelse om EU-tiltag, der skal forbedre overholdelsen af miljøbestemmelser og forvaltningen af miljøet (EUT C 283 af 10.8.2018, s. 83).

⁽¹¹⁾ EØSU's udtalelse om EU-tiltag, der skal forbedre overholdelsen af miljøbestemmelser og forvaltningen af miljøet (EUT C 283 af 10.8.2018, s. 83).

⁽¹²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:32003H0361>.

2.2.5. Civilsamfundsorganisationer, der er optaget af miljøbeskyttelse, og SMV'er bør i højere grad inddrages i formidlingen af information til arbejdstagerne og udformningen af miljøuddannelse for at sikre, at offentligheden har en grundlæggende forståelse for disse spørgsmål. Dette samarbejde bør finansieres af medlemsstaterne. Obligatorisk undervisning i klima- og miljøspørgsmål (for 6-18-årige) bør være en del af læseplanerne i alle lande, og det bør gøres obligatorisk at inddrage civilsamfundsorganisationer, der er aktive på miljøområdet, i det teoretiske eller praktiske arbejde fra 2020 og frem.

Civilsamfundsorganisationer med fokus på miljø og deres rolle i gennemførelsen af miljølovgivningen

2.2.6. EØSU beder Kommissionen om at sørge for, at EU's budget dækker de omkostninger, der er forbundet med nonprofit-civilsamfundsorganisationers bidrag til EU-processer og nationale processer samt til forvaltningsstrukturen, gennemførelsen og evalueringen af miljølovgivningen.

2.2.7. Overordnet set bør medlemsstaterne og Kommissionen øge den politiske, finansielle og faglige støtte til SMV'er og civilsamfundsorganisationer, så de i højere grad kan fokusere på at beskytte miljøet efter 2020.

2.2.8. Civilsamfundsorganisationer, der er optaget af miljøspørgsmål, bør kunne deltage i beslutningstagningen vedrørende anvendelsen af EU-midler på regionalt plan til projekter, der har indvirkning på miljøet. Desuden bør civilsamfundsorganisationerne have lettere adgang til disse midler.

2.2.9. Civilsamfundsorganisationer, der er aktive på miljøområdet, bør desuden have mulighed for at rådgive og deltage i udarbejdelsen af årlige rapporter fra medlemsstaterne om miljødirektiver (f.eks. i forbindelse med fugle- og habitatdirektiverne eller miljøets tilstand i hvert enkelt land). Kommissionen bør også være mere opmærksom på at sikre, at medlemsstaterne offentliggør disse rapporter i tide (eftersom nogle ikke indsendes, når de skal, i henhold til artikel 16 i habitatdirektivet⁽¹³⁾ eller artikel 9 i fugledirektivet⁽¹⁴⁾).

2.3. *Det organiserede civilsamfunds forslag vedrørende dets rolle i gennemførelsen af miljølovgivningen på områder som affald, luft og biodiversitet*

Civilsamfundets rolle i gennemførelsen af miljøbestemmelserne på affaldsområdet

2.3.1. EØSU er dybt bekymret over, at halvdelen af EU-landene ifølge Kommissionens rapport risikerer ikke at kunne opfylde EU's genanvendelsesmål for kommunalt affald på 50 %, der skal nås inden 2020⁽¹⁵⁾.

2.3.2. EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at udfase afbrænding og nedgravning af genanvendeligt affald. Det er på høje tid, at Kommissionen og medlemsstaterne lever op til deres forpligtelser vedrørende miljøbeskyttelse i stedet for at acceptere, at lobbyer modarbejder den yderst tiltrængte bæredygtige og cirkulære økonomi med nulaffald.

2.3.3. I den forbindelse opfordrer EØSU alle medlemsstater til at spille en væsentlig rolle, når det gælder om at fokusere på og handle for at beskytte miljøet. Kommissionen bør opfordre medlemsstaterne til som led i deres statslige struktur at oprette et ministerium med en portefølje af miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling, der sætter dem i stand til at fokusere mere på at koordinere og håndhæve EU's miljøregler.

2.3.4. Med henblik på at lette opfyldelsen af målene på affaldsområdet og støtte denne proces gennem bedre almen og faglig uddannelse opfordrer EØSU ligeledes medlemsstaterne til at gennemføre klare uddannelses- og informationskampagner om forebyggelse og forvaltning af affald, der er rettet mod den brede offentlighed, inklusive primære og sekundære uddannelser. Med henblik på at øge fokus på samfundets overordnede ansvar for at beskytte miljøet bør de målrettede aktiviteter, der udføres af SMV'er og NGO'er vedrørende affaldsindsamling og -forvaltning formidles langt bedre online af Kommissionen og medlemsstaterne. Med udspring i eksemplet fra konkurrencen »Europas miljøhovedstæder« (i 2019: Oslo⁽¹⁶⁾) foreslår EØSU, at Kommissionen fra og med 2020 bør give de nationale NGO'er på miljøområdet de nødvendige økonomiske ressourcer til en gang om året at overrække lignende grønne priser i medlemsstaterne til tre større eller mindre byer i landdistrikterne baseret på deres miljøpræstationer. Prisen vil naturligvis være mere symbolsk end økonomisk betydningsfuld, men målrettet lokal og national mediedækning vil fremhæve spørgsmålets vigtighed.

⁽¹³⁾ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (EUT L 206, 22.7.1992, s. 7).

⁽¹⁴⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle (EUT L 20, 26.1.2010, s. 7).

⁽¹⁵⁾ COM(2019) 149 final.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm.

2.3.5. Skatter og afgifter, bøder, fritagelse fra betaling af visse skatter og skattelettelser er vigtige incitamenter for landenes økonomiske forvaltning og vækst, når de ønsker at tilskynde interessenterne til eller afholde dem fra at begrænse, bortskaffe, ødelægge eller forvalte affald som en nyttig ressource. Med henblik på at inddrage SMV'erne mere effektivt i forvaltningen af affaldsressourcer og bevare en bedre luftkvalitet foreslår EØSU, at medlemsstaterne indfører højere afgifter på affaldsdeponering, begrænser affaldsforbrænding kraftigt eller endda forbyder den samt gennemfører princippet om »betal, når du smider væk« i alle medlemsstater og ligeledes indfører sanktioner for forurenede genanvendeligt affald. Indførelsen af grønne (eller miljøvenlige) skatter eller engangsskattelettelser for SMV'er, der skaber vigtige innovationer inden for affaldshåndtering og genbrug, vil være en stor hjælp.

2.3.6. EØSU støtter i høj grad de grundlæggende mål i affaldsrammedirektivet ⁽¹⁷⁾, hvori det hedder, at affald skal håndteres, uden at menneskets sundhed bringes i fare, og uden at miljøet skades, og navnlig uden risiko for vand, luft, jord, planter eller dyr, uden at forårsage gener ved støj eller lugt, og uden at skade landskaber eller områder af særlig interesse. Som opfølgning bør Kommissionen supplere EU's affaldslovgivning og -politik ved at udforme en blanding af selektive affaldsindsamlingsmetoder (dør-til-dør, affaldsøer, lossepladser, kollektive samfundsforanstaltninger inden for affaldsindsamling) og sikre etablering af et nationalt netværk af lossepladser. Obligatorisk indførelse (og håndhævelse) af pantordninger for engangsbeholdere (PET, aluminium, glas), intelligent anvendelse af storskrald (genbrugscentre), udvidelse af separat indsamling af affald (tekstiler, biologisk nedbrydeligt, farligt) og yderligere tilskyndelse til kompostering privat og i lokalsamfundet sammen med økonomisk og teknisk støtte til brugen af kompost vil nedbringe byrden forbundet med bortskaffelse af affald.

2.3.7. Civilsamfundsorganisationer og relevante SMV'er (navnlig affaldshåndteringsvirksomheder) bør involveres mere i den relevante beslutningstagning på miljøområdet og den nationale gennemførelse. Medlemsstaterne bør indføre økonomiske støtteordninger for SMV'er, der spiller en aktiv rolle med hensyn til indsamling af affald, genanvendelse af affald, genevaluering og den cirkulære økonomi mere generelt.

2.3.8. For at reducere vores økologiske fodaftryk og styrke en bæredygtig udvikling opfordrer EØSU indtrængende medlemsstaterne til fuldt ud at gennemføre strategier for grønne offentlige indkøb på en måde, der regelmæssigt og direkte overvåges af Kommissionen. Denne bør gå videre og stille krav om, at nationale miljø-NGO'er, der er aktive i medlemsstaterne, skal inddrages i forberedelsen af grønne offentlige indkøb og gennemgangen af de indkomne bud. Kommissionen bør også gøre opmærksom på muligheden for at anvende EU-midler til at styrke de positive virkninger af grønne offentlige indkøb.

2.3.9. EIR ⁽¹⁸⁾ bør offentliggøres regelmæssigt, så der løbende udveksles relevante oplysninger. Den EIR, der blev offentliggjort den 4. april 2019, henviste til en undersøgelse, der skønnede, at de samlede omkostninger for samfundet på grund af de nuværende mangler i gennemførelsen af miljøreglerne beløber sig til ca. 55 mia. EUR om året ⁽¹⁹⁾.

2.3.10. EU's peer-to-peer-eksperitudvekslinger mellem medlemsstaternes miljøagenturer og kommuner har fungeret godt i de seneste to år og har skabt større bevidsthed blandt interessenterne. Nye idéer og den indhøstede bedste praksis bør imidlertid have langt større online dækning i medlemsstaterne ved at sikre, at indholdet og resultaterne af disse peer-to-peer-arrangementer offentliggøres regelmæssigt. En større inddragelse af de nationale civilsamfundsorganisationer og SMV'er kan føre til et tættere teknisk samarbejde eller erhvervsamarbejde samt hurtigere anerkendelse af mulighederne for SMV'er. EØSU opfordrer indtrængende Kommissionen til hvert år at gøre opmærksom på de globale miljødage ⁽²⁰⁾, så de lokale aktører i medlemsstaterne kan inddrages og få mulighed for at tilskynde eller yde økonomisk støtte til interessenter, virksomheder civilsamfundsorganisationer og myndigheder, der organiserer indsamling af affald, oprydning eller tiltag til forbedring af luftkvaliteten.

Civilsamfundets rolle i gennemførelsen af miljøbestemmelserne vedrørende luftkvalitet

2.3.11. Som følge af stadig større sundheds- og miljøproblemer bør medlemsstaterne forbedre den overordnede luftkvalitet og i højere grad inddrage NGO'er og virksomheder i forebyggelsen af forurening. Opvarmning af boliger med kul og vådt træ, afbrænding af kommercielle produkter (f.eks. plast, tekstil), haveaffald eller andet affald i det fri, gamle køretøjer med motorer, der udleder høje emissioner, civil og militær luftfart ⁽²¹⁾, vejtransport, søtransport, krydstogtskibe på floder og oceaner samt visse industri- og landbrugspraksisser forårsager alle en betydelig luftforurening.

⁽¹⁷⁾ <http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/>.

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/eir_2019.pdf (COM(2019) 149 final).

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/study_costs_not_implementing_env_law.pdf.

⁽²⁰⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_environmental_dates.

⁽²¹⁾ EØSU's udtalelse om emissionshandelsordning for luftfartsaktiviteter (EUT C 288 af 31.8.2017, s. 75).

2.3.12. EØSU sætter stor pris på den fælles landbrugspolitik, som indførte bindende regler for miljøbeskyttelse med det formål at fremme bæredygtig udvikling (artikel 11 i TEUF), for forbrugerbeskyttelse (artikel 12), og om krav til dyrevelfærd (artikel 13) osv. EØSU tilskynder Kommissionen til fortsat at forbedre disse områder og f.eks. indføre nye foranstaltninger under den fælles landbrugspolitik i forbindelse med forbedring af luftkvaliteten og nedbringelse af emissionsniveauerne. For at afhjælpe de problemer, der er forbundet med mindre virksomheders og landbrugeres omkostninger, bør EU imidlertid også fuldt ud gennemføre beslutningen om at etablere en egentlig infrastruktur for alternative brændstoffer⁽²²⁾ som vedtaget i henhold til direktiv 2014/94/EU om etablering af infrastruktur for alternative brændstoffer⁽²³⁾.

2.3.13. Med henblik på at nedbringe luftforureningen fra ældre køretøjer bør Kommissionen standse grænseoverskridende salg af brugte biler, der er mere end fem år gamle. Begrænsning af godstransport ad landevej, bedre betingelser for godstransport pr. bane, ad søvejen og ad indre vandveje samt gennemførelse af lavemissionszoner i beboede områder er af central betydning for at nedbringe luftforureningen. Med henblik på at undgå luft- og støjforurening er der behov for en yderligere indsats og for at anvende medlemsstaternes midler til at udskifte forældede dieselmotorer med elbiler eller i det mindste motorer med lavere emissioner mellem 2022 og 2027.

2.3.14. For at forbedre luftkvaliteten bør Kommissionen støtte medlemsstaternes bestræbelser på at modernisere det rullende materiel, fjerne hastighedsrestriktioner på jernbanelinjer, udvide elektronisk opkrævning af afstandsbaserede vejafgifter for lastbiler til alle veje og indføre øget differentiering af kørselsafgiftssystemerne baseret på emissioner. Med udgangspunkt i en regelmæssig dialog med NGO'er og relevante SMV'er bør medlemsstaterne indføre vejafgifter i større byer (inklusive indførelse af trængselsafgifter inden 2025) og anlægge flere fodgængerzoner, større parker og andre grønne områder i byerne. NGO'er og SMV'er bør inddrages regelmæssigt og høres online under planlægningen og indførelsen af disse zoner.

2.3.15. EØSU opfordrer indtrængende Kommissionen til at overveje forordninger om større anvendelse af vedvarende energi og dermed en øget andel af vedvarende energi i el- og varmeforsyningen. Både NGO'er og SMV'er bør på synlig vis inddrages i udformningen af nye nationale energiplaner, der fører til faldende energiforbrug, navnlig hvad angår fossilt brændsel. Medlemsstaterne bør drøfte konkrete og gennemførlige forslag på området. Man bør ligeledes anerkende bedste praksis, og disse skal tildeles de nødvendige økonomiske ressourcer. Medlemsstaterne bør regelmæssigt udveksle deres bedste praksis på miljøområdet.

Civilsamfundets rolle i gennemførelsen af miljøbestemmelserne vedrørende biodiversitet

2.3.16. For EØSU er det navnlig i forbindelse med indvirkningen på biodiversiteten vigtigt, at medlemsstaterne gennemfører offentlige høringer på et tidligt tidspunkt, hvor alle muligheder stadig ligger åbne, og der er plads til en reel analyse af alternativer. Det er i første række op til medlemsstaterne og de kompetente myndigheder at sikre, at dette krav tages alvorligt af initiativtagere til ejendoms- og anlægsprojekter, og at tilskynde til offentlige høringer på et tidligt tidspunkt.

2.3.17. Med henblik på at give civilsamfundsorganisationerne mulighed for at føre reelle drøftelser med Kommissionen bør Kommissionens arbejdsgang (præcis, hvordan beslutningerne tages) og dens forventninger (typen af oplysninger, den forventer) præciseres, f.eks. i tilfælde af manglende overholdelse af miljølovgivningen eller risiko for skade på biodiversiteten.

2.4. Civilsamfundets forslag vedrørende gennemførelse af miljølovgivningen og Kommissionens rolle som traktaternes vogter

2.4.1. EØSU opfordrer Kommissionen til at fremsætte bemærkninger til de nationale parlamenter, når en medlemsstat lovgiver for at gennemføre EU's miljølovgivning.

2.4.2. EØSU ønsker ligeledes, at Kommissionen efter anmodning fra tredjemand udarbejder bemærkninger og videreformidler dem til de berørte parter, når en klage over en national bestemmelse til gennemførelse af EU's miljølovgivning indbringes for en højeret.

2.4.3. EØSU anmoder Kommissionen om at minde medlemsstaterne om, at begrebet »overdreven gennemførelse« ikke eksisterer i EU-lovgivningen, og at EU's miljølovgivning indeholder krav om, at man løbende træffer foranstaltninger til at forbedre miljøets tilstand. Derfor indeholder EU-lovgivningen forbud mod enhver form for tilbageskridt.

⁽²²⁾ EØSU's udtalelse om handlingsplan om infrastruktur for alternative brændstoffer (EUT C 262 af 25.7.2018, s. 69).

⁽²³⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/94/EU af 22. oktober 2014 om etablering af infrastruktur for alternative brændstoffer (EUT L 307 af 28.10.2014, s. 1).

2.4.4. EØSU opfordrer ligeledes Kommissionen til at forklare medlemsstaterne, at EU's miljølovgivning, som tillader afvigelser fra bestemmelserne i den sekundære lovgivning, kræver, at staterne nøje afgrænser disse afvigelser for ikke at modarbejde EU's mål.

2.4.5. EØSU tilskynder Kommissionen til fortsat at udforme retningslinjer for at lette fortolkningen og anvendelsen af den sekundære miljølovgivning, navnlig på to områder:

- a) hensyntagen til sundhedsspørgsmål i miljøevalueringerne,
- b) definition af vådområder ud fra deres multifunktionelle egenskaber.

2.4.6. EU skal bidrage til at udforme og iagttage lokale udviklingsmodeller og fremme beskyttelsen af miljøet. Der er derfor behov for, at Kommissionen foretager en mere regelmæssig lokal kontrol i medlemsstaterne for at sikre, at EU-midlerne anvendes fornuftigt, og at alle relevante offentlige og private aktører gennemfører miljølovgivningen korrekt. Dette kan også være en reaktion på det generelle krav om, at borgere og organisationer i de fjerntliggende regioner i EU modtager støtte og behandles som en central del af EU. Kommissionen bør også sikre, at der i hver enkelt medlemsstat er tilstrækkeligt med uddannet personale på områder såsom adgang til oplysninger og domstolsprøvelse, og i endnu højere grad på inspektionsområdet, med henblik på at overvåge den korrekte gennemførelse af miljølovgivningen.

2.4.7. EØSU opfordrer Kommissionens formand til at tildele kommissæren for miljøbeskyttelse flere beføjelser, navnlig vedrørende miljø- og sundhedsrelaterede spørgsmål. Kommissæren bør også fokusere på og inddrages mere i koordinering af land-distrikternes udvikling, forbedring af livskvaliteten overalt og sikring af, at de indenlandske virksomheder overholder de aftalte EU-miljøkrav. Fremtidens konkurrencebaserede økonomi skal gøres til en skønhedens økonomi, der omfatter alt det, der er smukt og godt: kulturelle, kunstneriske, miljømæssige og lokalt forankrede aktiviteter, der forbedrer livskvaliteten. Vækst i bruttonational lykke, dvs. generel trivsel, som er forbundet med en sundere økonomi, og som skaber bedre og mere bæredygtige økonomiske, sociale og miljømæssige værdier, der kan gendannes, bør være et af vores grundlæggende mål.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om blå bioøkonomi**(sonderende udtalelse)**

(2020/C 47/08)

Ordfører: **Simo TIAINEN**Medordfører: **Henri MALOSSE**

Anmodning om udtalelse	Det finske EU-formandskab, 7.2.2019
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Præsidiets henvisning	19.2.2019
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	1.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	151/1/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Blå bioøkonomi betyder økonomiske aktiviteter og værdiskabelse baseret på bæredygtig og intelligent anvendelse af vedvarende akvatiske ressourcer og den hermed forbundne ekspertise. Der er en omfattende ekspertise, sagkundskab og mange menneskelige traditioner forbundet med vand, akvatiske ressourcer og den blå bioøkonomi i Europa. Set i forhold til potentialet og mulighederne er erhvervsaktiviteterne i den blå bioøkonomi dog fortsat ret beskedne i Europa. Der er adskillige hindringer at tage hånd om.

1.2. Den blå bioøkonomis fulde potentiale i EU skal kortlægges og forskningsprioriteterne defineres for at øge denne økonomis bæredygtige vækst. Navnlig er der behov for at udvikle en bedre forståelse for anvendeligheden af akvatiske råstoffer i værdiskabende processer. Styrkelse af bæredygtig vækst kræver målrettet forskningsfinansiering med det formål at fremme innovation, multidisciplinær udvikling, iværksætterånd og nye arbejdspladser af høj kvalitet. Bæredygtig vækst kræver endvidere lige konkurrencevilkår som ramme for virksomhedsdriften og et bredt samarbejde samt etablering af nye partnerskaber mellem industrien, forskningsorganisationer, offentlige myndigheder og den tredje sektor.

1.3. Farvandenes og de akvatiske økosystemers tilstand er i mange områder i EU ikke god nok. God vandkvalitet og et sundt akvatiske miljø udgør imidlertid grundlaget for den blå bioøkonomi. Der er behov for at bevare og genoprette den gode tilstand og biodiversiteten i oceanerne, havene, søerne og floderne. Dette kræver en stor indsats fra alle interessenter, herunder EU, nationale og regionale institutioner, universiteter og forskningscentre, alle professionelle aktører (f.eks. fiskeriet og turistbranchen) samt civilsamfundsorganisationer. Denne indsats skal omfatte tilstrækkelig forskning, uddannelse og vidensdeling.

1.4. Der er behov for større investeringer i forvaltningen af de akvatiske miljøer og sanitære faciliteter for at sikre adgang til og bæredygtig anvendelse af rent vand samt tilstrækkelig sanitet for alle. Der er brug for konkurrencedygtige løsninger, når det drejer sig om at fjerne affald fra vandmiljøet samt udvikle vandbesparende teknologier og genanvendelsesteknologier. Der er behov for nye omkostningseffektive løsninger til at mindske mængden af næringsstoffer, som løber ud i naturlige vandområder, og genoprette centrale levesteder samt ændrede vandmiljøer.

1.5. EØSU opfordrer EU og de øvrige aktører inden for den blå bioøkonomi til hurtigt at gribe ind for at bekæmpe klimaændringer og virkningerne heraf. Der er især behov for, at fiskeri og akvakultur hurtigt tilpasses klimaændringerne, idet forholdene ændrer sig dramatisk, hvilket har en stor indvirkning på disse vigtige livsgrundlag. Fiskeri, akvakultur og algekultur er afgørende for at øge en bæredygtig produktion af akvatiske fødevarer i EU. Udvikling af klimamodstandsdygtige akvatiske fødevarer kræver yderligere forskning og innovation for at sikre en vellykket gennemførelse. Algebiomasse er potentielt set en vigtig akvatisk ressource og kan anvendes som råstof på en lang række områder.

1.6. Der er behov for en fælles indsats fra universiteter, forskningscentre, NGO'er og fiskerisektoren møntet på at udvikle nye værdiskabende produkter baseret på biprodukter fra fisk og affaldsmaterialer. Der er behov for nye finansieringsinstrumenter, der kan fremme teknologiske nyskabelser og tjenesteydelser. Der er behov for samarbejde på tværs af sektorer samt bedre beslutningsprocesser. Genopretning af biodiversiteten i havområder, søer og floder vil skabe nye muligheder for virksomhederne, i særdeleshed for familieforetagender og små virksomheder på lokale markeder. Desuden vil fremme af nye forretningsmodeller for turisme ved vandet og rekreativ anvendelse af akvatiske ressourcer medføre nye bæredygtige forretningsmuligheder i afsidesliggende områder.

1.7. Prioriteterne for udviklingsforanstaltninger på dagsordenen for den blå bioøkonomi omfatter i) rent vand og sanitet, ii) et sundt, mangfoldigt og sikkert vandmiljø, iii) bæredygtig produktion af akvatiske fødevarer, iv) nonfood-produkter af høj værdi, v) tilpasning til klimaforandringer, vi) blå sundhed og trivsel og vii) bedre koordinering af bekæmpelsen af ulovlige aktiviteter i tilknytning til de akvatiske ressourcer. Ved at investere i denne udvikling kan Europa forstærke sin position som førende aktør i den cirkulære økonomi.

1.8. EU opfordres til at fremme bevidsthed, uddannelse og erhvervsuddannelse, som omfatter forskning samt udnyttelse og udveksling af sagkundskab fra lokalsamfundene i kystområder og indlandsvandområder. Dette vil skabe mulighed for både en forvaltning med respekt for miljøet og oprettelse af europæiske uddannelsesnetværk på området. For så vidt angår landbruget bør EU også se nærmere på spørgsmålet om vandknappe.

1.9. EØSU foreslår, at den blå bioøkonomi gøres til et af flagskibsområderne i EU's politikker og i Unionens samarbejdspolitikker med nabolandene samt inden for rammerne af FN's mål for bæredygtig udvikling og COP21-målene i Parisaftalen. I den henseende foreslår EØSU, at Rådet og Europa-Parlamentet anmoder Kommissionen om at lancere adskillige pilotprojekter inden for de forskellige marine og akvatiske områder i EU. Områderne bør omhyggeligt udvælges ud fra, om de repræsenterer den brede vifte af eksisterende vilkår i EU, i hvor høj grad de er påvirket af risikoen for et sammenbrud og ud fra udviklingspotentialet i den blå bioøkonomi. Der bør nedsættes et forvaltningsudvalg med deltagelse af EØSU, der omfatter medlemsstater, regioner og interessenter, for at tilrettelægge udveksling af bedste praksis og sikre, at der udvikles vellykkede pilotprojekter i større målestok.

2. Indledning

2.1. Blå bioøkonomi betyder økonomiske aktiviteter og værdiskabelse baseret på bæredygtig og intelligent anvendelse af vedvarende akvatiske ressourcer og den hermed forbundne ekspertise. De virksomheder og aktiviteter, der producerer råvarerne til disse produkter, eller udvinder, raffinerer, forarbejder og omdanner de biologiske bestanddele, indgår alle i den blå bioøkonomi.

2.2. Den blå bioøkonomis betydning, karakteristika og muligheder i de forskellige medlemsstater varierer meget i henhold til de geografiske forhold, og dette bør der tages højde for. Størstedelen af medlemsstaterne har direkte adgang til oceaner eller have. Kystfarvande er ekstremt vigtige for mange medlemsstater. Derudover spiller søer og floder en afgørende rolle i de fleste lande.

2.3. EØSU vedtog i maj 2019 en udtalelse ⁽¹⁾ om Kommissionens meddelelse vedrørende ajourføring af strategien for bioøkonomien fra 2012. Konklusionerne og anbefalingerne i udtalelsen er relevante for den blå bioøkonomi. Nærværende udtalelse beskriver mere detaljeret mulighederne og potentialet i den blå bioøkonomi. Den blå bioøkonomi er tæt forbundet med begrebet cirkulær økonomi.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om meddelelse om ajourføring af bioøkonomistrategien fra 2012 (EUT C 240 af 16.7.2019, s. 37).

2.4. Rent vand og vedvarende akvatiske ressourcer udgør gode bæredygtige forretningsmuligheder og kan tilbyde vigtige løsninger i forbindelse med opfyldelsen af mange af målene for bæredygtig udvikling (verdensmål 2, 3, 6, 7, 8 og 14). På grundlag af denne sonderende udtalelse sigter EØSU mod at besvare spørgsmålet fra det finske formandskab for Rådet for Den Europæiske Union om, hvordan EU kan fremme udviklingen af den blå bioøkonomi, og hvilke foranstaltninger der bør prioriteres.

3. Generelt

3.1. Den blå bioøkonomi kan kun tilbyde de mange fordele, så længe vandmiljøet er sundt og produktivt. Trusler mod biodiversiteten samt klimaændringer udgør en stor risiko for produktionskapaciteten hos de organismer, der lever i vand, som anført i rapporten udarbejdet af IPBES (Den Mellemsstatslige Videnspolitikplatform vedrørende Biodiversitet og Økosystemydelser) i maj 2019. Overudnyttelse, forurening, udvikling af kystområderne, turisme i højsæsonen og transport udgør alle alvorlige udfordringer, navnlig i de områder af EU, der er mest påvirket (Middelhavet i særdeleshed) af disse stressfaktorer. Der er behov for løsninger, som er tilpasset de forskellige miljøer og regioner.

3.2. Efterspørgslen efter biomasse vil stige fremover, og EU er nødt til at tage hånd om denne udfordring. En omstilling til en drivhusgasneutral økonomi, som er baseret på biomasse, vil være begrænset af tilgængeligheden af landjord. Det vil derfor være vigtigt at forbedre de akvatiske ressourcers produktivitet for at udnytte samtlige muligheder i bioøkonomien. Dette omfatter eksempelvis produktion og anvendelse af alger og andre nye proteinkilder, der har potentiale til at kunne lette presset på landbrugsarealerne.

3.3. Den blå bioøkonomi har et voksende potentiale til at forbedre fødevarerens sikkerhed og tilvejebringe sunde fødevarer med kulstofneutrale fodaftryk, nye fødevaretyper og fødevaretilsætningsstoffer, dyrefoder, funktionelle fødevarer, lægemidler, kosmetik, nye materialer, rent vand, energi uden anvendelse af fossile brændstoffer, genanvendelse af næringsstoffer og mange andre fordele. Den blå bioøkonomis vækst afhænger af, at farvanden og de akvatiske økosystemers gode tilstand sikres, af modstandsdygtighed i fiskeriet og de akvatiske produktionssystemer, effektivt og systematisk samarbejde på tværs af sektorer, teknologiske innovationer, nye finansieringsinstrumenter og forbedrede tjenesteydelser samt bæredygtige forretningsmodeller.

3.4. Det er vigtigt at understrege betydningen af de kulturelle faktorer i forbindelse med gennemførelsen af en blå bioøkonomi. Ekspertisen blandt befolkningen i områderne ved kysten og de indre farvande udgør et enestående aktiv for Europa, såfremt den bliver kortlagt, bevaret og videregivet til kommende generationer. Derfor bør ethvert tiltag, der iværksættes i den blå bioøkonomi, integrere den kulturelle og menneskelige dimension samt sikre, at alle relevante interessenter inddrages, navnlig de lokale repræsentanter, fagfolk og civilsamfund.

4. Blå bioøkonomi og målene for bæredygtig udvikling

4.1. FN's mål for bæredygtig udvikling er tæt forbundne med vand og de akvatiske miljøer. Disse mål håndterer de centrale globale udfordringer, som vi står overfor, og opstiller rammen for, hvordan vi kan opnå en mere bæredygtig fremtid i relation til grundlæggende problemstillinger såsom fødevarerens sikkerhed, klimaændringer og forebyggelse af miljøødelæggelse. Målene er i høj grad indbyrdes forbundne og betragtes i nærværende dokument ud fra synspunktet om bæredygtige forretningsmuligheder, der baseres på vand og akvatiske naturressourcer. Der er navnlig en stærk forbindelse mellem vand, energi og fødevarer.

Rent vand og sanitet

4.2. Mål 6 (rent vand og sanitet) går på at sikre adgang til og bæredygtig anvendelse af rent vand samt tilstrækkelig sanitet for alle. På verdensplan har mere end 1 mia. mennesker fortsat ikke adgang til ferskvand af tilstrækkelig kvalitet, og mere end 2 mia. mennesker lever fortsat med risikoen for at miste deres adgang til ferskvandsressourcer. Det globale behov for ferskvand forventes at ville stige væsentligt frem mod 2030. EØSU behandlede emnet drikkevand i en udtalelse i 2018 ^(?).

4.3. Selv om der for nylig er oplevet fremgang i EU og andre regioner, er der behov for flere investeringer i forvaltningen af ferskvandsressourcer og sanitetsfaciliteter. Den centrale målsætning er at finde konkurrencedygtige løsninger, når det drejer sig om at fjerne affald fra vandmiljøet samt udvikle vandbesparende teknologier og genanvendelsesteknologier. Der er stort potentiale i vandbesparende løsninger og løsninger til genanvendelse af vand samt i intelligent forvaltning af vandressourcer og -forsyning. Der findes nye koncepter for vandsanitet og nye teknologier til at fjerne restkoncentrationer af lægemidler og hormoner samt mikroplast fra spildevand. Der er ligeledes lovende nyskabelser, som omdanner havvand til drikkevand ved hjælp af vedvarende energi.

(?) EØSU's udtalelse om kvaliteten af drikkevand (omarbejdning) (drikkevandsdirektivet) (EUT C 367 af 10.10.2018, s. 107).

4.4. God vandkvalitet udgør grundlaget for den blå bioøkonomi. God forvaltning af vandressourcer udgør en vigtig del af løsningen på næsten alle store problemer i verden, såsom overforbrug af akvatiske ressourcer og behovet for at tilpasse sig klimaændringerne. Forvaltning af vandets livscyklus kræver klare mål, ajourførte oplysninger, planlægning og styring. Dette omfatter digitale løsninger vedrørende forsyningspligtigheder og overvågning, alsidige nye teknologiske løsninger til behandling af spildevand (membranteknologi) og samtænkning af forskellige områder.

4.5. EU har potentialet til at blive en stor global aktør i vandsektoren som leverandør af teknologier og tjenesteydelser relateret til vand. Digitalisering skaber nye muligheder for virksomhederne i vandsektoren og kan i væsentlig grad øge effektiviteten i forvaltningen af vandressourcer samt i modellerne for produktion og tjenesteydelser. Digitale løsninger kan anvendes til at levere tjenesteydelser, som tilfredsstiller kundernes behov nu og i fremtiden. EU kan på dette område tilbyde konkurrence- og bæredygtige løsninger til hele verden.

Et sundt, alsidigt og sikkert vandmiljø

4.6. Oceaner, have og indre farvande tjener som verdens største bæredygtige proteinkilde, og over 3 mia. mennesker er på verdensplan afhængige af biodiversiteten i hav- og kystområder som deres livsgrundlag. Vores oceaner, have og indre farvande bliver i højt tempo nedbrudt af menneskelige aktiviteter. Navnlig forringes farvandet ved kysterne og de indre farvande på grund af forurening og eutrofiering, og tabet af levesteder er alarmerende. Alle disse forandringer har en ødelæggende effekt på de akvatiske økosystemers og biodiversitetens funktionsmåde og som følge heraf på den potentielle fødevarerproduktion. Omhyggelig forvaltning af denne vigtige globale ressource er en afgørende faktor for en bæredygtig fremtid.

4.7. Mål 14 (livet i havet) sigter mod at bevare oceanerne, havene og de akvatiske ressourcer og fremme en bæredygtig anvendelse heraf. Der er behov for adskillige foranstaltninger for at forbedre situationen, herunder en væsentlig nedbringelse af alle former for akvatisk forurening og en mere effektiv forvaltning af alle menneskelige aktiviteter. Der er behov for nye løsninger for at nedbringe mængden af næringsstoffer, som løber ud i naturlige vandområder. Der skal findes økonomisk effektive midler og afprøves metoder til at øge jordens evne til at opfange og binde næringsstoffer. Eutrofiering kan ligeledes reduceres ved at øge anvendelsen af underudnyttede fiskearter samt produktionen og høsten af alger (da næringsstofferne fjernes i forbindelse med fangsten). Der er behov for nye løsninger for at nedbringe eutrofiering og genoprette floder, søer og havbunde.

4.8. Sunde vandmiljøer kan tilvejebringe et væsentligt antal nye arbejdspladser af høj kvalitet. Sunde fiskebestande og rene vandmiljøer er grundlaget for et bæredygtigt fiskeri og rekreativ anvendelse af farvandene, hvilket åbner op for nye muligheder i den blå bioøkonomi. Tiltag til genopretning af floder og ferskvand iværksættes over hele verden for at genoprette nedbrudte levesteder, økosystemprocesser, vandrede fiskebestande, biologiske samfund samt de tjenesteydelser, som de leverer. Genopretning af vandrede bestande vil medføre nye potentielle levegrundlag i tyndtbefolkede områder og derved skabe arbejdspladser til befolkningen i familieføretagender med adgang til lokale markeder.

Bæredygtig produktion af akvatiske fødevarer

4.9. Den globale efterspørgsel efter fødevarer forventes at stige betydeligt. Mål 2 (stop sult) sigter mod at udrydde sult, opnå fødevarsikkerhed, forbedre ernæringen og fremme bæredygtig primærproduktion inden 2030.

4.10. Fiskeriet og akvakulturen leverer nærende fødevarer og skaber stærkt tiltrængte indkomster, samtidig med at udviklingen af landdistrikterne støttes og miljøet potentielt beskyttes. På nuværende tidspunkt udgør fisk ca. 17 % af den globale forsyning af animalsk protein og 6,5 % af al protein til direkte konsum. Fisk er den største kilde til protein og grundlæggende næringsstoffer for flere hundrede millioner mennesker. Mange fiskebestande bliver fortsat overudnyttet, og der er behov for en bedre forvaltning heraf. Store subsidier opretholder fortsat den graverende overkapacitet hos fiskerflåder i mange dele af verden. Oceaner, have og indre farvande bør udnyttes på en langt mere bæredygtig måde, end tilfældet er i dag. Investeringer i akvakultur, fiskeri og bearbejdning af fisk samt udviklingen af nye produkter fra affald og sidestrømme er afgørende for at øge den bæredygtige fødevarerproduktion og bidrage til at bibeholde fødevarsikkerheden. EU har især en betydelig negativ handelsbalance i relation til fisk og fiskeprodukter, ca. 60 % af de fisk, skal- og bløddyr, der spises i EU, bliver importeret. Disse importerede produkter lever ikke altid op til EU's kriterier for bæredygtig produktion og fødevarsikkerhed.

4.11. Akvakultur har et væsentligt potentiale for yderligere vækst. Der kan produceres betydeligt mere biomasse på en bæredygtig måde i europæisk akvakultur ved at øge antallet af arter, der anvendes i akvakulturen, herunder marine arter på et lavere trofisk trin i fødekæden (f.eks. alger og bløddyr). Udviklingen i akvakulturen møder dog mange hindringer. For det første kræver det yderligere foder at øge produktionen i akvakulturen. I fremtiden vil fiskeriets fangster af lav værdi i stigende grad blive anvendt til direkte konsum og i mindre grad som råstoffer til animalsk foder. Der er behov for yderligere foderbiomasse for at skabe vækst i akvakulturen, hvilket kan komme fra nuværende i stort omfang underudnyttede arter såsom krill og andre mesopelagiske organismer, tang samt fra behandling af affald (sidestrømme). For det andet er den begrænsede plads, der kan anvendes til akvakulturelle faciliteter, et stigende problem, som skal løses. Nøglen til bæredygtig udvikling i akvakulturen er god planlægning af hav- og ferskvandsaktiviteter, der tager højde for de økologiske, økonomiske, sociale og kulturelle dimensioner. For det tredje er der behov for bedre løsninger på problemerne med næringsstofudvaskning og sygdomskontrol.

4.12. Den strenge miljøregulering i forskellige lande har en stor indvirkning på omkostningerne og konkurrenceevnen for akvakulturen. Der sker en intensiv udvikling af forskellige nye teknologier, men der er fortsat et stort antal økonomiske og teknologiske usikkerheder. Recirkulerende akvakultursystemer (RAS) tilbyder adskillige fordele såsom minimale krav til vand, effektiv kontrol med spildevand og affald, minimale krav til pladsanvendelse og kontrol med produktionsvilkår. RAS-teknologier har navnlig potentiale i relation til ferskvandssystemer. En stigende del af havbruget vil sandsynligvis skulle finde sted i offshore-farvande. Der er behov for nye tilgange til mangfoldig brug og integreret styring, herunder fysisk planlægning og lokale forvaltningsplaner.

Akvatiske produkter med værditilvækst og nonfood-anvendelse

4.13. Forarbejdning af fisk og andre akvatiske organismer til direkte konsum genererer sidestrømme, der ofte ikke anvendes til direkte konsum. Det vurderes, at 30-70 % af al høstet biomasse fra fisk ender med at være biprodukter af lav værdi eller affald. Dette består af potentielt anvendeligt og værdifuldt materiale, som muligvis kan anvendes af industrien til fødevarer- og nonfoodrelaterede formål. Funktionelle ingredienser af høj værdi til specialiserede produkter kan udvikles på grundlag af disse materialer. En række organismer, der lever i vand, kan understøtte udviklingen af nye produkter, såsom funktionelle fødevarer, lægemidler og kosmetik. De kan ligeledes levere nye enzymer, lipider, biopolymerer og andre biomaterialer. Det er afgørende, at disse råstoffer anvendes på en økoeffektiv måde. Der er et betragteligt globalt pres for at forbedre anvendelsen af alle biologiske materialer og derved også reducere affaldsmængden. Marin bioteknologi kan spille en vigtig rolle med hensyn til at skabe merværdi i den blå bioøkonomi.

4.14. Ressourcer i form af algebiomasse får stigende betydning for en række kommercielle anvendelser i den blå bioøkonomi. Alger er en effektiv, bæredygtig og fortsat stort set uudnyttet ressource til biobaserede processer og produkter. Alger er rige på næringsstoffer og fyldt med energi. Øget produktion af makroalger og mikroalger bliver i stigende grad anerkendt i Europa som en ressource, der kan anvendes som råstof på en lang række områder. Der er stigende interesse for at høste, dyrke eller behandle alger for at skabe en lang række produkter af høj værdi, herunder fødevarer, dyrefoder, funktionelle fødevarer og biobaserede produkter.

Modvirkning af og tilpasning til klimaændringer

4.15. Det er alment anerkendt, at klimaændringer påvirker en række miljøvariabler, herunder nedbør, temperaturer, gennemstrømningen i floder, skadelige algeopblomstringer og havforsuring. Mål 13 (klimaindsats) tilskynder til omgående handling for at bekæmpe klimaændringerne og virkningerne heraf. Stigende temperaturer påvirker oceaner, have og andre farvande samt næringsstofnetværk, fiskeri og livsgrundlag. I Europa forventes klimaændringerne at skabe en stigning i vinternedbøren, og sammen med de stigende temperaturer er der risiko for eutrofiering og tiltagende forringelse af vandkvaliteten. Dette vil få mange uønskede konsekvenser for fiskebestande og andre akvatiske ressourcer og som følge heraf også få uønskede konsekvenser for fiskeriet og andre former for produktion. Høje temperaturer hæmmer levevilkårene for de arter, der lever i køligere vandmiljøer, såsom laks, og bidrager til spredning af mange skadelige arter og sygdomme. Arter, der drager fordel af eutrofiering, vinder frem. Høje temperaturer skaber store udfordringer for akvakulturanlæg. For så vidt angår landbruget bør EU også se nærmere på spørgsmålet om vandknaphed.

4.16. Det fremtidige fødevarer-system skal være en del af løsningen på klimaændringerne, ikke en del af problemet. Kort sagt er fiskeri og akvakultur effektive måder at producere protein på set ud fra et klimaudledningssynspunkt. Bæredygtigt fiskeri og fiskeopdræt bør derfor fremmes. Endvidere er det afgørende, at modstandsdygtigheden i fiskeriet og de akvatiske produktionssystemer styrkes. Fiskerirelaterede aktiviteter skal tilpasses til de skiftende rammevilkår, såsom ekstreme vejrforhold og isfrie vintre. En af de måder, hvorpå man på området for akvakultur kan forberede sig på stigende temperaturer, er offshore-opdræt, hvilket i nogle tilfælde kan drage fordel af stigningen i de gennemsnitlige havtemperaturer. Recirkulerende akvakultursystemer (RAS) kan hjælpe akvakulturindustrien med at tilpasse sig til klimaændringer. Fiskeavlsprogrammer kan forbedre opdrættede fisks tolerance over for højere temperaturer.

Blå sundhed og trivsel

4.17. Mål 3 (sundhed og trivsel) skal sikre et sundt liv for alle og fremme trivsel for alle aldersgrupper. Der er et væsentligt vækstpotentiale i trivsel og rekreative tjenesteydelser baseret på vandmiljøet. Fremme af bæredygtig rekreativ anvendelse af vandressourcer skaber nye forretningsmuligheder i afsidesliggende landdistrikter, hvilket vil bidrage til skabelsen af nye arbejdspladser af høj kvalitet. På grund af sin betydning og det økonomiske potentiale bidrager den blå bioøkonomi også til mål 8 (anstændigt arbejde og økonomisk vækst).

5. Prioriterede foranstaltninger

5.1. De prioriterede udviklingsforanstaltninger på dagsordenen for den blå bioøkonomi er: i) rent vand og sanitet, afsaltning af havvand, nedbringelse af forurening, ii) et sundt, alsidigt og sikkert vandmiljø samt genopretning af økosystemer og biodiversitet i vandmiljøer, iii) bæredygtig produktion af akvatiske fødevarer, iv) udvikling af nonfoodprodukter af høj værdi, v) tilpasning til klimaændringer, vi) blå sundhed og trivsel, energibesparelse og produktion af vedvarende energi fra havområder, floder og søer, vii) bedre besparelser og bevarelse af vandressourcer og viii) bedre koordinering af bekæmpelsen af ulovlige aktiviteter i tilknytning til de akvatiske ressourcer. Derudover er billig og ren akvatisk bioenergi samt udnyttelse af organisk affald nye vigtige emner. Ved at investere i denne form for udvikling kan Europa forstærke sin position som førende aktør i den cirkulære økonomi.

5.2. EØSU foreslår, at Rådet og Europa-Parlamentet anmoder Kommissionen om at lancere specifikke pilotprojekter med det formål at forbedre status for og produktionskapaciteten i akvatiske økosystemer på udvalgte steder i EU, idet det sikres, at de repræsenterer den brede vifte af eksisterende vilkår i EU og udviklingspotentialer i den blå bioøkonomi. Disse pilotprojekter bør gennemføres i kystområder og ved indre farvande (herunder øer), der er moderat eller hårdt ramt af menneskelig påvirkning, såsom overdreven sæsonturisme, forurening, næringsstofbelastning fra landbaserede kilder, ændrede vandløb og overdreven udnyttelse af akvatiske ressourcer.

5.3. Pilotprojekterne bør gennemføres så hurtigt som muligt i samarbejde med lokale folkevalgte, universiteter og forskningscentre, fagfolk og relevante civilsamarbejdsaktører. Projekterne skal gøre det muligt at udvikle og afprøve de vigtigste aktioner og foranstaltninger med henblik på at forbedre den nuværende utilfredsstillende situation på de steder, hvor pilotprojekterne gennemføres. EØSU anbefaler, at der gennemføres et rimeligt antal pilotprojekter i Middelhavet, Sortehavet, ved Atlanterhavskysten, i Nordsøen og Østersøen samt i ferskvandsområder med stort potentiale for forbedringer. Disse projekter kan f.eks. indebære rensning af næringsrigt eller forurenat vand i områder som f.eks. havne eller turistområder ved hjælp af specifikke filtrerende arter såsom østers, søpindsvin, muslinger eller vandplanter (alger) eller genetablering af vandringsveje og gydeområder med henblik på at genoprette vandrende fiskearters livscyklus. Samtidig kan kapaciteten til at opfange CO₂ i stor skala også afprøves i disse pilotprojekter. Pilotprojekterne kan ligeledes undersøge muligheden for, at nye teknologier kan anvendes til at producere energi fra havområder og søer, eller finde nye metoder til at spare på vandressourcerne.

5.4. På grundlag af resultater og erfaringer fra pilotprojekterne opfordres EU til at fremme uddannelse i og overførelse af sagkundskab til samfundene i områderne ved kysten og de indre farvande, hvilket vil skabe mulighed for en passende genopretning og forvaltning af miljøet, etablering af et europæisk uddannelsesnetværk og skabelse af arbejdspladser af høj kvalitet inden for området.

5.5. Der bør nedsættes et forvaltningsudvalg for pilotprojekterne med deltagelse af EØSU, der omfatter medlemsstater, regioner og interessenter, for at koordinere udveksling af bedste praksis og sikre, at vellykkede pilotprojekter udvikles i større målestok. Samtidig bør EU's medlemsstater og de berørte regioner tilskyndes til at udarbejde strategier for blå bioøkonomi under høring af lokale interessenter og civilsamarbejdsorganisationer.

5.6. Den EU-ekspertise inden for blå bioøkonomi, som opnås igennem forskningsprogrammer under Horisont Europa, LIFE og pilotprojekterne for den blå bioøkonomi, bør under visse betingelser stilles til rådighed for tredjelande, navnlig de østlige naboabslande, lande i Middelhavet og Afrika, Rusland i relation til Østersøområdet, samt andre interesserede lande. Den blå bioøkonomi bør blive et af EU's flagskibe i samarbejdsprogrammerne med FN og et værktøj til at opnå COP21-målene i henhold til Parisaftalen i kampen mod den globale opvarmning.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

III

(Forberedende retsakter)

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

EØSU'S 547. PLENARFORSAMLING, 30.10.2019-31.10.2019

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Opbygning af tillid til menneskecentreret kunstig intelligens

[COM(2019) 168 final]

(2020/C 47/09)

Ordfører: **Franca SALIS-MADINIER**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 3.6.2019
Retsgrundlag funktionsmåde	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	18.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	198/1/4

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Kunstig intelligens (artificial intelligence = AI) er ikke et mål i sig selv, men derimod et værktøj til at opnå positive radikale ændringer. Det kan dog også indebære risici, og derfor bør brugen af AI reguleres.

1.2. Kommissionen bør træffe foranstaltninger til forudsigelse og forebyggelse af samt forbud mod ondsindet brug af AI og maskinlæring og bedre regulere markedsføringen af produkter forbundet med ondsindede hensigter.

1.3. EU bør navnlig fremme udviklingen af AI-systemer, der tager sigte på konkrete anvendelser med henblik på at fremskynde den økologiske og klimamæssige omstilling.

1.4. Det bør fastlægges, hvilke udfordringer der kan imødegås ved hjælp af etiske kodekser, selvregulering og frivillige tilsagn, og hvilke der bør tackles med regler og lovgivning med supplerende opfølgning og — i tilfælde af manglende overholdelse — sanktioner. Under alle omstændigheder skal AI-systemer være i overensstemmelse med den eksisterende lovgivning.

1.5. AI kræver en tilgang, der tager højde for såvel de tekniske som de samfundsmæssige og etiske aspekter. EØSU glæder sig over EU's vilje til at skabe en tilgang til AI, som er menneskecentreret og i overensstemmelse med de værdier, EU bygger på, nemlig respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, lighed og ikkediskrimination, retsstatsprincippet og respekt for menneskerettighederne.

1.6. EØSU gentager ⁽¹⁾ nødvendigheden af at informere og høre arbejdstagerne og deres repræsentanter ved indførelse af AI-systemer, der kan medføre ændringer i tilrettelæggelsen af samt tilsynet og kontrollen med arbejdet og i systemerne til evaluering og rekruttering af arbejdstagere. Kommissionen skal fremme den sociale dialog med henblik på at inddrage arbejdstagerne i brugen af AI-systemer.

(1) EUT C 440 af 6.12.2018, s. 1.

1.7. EØSU understreger⁽²⁾, at det, hvis AI skal kunne betragtes som pålidelig, er nødvendigt, at mennesket har kontrol med maskinerne, og at borgerne informeres om anvendelsen heraf. AI-systemerne skal være forklarlige, og hvis dette ikke er muligt, skal borgerne og forbrugerne informeres om deres begrænsninger og risici.

1.8. EU bør tage fat på »risiciene i fremvækst«⁽³⁾ med hensyn til sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Der bør fastsættes standarder for at undgå, at autonome systemer er til fare eller skade for mennesker. Arbejdstagerne skal uddannes til at arbejde med maskinerne og til at standse dem i nødstilfælde.

1.9. EØSU går ind for udviklingen af en solid certificeringsordning baseret på testprocedurer, som gør det muligt for virksomhederne at fastslå pålideligheden og sikkerheden af deres AI-systemer. De algoritmiske beslutningsprocessers gennemsigtighed samt sporbarhed og forklarlighed er en teknisk udfordring, der kræver støtte fra EU-instrumenter som f.eks. Horisont Europa-programmet.

1.10. Beskyttelse af privatlivets fred og databeskyttelse er af afgørende betydning for, hvor stor tillid borgerne og forbrugerne har til AI. Dataenes ejerskab, kontrollen med dem samt virksomhedernes og organisationernes anvendelse af dem er spørgsmål, som der endnu ikke er skabt ordentlig klarhed omkring (navnlig med tingenes internet). EØSU opfordrer Kommissionen til i lyset af den teknologiske udvikling jævnlige at revidere den generelle forordning om databeskyttelse (GDPR)⁽⁴⁾ og den tilhørende lovgivning.

1.11. Efter EØSU's opfattelse er det vigtigt at overveje, hvordan AI-systemer kan bidrage til at reducere drivhusgasemissionerne, navnlig inden for sektorer som industri, transport, energi, bygge- og anlægsvirksomhed og landbrug. Udvalget opfordrer til at lade den klimapolitiske og den digitale omstilling gå hånd i hånd.

1.12. Efter EØSU's mening er kontrol med AI-systemer muligvis ikke tilstrækkelig til at fastlægge ansvar og skabe tillid. Udvalget anbefaler, at det prioriteres at fastsætte klare regler, hvor ansvaret i tilfælde af manglende overholdelse tillægges fysiske eller juridiske personer. EØSU opfordrer ligeledes Kommissionen til som en prioritet at undersøge det grundlæggende spørgsmål om forsikring af AI-systemer.

1.13. EØSU foreslår, at der for virksomheder, som overholder standarderne, udvikles et »europæisk certifikat for betroede virksomheder til AI« på baggrund af bl.a. den evalueringsliste, som Ekspertgruppen på højt Niveau vedrørende Kunstig Intelligens (ekspertgruppen) har foreslået.

1.14. Ved at fremme arbejdet på dette område i forbindelse med G7, G20 og de bilaterale dialoger må EU bestræbe sig på at sikre, at reguleringen af AI rækker ud over de europæiske grænser. Der skal arbejdes hen imod en international aftale om pålidelig AI, som gør det muligt at udvikle internationale standarder og regelmæssigt kontrollere, om disse er formålstjenlige.

2. Resumé af Kommissionens forslag

2.1. Denne meddelelse bygger på arbejdet i den ekspertgruppe, som Kommissionen oprettede i juni 2018. I meddelelsen angiver Kommissionen syv centrale krav til pålidelig AI, som er anført i punkt 4.

2.2. Kommissionen har iværksat en pilotfase med deltagelse af en lang række interessenter. I den forbindelse fokuseres der især på den evalueringsliste, som ekspertgruppen har udarbejdet for hvert af de centrale krav. I begyndelsen af 2020 vil ekspertgruppen gennemgå og ajourføre evalueringslisten, og Kommissionen vil om nødvendigt foreslå nye foranstaltninger.

2.3. Kommissionen ønsker at vise sin tilgang til AI på den internationale scene og vil fortsat spille en aktiv rolle, herunder i forbindelse med G7 og G20.

⁽²⁾ EUT C 288 af 31.8.2017, s. 1, EUT C 440 af 6.12.2018, s. 1.

⁽³⁾ <https://osha.europa.eu/da/emerging-risks>

⁽⁴⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) (EUT L 119 af 4.5.2016, s. 1).

3. Generelle bemærkninger

3.1. Menneskecentreret AI kræver en tilgang, hvor der tages hensyn til såvel de tekniske som de samfundsmæssige og etiske aspekter. EØSU glæder sig over, at EU-institutionerne har givet udtryk for deres vilje til at skabe en tilgang til AI, som er i overensstemmelse med de værdier, Unionen bygger på, nemlig respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, lighed og ikkediskrimination, retsstatsprincippet og respekt for menneskerettighederne. Som Kommissionen ⁽⁵⁾ understreger, er AI ikke et mål i sig selv, men derimod et værktøj til at opnå positive radikale ændringer. I lighed med alle andre værktøjer indebærer det både risici og muligheder. Derfor bør EU regulere brugen af og klart fastlægge ansvaret for AI.

3.2. Tilliden til menneskecentreret AI skal bygge på en bekræftelse af værdierne og principperne, en klar lovgivningsramme og etiske retningslinjer, som tager højde for de centrale krav.

3.3. Sammen med alle interessenterne bør det fastlægges, hvilke af de mange udfordringer ved AI-systemer, der skal imødegås ved hjælp af regler og lovgivning ledsaget af reguleringsmæssige opfølgingsmekanismer, hvilke sanktioner der skal være gældende i tilfælde af manglende overholdelse, og hvilke udfordringer der kan imødegås ved hjælp af etiske kodekser, selvregulering og frivillige tilsagn. EØSU glæder sig over, at Kommissionen har overtaget nogle af de principper, som EØSU oprindeligt tog op, men beklager, at Kommissionen på nuværende tidspunkt ikke foreslår nogen specifikke bestemmelser for at tackle de legitime bekymringer med hensyn til forbrugerrettigheder, systemernes sikkerhed og ansvar.

3.4. AI-systemer skal overholde den eksisterende lovgivning, navnlig hvad angår beskyttelse af personoplysninger, produktansvar, forbrugerbeskyttelse, ikkediskrimination, faglige kvalifikationer samt information til og høring af arbejdstagere på arbejdspladsen. Det skal sikres, at disse love tilpasses de nye udfordringer ved digitalisering og AI.

3.5. Som Kommissionen har bemærket, bør der »indføres procedurer til afklaring og vurdering af potentielle risici i forbindelse med anvendelsen af kunstig intelligens-systemer på tværs af forskellige anvendelsesområder« ⁽⁶⁾. EØSU lægger stor vægt på de kommende bestemmelser vedrørende denne evaluering og på fastlæggelsen af de indikatorer, der kunne tages højde for i forbindelse med evalueringen. Udkastet til evalueringsliste, som ekspertgruppen har udarbejdet, danner udgangspunkt for iværksættelsen af sådanne processer.

3.6. Dette vedrører ligeledes spørgsmålet om en retfærdig fordeling af den merværdi, som AI-systemerne forventes at give. EØSU mener, at de positive ændringer, som AI-systemerne medfører med hensyn til økonomisk udvikling, fremstillings- og forbrugersprocessernes bæredygtighed (navnlig på energiområdet) og en mere hensigtsmæssig brug af ressourcerne, bør komme alle lande og deres borgere til gode.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Den menneskelige faktor og menneskelig kontrol

4.1.1. Kommissionen ønsker at sikre, at anvendelsen af AI-systemer under ingen omstændigheder kan underminere den menneskelige autonomi eller have skadelige virkninger. Som EØSU allerede har givet udtryk for i tidligere udtalelser, bifalder udvalget denne tilgang til menneskelig kontrol med maskinerne.

4.1.2. Det er desuden nødvendigt, at borgerne informeres korrekt om brugen af systemerne, at disse er forklarlige eller — hvis dette ikke er muligt (f.eks. når der er tale om »dyb læring«) — at brugerne informeres om deres begrænsninger og risici. Borgerne bør i alle tilfælde bevare friheden til at træffe andre beslutninger end AI-systemerne.

4.1.3. Arbejdstagerne og deres repræsentanter i virksomhederne og de offentlige myndigheder bør behørigt informeres og høres ved indførelsen af AI-systemer, der kan medføre ændringer i arbejdets tilrettelæggelse og påvirke dem med hensyn til kontrol, tilsyn, evaluering og rekruttering. Kommissionen skal fremme en social dialog med henblik på arbejdstagernes inddragelse i brugen af AI-systemer.

4.1.4. Hvad de menneskelige ressourcer angår, bør der være særligt fokus på risikoen for misbrug af AI-systemer, f.eks. ubegrænset overvågning, indsamling af personoplysninger og sundhedsoplysninger og deling af sådanne oplysninger med tredjemand, og på risiciene i fremvækst med hensyn til sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen ⁽⁷⁾. Der bør fastsættes klare standarder for at undgå, at samarbejdet mellem menneske og maskine bliver til fare eller skade for mennesker. Den standard, som Den Internationale Standardiseringsorganisation (ISO) har fastlagt for samarbejdende robotter ⁽⁸⁾, og som er henvendt til fabrikanter, integratorer og brugere, indeholder retningslinjer for udførelsen og tilrettelæggelsen af et arbejdsområde og for reduktion af risiciene for mennesker. Arbejdstagerne skal uddannes til at bruge AI og robotteknologi, til at arbejde med den og ikke mindst til at kunne standse den i nødstilfælde (»nødbremseprincippet«).

⁽⁵⁾ COM(2019) 168 final.

⁽⁶⁾ COM(2019) 168 final, s. 5.

⁽⁷⁾ Se især »OSH and the future of work: benefits and risks of artificial intelligence tools in workplaces«.

⁽⁸⁾ ISO/TS 15066, 2016.

4.2. Teknologisk robusthed og sikkerhed

4.2.1. EØSU går ind for indførelsen af europæiske sikkerhedsstandarder og udviklingen af en robust certificeringsordning, der er baseret på testprocedurer, som kan gøre det muligt for virksomhederne at fastslå pålideligheden af deres AI-systemer. EØSU ønsker ligeledes at understrege betydningen af spørgsmålet vedrørende forsikring af AI-systemer.

4.2.2. Kommissionen kommer kun i begrænset omfang ind på forudsigelse og forebyggelse af samt forbud mod ondscindet brug af AI og maskinlæring, som en lang række forskere advarer imod⁽⁹⁾. Det ville være hensigtsmæssigt at lytte til deres anbefalinger, navnlig når det gælder den dobbelte brug af disse teknologier, der kan vedrøre digital sikkerhed (et øget antal cyberangreb, udnyttelse af sårbarheden hos mennesker og AI samt »data poisoning«), fysisk sikkerhed (overtagelse af autonome systemer, herunder selvkørende køretøjer, droner og automatvåben) eller politisk sikkerhed (massiv indsamling af personoplysninger, målrettet propaganda, videomanipulation osv.). Forskere, ingeniører og offentlige myndigheder bør arbejde tæt sammen for at forebygge disse risici, og eksperter og andre interessenter såsom brugerne og forbrugerne skal have mulighed for at deltage i debatten om disse udfordringer.

4.3. Privatlivets fred og datastyring

4.3.1. Kommissionen opfordrer til, at adgangen til data »styes og kontrolleres på passende vis«⁽¹⁰⁾. EØSU mener, at man skal gå længere end de generelle udtalelser. Den grad af tillid, som borgerne har til AI-systemer, vil også være afgørende for systemernes udvikling. Der er endnu ikke skabt ordentlig klarhed omkring spørgsmålene vedrørende dataenes ejerskab, kontrollen med dem samt virksomhedernes og organisationernes anvendelse af dem. Mængden af data, der indberettes, f.eks. fra biler til bilfabrikanter, og den type data, der overføres, giver rigeligt stof til eftertanke⁽¹¹⁾. På trods af konceptet »indbygget privatlivsbeskyttelse«, som opkoblede genstande skal følge i henhold til den generelle forordning om databeskyttelse, kan man konstatere, at forbrugerne kun modtager meget få eller slet ingen oplysninger om dette emne, og at de ikke har nogen kontrol med dataene. Derfor opfordrer EØSU kraftigt Kommissionen til at revidere den generelle forordning om databeskyttelse og den tilhørende lovgivning i lyset af den teknologiske udvikling⁽¹²⁾.

4.4. Gennemsigtighed

4.4.1. Efter EØSU's mening er de algoritmiske beslutningsprocessers forklarlighed vigtig for forståelsen — ikke af mekanismerne som sådan, men af den logik, der ligger bag beslutningsprocesserne, og den måde, som AI-systemer påvirker dem på. Udviklingen af standardtestprocedurer for automatiske læringssystemer er fortsat en teknisk udfordring, som bør støttes med EU-instrumenter som f.eks. Horisont Europa-programmet.

4.4.2. EØSU deler Kommissionens opfattelse af, at AI-systemer bør kunne identificeres som sådanne »og dermed sikre, at brugerne ved, at de interagerer med et system med kunstig intelligens, samt hvilke personer der er ansvarlige for det«⁽¹³⁾, også når det gælder forholdet mellem patienter og sundhedspersonale og professionelle ydelser i tilknytning til borgernes sundhed og velfærd. Udvalget understreger desuden, at brugerne og forbrugerne også skal informeres om ydelser, der leveres af mennesker. Mange AI-systemer kræver i virkeligheden et omfattende arbejde udført af mennesker, hvilket slutbrugerne ofte ikke er klar over⁽¹⁴⁾. Bag dette spørgsmål ligger der en udfordring, nemlig den indlysende mangel på gennemsigtighed over for tjenesternes brugere og forbrugere, men også en form for anvendelse af skjult arbejdskraft, der ikke anerkendes.

4.4.3. EØSU mener i øvrigt, at forbrugerne altid bør informeres om anvendelsen af AI-systemer i det produkt, de køber, og altid bør have adgang til og kontrol med deres data.

4.5. Mangfoldighed, ikkediskrimination og retfærdighed

4.5.1. Risikoen for diskrimination gør sig gældende i visse AI-applikationer, der gør det muligt at profilere borgerne, brugerne og forbrugerne (f.eks. i forbindelse med ansættelse, udlejning af ejendomme samt visse personlige tjenesteydelser). EU har vedtaget et lovgivningskorpus, som vedrører ligebehandling og ikkediskrimination⁽¹⁵⁾. AI-systemer skal være i overensstemmelse hermed. En sådan lovgivning bør dog også tilpasses og om nødvendigt styrkes (også med hensyn til håndhævelse) for at håndtere nye former for praksis. Der er en reel risiko for, at algoritmisk profilering bliver et nyt effektivt redskab til forskelsbehandling. EU skal forebygge denne risiko.

⁽⁹⁾ Se rapporten »The Malicious Use of Artificial Intelligence: Forecasting, Prevention, and Mitigation«, februar 2018.

⁽¹⁰⁾ COM(2019) 168 final, s. 6.

⁽¹¹⁾ »Your car knows when you gain weight«, The New York Times (International Edition), 22.5.2019.

⁽¹²⁾ EUT C 190 af 5.6.2019, s. 17.

⁽¹³⁾ COM(2019) 168 final, s. 6.

⁽¹⁴⁾ Se f.eks. »A white-collar sweatshop: Google Assistant contractors allege wage theft«, The Guardian, 29.5.2019, og »Bot technology impressive, except when it's not the bot«, The New York Times (International Edition), 24.5.2019.

⁽¹⁵⁾ EFT L 180 af 19.7.2000, s. 22, EFT L 303 af 2.12.2000, s. 16, EUT L 373 af 21.12.2004, s. 37, EUT L 204 af 26.7.2006, s. 23.

4.5.2. I direktivet om ligebehandling af alle uanset race ⁽¹⁶⁾ og direktivet om ligebehandling af mænd og kvinder uden for arbejdsmarkedet ⁽¹⁷⁾ er der taget højde for særlige organer, som er kompetente med hensyn til fremme af ligestilling mellem mænd og kvinder. EØSU mener, at disse organer bør spille en aktiv rolle i opfølgningen på og kontrollen med AI-systemer, når det gælder risikoen for direkte eller indirekte diskrimination.

4.6. Social og miljømæssig velfærd

4.6.1. Kommissionen fremsætter ingen konkrete forslag til, hvordan den klimapolitiske og den digitale omstilling kan gå hånd i hånd, navnlig i forbindelse med brugen af AI-systemer. Det er vigtigt at overveje, hvorledes AI-systemer kan bidrage til en reduktion af drivhusgasemissionerne, navnlig inden for sektorer som industri, transport, energi, bygge- og anlægsvirksomhed og landbrug.

4.6.2. Kommissionen fastholder, at AI-systemer kan anvendes til at forbedre sociale færdigheder, men også bidrage til deres forværring. EØSU mener, at EU skal gøre mere for at løse visse samfundsmæssige udfordringer. Undersøgelser har f.eks. vist, at udformningen af visse applikationer, hvori der indgår AI-systemer, udføres med henblik på at holde brugerne af onlinetjenester (sociale netværk, spil, videoer osv.) online så længe som muligt. Formålet er at indsamle flest mulige data om deres adfærd. De anvendte strategier går lige fra tidsubegrænset fornyelse af algoritme-anbefalinger til påmindelser og notifikationer, spil osv. Det er blevet undersøgt, hvordan det påvirker børn at være alt for meget online og modtage alt for mange henvendelser ⁽¹⁸⁾, og resultaterne var øget angst, aggressivitet, søvnmangel og indvirkning på skolegang, sociale relationer, sundhed og velfærd. For at opbygge en pålidelig AI bør EU tage højde for disse påvirkninger og forebygge dem.

4.6.3. Endelig er en af faktorerne for samfundsmæssig trivsel forbundet med en følelse af sikkerhed på arbejdspladsen. Digitaliseringens indvirkning kan imidlertid være meget foruroligende og udgøre en kilde til stress ⁽¹⁹⁾. Derfor bør der fastlægges strategier for at foregribe ændringer, før eventuelle omstruktureringer finder sted og sørge for efter- og videreuddannelse til alle arbejdstagere. Dette kræver, at der i virksomhederne finder en god social dialog sted mellem arbejdsgivere og arbejdstagerrepræsentanter, som navnlig muliggør en inkluderende anvendelse af nye teknologier, ikke mindst AI og robotteknologi. For at øge tilliden mellem ledelse og arbejdstager skal AI-systemer, der vedrører ledelse, evalueringer og kontrol med arbejdstagerne, være forklarlige, deres parametre kendte og deres måde at fungere på gennemsigtig.

4.7. Ansvarlighed

4.7.1. De beslutninger, der træffes af automatiske læringssystemer, har ingen enkel forklaring og opdateres i øvrigt regelmæssigt. Efter EØSU's mening er kontrol med AI-systemer muligvis ikke tilstrækkelig til at fastlægge ansvar og skabe tillid. Derfor anbefaler udvalget, at der fastsættes regler, hvor ansvaret i tilfælde af manglende overholdelse tillægges fysiske eller juridiske personer. EØSU anbefaler, at der i højere grad gøres brug af pålidelige virksomheder og fagfolk end af algoritmer og foreslår, at der for virksomheder, som opfylder alle standarder, udvikles et »europæisk certifikat for betroede virksomheder til AI« på baggrund af bl.a. den evalueringssliste, som ekspertgruppen har foreslået.

4.7.2. I direktivet om produktansvar ⁽²⁰⁾ fastlægges princippet om objektivt ansvar for europæiske producenter: Hvis et defekt produkt volder en forbruger skade, kan producenten stilles til ansvar, selv om der ikke er tale om fejl eller uagtsomhed fra dennes side. Udformningen, ibrugtagningen og den stadig mere udbredte anvendelse af AI-systemer kræver, at EU vedtager tilpassede regler for ansvaret i situationer, hvor produkter med digitalt indhold og tjenesteydelser til forbrugerne kan vise sig at være farlige og skadelige. Forbrugerne bør have adgang til domstolsprøvelse i tilfælde af skader forvoldt af AI-systemer.

5. Behovet for regulering, som ikke kun er europæisk

5.1. I en global verden bør reguleringen af AI ske på tværs af de europæiske grænser. EU burde fremme en bred aftale om AI i forbindelse med G7 og G20 og fortsætte de bilaterale dialoger, for at det størst mulige antal lande kan deltage i AI-standardiseringsprocessen og jævnligt kontrollere dens relevans.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁶⁾ Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EFT L 180 af 19.7.2000, s. 22).

⁽¹⁷⁾ Rådets direktiv 2004/113/EF af 13. december 2004 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser (EUT L 373 af 21.12.2004, s. 37).

⁽¹⁸⁾ Se navnlig Kidron, Evans, Afia (2018), »Disrupted Childhood — The Cost of Persuasive Design«, 5Rights Foundation.

⁽¹⁹⁾ Rapport fra Ekspertgruppen på Højt Niveau vedrørende den digitale omstillings indvirkning på EU's arbejdsmarkeder, 2019.

⁽²⁰⁾ Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 om tilnærmelse af medlemsstaternes administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar (EFT L 210 af 7.8.1985, s. 29).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om**forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om den strategiske innovationsdagsorden for Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EIT) for 2021-2027: Styrke Europas innovationstalent og -kapacitet***[COM(2019) 330 final — 2019/00152 (COD)]***og****om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (omarbejdning)***[COM(2019) 331 final — 2019/00151 (COD)]*

(2020/C 47/10)

Hovedordfører: **Antonello PEZZINI**

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 18.7.2019 Rådet, 26.7.2019
Retsgrundlag	Artikel 173, stk. 3, og artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Præsidiets afgørelse	24.9.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	31.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	168/0/1

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) støtter fuldt ud, at der skabes synergi mellem EIT og EU's flerårige rammeprogram for forskning og innovation som foreslået i den reviderede forordning, der er et led i det rationaliseringsarbejde, der er blevet taget hul på med Horisont Europa-programmet, som forenkler områderne forskning og innovation.

1.2. EØSU er overbevist om, at »åben innovation« under Horisont Europa vil komme til at fungere som et enkelt kontaktpunkt for innovatorer med højt potentiale via Det Europæiske Innovationsråd og intensivere samarbejdet med økosystemer og aktører i synergi med EIT, således at man undgår dobbeltarbejde og overlapninger og sikrer reel komplementaritet sådan som Rådet påpegede i forbindelse med forslaget til program for gennemførelsen af Horisont Europa (1).

1.3. På den baggrund bør EIT udvikle sig til en af de væsentligste drivkræfter for målrettet innovation, der kan løfte de samfundsmæssige udfordringer på områder som bæredygtige innovationsøkosystemer, innovation og iværksætterfærdigheder i et livslangt læringsperspektiv, bedre fungerende videregående uddannelsesinstitutioner, nye markedsorienterede løsninger til at tackle de globale udfordringer, synergi og merværdi inden for alle områder af Horisont Europa-programmet.

(1) Interinstitutionel sag 2018/0225 (COD) — 8550/19 af 15.4.2019.

1.4. EØSU mener, at EIT og de dertil knyttede videns- og innovationsfællesskaber (VIF'er) bør spille en mere fremtrædende rolle i forhold til innovation på nationalt og regionalt plan i EU. Deres kompetencer bør skærpes, så de kan koordinere bedre og tættere med alle interessenter på de forskellige niveauer, og deres indsats over for alle virksomheder uanset størrelse bør intensiveres med det sigte at styrke iværksætterkulturen i EU.

1.5. EØSU anbefaler, at EIT holder fast i og fokuserer på sin helt særlige merværdi som førende i Europa, når det gælder uddannelse med højt specialiserede kompetencer inden for iværksætterorienteret læring (learning by doing), og etablerer og afprøver nye undervisnings- og læringsmetoder. EIT's navn må anerkendes af de vigtigste internationale akkrediteringsorganer og gøres kendt uden for kredsen af VIF'er og partnere for at skabe et stadig større innovationsfællesskab i samarbejde med tredjelande, især lande i Asien og USA.

1.6. Efter EØSU's opfattelse bør EIT støtte udviklingen af nye produkter med en stor kommerciel værdi, som forfines i kraft af uddannelse, der erhverves på internationalt niveau efter modellen med erhvervsPhD'er. Det ville uden tvivl være fremmende for en tættere og mere aktiv inddragelse af nye kommercielle partnere i VIF'ernes aktiviteter.

1.7. For at få inddraget SMV'erne bedre bør VIF'erne søge efter nye systemer for at udnytte og fremme »nærhedseffekten« og i den forbindelse navnlig trække på lokale og regionale centre, som for de lokale og regionale aktører bør fungere som indgangsdør til de globale innovationsplatforme.

1.8. EIT og VIF'erne bør hver især udvikle deres egne virksomhedsfinansierings- og udviklingsstrategier med henblik på at støtte de innovative virksomheders konsolideringsproces. Også netværksforbindelserne til finansverdenen og risikokapitalfonde bør styrkes.

1.9. EØSU anbefaler en fordeling af VIF'erne, der i højere grad afspejler den geopolitiske balance og sikrer en bedre dækning af hele EU startende med de kulturelle og kreative industrier, bl.a. for også at dække Adriaterhavsregionen/Balkan og kinesiske områder.

1.10. Hvad angår forslaget til afgørelse om den strategiske innovationsdagsorden for perioden 2021-2027 mener EØSU, at der skal anlægges et helhedsorienteret syn på processen, og at alle typer af partnerskaber (peer-to-peer, OPP, EIT-VIF, FET-flagskibe) bør være omfattet, sådan som det anbefales i Rådets konklusioner, for at sikre et fuldt overblik over arbejdet i partnerskaberne og for at nå de politiske mål.

1.11. EØSU er i det store og hele enig i den strategiske innovationsdagsorden, som den beskrives i bilaget til forslaget til afgørelse, for så vidt at de foreslåede foranstaltninger udvikles i fuld overensstemmelse med det strategiske program Horisont Europa, sådan som det fremgår af Parlamentets og Rådets fælles holdning til det 9. rammeprogram ^(?).

1.12. EØSU værdsætter erklæringen om, at »EIT [vil] fortsætte sin indsats for forenkling med henblik på at lette de unødvendige administrative byrder for VIF'erne, således at de kan gennemføre deres årlige forretningsplan og den flerårige strategi på en fleksibel og effektiv måde«.

1.13. EØSU mener, at EIT bør fremlægge en rapport om alle de succesrige innovative produkter, der er blevet markedsført i løbet af de 10 år, instituttet har eksisteret (value for money).

1.14. EØSU's lægger derudover stor vægt på rapportering og overvågning med nøjagtige effektindikatorer, evaluering af VIF'ernes driftsmæssige resultater, output, samt resultater og fremskridt mod opnåelse af målene i overensstemmelse med Horisont Europa-rammen.

2. Indledning

2.1. Europas vanskeligheder med at omdanne innovation til salgbare produkter og tjenester har fået EU til at revidere sine forskningspolitikker i et forsøg på at afhjælpe den manglende evne til hurtigt at få konverteret sin ekspertise inden for grundforskning til markedsorienteret innovation.

^(?) Interinstitutionel sag 2018/0224 (COD) — 7942/19 af 27.3.2019.

2.2. Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EIT), som EØSU allerede har beskæftiget sig med (³), blev oprettet af EU i 2018 for at styrke innovationskapaciteten, og instituttet udgør en integreret del af det europæiske rammeprogram for forskning og innovation.

2.3. Lige nu er EIT det største integrerede innovationsøkosystem i Europa. Det samler partnere fra erhvervslivet og forsknings- og uddannelsesinstitutioner og støtter VIF'er. Disse fællesskaber udgør omfattende europæiske partnerskaber, som både kan tackle de specifikke globale udfordringer og styrke udviklingsøkosystemerne ved at fremme integrationen mellem uddannelse og forskning og dermed skabe innovationsvenlige rammer og opmuntre etableringen af innovative virksomheder i et tæt samarbejde med Det Europæiske Innovationsråd.

2.4. Under det gældende rammeprogram for 2014-2020, »Horisont 2020«, finansieres innovation helt konkret med nye offentlige instrumenter såsom offentlig-private partnerskaber som de fælles teknologiinitiativer (FTI), låne- og garantiordninger som RSFF og risikokapital som GIF (⁴) — instrumenter, som blev indført for at styrke innovationen i Europa og få flere virksomheder til at deltage i innovationsaktiviteterne.

2.5. Med et budget på mere end 300 mio. EUR for perioden 2008-2013, 2,7 mia. EUR for perioden 2014-2020 og 3,1 mia. EUR for perioden 2021-2027 vil EIT komme til at spille en vigtig rolle i forbindelse med Europa 2020-strategien (⁵).

2.6. EIT har et mål om at forbedre innovationsprocesserne ved at integrere uddannelse og iværksætterier med forskning og innovation med den konkrete målsætning at sætte klart fokus på konkrete resultater og mærkbare fordele (⁶).

2.7. EIT's aktiviteter udvikler sig via VIF'erne, som er større europæiske partnerskaber, der beskæftiger sig med konkrete sociale problemstillinger og samler uddannelses-, forsknings- og iværksætterorganisationer. EIT yder tilskud til VIF'erne og skal overvåge deres aktiviteter med effektiv kontrol og formidling af resultater.

2.8. EIT indgår i dag i Horisont Europa under den tredje søjle (Et innovativt Europa), men der bør også skabes synergier og komplementaritet med de andre dele af programmet (⁷). Som en integreret del af EIT betragtes VIF'erne som institutionaliserede europæiske partnerskaber.

2.9. EIT's overordnede mål afspejles især i de aktivitetsområder, der er fastlagt i Horisont Europa, som også fastlægger kriterierne for udvælgelse, gennemførelse, overvågning, evaluering og ophør af europæiske partnerskaber, herunder for VIF'erne.

2.9.1. Det er værd at opregne hovedaktivitetsområderne:

- styrkelse af bæredygtige innovationsøkosystemer i hele Europa
- fremme af udviklingen af iværksætter- og innovationsfærdigheder i et livslangt læringsperspektiv
- støtte til omstillingen af EU's videregående uddannelsesinstitutioner for at fremme iværksætterkultur
- indførelse af nye løsninger på globale samfundsmæssige udfordringer på markedet.

(³) EUT C 161 af 13.7.2007, s. 28, EUT C 181 af 21.6.2012, s. 122, EUT C 62 af 15.2.2019, s. 33.

(⁴) FTI — de fælles teknologiinitiativer blev indført for bedre at kunne opfylde industriens behov inden for bestemte forskningsområder. Det er uafhængige EU-organer, hvori industrien og i nogle tilfælde medlemsstaterne deltager. RSFF eller finansieringsfaciliteten med risikodeling blev oprettet for at skabe bedre lånefinansieringsmuligheder for forskere, især til investeringer i de sektorer inden for forskning, teknologisk udvikling og innovation med den højeste risiko. GIF eller faciliteten for hurtigtvoksende og innovative SMV'er under rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation stiller risikokapital til rådighed for innovative SMV'er og SMV'er med et stort vækstpotentiale.

(⁵) Artikel 3 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1292/2013 af 11. december 2013 om ændring af forordning (EF) nr. 294/2008 om oprettelse af Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EUT L 347 af 20.12.2013, s. 174).

(⁶) Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1312/2013/EU af 11. december 2013 om den strategiske innovationsdagsorden for Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EIT): EIT's bidrag til et mere innovativt Europa (EUT L 347 af 20.12.2013, s. 892).

(⁷) Jf. fodnote 1.

2.10. EIT fungerer som et decentraliseret EU-organ med hovedkontor i Budapest. EIT er ikke et forskningscenter og bidrager ikke direkte til finansieringen af særskilte projekter, men yder tilskud til VIF'erne.

2.11. VIF'erne udvælges efter en åben indkaldelse på grundlag af prioriterede temaer med stor social indvirkning. EIT støtter for øjeblikket 8 VIF'er, som samler virksomheder, universiteter og forskningscentre i grænseoverskridende partnerskaber ⁽⁸⁾.

2.12. De enkelte VIF'er har til formål at styrke innovationskapaciteten og forvalter en afbalanceret portefølje af foranstaltninger på tre områder:

- projekter, der støtter innovation med henblik på at udvikle nye produkter, tjenester og innovative løsninger
- undervisning, innovative undervisnings- og uddannelsesprogrammer, som tilbydes af alle VIF'er i form af postgraduate programmer (MSc/ph.d.), management- og videreuddannelseskurser, moduler for livslang læring og sommerskoler med et EIT-kvalitetsmærke
- aktiviteter med henblik på etablering af og støtte til virksomheder med opstartsprogrammer for at hjælpe iværksættere og potentielle iværksættere med at omsætte deres idéer til succesfulde aktiviteter med primær fokus på markedsadgang, finansiering, netværk, mentorordninger og coaching.

2.13. Som led i deres egne oplysningsstrategier beskæftiger VIF'erne sig sideløbende med bevidstgørelses-, kommunikations- og oplysningsaktiviteter, herunder udviklingen af den regionale innovationsordning (RIS) i tæt samarbejde med EIT.

2.14. EØSU har tidligere understreget, at VIF'erne bør sikre, at de forskellige europæiske lande er repræsenteret, især når det gælder innovationscentrenes placering, og at »[i]værksætteri, der fremmes af den akademiske søjle ... bør styrkes« ⁽⁹⁾.

2.15. EØSU har endvidere bemærket, at VIF'erne overvejende er koncentreret i nogle få lande, og at der bør »gøres en målrettet indsats for at sikre, at der i flest muligt medlemsstater oprettes forbindelser til laboratorier, virksomheder og forskningsinstitutioner« ⁽¹⁰⁾.

2.16. Europa-Parlamentet har opfordret Kommissionen til at bibeholde VIF'erne under det eksisterende EIT med en understregning af vigtigheden af gennemsigtighed og bredere inddragelse af interessenterne, og til at »undersøge hvordan [EIT og] VIF'erne kan samarbejde med det europæiske innovationsråd« ⁽¹¹⁾.

2.17. Europa-Parlamentet har desuden på baggrund af Revisionsrettens beretning fremhævet, at VIF'erne ikke fuldt ud har udnyttet de tilskud, som instituttet har tildelt, hovedsagelig fordi forretningsplanerne ikke er blevet gennemført fuldt ud ⁽¹²⁾. Derudover anføres det i Revisionsrettens særberetning om EIT, at de komplekse operationelle rammer og ledelsesproblemer har hæmmet EIT's samlede effektivitet, og at der er adskillige svagheder.

2.18. Rådet har anerkendt, at de strategiske partnerskaber og initiativer som EIT og Marie Skłodowska-Curie-aktiviteterne ⁽¹³⁾ har en dokumenteret merværdi, og i aftalen om det fremtidige Horisont Europa-program (den tredje søjle vedrørende Et innovativt Europa) er fokus på at styrke banebrydende og disruptiv innovation ved at etablere et europæisk innovationsråd. Dette råd skal fungere som en one-stop-shop for innovatorer med et stort potentiale ⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ EIT Climate-KIC: Drivers of climate innovation in Europe and beyond; EIT Digital: For a strong, digital Europe; EIT Food: EIT Food connects businesses, research centres, universities and consumers; EIT Health: Together for healthy lives in Europe; EIT InnoEnergy: Pioneering change in sustainable Energy; EIT Manufacturing: Strengthening and increasing the competitiveness of Europe's manufacturing; EIT RawMaterials: Developing raw materials into a major strength for Europe; EIT Urban Mobility: Smart, green and integrated transport.

⁽⁹⁾ EUT C 62 af 15.2.2019, s. 33.

⁽¹⁰⁾ EUT C 181 af 21.6.2012, s. 122.

⁽¹¹⁾ Europa-Parlamentets beslutning af 13. juni 2017 om vurdering af gennemførelsen af Horisont 2020 med henblik på midtvejsevalueringen og forslaget til det 9. rammeprogram (2016/2147(INI)) (EUT C 331 af 18.9.2018, s. 30).

⁽¹²⁾ Europa-Parlamentets beslutning (EU) 2019/1483 af 26. marts 2019 med bemærkningerne, der er en integrerende del af afgørelsen om decharge for gennemførelsen af budgettet for Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi for regnskabsåret 2017 (EUT L 249 af 27.9.2019, s. 229).

⁽¹³⁾ Rådets konklusioner om at arbejde hen imod en vision om et europæisk uddannelsesområde, 23.5.2018.

⁽¹⁴⁾ Det Europæiske Råd — pressemeddelelse af 27.3.2019.

3. Kommissionens forslag

3.1. Forslagene sigter mod at skabe større åbenhed og gennemsigtighed om VIF'erne og at tilpasse EIT til EU's næste program for forskning og innovation (2021-2027) og især til den tilgang for europæiske partnerskaber, som foreslås i Horisont Europa-programmet, med det mål at øge innovationspotentialet i EU yderligere.

3.2. Med et foreslået budget på 3 mia. EUR svarende til en stigning på 600 mio. EUR (+ 25 %) i forhold til den nuværende strategiske innovationsdagsorden (2014-2020) bør EIT kunne finansiere sine eksisterende aktiviteter og nye VIF'er effektivt samt understøtte innovationskapaciteten på 750 videregående uddannelsesinstitutioner.

3.3. EIT skal gennemføre aktiviteter, der har til formål at:

- styrke bæredygtige innovationsøkosystemer i hele Europa
- fremme udviklingen af iværksætter- og innovationsfærdigheder i et livslangt læringsperspektiv og støtte omstillingen af EU's videregående uddannelsesinstitutioner for at fremme iværksætterkultur
- indføre nye løsninger på globale udfordringer på markedet.

3.4. Forslaget om omarbejdning af EIT-forordningen ⁽¹⁵⁾ sigter mod at skabe større juridisk klarhed og tilpasse EIT bedre til EU's rammeprogram for forskning og innovation, idet det får et nyt juridisk grundlag, og der derudover indføres en forenklet finansieringsmodel for EIT for at kunne tiltrække yderligere offentlige og private investeringer mere effektivt. Samtidig styrkes EIT's forvaltningsstruktur.

3.5. Med forslaget til afgørelse om den strategiske innovationsdagsorden for 2021-2027, som skal harmonere med Horisont Europa-rammeprogrammet for forskning og innovation, søges følgende mål nået:

- forbedring af VIF'ernes gennemslagskraft på regionalt plan takket være styrkede EIT-netværk, hvori et større antal videregående uddannelsesinstitutioner, virksomheder og forskningsorganisationer deltager og ved at skabe forbindelse til de regionale strategier for intelligent specialisering
- forøgelse af innovationskapaciteten i de videregående uddannelser
- lancering af nye VIF'er. EIT skal i de mest hensigtsmæssige sektorer skabe to nye VIF'er vedrørende de strategiske prioriteter i Horisont Europa. Det første skal have fokus på de kulturelle og kreative sektorer, mens det andet først vil blive fastlagt i 2025.

4. Generelle bemærkninger

4.1. EØSU bifalder den rolle, som EIT spiller i styrkelsen af EU's konkurrenceevne ved at understøtte innovationsøkosystemerne, idet EIT har formået at bidrage til udviklingen af den såkaldte »videntrekant«.

4.2. EØSU er overbevist om, at »åben innovation« vil komme til fungere som et enkelt kontaktpunkt for innovatorer med højt potentiale via Det Europæiske Innovationsråd og intensivere samarbejdet med økosystemer og aktører i innovationsprocessen.

4.3. På den baggrund bør EIT blive en af de væsentligste drivkræfter for målrettet innovation, der kan løfte de samfundsmæssige udfordringer på områder som:

- bæredygtige innovationsøkosystemer i hele Europa
- innovation og iværksætterfærdigheder i et livslangt læringsperspektiv, herunder en forøgelse af kapaciteten i de videregående uddannelsesinstitutioner
- nye markedsorienterede løsninger for at tackle de globale udfordringer
- synergier og merværdi inden for alle aspekter af Horisont Europa.

⁽¹⁵⁾ Forordning (EU) nr. 1292/2013..

4.4. EIT og VIF'erne bør spille en mere fremtrædende rolle i forhold til innovation på nationalt og regionalt plan i EU og bør styrke deres kapacitet til at koordinere mere og bedre med alle interessenter.

4.5. EIT bør have fokus på alle virksomheder uanset størrelse, styrke iværksætterkulturen i EU ved at inddrage alle sociale kræfter, skabe synergier med Det Europæiske Innovationsråd og tilføre mange projekter merværdi inden for rammerne af Horisont Europa.

4.6. Ifølge EØSU bør EIT og VIF'erne prioritere såvel en systematisk styrkelse af kontakterne mellem de store og mellemstore virksomheder, der er aktive i VIF'erne, som nye virksomheder og opstartsvirksomheder, der involveres i VIF'ernes initiativer.

4.7. EIT og VIF'erne bør udvikle deres egne virksomhedsfinansieringsstrategier for at understøtte konsolideringen af innovative virksomheder med hensigtsmæssige forbindelser til finansverdenen og risikokapitalfonde.

4.8. EØSU mener, at EIT's finansielle støtte bør afpasses efter sektorens størrelse, art og modenhed. De små og mellemstore virksomheder har vanskeligere ved at overholde lovgivningens krav og bør hjælpes økonomisk.

4.9. For at få inddraget SMV'erne bedre bør VIF'erne undersøge, hvordan de kan udnytte og fremme »nærhedseffekten« ved navnlig at trække på lokale og regionale centre, som for de lokale og regionale aktører bør fungere som indgangsdør til de globale innovationsplatforme, der sikrer SMV'er struktur og støtte.

4.10. EØSU opfatter de lokale og regionale centre som helt afgørende for VIF'ernes fremtid. VIF'ernes fremtidige finansielle bæredygtighed afhænger bl.a. af, at de integreres i de lokale innovationssystemer og af, at de fungerer effektivt i deres gatekeeperrolle.

4.11. VIF'erne bør være mere åbne og gennemsigtige. Procedurene og kriterierne for at blive valgt som partner i VIF'erne (fuld, associeret osv.) bør være offentlige. Reglerne for udvælgelse af aktiviteter/projekter (f.eks. for innovationsforslag) bør være almindeligt tilgængelige og udbredte i hele EU, og der bør indføres passende feedbackmekanismer, som bør overvåges af uafhængige organer.

4.12. EØSU anbefaler, at EIT holder fast i og fokuserer på sin helt særlige merværdi inden for uddannelse som førende i Europa, når det gælder uddannelse, og fremmer højt specialiserede kompetencer inden for iværksætterorienteret læring (learning by doing). EIT's navn må anerkendes af de vigtigste internationale akkrediteringsorganer.

4.13. Efter EØSU's opfattelse bør EIT støtte udviklingen af nye produkter med en stor kommerciel værdi, som forfines i kraft af uddannelse, der erhverves på internationalt niveau efter modellen med erhvervsPhD'er.

4.13.1. EØSU støtter fuldt ud tilpasningen af EIT og de foreslåede europæiske partnerskaber til EU's flerårige rammeprogram for forskning og innovation inden for rammerne af Horisont Europa, sådan som det foreslås i den reviderede forordning.

4.14. EØSU mener, at driften af såvel EIT som VIF'erne bør forenkles endnu mere. EIT's ledelse bør styrkes, og for alle VIF'erne bør der være samme regler om årsberetninger og vedtagelse af flerårige, og ikke årlige, forretningsplaner.

4.15. EØSU understreger behovet for effektivt at afhjælpe Revisionsrettens anmærkninger vedrørende nogle helt centrale aspekter af EIT's struktur, som ikke i tilstrækkelig grad garanterer, at det er et effektivt og innovativt offentligt system.

4.16. Hvad angår forslaget til afgørelse om den strategiske innovationsdagsorden for perioden 2021-2027 mener EØSU, at der skal anlægges et helhedsorienteret syn på processen, og at alle typer af partnerskaber (peer-to-peer, OPP, EIT-VIE, FET-flagskibe) bør være omfattet, sådan som det anbefales i Rådets konklusioner.

Bruxelles, den 31. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Rådets direktiv om ændring af direktiv 2006/112/EF om det fælles merværdiafgiftssystem og direktiv 2008/118/EF om den generelle ordning for punktafgifter for så vidt angår forsvarsindsats inden for EU's rammer

[COM(2019) 192 final — 2019/0096 (CNS)]

(2020/C 47/11)

Ordfører: **Benjamin RIZZO**

Anmodning	Rådet, 13.5.2019
Retsgrundlag	Artikel 113 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedtaget i sektionen	17.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	204/2/5

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU anerkender Kommissionens mål om at sikre ligebehandling i momssammenhæng for medlemsstaternes væbnede styrker, der samarbejder inden for en EU-ramme og NATO's væbnede styrker, der er udstationeret i EU, og som allerede er fritaget for moms. Lige konkurrencevilkår i denne henseende synes kun at være rimeligt.

1.2. EØSU kan godt forstå, hvorfor der siden 2000 er blevet oprettet visse EU-strukturer til at administrere de væbnede styrker, der udstationeres i EU med henblik på sikkerhed og forsvar. Nu hvor en generaldirektør har forsvar som ansvarsområde, vil man kunne sikre bedre udnyttelse og bedre overvågning af disse strukturer.

1.3. EØSU har forståelse for de to betingelser for den fritagelse, der er fastsat i Kommissionens forslag, nemlig på den ene side, at de væbnede styrker udstationeres uden for deres egen medlemsstat og på den anden side, at de indgår i en fælles europæisk forsvarsindsats.

1.4. EØSU accepterer, at der er områder, som ikke omfattes af den nye fritagelse. Disse områder vedrører navnlig sikkerhedsformål, humanitære redningsopgaver og de tilfælde, hvor solidaritetsbestemmelsen påberåbes. Som følge heraf er de samlede momsfrigivelser begrænset til »militære operationer« med en snæver fortolkning af dette begreb.

1.5. EØSU foreslår, at de respektive nationale skattemyndigheder bør have ét enkelt system, hvorfra de nye fritagelser implementeres. Det anbefales derfor, at Kommissionen gennem sin moms kontrolgruppe opretter et særligt system, hvor de momsfrigitagne fakturaer, der udstedes af leverandører til de væbnede styrker, skal indføres for at være omfattet af den fritagelse, der er fastsat i Kommissionens forslag. På denne måde vil der blive anvendt et ensartet system i alle medlemsstaterne.

1.6. EØSU mener, at de oplysninger om omkostninger/fordele ved de fritagelser, som Kommissionens forslag medfører, bør beregnes bedre, så en mere realistisk rapport om sådanne fritagelser snart bliver tilgængelig. Dette vil tilskynde til en bedre og mere gennemsigtig rapportering for medlemsstaterne og offentligheden generelt.

2. Kommissionens forslag

2.1. Med sit forslag til Rådets direktiv om ændring af direktiv 2006/112/EF ⁽¹⁾ om det fælles merværdiafgiftssystem og direktiv 2008/118/EF ⁽²⁾ om den generelle ordning for punktafgifter for så vidt angår forsvarsindsats inden for EU's rammer, der blev offentliggjort den 24. marts 2019, fremlagde Kommissionen sin plan om at fritage leveringer til de væbnede styrker for merværdiafgift (moms) og punktafgifter, når disse styrker er udstationeret uden for deres egen medlemsstat og deltager i en europæisk forsvarsindsats.

2.2. I henhold til artikel 2 i Rådets direktiv 2006/112/EF om det fælles merværdiafgiftssystem omfatter moms enhver »levering af varer og ydelser mod vederlag foretaget af en afgiftspligtig person på en medlemsstats område og ved indførsel af varer til Den Europæiske Union«.

2.3. I direktivet opstilles en fælles liste over momsfritagelser for at sikre en ensartet inddrivelse af EU's egne indtægter i alle medlemsstater. I øjeblikket optræder varer eller ydelser til sikkerheds- og forsvarsformål ikke på listen over fritagelser. Derfor er varer eller ydelser, der leveres til, eller varer indført af væbnede styrker, momspligtige.

2.4. I modsætning hertil giver momsdirektivet i øjeblikket mulighed for fritagelse for leveringer til de væbnede styrker i enhver stat, der er part i den nordatlantiske traktat, når disse styrker deltager i en fælles forsvarsindsats uden for deres egen stat. En sådan fritagelse blev udformet for at tage højde for situationer, hvor *»indtægts- og udgiftsstrømmene blev brudt, fordi moms på sådanne leveringer normalt ville udgøre en indtægt for den stat, hvor de væbnede styrker er udstationeret, snarere end deres egen«*.

2.5. Rådets direktiv 2008/118/EF om den generelle ordning for punktafgifter fastsætter en lignende fritagelse for punktafgifter på bevægelser af punktafgiftspligtige varer til de væbnede styrker for alle medlemmer af Den Nordatlantiske Traktats Organisation (NATO).

2.6. Punktafgifter, der er omfattet af EU-retten, pålægges alkoholholdige drikkevarer, forarbejdet tobak og energiprodukter (motorbrændstof og brændsel til opvarmning, såsom benzin, elektricitet, naturgas og kul). Afgiftsstrukturen og minimumssatserne er harmoniseret på EU-plan.

2.7. Mens NATO's forsvarsindsats har været fritaget for moms gennem både momsdirektivet (siden 1977) og punktafgiftsdirektivet (siden 1993), findes der i øjeblikket ingen fritagelser for leverancer, der er knyttet til den fælles forsvarsindsats inden for EU's rammer.

2.8. Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP) ⁽³⁾ — der oprindeligt blev oprettet (i 2000) som den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik (ESFP) — er et vigtigt instrument i en gradvis udvikling af en fælles EU-forsvarspolitik. Lissabontraktaten bidrog betydeligt til udviklingen af FSFP, og med denne traktat oprettedes *bl.a.* Tjenesten for EU's Optræden Udadtil (EU-Udenrigstjenesten), som bistår den højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik på alle hendes ansvarsområder, herunder FSFP.

2.9. Traktaten om Den Europæiske Union (TEU) indeholder også en bestemmelse om gensidig bistand og giver medlemsstaterne mulighed for at styrke deres militære samarbejde gennem »permanent struktureret samarbejde« (PESCO) ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Rådets direktiv 2006/112/EF om det fælles merværdiafgiftssystem (EUT L 347 af 11.12.2006, s. 1).

⁽²⁾ Rådets direktiv 2008/118/EF om den generelle ordning for punktafgifter og om ophævelse af direktiv 92/12/EØF (EUT L 9 af 14.1.2009, s. 12).

⁽³⁾ Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP) udgør en integreret del af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP)[1]. Retningslinjerne for FSFP findes i traktaten om Den Europæiske Union (TEU). I artikel 41 skitseres finansiering af FUSP og FSFP, og politikken beskrives mere indgående i artikel 42-46 i afsnit V, kapitel 2, 2. afdeling (»Bestemmelser om Den Fælles Sikkerheds- og Forsvarspolitik«) og i protokol 1, 10 og 11 og erklæring 13 og 14. Europa-Parlamentets specifikke rolle i FUSP og FSFP er beskrevet i artikel 36 i TEU.

⁽⁴⁾ Bestemmelserne om PESCO findes i artikel 46 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU) og protokol 10 om permanent struktureret samarbejde etableret ved artikel 42, stk. 6, TEU.

2.10. EU's Militærkomité (EUMC) ⁽⁵⁾, som blev oprettet i 2001, er Rådets højeste militære organ, der styrer »alle militære aktiviteter inden for EU's rammer og rådgiver om planlægning og gennemførelse af militære missioner og operationer under FSFP og om udvikling af militære kapaciteter«.

2.11. I juni 2016 blev den globale strategi for Den Europæiske Unions udenrigs- og sikkerhedspolitik ⁽⁶⁾ lagt til grund for videreudviklingen af FSFP i retning af tre centrale prioriteter: reaktion på eksterne konflikter og kriser, opbygning af kapacitet hos partnere og beskyttelse af Unionen og dens borgere.

2.12. I marts 2018 fremlagde Kommissionen og den højtstående repræsentant en fælles meddelelse om handlingsplanen for militær mobilitet ⁽⁷⁾. Handlingsplanen anerkender behovet for »*ligebehandling af forsvarsindsatsen, således at den administrative byrde mindskes, [og] det undgås at påføre den militære mobilitet forsinkelser og omkostninger*«.

2.13. Mere specifikt fremgår det af den fælles meddelelse, at »bestræbelserne på at lette militær mobilitet berører også de gældende regler om merværdiafgift. Forsvarsindsatsen og navnlig den militære mobilitet forudsætter en række forsyninger såsom uddannelse, øvelsesmaterialer, indkvartering, levering af fødevarer- og kantinetjenester, brændstof m.v. Disse forsyninger pålægges i princippet merværdiafgift. Medlemsstaterne påpegede inden for rammerne af ad hoc-gruppen vedrørende militær mobilitet behovet for at sikre ligebehandling af forsvarsindsatsen, således at den administrative byrde mindskes, det undgås at påføre den militære mobilitet forsinkelser og omkostninger, og medlemsstaterne tilskyndes til at samarbejde«.

2.14. I forlængelse af en sådan anmodning forfølger kommissionsforslaget, der drøftes her, så vidt muligt tilpasningen af såvel momsbehandlingen som fritagelsen for punktafgifter med hensyn til forsvarsindsatsen inden for EU's og NATO's rammer. I henhold til forslaget er de FSFP-aktiviteter, der er omfattet af fritagelserne: i) militære missioner og operationer, ii) kampgrupper, iii) gensidig bistand. Derudover vil også PESCO og EDA-aktiviteter være omfattet.

2.15. Det skal bemærkes, at levering til de væbnede styrker og ledsagende civilt personel ifølge Kommissionens forslag kun fritages, når disse styrker deltager i en forsvarsindsats, der udføres med henblik på gennemførelse af en EU-aktivitet under FSFP.

2.16. Fritagelserne omfatter derfor ikke indsættelse af væbnede styrker udelukkende i sikkerhedsøjemed, til humanitære opgaver og redningsopgaver eller under henvisning til solidaritetsbestemmelsen i artikel 222 TEUF, uden nogen forsvarsmæssig betydning.

2.17. I henhold til et forsigtigt skøn kan 530 mio. EUR — ud af et samlet forsvarsbudget på 5,3 mia. EUR — afsættes til outsourcete aktiviteter, der vil være omfattet af Kommissionens forslag, hvilket kan resultere i et muligt tab af momsindtægter for alle medlemsstater på omkring 80 mio. EUR (hvis en gennemsnitlig momssats på 18 % lægges til grund).

2.18. Hvad angår punktafgifter bør energiprodukter og elektricitet være de vigtigste varer, der er omfattet af fritagelsen. Som det er tilfældet med moms, kan det tænkes, at ca. 10 % af disse omkostninger i fremtiden vil være fritaget for punktafgift. Der findes imidlertid ingen tilgængelige data, der kan danne grundlag for en kvantificering af virkningen.

2.19. Medlemsstaterne skal senest den 30. juni 2022 have vedtaget og offentliggjort de love, regelsæt og administrative bestemmelser, der er nødvendige til efterlevelse af de nye regler, og formidle indholdet i disse love og bestemmelser til Kommissionen.

3. Generelle og særlige bemærkninger

3.1. Kommissionens forslag supplerer handlingsplanen for moms fra 2016 om modernisering af momssystemet for at nå frem til en enklere model, der er mere modstandsdygtig over for svig og mere erhvervsvenlig. Ovennævnte ændringer vedrørende det militære område indgår derfor i en mere omfattende reform og vil fra starten blive en del af det nye system. Dermed undgås alle tænkelige problemer i tilknytning til fremtidige ændringer af et allerede eksisterende system.

⁽⁵⁾ EU's Militærkomité (EUMC) er Rådets højeste militære organ (Rådets afgørelse af 22.1.2001 om nedsættelse af Den Europæiske Unions Militærkomité).

⁽⁶⁾ Fælles vision, fælles handling: Et stærkere Europa — En global strategi for Den Europæiske Unions udenrigs- og sikkerhedspolitik.

⁽⁷⁾ Fremme af militær mobilitet i Den Europæiske Union, fælles meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet (JOIN(2017) 41 final).

3.2. Kommissionens forslag indeholder ændringer af den aktuelle liste i direktiv 2006/112/EF og indfører en ny fritagelse. En sådan væsentlig ændring skal sikre en form for »lige konkurrencevilkår« i momsmæssig henseende for så vidt angår dels NATO-operationer, dels operationer, der udføres af en medlemsstats militære styrker inden for en fælles ramme. Man vil således opnå overensstemmelse, og fritagelserne vil have samme omfang for såvel Unionens som NATO's forsvarsindsats.

3.3. EØSU bemærker, at de aktuelle fritagelser for NATO's forsvarsaktiviteter, som allerede er afgrænset og har et begrænset anvendelsesområde, ikke vil blive udvidet, eftersom der blot vil blive foretaget en tilpasning til fordel for militære operationer, der udføres under en fælles ramme.

3.4. Valget af nye bestemmelser i direktivet, der afspejler de eksisterende afsnit vedrørende NATO's væbnede styrker, er i overensstemmelse med Kommissionens mål om at nå frem til en ligebehandling af sådanne operationer og den militære indsats, der udføres inden for en fælles EU-ramme.

3.5. EØSU bemærker, at forslaget ikke vil have nogen negative følger for EU's budget, da de egne indtægter baseret på bruttonationalindkomsten (BNI) kompenserer for udgifter, der ikke dækkes af de traditionelle egne indtægter og de momsbaseerede egne indtægter. De ikke-opkrævede momsbaseerede egne indtægter fra nogle medlemsstater vil blive kompenseret af alle medlemsstater gennem egne indtægter fra BNI.

3.6. Forslaget er i overensstemmelse med nærhedsprincippet, eftersom EU-lovgivning er bedre egnet end mange forskellige nationale regler til at koordinere anvendelsen af moms på specifikke militære operationer i hele det indre marked. Medlemsstaterne blev hørt i Gruppen vedrørende Momssystemets Fremtid og bekræftede i det store hele behovet for at handle på EU-plan, hvilket berettiger valget af et forslag til direktiv.

3.7. Forslaget ser også ud til at være i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, da det ikke går ud over, hvad der er nødvendigt for at opfylde målene i traktaterne i forbindelse med den gradvise udformning af en fælles forsvarspolitik under FSFP. EØSU støtter et sådant langsigtet og ambitiøst mål.

3.8. Opretholdelsen af overensstemmelsen mellem moms og punktafgifter og behandlingen af begge fritagelser i et enkelt forslag forekommer hensigtsmæssig og kan berettige et af de sjældne tilfælde, hvor punktafgifter og moms reguleres samlet i EU-retten.

3.9. EØSU foreslår imidlertid, at anvendelsesområdet for fritagelsen inden for såvel momssystemet som punktafgiftssystemet bør afgrænses bedre. Det er netop et strategisk valg præcist at fastsætte de nøjagtige rammer for en sådan fritagelse for at garantere moms- og punktafgiftssystemernes retssikkerhed og forudsigelighed.

3.10. Hvad angår behovet for lovgivningens klarhed og forudsigelighed, er det værd at bemærke, at de indrømmede fritagelser hovedsageligt vil blive anvendt og evalueret ud fra forskellige perspektiver af nationale leverandører på det militære område og af de nationale skattemyndigheder. De nationale skattemyndigheder vil instruere de nationale leverandører på det militære område i, hvordan deres fakturaer til militæret skal udformes.

3.11. I den forbindelse anbefaler EØSU, at Kommissionen udsteder detaljerede gennemførelsesbestemmelser — ved hjælp af en forklarende note eller retningslinjer fra Momsudvalget — til de nationale skattemyndigheder og virksomheder for at undgå tekniske komplikationer i medlemsstaterne. Den tidligere praksis i forbindelse med NATO-fritagelsen vil uden tvivl kunne levere nogle indledende retningslinjer.

3.12. Endelig understreger EØSU, at en ny fritagelsesmekanisme — som den, der er fastsat i Kommissionens forslag — helt og aldeles kræver passende kontrolmekanismer med henblik på overvågning af den konkrete gennemførelse. EØSU foreslår derfor, at Kommissionen udvikler og lancerer en ordning via Kommissionens momskontrolgruppe med det formål at indføre et passende system i samtlige medlemsstater til at kontrollere den nye fritagelsesordning og indsamle alle relevante praktiske oplysninger fra de nationale skattemyndigheder, når det er muligt og holdbart.

3.13. Et sådant system vil kunne bidrage til en effektiv og samtidig gennemsigtig gennemførelse af den nye fritagelse, der også muliggør udvikling af en præcis efterfølgende konsekvensanalyse. Medlemsstaterne kan således vedtage en fælles platform, der skaber ét system, som vil blive fulgt af samtlige medlemsstater i stedet for at have forskellige systemer i forskellige lande.

3.14. Det anbefales, at der foretages en mere detaljeret og effektiv omkostningsvurdering for at forstå virkningen af denne momsfrigørelse, da der er tale om en del af de skatter, der betales af den brede offentlighed, og der anbefales større gennemsigtighed. Det står også klart, at omkostningerne ved denne fritagelse kan blive meget højere i tilfælde af større naturkatastrofer.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Ordninger for tildeling af statsborgerskab og opholdsret til investorer i Den Europæiske Union

[COM(2019) 12 final]

(2020/C 47/12)

Ordfører: **Jean-Marc ROIRANT**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen: 12.3.2019
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget i sektionen	15.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	213/1/5

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU tilslutter sig Europa-Parlamentets opfordring i en nylig betænkning ⁽¹⁾ til at udfase alle investorordninger og opfordrer indtrængende medlemsstaterne til at følge denne henstilling eller fremlægge rimelige argumenter og dokumentation for ikke at gøre det.

1.2. Indtil dette sker, anerkender EØSU, at det for at imødegå de i afsnit 3 anførte risici ved ordningerne for statsborgerskab gennem investeringer (CBI) og opholdsret gennem investeringer (RBI) og opfyldte gruppens primære mandat er nødvendigt, at den af Kommissionen oprettede gruppe bestående af eksperter fra medlemsstaterne fokuserer på:

- i) minimumsstandarder for due diligence og sikkerhedskontroller, som tilpasses CBI- og RBI-ansørgernes risikoprofiler, og som overholder gældende EU-regler om bekæmpelse af hvidvaskning af penge
- ii) minimumsstandarder for ordningens operationelle integritet, herunder gennemsigtighed og styring samt lovgivningsmæssige foranstaltninger for industrien i overensstemmelse med den relevante retlige ramme og
- iii) retningslinjer for og mekanismer til informationsdeling blandt medlemsstaterne og mellem de nationale kompetente myndigheder i hver medlemsstat.

1.3. Disse foranstaltninger skal bakkes op af en nøje overvågning og håndhævelse af sanktioner ved Kommissionen, når dette er tilladt i henhold til gældende fællesskabsret.

⁽¹⁾ [http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV\(2019\)0240.pdf](http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV(2019)0240.pdf)

1.4. EØSU anbefaler, at medlemsstaterne indtrængende opfordres til at anvende en due diligence-proces, hvis varighed ikke er underlagt specifikke begrænsninger, og som er tilpasset ansøgernes højrisikoprofil, dvs. skærpede standarder for due diligence som beskrevet i det femte direktiv om bekæmpelse af hvidvaskning af penge⁽²⁾. Dette bør omfatte enhver velgører, når ansøgerne har mulighed for at investere ved hjælp af tredjeparter.

1.5. EØSU anbefaler, at Kommissionen etablerer en koordineringsmekanisme, som gør det muligt for medlemsstaterne at udveksle oplysninger om godkendte og afviste ansøgninger om statsborgerskab og opholdstilladelse. Mekanismen kan bestå af sammenkoblede centrale registre, der indeholder oplysninger om den due diligence-proces, der ligger til grund for ansøgningens afvisning samt de underliggende årsager hertil, for at undgå »shopping rundt« blandt medlemsstaterne. Offentliggørelsen af årsagerne til et afslag bør tage hensyn til eventuelle betænkeligheder, som sikkerhedsagenturer måtte have vedrørende den offentlige sikkerhed eller det internationale samarbejde mellem agenturerne.

1.6. EØSU anbefaler, at alle repræsentanter og formidlere, der leverer tjenesteydelser til ansøgerne, skal være omfattet af de regler om bekæmpelse af hvidvaskning af penge, der er fastlagt i det femte hvidvaskningsdirektiv.

1.7. EØSU anbefaler endvidere, at EU tilskynder til, at alle repræsentanter, der leverer tjenesteydelser til ansøgere, akkrediteres og omfattes af en adfærdskodeks, som fastsætter harmoniserede minimumskriterier og -krav på EU-niveau, således at repræsentanter, som ikke er i stand til at udarbejde grundig og pålidelig dokumentation til godkendelse, kan pålægges sanktioner og ved gentagne overtrædelser fratages deres licens/akkreditering.

1.8. EØSU anerkender, at offentlige myndigheder kan have behov for at ansætte specialiserede agenturer til at udføre de nødvendige kontroller, men insisterer på, at myndighederne ikke desto mindre fortsat bør have det primære ansvar for at godkende eller afvise ansøgere. Myndighederne skal endvidere gennemføre en række foranstaltninger med henblik på at forebygge interessekonflikter og risikoen for bestikkelse. Navnlige bør de specialiserede agenturer udvælges i henhold til robuste aftaleprincipper, der prioriterer tjenesteydelser af høj kvalitet frem for omkostningsniveau, og disse agenturer bør få forbud mod at markedsføre ordningerne eller levere yderligere tjenesteydelser til ansøgerne, samtidig med at deres vederlag ikke må afhænge af udfaldet af ansøgningerne.

1.9. Det er også afgørende, at de risici, der kortlægges i en rapport om skærpet due diligence, drøftes med den relevante offentlige myndighed for at sikre, at alle berørte medlemsstater får et fuldstændigt overblik over den aktuelle risikotype og det aktuelle risikoniveau og får fuld forståelse for, hvordan de kilder og undersøgelsesteknikker, som det specialiserede agentur anvender, følger principperne for bedste praksis. Fyldestgørende notater og dokumenter i tilknytning til beslutninger bør opbevares, indtil forældelsesfristen for lovovertrædelser relateret til forfalskning af dokumenter og bestikkelse udløber.

1.10. Medlemsstaterne bør sikre, at programmerne fungerer ved hjælp af solide ledelses- og tilsynsmekanismer og er underlagt offentlig kontrol. Borgerne bør informeres om mål, risici og fordele i forbindelse med CBI- og RBI-ordningerne. EØSU understreger betydningen af, at oplysninger fra CBI- og RBI-ansøgere er offentligt tilgængelige, og opfordrer Kommissionen til at tilskynde medlemsstaterne til systematisk at indsamle og offentliggøre oplysninger om ordningerne i et åbent dataformat og på et harmoniseret og sammenligneligt grundlag.

1.11. EØSU mener, at det er vigtigt, at medlemsstaterne regelmæssigt gennemfører konsekvensanalyser og foretager justeringer efter behov, at de fører et uafhængigt tilsyn med ordningerne, og at de foretager regelmæssige revisioner og offentliggør resultaterne i overensstemmelse med gældende lovgivning.

1.12. Medlemsstaterne bør endvidere foranledige, at der stilles solide whistleblowermekanismer til rådighed, således at personale og borgere kan indberette bekymringer og forseelser, og der bør indbygges mekanismer til sikring af, at et statsborgerskab eller en opholdsret kan inddrages, såfremt der afdækkes nye beviser for korrupsion eller kriminalitet. Enhver afgørelse om fratagelse af statsborgerskab bør træffes i overensstemmelse med national lovgivning og EU-lovgivning.

2. Baggrund og resumé af Kommissionens rapport

2.1. Nationalitet er et udtryk for et bånd mellem en borger og en stat. Statsborgerskab i et land er traditionelt set baseret på erhvervelse af indfødsret, det være sig via forældrenes statsborgerskab (*jus sanguinis*) eller ved, at den pågældende person er født på et lands territorium (*jus soli*). Medlemsstater kan også tildele statsborgerskab til personer, som opfylder visse krav, eller som kan godtgøre, at de har en ægte tilknytning til landet (*naturalisation*). Dette omfatter kravet om at erhverve og bevare en fast bopæl i den pågældende medlemsstat som udtryk for ansøgerens hensigt om at overføre nogle af deres interesser til den pågældende medlemsstat.

⁽²⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2018/843 af 30. maj 2018 om ændring af direktiv (EU) 2015/849 om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af det finansielle system til hvidvask af penge eller finansiering af terrorisme og om ændring af direktiv 2009/138/EF og 2013/36/EU (EUT L 156 af 19.6.2018, s. 43), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/da/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=EN>.

2.2. I de seneste årtier har et stor antal EU-medlemsstater oprettet CBI- og RBI-ordninger, som har til formål at tiltrække investeringer til gengæld for statsborgerskab eller opholdsret i det pågældende land.

2.3. Europa-Parlamentet udtrykte i sin beslutning af 16. januar 2014 ⁽³⁾ sin bekymring over, at nationale ordninger, der kan omfatte »direkte salg, direkte eller indirekte, af EU-statsborgerskab, undergraver selve begrebet unionsstatsborgerskab«. Under forhandlingerne den 30. maj 2018 drøftede Europa-Parlamentet en række risici i knytning til CBI- og RBI-ordninger ⁽⁴⁾. Problemstillingen blev yderligere drøftet i Europa-Parlamentets Særlige Udvalg om Økonomisk Kriminalitet, Skatteunddragelse og Skatteundgåelse (TAX3). TAX3's endelige betænkning ⁽⁵⁾ fastlægger en række centrale afhjælpende foranstaltninger, der skal reducere risiciene ved CBI- og RBI-ordningerne, herunder en opfordring til medlemsstaterne om at udfase alle nuværende ordninger hurtigst muligt. Indtil ordningerne er blevet definitivt ophævet, opfordres Kommissionen i betænkningen til nøje at overvåge gennemførelsen af customer due diligence på ansøgerne samt sikre bedre dataindsamling og koordinering af udvekslingen af oplysninger blandt medlemsstaterne.

2.4. Den 23. januar 2019 udsendte Kommissionen en rapport ⁽⁶⁾, som undersøger de relevante nationale retlige rammer og praksis samt beskriver de største risici, udfordringer og bekymringer vedrørende de pågældende ordninger.

2.5. Kommissionens rapport forklarer, at ordningerne medfører risici for sikkerhed, hvidvaskning af penge, skatteunddragelse samt omgåelse af EU's regler. Ifølge rapporten forværres disse risici yderligere af manglende gennemsigtighed med hensyn til, hvordan nogle af ordningerne fungerer, og manglende samarbejde mellem medlemsstaterne imellem. Kommissionen har forpligtet sig til fortsat at overvåge CBI- og RBI-ordningernes overholdelse af EU-retten og til at træffe foranstaltninger, når dette skønnes nødvendigt. For at forbedre denne proces og kortlægge konkrete tiltag, der kan tackle de udfordringer, som ordningerne medfører, har Kommissionen oprettet en ekspertgruppe, der allerede er mødtes to gange i år for at se på de risici, der opstår som følge af ordninger for tildeling af statsborgerskab til investorer og udforme afhjælpende foranstaltninger.

2.6. Størstedelen af ordningerne blev indført i kølvandet på finanskrisen i 2007. En række europæiske lande, der blev hårdt ramt af krisen, kan have betragtet dem som en mulighed for økonomisk genopretning. I forbindelse med landenes konkurrence om at tiltrække direkte udenlandske investeringer har dette muligvis tilskyndet til forskellige standarder og krav.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Risici og udfordringer for EU

3.1.1. EØSU glæder sig over Kommissionens rapport, der tilvejebringer en solid analyse og klar formulering af de forskellige risici, som disse ordninger medfører for alle EU-borgere og EU som helhed. Den viser navnlig, at hvis CBI- og RBI-ordninger ikke gennemføres korrekt, kan det føre til korrupsion, hvidvaskning af penge samt sikkerheds- og skatteunddragsrisici, der igen medfører, at både de enkelte medlemsstater, som forvalter disse programmer, og hele EU udsættes for disse farer.

3.1.2. EØSU mener, at der kan stilles spørgsmålstegn ved, hvorvidt nogle af disse ordninger er i overensstemmelse med EU's principper og målsætninger, herunder princippet om loyalt samarbejde.

3.2. Ingen sondring mellem CBI- og RBI-ordninger

3.2.1. EØSU er enig i, at der ikke bør skelnes mellem håndteringen af de risici, som henholdsvis CBI- og RBI-ordningerne medfører.

3.2.2. Selv om konsekvenserne ved at få udstedt et pas eller et visum varierer meget for så vidt angår de tilknyttede rettigheder, medfører begge ordninger samme grad af sikkerhedsrisici og bør derfor ledsages af afhjælpende foranstaltninger med samme høje standarder. Dette er særligt vigtigt med henblik på at forebygge, at de kandidater, der udgør de største risici, flyttes fra ordninger for statsborgerskab til ordninger for opholdsret.

3.2.3. Selv om RBI-ordninger som følge af deres midlertidige karakter fremstår som værende mindre risikobetonede, fungerer de ligeledes som en måde, hvorpå der kan opnås permanent opholdstilladelse. I nogle lande kan personer, der har fået tildelt opholdsvi- som investor, ansøge om permanent opholdstilladelse eller statsborgerskab efter ganske få år.

⁽³⁾ Europa-Parlamentets beslutning af 16. januar 2014 om EU-borgerskab til salg (EUT C 482 af 23.12.2016, s. 117), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0038+0+DOC+XML+V0//DA>

⁽⁴⁾ http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2018-05-30-ITM-019_DA.html

⁽⁵⁾ [http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV\(2019\)0240.pdf](http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162244/P8_TA-PROV(2019)0240.pdf)

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/com_2019_12_final_report.pdf

3.3. Risiko for hvidvaskning af penge og korruption

3.3.1. Kommissionens rapport fremhæver, hvordan risikovillighed kombineret med utilstrækkelig sikkerheds- og due diligence-kontrol med ansøgerne kan åbne dørene til EU for korrupte individer.

3.3.2. Kommissionens rapport peger på en række potentielle smuthuller og gråzoner vedrørende sikkerheds- og due diligence-kontrollerne. Rapporten peger navnlig på bekymrende aspekter vedrørende de nationale myndigheders behandling af ansøgninger om statsborgerskab og den måde, dette interagerer med EU's regler på.

3.3.3. EØSU bemærker, at skærpede due diligence-kontroller generelt ikke anvendes systematisk til trods for ansøgernes høje risikoprofiler. Desuden underkastes de forsørgelsesberettigede eller tredjepartssponsorer, som stiller midler til rådighed for ansøgeren, ikke systematisk due diligence-kontroller.

3.3.4. EØSU er klar over, at et af de primære salgsargumenter for disse programmer er muligheden for hurtigere at opnå statsborgerskab eller opholdsret, hvilket til tider kan ske inden for få måneder. Dette fremhæves ofte eksplicit i markedsføringen. Ansøgnernes profil og oprindelse gør det dog ofte vanskeligt at udføre en passende due diligence- og sikkerhedskontrol samt udarbejde pålidelige business intelligence-rapporter inden for tidsgrænsen.

3.3.5. Manglen på minimumsstandarder indikerer, at ikke alle medlemsstater er lige selektive, hvilket giver anledning til tvivl om strengeden af de kontroller, der udføres i relation til ansøgerne.

3.3.6. Nogle af de medlemsstater, som anvender RBI-ordninger, ser ikke ud til at have en fast procedure for proaktivt at håndtere de sikkerhedsspørgsmål, der muligvis først opstår, efter at der er tilkendt opholdsret.

3.3.7. EØSU understreger endvidere den væsentlige risiko for omgåelse af EU's regler om bekæmpelse af hvidvaskning af penge, eftersom de formidlere og organer, der kanalisere ansøgernes indbetalte midler, ikke anses for at være forpligtede enheder i henhold til det fjerde og femte hvidvaskningsdirektiv. Det er endvidere ikke alle medlemsstater, der stiller krav om, at investeringer skal foretages via en national bank, der er omfattet af EU's krav til bekæmpelse af hvidvaskning af penge, og i de tilfælde, hvor betalingen sker kontant og direkte til statslige organisationer, er overførslerne heller ikke omfattet af EU's regler om hvidvaskning af penge.

3.4. Problemer med forvaltning og gennemsigtighed

3.4.1. EØSU er bekymret over, at utilstrækkelig ansvarlighed og begrænset gennemsigtighed i CBI- og RBI-ordningerne kan føre til korruption. Den manglende gennemsigtighed og integritet udsætter endvidere selve staten og de offentligt ansatte for korruptionsrisici. De strukturelle svagheder ved CBI- og RBI-ordningerne kan bestå i bl.a. en høj skønsmargin i beslutningstagningen, manglende uafhængig og korrekt kontrol samt risiko for interessekonflikter for private repræsentanter og formidlere, der er involveret i både ansøgnings- og due diligence-processen.

3.4.2. EØSU er i særdeleshed bekymret over, at de pågældende strukturelle svagheder og den manglende gennemsigtighed i en sektor, der genererer store pengestrømme og håndterer kunder med store nettoformuer, kan udsætte regeringer for utilbørlig påvirkning, magtmisbrug og bestikkelse. Kort sagt skaber disse ordninger ikke kun en risiko for, at korrupte personer kommer ind i medlemsstaterne, men også for, at myndighederne selv korrumpes.

3.4.3. EØSU har forståelse for, at det i visse jurisdiktioner er de offentlige myndigheder selv, der foretager due diligence, mens det i andre er specialiserede organer, der er antaget til at udføre de kontroller, som efterfølgende vil blive inddraget i grundlaget for den endelige beslutning. Udvalget bemærker endvidere, at regeringerne under alle omstændigheder fortsat skal have det primære ansvar for at godkende eller afvise ansøgninger, og at de skal anvende due diligence-resultaterne til at træffe afgørelsen på et oplyst grundlag. I de sager, hvor dette centrale led i ansøgningsprocessen overdrages til specialiserede agenturer, er EØSU bekymret over risikoen for potentielle interessekonflikter og bestikkelse, og udvalget mener derfor ikke, at det bør være tilladt for sådanne agenturer at indgå en aftale med staten om at udføre due diligence-kontroller vedrørende ansøgerne, samtidig med at de leverer tjenesteydelser og rådgivning til disse.

3.4.4. EØSU ser gerne, at der kommer flere officielle tal, som gør det muligt at vurdere fænomenets omfang (investeringernes omfang, antal ansøgere, nationaliteter, beløb og virkninger af investeringen osv.), og beklager, at selv grundlæggende oplysninger om ansøgere til CBI- og RBI-ordninger og deres investeringer stadig er omgivet af hemmelighedskræmmeri på trods af en øget interesse hos offentligheden.

3.5. EU-dimensionen

3.5.1. Kommissionens rapport fremhæver problemets EU-dimension. Ikke alene anvendes EU som et af de centrale salgsargumenter for at tiltrække investorer, men en medlemsstats beslutning om at udstede et pas eller visum kan også få negative konsekvenser for andre medlemsstater og EU som helhed, da der på grundlag af denne beslutning gives adgang til hele Schengenområdet og det indre marked.

3.5.2. EØSU er enig i, at unionsborgerskabets omdømme og det fælles sæt af rettigheder og værdier er i farezonen og gentager Parlamentets holdning og en tidligere kommissærs ⁽⁷⁾ ord om, at »unionsborgerskabet ikke bør være til salg«.

3.5.3. Derfor påvirker tildelingen af statsborgerskab og opholdsret — de økonomiske fordele, de etiske konsekvenser og risiciene — alle EU-borgere. EØSU bemærker, at EU-borgerne til trods for dette fortsat ikke er bekendte med, hvordan disse ordninger fungerer, hvordan deres nationale regeringer muligvis afbøder de uundgåelige risici ved CBI- og RBI-ordninger, og hvad investeringerne under disse ordninger i sidste ende fører til.

3.5.4. EØSU erkender, at manglen på harmoniserede standarder og praksisser på EU-niveau kan tilskynde til en nedadgående spiral for due diligence-standarder og gennemsigtighed samt risikoindviders »pas-shopping« i de enkelte jurisdiktioner. Kommissionens rapport fremhæver, at denne risiko forværres yderligere af den på nuværende tidspunkt manglende høring af og mangel på udveksling af informationer blandt medlemsstaterne om de investorer, der søger statsborgerskab gennem CBI-ordningerne. Dette betyder i praksis, at en ansøgning, der er blevet afvist i en medlemsstat på grund af sikkerhedsaspekter og mistanke om hvidvaskning af penge, har en chance for at blive godkendt i en anden medlemsstat. EØSU mener derfor, at det ville være nyttigt, hvis medlemsstaterne indfører et krav om, at der skal indgives et gyldigt Schengenvisum som en del af ansøgningen om investorstatsborgerskab.

3.5.5. Selvom CBI- og RBI-ordningerne fungerer forskelligt fra land til land, mener EØSU ikke, at det vil være tilstrækkeligt med en sag-til-sag-tilgang, der specifikt er målrettet mod de problemer, der er afdækket i det enkelte land. Der er behov for en koordineret tilgang på EU-niveau for at håndtere problemet.

3.6. Skatteunddragelse og andre former for risici

3.6.1. Som Europa-Parlamentet ⁽⁸⁾ og Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD) ⁽⁹⁾ for nyligt har beskrevet, kan CBI- og RBI-ordningerne potentielt misbruges til skatteunddragelsesformål, idet de gør det muligt for investorer at bibeholde deres status som skattesubjekt i deres hjemland, samtidig med at de kan udnytte de skattemæssige fordele ved CBI- og RBI-ordningerne.

3.6.2. De ordninger, der giver adgang til særlige skatteordninger, er udpeget som særligt risikable med sandsynlighed for at føre til skatteunddragelse. De gør det navnlig muligt for enkeltpersoner at omgå rapporteringen i henhold til den fælles indberetningsstandard (CRS). OECD har medtaget to EU-medlemsstater på sin liste over jurisdiktioner, som tilbyder CBI-/RBI-ordninger, der potentielt udgør en stor risiko for integriteten af den fælles indberetningsstandard ⁽¹⁰⁾.

3.6.3. Europa-Parlamentets undersøgelse, som er omhandlet i ovennævnte punkt 2.3 og 3.6.1, fremhæver andre former for risici ved CBI- og RBI-ordningerne, såsom makroøkonomiske risici som følge af udsvingene i denne type investeringsstrømme, socioøkonomiske risici som følge af prisinflation på ejendomsmarkedet og politiske risici, herunder risikoen for en forværring af tilliden til EU's institutioner og en negativ indvirkning på unionsborgerskabets omdømme, hvilket potentielt kan bringe EU-borgernes fremtidige mobilitet og bevægelsesfrihed i fare. Undersøgelsen fremhæver endvidere risikoen for øget forskelsbehandling mellem kategorier af migranter. Det er derfor vigtigt, at medlemsstaterne præciserer, hvilke risici de er parate til at tage i forhold til de forventede fordele og virkninger, samt at de foretager regelmæssige konsekvensanalyser for at sikre, at fordelene opvejer disse risici.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Den private sektors rolle

4.1.1. Ved vurderingen af de private virksomheders rolle i forvaltningen af CBI og RBI anerkender EØSU, at der findes to forskellige typer af virksomheder. Den første er virksomheder, som staten har indgået kontrakt med om at forvalte programmet, behandle ansøgninger og screene ansøgere, og den anden er virksomheder, der leverer tjenesteydelser til investorerne og hjælper dem med at ansøge under programmet, uanset om de er akkrediteret eller ej.

⁽⁷⁾ https://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-18_en.htm

⁽⁸⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627128/EPRS_STU\(2018\)627128_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/627128/EPRS_STU(2018)627128_EN.pdf)

⁽⁹⁾ <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment>

⁽¹⁰⁾ <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment>

4.1.2. Selvom EØSU anerkender, at private virksomheder, der har indgået aftale med staten, kan være nyttige, når der skal udføres due diligence vedrørende ansøgerne, foretages de fornødne baggrundskontroller og indsamles business intelligence-rapporter, advarer udvalget mod at overlade opgaven med at foretage risikovurderinger eller træffe beslutninger til disse virksomheder. Udvalget insisterer på, at de relevante offentlige myndigheder bør være ansvarlige herfor.

4.1.3. EØSU er meget bekymret over, at EU-rettigheder og unionsborgerskab markedsføres som et produkt, der er til salg. Udvalget er også meget bekymret over, at der foreligger en interessekonflikt, når virksomheder, der har indgået kontrakt om at screene ansøgere, også udfører dertil knyttede kommercielle aktiviteter eller leverer supplerende tjenesteydelser til potentielle investorer.

4.1.4. I relation til private repræsentanter og virksomheder, som leverer tjenesteydelser til investorer, der indgiver en ansøgning under CBI- og RBI-ordningerne, beklager EØSU, at de virksomheder og enkeltpersoner, der er beskæftiget i CBI-/RBI-industrien, hverken på systematisk vis er omfattet af lovregulering eller betragtes som værende forpligtede enheder for så vidt angår bestemmelserne om hvidvaskning af penge til trods for deres klienters risikoprofil.

4.1.5. Derudover bemærker EØSU, at ikke alle medlemsstater kræver, at de formidlere, der leverer tjenesteydelser til ansøgerne, akkrediteres og/eller godkendes, dvs. forpligtes til at bestå en »egnheds- og hæderlighedsprøve« og overholde et sæt minimumskriterier for akkreditering, som omfatter en bekræftelse af, at formidlerne udfører et lovreguleret erhverv, offentliggørelse af oplysninger om reelt ejerskab og en interesseerklæring. EØSU ser derfor gerne, at der indføres en obligatorisk adfærdskodeks, føres tilsyn med lovregulerede erhverv ved en kompetent myndighed i medlemsstaterne og gives adgang til oplysninger om personer, der udfører et lovreguleret erhverv via et offentligt tilgængeligt register over tjenesteudbydere.

4.2. *Den eksterne dimension*

4.2.1. EØSU er bekymret over de risici, som EU udsættes for, som følge af CBI- og RBI-ordninger indført af tredjelande, som EU har aftaler om visumfrihed med, såsom tiltrædelseslandene, landene i Det Østlige Partnerskab og landene i Vestindien og Stillehavet. Udvalget støtter Kommissionens henstilling om at gøre tildelingen af visumfritagelse til tredjelande betinget af de højest mulige standarder for gennemførelsen af CBI- og RBI-ordninger og revidere de eksisterende visumfrie ordninger i lyset af sådanne standarder.

4.2.2. EØSU anbefaler, at mens der arbejdes hen imod en udfasning af de eksisterende ordninger i EU, bør tiltrædelseslandene fratages muligheden for at forvalte aktive CBI- eller RBI-ordninger, når de tilslutter sig, således at der ikke tilføjes nye ordninger til de nuværende ordninger.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Fremskridt med hensyn til gennemførelsen af EU's skovstrategi »En ny EU-skovstrategi: for skove og den skovbaserede sektor«

[COM(2018) 811 final]

(2020/C 47/13)

Ordfører: **Andreas THURNER**

Medordfører: **Antonello PEZZINI**

Anmodning	Kommissionen, 18.2.2019
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Plenarforsamlingens beslutning	22.1.2019 (foregribende)
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	1.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	162/0/1

1. Konklusioner og anbefalinger

EØSU

1.1. efterlyser en opdateret EU-skovstrategi efter 2020 som et element i den europæiske grønne aftale. Den nye strategi kunne se fremad mod 2050, således at der sikres sammenhæng i gennemførelsen af anerkendte politiske forpligtelser såsom FN's strategiske plan for skove, FN's mål for bæredygtig udvikling og Parisaftalen. Skovene, skovbruget og de skovbaserede industriers betydning for opfyldelsen af disse mål bør anerkendes i alle sektorer og føre til et optimeret samarbejde på tværs af sektorer;

1.2. fremhæver klimaændringerne som en stor udfordring for planeten med umiddelbare og overvejende negative konsekvenser for skovsektoren. Samtidig er der i den skovbaserede sektor et stort potentiale for at levere modvirkningsløsninger via en bæredygtig og cirkulær bioøkonomi, under forudsætning af at der i god tid gennemføres effektive tilpasningsstrategier. Det fulde potentiale for CO₂-binding skal videreudvikles ved i højere grad at anvende træ på en bæredygtig måde, øge substitutionen af fossile råmaterialer og fossil energi og lagre mere kulstof i langtidsholdbare træprodukter. Skove bestående af forskellige arter skaber flere klimafordele end monokulturer, som på lang sigt kan påvirke bæredygtigheden negativt;

1.3. understreger vigtigheden af at videreudvikle harmoniserede skovinformationssystemer for at øge viden og data om tilgængeligheden af og status for skovressourcerne og mulighederne for at udnytte disse ressourcer til at levere en lang række tjenester til samfundet, herunder vedvarende råmaterialer, energi og andre skovprodukter;

1.4. gør opmærksom på skovens multifunktionelle rolle og på, at klimaændringerne udgør en trussel mod økosystemtjenesterne. Som følge af klimaændringerne forventes sandsynligheden for naturlige forstyrrelser såsom skovbrande, oversvømmelser, tørke og ødelæggelser forårsaget af skadedyr som barkbiller at stige. En fornuftig blanding af finansielle instrumenter er afgørende for at sikre fortsatte investeringer i moderne teknologi samt i klima- og miljøforanstaltninger for at styrke skovens multifunktionelle rolle. I forhold til privatejede skove er det helt afgørende, at det sikres, at ejendomsretten respekteres, og at beslutninger med virkning for skove træffes i partnerskab med skovejere;

1.5. anbefaler at kortlægge den aktuelle status for arbejdsstyrken og udarbejde prognoser for behovet for arbejdskraft i den europæiske skovbaserede sektor, navnlig hvad angår arbejdsstyrken i skovene. Det er nødvendigt at tegne et præcist billede af sektorens tiltrækningskraft og dens kvalificerede arbejdsstyrke for at kunne videreudvikle den skovbaserede værdikæde og sikre levedygtige økosystemer. Anstændige job og arbejdsvilkår er forudsætninger for at tiltrække arbejdstagere til den skovbaserede sektor;

1.6. opfordrer i forbindelse med skovrelaterede EU-politikker til en stærk forudgående inddragelse af Den Stående Skovbrugskomité, den civile dialoggruppe vedrørende skovbrug og kork og EU's ekspertgruppe vedrørende skovbaserede industrier og sektorrelaterede forhold, således at den tilgængelige ekspertise udnyttes fuldt ud;

1.7. understreger vigtigheden af at begrænse den globale skovrydning og skovforringelse ved at styrke den aktive og bæredygtige skovforvaltning, f.eks. via en paneuropæisk aftale, anvende lokalt produceret biomasse i Europa og støtte omstillingen til mere bæredygtige forbrugsmønstre.

2. Generelle bemærkninger

EØSU

2.1. glæder sig over Kommissionens rapport om fremskridt med hensyn til gennemførelsen af EU's skovstrategi og bemærker, at de fleste af foranstaltningerne i den flerårige gennemførelsesplan (Forest MAP) er blevet gennemført som planlagt;

2.2. bifalder Rådets konklusioner om fremskridt med hensyn til gennemførelsen af EU's skovstrategi og anbefalingerne om en ny strategisk ramme for skove;

2.3. gentager betydningen af medlemsstaternes subsidiaritet vedrørende skovpolitikken og understreger den afgørende rolle, som EU's skovstrategi spiller som et værktøj til politisk koordinering og sammenhæng på tværs af de forskellige skovrelaterede politikker med det sigte at styrke helhedsopfattelsen af bæredygtig skovforvaltning og den skovbaserede sektors værdikæde;

2.4. understreger relevansen af den skovbaserede sektor, når det gælder omstillingen fra en økonomi baseret på fossile brændstoffer til en biobaseret økonomi. En stærk rolle for den skovbaserede sektor i den cirkulære bioøkonomi vil skabe store muligheder for, at den europæiske økonomi kan blive teknologisk førende på verdensplan i denne sektor;

2.5. fremhæver, at klimaændringerne er en stor udfordring for menneskeheden og vores planet, og at skovene og den skovbaserede sektor allerede mærker de alvorlige konsekvenser heraf (f.eks. i form af indvirkningen på kvantiteten og kvaliteten af leverancerne af træ og de enorme mængder beskadiget træ). Modvirkningsforanstaltninger, skovforvaltning og tilpasning af skovene til de ændrede klimaforhold er derfor afgørende. Sunde og modstandsdygtige skove spiller en udslagsgivende rolle i denne henseende. Aktiv og bæredygtig forvaltning, herunder bevarelse af skovenes biodiversitet, er vigtig for at værne om deres modstandsdygtighed og levedygtighed i det lange løb. Videreudvikling af træudnyttelsen (f.eks. via digitalisering og nye teknikker) og brugen af træ og træbaserede produkter er centrale elementer i at nå klimamålene. Det fulde potentiale af CO₂-binding skal videreudvikles gennem en øget indsats for at substituere fossile råmaterialer og fossil energi og lagre mere kulstof i langtidsholdbare træprodukter;

2.6. understreger betydningen af forskning og innovation for at finde løsninger, der skaber mere bæredygtige biomassebaserede værdikæder for træ. Dette vil bidrage til fremskridt i retning af nedbringelse af drivhusgasemissionerne fra forarbejdningsteknologier og til udvikling af nye innovative biomassebaserede træløsninger til markederne. Videreudvikling og indførelse af digitale og teknologiske løsninger vil gøre det lettere at anvende præcisionskovbrugsteknologier og indebære forbedringer, der kan fremme bæredygtig skovforvaltning;

2.7. anerkender, at skovene spiller en vigtig multifunktionel rolle og leverer mange forskellige økosystemtjenester, og erkender, at klimaændringerne er en stor trussel mod skovenes opfyldelse af denne rolle. Der er derfor behov for tilstrækkelige ressourcer til at sikre, at de forskellige økosystemtjenester fortsætter, herunder skovenes beskyttelsesfunktioner, og at der er en bæredygtig forsyning af træ til samfundet, samtidig med at den biologiske mangfoldighed beskyttes, og tilpasningen til klimaændringerne sikres. En fornuftig blanding af finansielle instrumenter (f.eks. EIB, EFSI, den fælles landbrugspolitik, ESF, nationale midler og private midler) vil sikre, at der fortsat investeres i moderne teknologi samt i klima- og miljøforanstaltninger, som styrker skovenes multifunktionelle rolle. I den fremtidige FFR bør det overvejes at etablere en særlig fond til foranstaltninger til imødegåelse af store tab inden for skovbruget som følge af klimaændringerne;

2.8. understreger den vigtige rolle, som aktivt forvaltede skove og den skovbaserede industri spiller med hensyn til at skabe flere grønne jobs og vækst i landdistrikter og byområder, herunder dem, der vedrører økoturisme, fritidsaktiviteter og sundhedsydelse;

2.9. gør opmærksom på, at nye og moderne teknikker i skovsektoren kræver en kvalificeret arbejdsstyrke og anstændige arbejdsvilkår. I øjeblikket synes manglen på unge faglærte arbejdstagere at være et generelt problem i Europa. Der skal derfor træffes passende foranstaltninger for at tackle denne udfordring og tiltrække unge til den skovbaserede sektor. I den forbindelse vil en kortlægning af arbejdsstyrken være nyttig;

2.10. understreger behovet for at fremme tidlig planlægning, samarbejde og investeringer med hensyn til forebyggelse og håndtering af naturlige forstyrrelser såsom skovbrande, oversvømmelser, tørke og ødelæggelse forårsaget af skadedyr (f.eks. barkbiller) og sygdomme;

2.11. understreger betydningen af skovens beskyttende rolle i forhold til erosion, laviner, stenskred og oversvømmelser, især i bjergområder;

2.12. bemærker, at skove er naturligt biologisk mangfoldige økosystemer, hvilket også gælder forvaltede skove. I industrielle monokulturplantager, især plantager med ikkehjemmehørende arter, er der derimod ofte ingen biodiversitet, og risikoen for katastrofer er forhøjet, ligesom de i nogle tilfælde ikke fungerer som nettokulstofbindere. Bæredygtigt skovbrug skal inkludere behovet for et skovdække med blandede arter, som forvaltes efter en model med dækningskov. Skove bestående af forskellige arter skaber flere klimafordele end monokulturer, som på lang sigt kan påvirke bæredygtigheden negativt;

2.13. opfordrer i forbindelse med skovrelaterede EU-politikker til en bedre forudgående inddragelse af ekspertisen i Den Stående Skovbrugskomité, den civile dialoggruppe vedrørende skovbrug og kork og EU's ekspertgruppe vedrørende skovbaserede industrier og sektorrelaterede forhold. Dette vil styrke videngrundlaget om den skovbaserede værdikæde i beslutningsprocessen, i oplysnings- og kommunikationskampagner over for borgerne og i forbindelse med støtten til og gennemførelsen af politiske beslutninger;

2.14. påpeger, at lokale og regionale myndigheder spiller en vigtig rolle i at styrke den bæredygtige udnyttelse af skovene og den skovbaserede sektors levedygtighed og har mulighed for at inddrage dette aspekt i offentlige udbudsprocedurer;

2.15. opfatter ordentlig kommunikation og information om bæredygtig skovforvaltning som vigtig for at sikre støtte i samfundet. I den henseende ligger der et stort potentiale i skove i byområder og bynære områder, da der er stærke indbyrdes sammenhænge mellem samfundet (lokale fritidsaktiviteter) og den skovbaserede sektor;

2.16. understreger betydningen af at fremme processen hen imod en juridisk bindende aftale om skove med henblik på at styrke politikrammen for skove i den paneuropæiske region.

3. Særlige bemærkninger

3.1. Skovene spiller en afgørende rolle i kampen mod klimaændringerne

3.1.1. Omstillingen til en klimaneutral økonomi er både en enorm udfordring og en mulighed og kræver en betydelig nedbringelse af de fossile emissioner og en væsentlig stigning i CO₂-bindingen. Substitution af produkter baseret på fossile råmaterialer og fossile brændstoffer rummer et enormt potentiale for, at målet om klimaneutralitet senest i 2050 kan nås.

3.1.2. Effektiv CO₂-absorption kræver en løbende og konstant forøgelse af biomassen og fornuftige høstningsmetoder og -tidspunkter. Langtidslagring af biogent kulstof forudsætter en forbedret (øget, bedre, længere) anvendelse af træbaserede produkter. Aktiv og bæredygtig skovforvaltning og ressourceeffektiv anvendelse af træ er nøgleelementer i opfyldelsen af klimamålene (som allerede beskrevet i en tidligere udtalelse om konsekvenserne af klima- og energipolitikken ⁽¹⁾ og i en tidligere udtalelse om indsatsfordeling og LULUCF-sektoren ⁽²⁾). Bestræbelserne for at øge brugen af træbaserede produkter ville blive fremhjulpet, hvis en bredere vifte af »høstede træprodukter« blev anerkendt i henhold til LULUCF-forordningen ⁽³⁾, og under alle omstændigheder hvis de høstede træprodukter fik længere halveringstid ved brug af miljømæssigt forsvarlige træimprægneringsteknologier.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om konsekvenser af klima- og energipolitikkerne på landbrugs- og skovbrugssektoren (EUT C 291 af 4.9.2015, s. 1).

⁽²⁾ EØSU's udtalelse om indsatsfordeling 2030 og arealanvendelse, ændringer i arealanvendelse og skovbrug (LULUCF) (EUT C 75 af 10.3.2017, s. 103).

⁽³⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2018/841 af 30. maj 2018 om medtagelse af drivhusgasemissioner og -optag fra arealanvendelse, ændret arealanvendelse og skovbrug i klima- og energirammen for 2030 og om ændring af forordning (EU) nr. 525/2013 og afgørelse nr. 529/2013/EU (EUT L 156 af 19.6.2018, s. 1).

3.1.3. En kubikmeter træ lagrer omkring et metrisk ton CO₂ ⁽⁴⁾. Det er dokumenteret, at voksende biomasse kan absorbere CO₂. Derfor er aktiv skovforvaltning efter principper om bæredygtig skovforvaltning ⁽⁵⁾ og kontinuerlig regenerering af skovbevoksningen afgørende for at opnå en maksimalt bæredygtig forøgelse, der øger tilgængeligheden af biomasse.

3.2. Multifunktionelle skove og økosystemtjenester kræver passende vederlag

3.2.1. Ud over træprodukter og ikketræprodukter (f.eks. kork, svampe, bær) leverer skove en række forskellige økosystemtjenester, som landområder, bynære områder og bysamfund er afhængige af (f.eks. vand, luft, rekreative områder og sundhedsydelser). Ændrede forhold som følge af klimaændringerne øger presset på skovene og risikoen for naturkatastrofer. Derfor skal passende foranstaltninger til beskyttelse af klimaet og modvirkning af og tilpasning til klimaændringerne styrke skovenes modstandskraft og multifunktionelle rolle.

3.2.2. På trods af den vanskelige markedssituation som følge af forhold forværret af klimaændringerne (f.eks. barkbiller, kastevinde, skovbrande, oversvømmelser og tørke) er det yderst vigtigt at sikre kontinuiteten i økosystemtjenesterne for at opretholde skovenes multifunktionelle rolle. Det er derfor afgørende, at markedsf forholdene er således, at de understøtter forsyningen af træ og træbiomasse til de skovbaserede industrier.

3.2.3. Det kunne også være nyttigt at se nærmere på muligheden for at handle med CO₂-kreditter på frivillige CO₂-markeder ⁽⁶⁾. Eksempelvis beskæftiger Life-pilotprojektet CARBOMARK ⁽⁷⁾ sig med udvikling af frivillige lokale kulstofmarkeder til modvirkning af klimaændringerne. Målet er at fremme et lokalt marked for handel med CO₂-kreditter på frivillig basis som et middel til at styrke EU's politikker for bekæmpelse af klimaændringerne ved at:

- begrænse virkningen af drivhusgasser gennem fremme af kulstofopsamling
- skabe indtægter for ugunstigt stillede områder ved at anslå værdien af de kulstoflagringstjenester, som leveres af skovøkosystemet
- fremme lokale myndigheders vedtagelse af kompensationsstrategier
- gøre små og mellemstore virksomheder mere ansvarlige og dermed tilskynde dem til at begrænse deres egen miljøpåvirkning.

Det er imidlertid vigtigt at sørge for, at kompensationsmekanismen ikke er uforholdsmæssig i den ene eller anden retning og ikke hindrer bæredygtig anvendelse af træ og bæredygtig ressourceforvaltning.

3.3. En bæredygtig og cirkulær bioøkonomi skaber økonomiske muligheder for skovbrugssektoren og et stort potentiale for at modvirke klimaændringerne (som allerede nævnt i en tidligere udtalelse ⁽⁸⁾)

3.3.1. En bæredygtig bioøkonomi bidrager til at modvirke klimaændringerne gennem flere mekanismer: binding af CO₂ fra atmosfæren i biomasse via fotosyntese, lagring af kulstof i biobaserede produkter og substitution af fossile råstoffer, materialer, produkter og brændstoffer med biobaserede alternativer.

3.3.2. Træbaserede produkter kan langtidslagre kulstof, så det holdes ude af atmosfæren. Langtidsholdbare trævarer som f.eks. tømmer til trækonstruktioner og møbler af høj kvalitet er blandt de mest effektive metoder til lagring af kulstof. Genbrug og genanvendelse af biobaserede produkter med kortere levetid garanterer, at kulstoffet forbliver lagret. Alle disse produkter, herunder avancerede biobrændstoffer, tekstiler og grønne kemikalier, har et stort potentiale til at substituere fossile råmaterialer og produkter, der er de væsentligste årsager til klimaændringerne. Desuden kan biobaserede produkter ved afslutningen af deres levetid anvendes til nye biobaserede produkter eller som bioenergi og dermed erstatte fossile energikilder. Der er naturligvis også mulighed for sidestrømme i værdikæden.

3.3.3. Lettere etablering af velfungerende biobaserede, træbaserede værdikæder gennem samarbejde på tværs af sektorer kan spille en central rolle i udviklingen af nye forretningsøkosystemer og muligheder for sektoren. I denne forbindelse er det vigtigt at prioritere forskning, innovation og opskalering af innovationer samt uddannelse og kompetenceudvikling med henblik på at støtte disse træbaserede værdikæder og den cirkulære bioøkonomi i almindelighed.

⁽⁴⁾ Kilde: BFW-Praxisinformation nr. 28 (2012, side 4).

⁽⁵⁾ Resolution H1 — General Guidelines for the Sustainable Management of Forests in Europe.

⁽⁶⁾ Voluntary Carbon Market Insights: 2018 Outlook and First-Quarter Trends.

⁽⁷⁾ CARBOMARK — Improvement of policies toward local voluntary carbon markets for climate change mitigation.

⁽⁸⁾ EØSU's udtalelse om bioøkonomiens bidrag til gennemførelsen af EU's klima- og energimål samt FN's mål for bæredygtig udvikling (EUT C 440 af 6.12.2018, s. 45).

3.4. En styrkelse af den bæredygtige skovforvaltning og en ende på skovrydningen på verdensplan skal fortsat være klare målsætninger for EU's skovstrategi

3.4.1. Bæredygtig skovforvaltning er en national kompetence for EU's medlemsstater, og den fælles fastlagte definition af bæredygtig skovforvaltning er indlejret i nationale og subnationale love, der er gennemført i hele EU. Praksisser for bæredygtig skovforvaltning bygger på nationale skovforvaltningssystemer. Frivillige markedsbaserede værktøjer såsom certificering kan være en metode til tilvejebringelse af dokumentation for bæredygtighed.

3.4.2. En begrænsning af skovrydningen og skovforringelsen på verdensplan ved at styrke den aktive og bæredygtige skovforvaltning gennem en paneuropæisk aftale, inkludere tilstrækkeligt entydige kapitler om bæredygtighed i handelsaftaler, anvende lokalt produceret biomasse i Europa og støtte omstillingen til mere bæredygtige forbrugsmønstre er alle afgørende for opfyldelsen af målene for bæredygtig udvikling. Derudover er der behov for en fælles indsats for at fremme skovtilplantningsaktiviteter på verdensplan.

3.4.3. Med henblik derpå glæder EØSU sig over Kommissionens meddelelse »Intensivering af EU's indsats for at beskytte og genoprette verdens skove«⁽⁹⁾.

4. Baggrund

4.1. Kommissionen offentliggjorde rapporten fra midtvejsevalueringen⁽¹⁰⁾ om »Fremskridt med hensyn til gennemførelsen af EU's skovstrategi« (»rapporten«) den 7. december 2018. Rapporten giver et indblik i status for gennemførelsen af hvert af de otte prioritetsområder, som er fastlagt i EU's skovstrategi⁽¹¹⁾:

1. Støtte til befolkninger i landdistrikter og i byer
2. Fremme af konkurrenceevne og bæredygtighed i EU's skovbaserede industrier, bioenergi og den grønne økonomi i almindelighed
3. Skove i et klima under forandring
4. Beskyttelse af skove og forbedring af økosystemernes funktion
5. Hvilke skove har vi, og hvordan ændrer de sig?
6. Nyt og innovativt skovbrug og produkter med værditilvækst
7. Samarbejde med henblik på at sikre konsekvent forvaltning og bedre forståelse af vores skove
8. Skove set i et globalt perspektiv.

4.2. Den flerårige gennemførelsesplan⁽¹²⁾ (Forest MAP) opregner Kommissionens prioriteter frem til 2017. Rapporten har også til formål at bidrage til at fastlægge prioriteterne for den resterende periode 2018-2020.

4.3. I rapporten konkluderes det, at gennemførelsen af EU's skovstrategi i store træk forløber planmæssigt. De udestående elementer er enten ved at blive gennemført eller vil blive gennemført i 2020. Rapporten ser imidlertid ikke videre end 2020.

4.4. Den 15. april 2019 vedtog Rådet sine konklusioner⁽¹³⁾ om fremskridt med hensyn til gennemførelsen af EU's skovstrategi, hvori det opfordrede Kommissionen til »at begynde at overveje mulighederne for en ny EU-skovstrategi for perioden efter 2020«. Logisk set bør en sådan strategisk ramme gælde for skove og den skovbaserede sektor som helhed.

4.5. Det Europæiske Regionsudvalg vedtog en udtalelse⁽¹⁴⁾ om gennemførelsen af EU's skovstrategi på sin plenarforsamling i april 2019.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁹⁾ COM(2019) 352 final.

⁽¹⁰⁾ EU forest strategy on track to achieve its 2020 aims.

⁽¹¹⁾ COM(2013) 659 final.

⁽¹²⁾ SWD(2015) 164 final.

⁽¹³⁾ Rådets konklusioner om fremskridt med hensyn til gennemførelsen af EU's skovstrategi og en ny strategisk ramme for skove.

⁽¹⁴⁾ RU's udtalelse: Gennemførelsen af EU's skovstrategi (EUT C 275 af 14.8.2019, s. 5).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om gennemførelse af handlingsplanen for den cirkulære økonomi

[COM(2019) 190 final]

(2020/C 47/14)

Ordfører: **Peter SCHMIDT**

Anmodning	Kommissionen, 11.4.2019
Retsgrundlag	Artikel 29, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Præsidiets beslutning	19.3.2019
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	1.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	31.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	164/2/0

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU glæder sig over Kommissionens rapport om gennemførelsen af handlingsplanen for den cirkulære økonomi og navnlig anerkendelsen af, hvor vigtigt det er, at interessenterne inddrages i omstillingen til en cirkulær økonomi. Udvalget bakker desuden op om planerne om at lancere en grøn aftale og foreslå en ny handlingsplan for den cirkulære økonomi med fokus på specifikke sektorer, såsom tekstil- og bygge- og anlægssektoren, som fastsat i de politiske retningslinjer fra den valgte formand for kommissionen Ursula von der Leyen ⁽¹⁾.

1.2. Den europæiske interessentplatform for cirkulær økonomi har til formål at samle europæiske aktører inden for den cirkulære økonomi. Den blev oprettet i 2017 på EØSU's og Kommissionens initiativ, efter at udvalget havde fremsat anbefalinger herom i sin udtalelse om Pakken om cirkulær økonomi ⁽²⁾. Partnerskabet mellem institutionerne har haft stor betydning for platformens succes, og det er vigtigt, at dette partnerskab videreføres og videreudvikles inden for rammerne af en ny handlingsplan for den cirkulære økonomi, hvorved det sikres, at civilsamfundets aktører kommer til at stå i centrum for omstillingen.

1.3. EØSU er af den faste overbevisning, at platformen spiller en central rolle med hensyn til at sikre, at interessenterne inddrages. Den rolle skal fastholdes og styrkes i fremtiden. Platformen bør især videreudvikles for at sikre en helhedsorienteret tilgang til den cirkulære økonomi, hvor der tages hensyn til de indbyrdes forbindelser med andre politikområder (f.eks. energi, klimaforandringer, social- og arbejdsmarkedspolitik, borgerinddragelse, velfærd, social integration/inklusion, borger-/forbrugerrettigheder og -ansvar osv.) og på tværs af forvaltningsniveauer (europæisk, nationalt, regionalt og lokalt). Platformen bør også kortlægge hindringer for omstillingen til en cirkulær økonomi, særligt i nøgelsektorer som tekstil-, fødevarer-, byggeri- og anlægs-, elektronik- og (mikro-)plastsektoren. Der skal indsamles oplysninger om fordelene med hensyn til jobskabelse, adgang til tjenesteydelser, omkostningsbesparelser og fælles forbrugsmodeller.

⁽¹⁾ En mere ambitiøs Union — Min dagsorden for Europa.

⁽²⁾ EUT C 264 af 20.7.2016, s. 98

1.4. For at afspejle den cirkulære økonomis stadig større betydning og flerdimensionale karakter bør medlemmerne af koordinationsgruppen, som bistår platformen, i den næste mandatperiode inddrage andre nøgleaktører (fra f.eks. ungdoms- og finanssektoren), bidrage til at udvikle fremtidsscenarier med henblik på at styrke de indbyrdes forbindelser mellem forskellige sektorer, mødes mere regelmæssigt og gøres til ambassadører for platformen, også i fora uden for den cirkulære økonomis sfære. Derudover kunne koordinationsgruppens fremtidige opgaver omfatte bistand til testning af lokale løsninger baseret på den cirkulære økonomi ved hjælp af pilottiltag og levende laboratorier, der skal tjene som input i beslutningstagningen. Koordinationsgruppen har været, er og vil altid være afgørende for platformens succes og bør derfor høres i forbindelse med fastlæggelsen af den politiske retning for enhver ny handlingsplan for den cirkulære økonomi.

1.5. EØSU understreger, at omstillingen til en cirkulær økonomi skal fremmes på nationalt, regionalt og lokalt plan, hvis den skal være inklusiv. Det er vigtigt, at tiltag tilpasses de lokale forhold, og at de trækker på lokalområdets stærke sider.

1.6. En decentral tilgang kan være et særdeles effektivt værktøj til at undersøge den cirkulære økonomis rolle med hensyn til at forbedre borgernes hverdag. EØSU anbefaler, at der oprettes et »Citizen Insights Panel«, der skal bidrage til at undersøge borgernes adfærd og bevæggrunde, og hvilke hindringer de støder på i forbindelse med cirkulære løsninger. Dette panel vil bygge videre på og udvide det eksisterende »Consumer Insight Action Panel«, som medlemmer af koordinationsgruppen for den europæiske interessentplatform for cirkulær økonomi har taget initiativ til, og som har til formål at opnå en bedre forståelse af forbrugernes og borgernes engagement og fremskynde omstillingen til en cirkulær adfærd, der gør en reel forskel.

1.7. Finansiering spiller allerede en vigtig rolle for omstillingen til en cirkulær økonomi. For at decentralisere den cirkulære økonomi yderligere og tilpasse løsninger til de lokale forhold bør de lokale finansieringsinstitutter have mulighed for bedre at kunne favne den cirkulære økonomi, bl.a. ved at udvide Den Europæiske Investeringsbanks program for cirkulære byer til også at omfatte »cirkulære landsbyer«. Et andet forslag til, hvordan man kan styre økonomien i retning af en cirkulær økonomi, går ud på at anvende moms som et økonomisk værktøj til at forlænge et produkts levetid ved hjælp af genbrug og reparation.

1.8. Ved at anerkende den vigtige rolle, som detailhandlere spiller med hensyn til at gøre produkter mere cirkulære, ville en taskforce om cirkulær detailhandel kunne bidrage til at integrere principperne om den cirkulære økonomi yderligere i værdikæden, herunder fremme cirkulær adfærd. EØSU foreslår, at Kommissionen fremmer denne taskforce gennem det allerede eksisterende detailhandelsforum. Civilsamsfundsorganisationer og organisationer for bæredygtig adfærd/livsstil bør inddrages i denne proces for at sikre, at borgerne repræsenteres, og at der anlægges en integreret tilgang til cirkulær produktion og forbrug.

1.9. Offentlige indkøb kan udgøre en vigtig drivkraft for omstillingen. For at fremme udbredelsen af cirkulære varer, bygge- og anlægsarbejder og tjenester og udnytte deres potentiale til større cirkularitet er det vigtigt at institutionalisere cirkulære offentlige indkøb, opbygge de relevante interessenters kapacitet og viden, skabe juridisk klarhed og støtte gennemførelsen af cirkulære offentlige indkøb. Et uddannelsesprogram for cirkulære offentlige indkøb kunne være nyttigt, ligesom det også ville være effektivt at afholde workshops om markedsengagement overalt i Europa med fokus på cirkularitet. EØSU anbefaler med henblik på at minimere og i bedste fald undgå negative miljøpåvirkninger og affaldsproduktion i hele livscyklussen, at mindstemiljøkrav for offentlige indkøb, som allerede er fastsat i EU-direktiverne, gøres obligatoriske i samtlige medlemsstater.

1.10. Forbrugernes forståelse og inddragelse er desuden altafgørende for en vellykket omstilling til den cirkulære økonomi. Indførelsen af cirkulær økonomimærkning vil kunne fremskynde omstillingen og hjælpe forbrugere med at foretage bæredygtige valg, men bør ledsages af en fælleseuropæisk informationskampagne. Kapacitetsopbygning er ligeledes altafgørende, når det handler om at hjælpe interessenter med at forstå og deltage i EU's omstilling til den cirkulære økonomi.

2. Handlingsplan for den cirkulære økonomi

2.1. I Europa 2020-strategien fremhæves intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst som en metode til at forbedre konkurrenceevnen og produktiviteten og understøtte en bæredygtig social markedsøkonomi. Den cirkulære økonomi er et vigtigt værktøj til at gennemføre denne strategi og sikre trivsel for mennesker og vores planet. I 2015 offentliggjorde Kommissionen en handlingsplan for den cirkulære økonomi med henblik på at støtte og fremme omstillingen fra en lineær økonomisk model til en cirkulær model i Europa.

2.2. Handlingsplanen ⁽³⁾ fastsætter et ambitiøst program med 54 tiltag på tværs af flere forskellige værdikæder, der f.eks. omfatter produktion, forbrug, affaldshåndtering og sekundære råstoffer. Kommissionen gør flere steder i handlingsplanen opmærksom på, hvor vigtigt det er at inddrage og samarbejde med interessenterne for derved at sikre omstillingen til en cirkulær økonomisk model.

⁽³⁾ COM(2015) 614 final.

2.3. EØSU vedtog i 2016 en udtalelse om Pakken om den cirkulære økonomi ⁽⁴⁾, hvori det foreslår, at der oprettes en platform, som aktører i den cirkulære økonomi kan deltage i, og hvorigennem de kan udveksle god praksis, viden og erfaringer. Udvalget og Kommissionen har i fællesskab oprettet den europæiske interessentplatform for cirkulær økonomi ⁽⁵⁾ — et virtuelt rum, som bringer interessenter sammen online og giver dem mulighed for at mødes personligt på en årlig konference. Denne platform understøttes af en koordinationsgruppe — en gruppe på 24 personer, der repræsenterer civilsamfundsorganisationer fra hele Europa, og som fungerer som ambassadører for platformen.

2.4. I 2019 vedtog Kommissionen en rapport ⁽⁶⁾ om gennemførelsen af handlingsplanen for den cirkulære økonomi, som beskriver planens vigtigste resultater og de fremtidige udfordringer. Rapporten dækker emner som opbygning af en cirkulær økonomi og fremskyndelse af omstillingen. I forbindelse med sidstnævnte gør Kommissionen specifikt opmærksom på behovet for et stærkt engagement fra interessenterne side. EØSU bemærker, at bilagene til rapporten (SWD(2019) 90/91/92) kun foreligger på engelsk, hvilket hæmmer forståelsen og deltagelsen på medlemsstatsniveau.

2.5. EØSU bifalder denne opfølgende rapport og især anerkendelsen af, at inddragelse af interessenterne vil komme til at spille en afgørende rolle for omstillingen til en cirkulær økonomi.

2.6. Udvalget bemærker, at den cirkulære økonomi også bør indgå i de nationale energi- og klimaplaner, og at den sociale dimension desuden bør have en mere fremtrædende plads i denne sammenhæng.

2.7. EØSU understreger, at der er behov for en fuldstændig analyse af alle materialestrome ind og ud af EU som led i en mere omfattende analyse af den cirkulære økonomis indvirkning på handelen.

3. Inddragelse af interessenter i en fremtidig handlingsplan for den cirkulære økonomi

3.1. Den europæiske interessentplatform for cirkulær økonomi er allerede blevet en succes som et synligt EU-forum for fremme af dialog på tværs af sektorer og med flere forskellige interessenter samt udveksling af god praksis, strategier og viden om en bred vifte af emner relateret til den cirkulære økonomi.

3.2. Det er nu tid til at overføre denne form for vellykket inddragelse af forskellige interessenter til det regionale, nationale og lokale plan for at udbrede de positive virkninger til alle medlemsstater og øge borgernes inddragelse. Det er vigtigt, at aktiviteterne decentraliseres og skræddersys til de lokale forhold, og at de udnytter de lokale styrker. På grund af de mange forskellige kulturer og kontekster rundt omkring i Europa er forskellige fokusområder og forskellige brancher relevante for forskellige lande. Dette fremhæves i den af EØSU bestilte undersøgelse af strategier og køreplaner for den cirkulære økonomi i Europa: Udvikling af synergier på tværs af forskellige køreplaner for den cirkulære økonomi ⁽⁷⁾.

3.3. Borgernes adfærd og bevæggrunde samt hindringerne for, at de kan deltage i cirkulære løsninger, er også kontekstafhængige, hvilket gør det endnu vigtigere at fremme flere decentrale eksperimenter for bedre at kunne forstå og tilskynde til de former for cirkulær adfærd, der gør en reel forskel. Aktiviteterne bør være lokalt relevante, handlingsorienterede og rettet mod specifikke gennemførelsesaktiviteter i de forskellige lande og dermed opfylde lokalbefolkningens behov og øge dens trivsel. Denne og andre former for strategier vedrørende borgeradfærd er i øjeblikket ved at blive undersøgt inden for rammerne af »Consumer Insight Action Panel«, og de bør videreudvikles.

3.4. En decentral tilgang kan være et særdeles effektivt værktøj til at undersøge den cirkulære økonomis rolle med hensyn til at forbedre borgernes hverdag ved at inddrage sociale indikatorer til måling af resultaterne af aktiviteter vedrørende den cirkulære økonomi på lokalt plan. Aspekter såsom omfanget af den sociale interaktion og integration, som opstår gennem udveksling af initiativer, eller tilfredsheden ved at lære nye færdigheder såsom at reparere produkter eller fremstille sin egen mad eller sit eget tøj er et par eksempler på dette.

⁽⁴⁾ EUT C 264 af 20.7.2016, s. 98.

⁽⁵⁾ European Circular Economy Stakeholder Platform.

⁽⁶⁾ COM(2019) 190 final.

⁽⁷⁾ Circular economy strategies and roadmaps in Europe: Identifying synergies and the potential for cooperation and alliance building — Study og den tilhørende EØSU-udtalelse om udvikling af synergier på tværs af forskellige køreplaner for den cirkulære økonomi (endnu ikke offentliggjort i EUT).

3.5. Dette kunne tage form af nationale, regionale eller lokale arrangementer for interessenter ⁽⁸⁾ med fokus på problemer af lokal betydning og styrkelse af inddragelsen af interessenterne på lokalt plan. Centrale aktører vil være lokale SMV'er, offentlige myndigheder, civilsamfundsorganisationer og især forbrugerne, der alle samles for at:

- håndtere specifikke udfordringer af lokal betydning
- afdække, hvordan den cirkulære økonomi kan bidrage til personlig velfærd
- afdække, hvordan den cirkulære økonomi kan skabe glæde og øge livskvaliteten
- skabe alternativer, der giver borgerne mulighed for at træffe bæredygtige og cirkulære valg
- skabe kontakt til lokale agenturer og infrastruktur (eller investere i ny, hvor den mangler)
- skabe matchmaking-muligheder for at løse lokale problemer
- inddrage fagforeninger i kompetenceudvikling for lokale medarbejdere
- iværksætte læringsfora, der kan fortsætte efter arrangementerne
- drøfte standardiseringsprocesser som de italienske »prassi de riferimento« (god praksis) ⁽⁹⁾ for den cirkulære økonomi.

3.6. Sådanne arrangementer og platforme vil være særligt relevante i lande og regioner, hvor der findes få cirkulære aktiviteter. Arrangementerne skal sætte gang i nye cirkulære foranstaltninger og styrke engagementet for at sikre en bredere forståelse og implementering af den cirkulære økonomi i hele EU. Fremtidige handlingsplaner for den cirkulære økonomi bør støtte lokale interessenter og lokale løsninger med henblik på at kunne foretage en vellykket gennemførelse af EU's strategi og forbedre velfærd i samtlige europæiske lande.

3.7. For at sætte gang i lokale løsninger og øge udbredelsen af denne praksis er det vigtigt at præsentere og opskalere reproducerbare projekter vedrørende den cirkulære økonomi i forskellige sammenhænge — f.eks. 100 cirkulære kvarterer, 100 cirkulære lokalsamfund, 100 cirkulære landsbyer, 10 cirkulære campusser og 10 cirkulære øer.

3.8. Finansiering spiller allerede en vigtig rolle for omstillingen til en cirkulær økonomi. For at decentralisere den cirkulære økonomi yderligere og skabe lokale løsninger bør de lokale finansieringsinstitutter have mulighed for bedre at kunne favne den cirkulære økonomi — fra bedre forståelse af de cirkulære principper til øget støtte til omstillingen med produkter, tjenester og aktiviteter. Eksempelvis kunne Den Europæiske Investeringsbank anvende eksisterende værktøjer for storbyer som f.eks. programmet for cirkulære byer og udvide det til også at omfatte »cirkulære landsbyer«. De lokale banker bør spille en mere aktiv rolle i denne proces. Sammenhængen mellem klimaforandringer og finansiering af den cirkulære økonomi bør også undersøges nærmere.

3.9. Miljøkriserne er systemisk forbundet med de kriser, vi oplever i forbindelse med ulighed, migration og demokrati. Disse kriser opstår — dog ikke alene — som følge af de enorme uligheder, der kendetegner den finansielle kapitalisme, og den fortsatte udhuling af demokratiet, og er et resultat af det markedssamfund, som vi har udviklet os til. Ingen af disse kriser kan håndteres effektivt enkeltvis, og en fornuftigt udviklet cirkulær økonomi kan bidrage til at mindske sårbarheden i det økonomiske, miljømæssige og sociale system.

3.10. En systemisk omstilling bør også tage hånd om de medfølgende sociale og miljømæssige udfordringer, der er forbundet med de kriser, der skyldes ulighed eller udhuling af demokratiet. Det er vigtigt at fremme dialogen med civilsamfundsorganisationerne for at imødegå de potentielle risici og dybere problemstillinger ved en cirkulær økonomi samt at opbygge de relevante civilsamfundsorganisationers kompetence for at sikre en mere retfærdig/lige omstilling.

3.11. En omstilling til en cirkulær økonomi kræver, at interessenterne udvikler nye færdigheder/kompetencer i udvikling af en cirkulær tankegang og praksis, der spænder fra et dybere kendskab til materialesammensætning til bedre forståelse af forretningsmodeller og social adfærd, navnlig i sektorer som tekstil-, bygge- og anlægs-, fødevare-, elektronik- og (mikro-)plastsektoren. Det er vigtigt at udvikle og forbedre de vigtigste interessenters cirkulære kompetencer, herunder iværksættere, producenter, detailhandlere, offentlige indkøbere og borgere.

⁽⁸⁾ F.eks. Kommissionens Circular Economy Virtuous Circle Tour.

⁽⁹⁾ Se UNI.

3.12. For at lette omstillingen bør iværksættere, producenter, fagforeninger og forbrugere støttes i at udvikle en intelligent, IKT-drevet cirkulær økonomi. Dette kan sikres på forskellige måder, f.eks. gennem udvikling af kompetencecentre for intelligent cirkulær økonomi, som vil kunne integreres i de lokale centre med henblik på at fremme udveksling og matchmaking, eller oprettelse af en taskforce med de vigtigste interessenter fra IKT-sektoren.

3.13. Anvendelsen af moms bør undersøges som et middel til at forlænge produkters levetid ved hjælp af genbrug og reparation. En række EU-medlemsstater har allerede sænket momsen på både genbrugsvarer og reparationstjenester ⁽¹⁰⁾.

3.14. Der er også mulighed for at bruge de eksisterende rammer, som virksomhederne allerede er vant til, herunder miljørevisionsværktøjer som miljøledelses- og miljørevisionsordningen (EMAS), internationale værktøjer som dem, der er udviklet af ISO (f.eks. ISO 14001 eller den kommende ISO/TC 323 om den cirkulære økonomi) eller minimumsmiljøkriterier (som fastsættes i EU-direktiver, men hvis anvendelse ikke er obligatorisk i medlemsstaterne).

3.15. Detailhandlere spiller allerede en vigtig rolle med hensyn til at gøre produkter mere cirkulære, f.eks. ved at begrænse mængden af emballage. Detailhandlere kan også øve en stærk indflydelse på forbrugernes livsstil — de beslutter, hvad forbrugerne kan vælge mellem, og påvirker, hvad forbrugerne køber, og endda hvordan de bruger og bortskaffer produkter. En taskforce for cirkulær detailhandel i stil med detailhandelsforummet kan bidrage til i endnu højere grad at integrere principperne om cirkulær økonomi i værdikæden, herunder at fremme cirkulær adfærd, og bør udvides til at omfatte borger- og forbrugerorganisationer samt fagforeninger.

3.16. Offentlige indkøb er en vigtig drivkraft for at fremskynde omstillingen, og handlingsplanen for den cirkulære økonomi indeholder tiltag til at lette integrationen af principperne for den cirkulære økonomi i offentlige indkøb. Der er udført banebrydende arbejde, hvor man har høstet gode erfaringer. Man er begyndt at drøfte, hvad cirkulære indkøb betyder i praksis, og hvilken effektiv rolle cirkulære indkøb kan have med hensyn til at fremme udviklingen af en cirkulær økonomi — f.eks. som en trækraft (dvs. udvidelse af markedet for eksisterende cirkulære løsninger ved hjælp af købekraft) eller endda som en potentiel drivkraft (dvs. fælles udvikling af nye løsninger til at opfylde behovene hos de offentlige indkøbere). For at fremme en større udbredelse af cirkulære offentlige indkøb og udnytte deres potentiale for øget innovation er det vigtigt at institutionalisere dem, opbygge de relevante interessenters kapacitet og viden, skabe juridisk klarhed og fremme dialoger om cirkulære offentlige indkøb.

3.17. En cirkulær livsstil eller cirkulære adfærsændringer kan være en supplerende indikator til måling af den systemiske omstilling til en cirkulær økonomi og vise, hvilken effekt den cirkulære økonomis infrastruktur, forretningsmuligheder og foranstaltninger kan få på borgernes liv. Det er vigtigt for os europæiske borgere at være i stand til at tænke over, hvad og hvordan vi bruger, reparerer og bortskaffer i dag, i stedet for hvad og hvordan vi brugte, lejede, reparerede og bortskaffede førhen. Der bør skabes værktøjer som f.eks. »levende laboratorier« på byplan. Levende laboratorier er virkelige rammer, såsom husholdninger, organisationer og selv bykvarterer, hvor cirkulære løsninger og tiltag kan gøres til prototyper, afprøves i virkeligheden og danne grundlag for strategier for den cirkulære økonomi. Planlagt forældelse bør håndteres mere beslutsomt, således som EØSU har anbefalet i sin udtalelse med titlen »For et mere bæredygtigt forbrug: industriprodukters levetid og forbrugeroplysning for at genoprette tilliden«. Man bør især overveje at forlænge garantiperioder med mindst fem år. Consumer Insight Action Panel er i samarbejde med erhvervslivet, NGO'er og forbrugerorganisationer ved at undersøge løsninger og modeller til fremme af livslange garantimodeller.

3.18. Den cirkulære økonomi er et vigtigt instrument til at nå målene for bæredygtig udvikling og skabe en lavemissionsøkonomi. For at fremskynde omstillingen til en cirkulær økonomi er det vigtigt at fremme dialog og udveksling af erfaringer om, hvordan interessenterne kan bruge den cirkulære økonomi som et værktøj til at opnå målene for bæredygtig udvikling eller andre relevante mål. For at sikre, at en cirkulær og bæredygtig økonomi virker for alle interessenter, bør medarbejdere støttes gennem de eksisterende rammer såsom erhvervsuddannelse, således at eksisterende og fremtidige medarbejdere udstyres med de færdigheder, der er nødvendige for at understøtte omstillingen.

3.19. Det er vigtigt at undersøge og vise, hvordan innovation rettet mod en cirkulær økonomi kan øge konkurrenceevnen og føre til en mere bæredygtig lavemissionsøkonomi. Universiteterne og forskningscentrene bør være potentielle cirkulære innovationscentre, hvor nye produkter og tjenester udvikles, testes og udbredes, idet de har god forskningskapacitet til at håndtere de cirkulære udfordringer. Problembaseret læring og uddannelse er vigtig, når man skal skabe fremtidens innovatorer, iværksættere og forskere, der gør karriere på universiteterne. Universiteter med mange studerende og et stort ressourceforbrug kan fungere som levende laboratorier til testning af løsningerne, inden de lanceres. Der er behov for pilotprojekter for at udvikle og demonstrere skalerbare tilgange og løsninger for cirkulære campusser, og et netværk af cirkulære campusser kan bidrage til at fremme videnudveksling yderligere.

⁽¹⁰⁾ Reduced taxation to support re-use and repair.

3.20. Omstillingen til en cirkulær økonomi i Europa vil uden tvivl påvirke interessenter på internationalt plan, f.eks. gennem handelssaftaler. En omstilling til en cirkulær økonomi ved hjælp af innovation vil betyde, at Europa sætter globale standarder for en mere retfærdig økonomi, der virker for alle borgerne, og som er varieret og kan tilpasses til både land- og byområder. Dette vil kræve en lokal, regional og national tilgang til inddragelse af civilsamfundsaktører i skabelsen, udviklingen, gennemførelsen og overvågningen af strategier for den cirkulære økonomi ⁽¹¹⁾, som fungerer for disse regioner (dvs. bekæmpelse af fattigdom, skabelse af arbejdspladser af høj kvalitet og en bedre livskvalitet, der ligger inden for de økologiske grænser). En god praksis på dette område findes i den slovenske tilgang til deres køreplan for en cirkulær økonomi. EØSU opfordrer de beslutningstagere, der er involveret i udarbejdelsen af cirkulære strategier og køreplaner, til at anvende denne tilgang.

4. Den europæiske interessentplatform for cirkulær økonomi og dens rolle

4.1. Den europæiske interessentplatform for cirkulær økonomi er en platform for europæiske aktører inden for den cirkulære økonomi. Platformen blev oprettet i 2017 på fælles initiativ fra EØSU og Kommissionen og på grundlag af anbefalingerne i udvalgets udtalelse om Kredsløbet lukkes — en EU-handlingsplan for den cirkulære økonomi ⁽¹²⁾. Formålet med platformen er at fremme høring af civilsamfundet, samarbejde mellem nationale, regionale og sektorbaserede netværk og udveksling af ekspertise, oplysninger og bedste praksis. EØSU fungerer som sekretariat for denne platform og sikrer, at der bygges bro mellem civilsamfundet og de politiske beslutningstagere.

4.2. Platformen understøttes af en koordinationsgruppe med 24 eksperter fra hele Europa udvalgt blandt civilsamfundsorganisationer, erhvervslivet og fagforeningsrepræsentanter, tænketanke, forskningscentre og offentlige organer, der har en interesse i den cirkulære økonomi. Denne mangfoldige gruppe af interessenter repræsenterer denne europæiske platform gennem deres arbejde og deres roller på lokalt, regionalt og nationalt plan. Dette arbejde understøttes af EØSU og Kommissionen gennem den virtuelle platform ⁽¹³⁾.

4.3. Koordinationsgruppen fastsætter platformens aktiviteter, herunder temaet for den anden dag i den årlige European Circular Economy Conference (der indtil videre har været afholdt tre gange), og dens medlemmer fungerer som dens ambassadører. Gruppen mødes formelt én gang om året og har mandat frem til 2020. Gruppen blev nedsat efter en indkaldelse af interessetilkendegivelser, og kommissoriet blev fastlagt af EØSU og Kommissionen. Koordinationsgruppens medlemmer bør fremover mødes mere regelmæssigt og/eller i forbindelse med specifikke spørgsmål og fungere som ambassadører, også uden for den cirkulære økonomis sfære.

4.4. Institutionernes partnerskab har været et centralt element i platformens succes, og det er vigtigt, at dette partnerskab fortsætter og vokser med hver ny handlingsplan for den cirkulære økonomi, så man sikrer, at civilsamfundsaktørerne kommer til at stå i centrum for omstillingen.

4.5. Koordinationsgruppen for platformen repræsenterer en pulje af potentiel viden og erfaring på medlemsstatsniveau, som EU-institutioner som Kommissionen, Den Europæiske Investeringsbank osv. bør gøre brug af. En sådan viden og erfaring bør dyrkes gennem en mere aktiv deltagelse og høring af koordinationsgruppen. Inddragelse af koordinationsgruppen har været, er stadig og vil altid være afgørende for platformens succes og bør være en integreret del af enhver ny handlingsplan for den cirkulære økonomi. Ethvert nyt mandat for platformen bør afspejle dette og søge at videreudvikle den rolle, disse civilsamfundsaktører allerede har spillet, f.eks. med hensyn til forbrugerne, finansiering, bioøkonomi, uddannelse og innovation. Koordinationsgruppen bør derfor høres om den politiske retning for enhver ny handlingsplan for den cirkulære økonomi. I den forbindelse vil EØSU fortsat varetage sin vigtige rolle og inddrage interessenter i den politiske beslutningsproces.

4.6. EØSU's ekspertise er altafgørende, når det drejer sig om at skabe konsensus og være inkluderende. Udvalgets vigtige arbejde med at varetage platformens sekretariat og drive dens websted anerkendes og støttes. Denne struktur har været en integreret del af platformens samlede succes.

4.7. Platformens websted udgør desuden en vital kilde til viden og god praksis og hjælper platformen med at fungere som en »virtuel kvikskranke« for den cirkulære økonomi. Dette vigtige onlineværktøj skal fortsat have tilstrækkelig institutionel støtte og have plads og ressourcer til at vokse, så det kan videreformidle innovative løsninger, kritisk viden og vigtige kontakter med henblik på at frigøre interessenternes potentiale til at omstille sig til en cirkulær økonomi i hele Europa.

Bruxelles, den 31. oktober 2019.

Luca JAHIER

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹¹⁾ EØSU's udtalelse om udvikling af synergier på tværs af forskellige køreplaner for den cirkulære økonomi (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽¹²⁾ EUT C 264 af 20.7.2016, s. 98.

⁽¹³⁾ European Circular Economy Stakeholder Platform.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om fælles gennemførelse af energiunionen og klimaindsatsen — etablering af grundlaget for en vellykket omstilling til ren energi

[COM(2019) 285 final]

(2020/C 47/15)

Ordfører: **Tommaso DI FAZIO**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 22.7.2019
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationsområdet
Vedtaget i sektionen	16.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	219/0/1

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. EØSU bifalder Kommissionens initiativ til at foretage en vurdering af medlemsstaternes udkast til integrerede nationale energi- og klimaplaner og dermed følge op på den nye forvaltningsmodel, som Rådet og Europa-Parlamentet vedtog i december 2018, og som havde til formål (sammen med medlemsstaterne, de regionale og lokale myndigheder, det organiserede civilsamfund og borgerne) at sikre en proces med konvergens og sammenhæng i indsatsen på europæisk plan, når det gælder omstillingen til ren og klimavenlig energi, gennem en interaktiv dialog på flere niveauer og med fuld inddragelse af civilsamfundet og de offentlige og private aktører på lokalt og regionalt plan.

1.2. EØSU glæder sig over, at Den Europæiske Union med de konkrete integrerede nationale energi- og klimaplaner er den første store økonomi i verden, der vedtager en juridisk bindende ramme for at leve op til de tilsagn, der blev givet i 2015 med Paris-aftalen på COP21 og med FN's 2030-dagsorden, hvor medlemsstaterne blev opfordret til at udarbejde udkast til »integrerede« nationale energi- og klimaplaner.

1.3. EØSU glæder sig over, at Den Europæiske Union, både når det gælder lovgivning og forvaltning, dermed bliver et godt eksempel for hele verden i kampen mod en kompromisløs, fortsat, global forværring af klimaet. Kun med en kompleks, målrettet og samlet indsats fra medlemsstaternes side vil klimamålene for 2030, der udgør grundlaget for det mere ambitiøse og nødvendige mål for 2050 om fuldstændig dekarbonisering, kunne nås.

1.4. Udvalget bakker kraftigt op omkring indførelsen af et fælles, solidt og sammenligneligt grundlag for at nedbryde barriererne (mellem politikker og sektorer, offentlige myndigheder, interessenter og offentligheden og på tværs af grænserne) og bane en fælles vej mod opnåelsen af 2030-målene med en bæredygtig og konkurrencedygtig udvikling, klimaneutralitet, en gradvis dekarboniseringsproces og en integreret og systemisk tilgang. Udvalget mener, at det er lettere at sikre planernes succes, hvis der er generel opbakning til dem i befolkningen gennem en inddragelsesproces, som sker nedefra og op.

1.5. EØSU er af den opfattelse, at det er nødvendigt og vigtigt, at der skabes en udbredt bæredygtighedskultur, som ledsager processen med energiomstilling og klimaneutralitet, og som gennemsyrrer uddannelses- og skolesystemet på alle niveauer lige fra barndommen, for at opnå en proaktiv og bevidst deltagelse fra alle dele af samfundet. Efter EØSU's mening er det afgørende at anbefale, at sådanne foranstaltninger bliver en integreret del af de integrerede nationale energi- og klimaplaner.

1.6. Udvalget anser det for nødvendigt, at der i de integrerede nationale energi- og klimaplaner anbefales en omstilling, der sætter mennesket i centrum, og hvor man går i retning af et mere inklusivt, bæredygtigt, rentabelt, retfærdigt og sikkert globalt energisystem, som kan løfte de globale energi- og klimaudfordringer, og som er baseret på social konsensus, men også på at skabe værdi for virksomhederne og samfundet, uden at det går ud over ligevægten i energitriangelen, nemlig sikkerhed og adgang, miljømæssig og social bæredygtighed samt økonomisk udvikling og konkurrencedygtig vækst.

1.7. En reel gennemførelse af det europæiske energimarked, som endnu ikke er fuldstændigt sammenkoblet, interoperabelt og gennemsigtigt, og hvor der er store prisforskelle på gas og elektricitet, bør — efter EØSU's opfattelse — være en anden vigtig anbefaling, som ledsages af en indsats for en fuldstændig anvendelse og nøje kontrol med den korrekte gennemførelse af lovgivningen.

1.8. Energi- og transportsektorens bidrag til dekarboniseringen bør efter EØSU's mening tage udgangspunkt i incitamenter til forbrugerne og fremme af udbredelsen af nøgleteknologier med henblik på opnåelsen af nulemissionsmålet i 2050. EØSU anbefaler, at der vedtages særlige strategier for energiintensive industrier og regioner — også ved at gøre brug af emissionshandelssystemet og CO₂-markedsmekanismerne inden for rammerne af LULUCF — som udtrykkeligt bør fremgå af de integrerede nationale energi- og klimaplaner, ligesom det er tilfældet med reformerne af et dekarboniseret engrosmarked, som er mere integreret med sektorerne for elektricitet, gas og varme, og et mere gennemsigtigt europæisk detailmarked. EØSU anbefaler, at der af hensyn til konkurrenceevnen er særligt fokus på en retfærdig anvendelse af emissionshandelssystemet, og at der indføres en passende CO₂-afgift ved grænsen for energiintensive produkter, som importeres til EU.

1.9. EØSU er enig i Kommissionens vurdering af, at planerne er centrale for at sikre, at vi sammen når de fælles klima- og energimål for 2030, når blot de giver virksomhederne og den finansielle sektor den nødvendige klarhed, sikkerhed og forudsigelighed for at fremme investeringer i hele Europa, også med hensyn til forskning og innovation, af hensyn til EU's konkurrenceevne på dette område. De nationale planer bør desuden hjælpe medlemsstaterne med at tilrettelægge finansieringen — der er fastsat til ca. 25 % af det samlede beløb — inden for den næste flerårige finansielle ramme for perioden 2021-2027.

1.10. Udvalget understreger vigtigheden af at anbefale større klarhed i de integrerede nationale energi- og klimaplaner, når det gælder de yderligere investeringsbeløb, der er nødvendige for gennemførelsen af de planlagte foranstaltninger, som kræver en bred politisk og social konsensus samt platforme, der fremmer samarbejdet, og en fælles forståelse mellem en lang række berørte parter. Hvad angår de investeringer, der er taget højde for i de integrerede nationale energi- og klimaplaner, bør det efter EØSU's mening overvejes, hvordan og i hvilken form de kan frigøres fra forpligtelserne i stabilitetspagten — eller under alle omstændigheder behandles separat — som følge af deres neutrale formål, deres tværgående, fælles karakter og det høje fælles mål, der skal nås.

1.11. EØSU anbefaler et særligt fokus på social konsensus og en løsning på de problematikker, der vil opstå i forbindelse med planernes gennemførelse, navnlig på de områder, hvor forfølgelsen af målet om ren energi vil medføre en omstrukturering eller sågar en lukning af hele produktionssektorer. Det bør fremgå af selve planerne, hvordan arbejdstagerne skal omplaceres.

1.12. EØSU anbefaler Kommissionen at kontrollere, at alle medlemsstater i deres integrerede nationale energi- og klimaplaner udtrykkeligt medtager kapitler om den sociale bæredygtighed af de processer, de ønsker at indlede, og om de gennemførelsespolitikker, der skal fremme inklusiv vækst, en retfærdig fordeling af fordelene og omkostningerne samt klar og gennemsigtig information til civilsamfundet.

1.13. Udvalget anser det for hensigtsmæssigt at anbefale, at man benytter netværket af økonomiske og sociale råd og tilsvarende organer i medlemsstaterne med henblik på det organiserede civilsamfunds proaktive deltagelse i udarbejdelsen og overvågningen af de integrerede nationale energi- og klimaplaner. Deres bidrag bør være medtaget i et særligt kapitel i planerne sammen med bemærkningerne fra de offentlige og private aktører på lokalt og regionalt plan.

1.14. EØSU anmoder Kommissionen om at forelægge den afsluttende vurdering af de endelige integrerede nationale energi- og klimaplaner for Rådet, Europa-Parlamentet, Regionsudvalget og EØSU. Det er EØSU's håb, at den bliver genstand for en interinstitutionel konference med deltagelse af repræsentanter for civilsamfundet og organer på lokalt og regionalt plan, så der følges effektivt op på en reel viden og bevidsthed om energi- og klimaomstillingsprocessen.

1.15. EØSU mener endvidere, at der i de integrerede nationale energi- og klimaplaner bør tages højde for foranstaltninger og passende finansiering i forbindelse med fortsatte bevidstgørelses- og oplysningskampagner, så man undgår, at medierne bliver mindre opmærksomme, når energi- og klimaspørgsmålet fortrænges af andet nyhedsstof og ikke længere er på forsiden.

1.16. Den enighed, der nu er opnået om klimamålets vigtighed og nødvendigheden af de integrerede nationale energi- og klimaplaners gennemførelse, kræver efter EØSU's opfattelse, at dette emne medtages blandt de vigtige og konstante spørgsmål i det europæiske semester.

2. Indledning

2.1. I overensstemmelse med energiunionens retsgrundlag og bestemmelserne om klimaindsatsen, der trådte i kraft den 24.12.2018 ⁽¹⁾, har EU-landene:

- på baggrund af en fælles model udarbejdet integrerede nationale energi- og klimaplaner, som dækker energiunionens fem dimensioner — energisikkerhed, det indre energimarked, energieffektivitet, dekarbonisering samt forskning, innovation og konkurrenceevne — for perioden 2021-2030 (og enhver efterfølgende periode på 10 år)
- senest den 31. december 2018 forelagt en integreret national energi- og klimaplan for Kommissionen, og de skal, når Kommissionen har gennemgået og vurderet dem, være klar til at fremlægge de endelige planer senest den 31. december 2019
- rapporteret de fremskridt, der er gjort med gennemførelsen af de respektive integrerede nationale energi- og klimaplaner, i de årlige rapporter om status over energiunionen, hvor den første ajourføring af planerne finder sted i 2024.

2.2. Den meddelelse, som denne udtalelse omhandler, indgår i denne sammenhæng og vedrører Kommissionens henstillinger efter vurderingen af medlemsstaternes udkast til integrerede nationale energi- og klimaplaner, som navnlig vedrører:

- ambitionsniveauet for målsætninger, delmål og bidrag med henblik på den fælles opfyldelse af energiunionens målsætninger og navnlig Unionens 2030-mål for reduktionen af drivhusgasemissioner i forbindelse med vedvarende energi og energieffektivitet samt graden af sammenkobling af el-nettet i 2030
- politikker og foranstaltninger i relation til medlemsstaternes og Unionens målsætninger og andre politikker og foranstaltninger med potentielle grænseoverskridende konsekvenser
- eventuelle yderligere politikker og foranstaltninger, der kan være nødvendige i de integrerede nationale energi- og klimaplaner
- samspil og sammenhæng mellem de eksisterende politikker og foranstaltninger og de planlagte politikker og foranstaltninger, som er medtaget i de integrerede nationale energi- og klimaplaner, både inden for den enkelte dimension og mellem de fem dimensioner af energiunionen
- målenes opnåelse med fuld beskyttelse af konkurrenceevnen og den sociale retfærdighed.

2.3. Hvad angår vedvarende energi, er Kommissionens henstillinger til medlemsstaterne baseret på en formel, som er fastsat i bilag II til forordning (EU) 2018/1999, der igen er baseret på objektive kriterier, og de tager sigte på dels at vurdere de samlede ambitioner på EU-plan, dels at sikre, at alle de berørte medlemsstater har tid nok til at nå frem til en passende social konsensus og udarbejde de endelige integrerede nationale energi- og klimaplaner, som — i henhold til en formel, iterativ proces — igen skal analyseres og vurderes af Kommissionen.

⁽¹⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2018/1999 af 11. december 2018 om forvaltning af energiunionen og klimaindsatsen, om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 663/2009 og (EF) nr. 715/2009, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 94/22/EF, 98/70/EF, 2009/31/EF, 2009/73/EF, 2010/31/EU, 2012/27/EU og 2013/30/EU, Rådets direktiv 2009/119/EF og (EU) 2015/652 og om ophævelse af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 525/2013 (EUT L 328 af 21.12.2018, s. 1).

3. Kommissionens meddelelse

3.1. Kommissionen har vedtaget denne meddelelse, som:

- analyserer udkastene til integrerede nationale energi- og klimaplaner og deres samlede bidrag til energiunionens målsætninger i 2030
- supplerer de mere detaljerede analyser på nationalt ⁽²⁾ og europæisk ⁽³⁾ niveau og de specifikke henstillinger, der er rettet til de enkelte medlemsstater ⁽⁴⁾.

Formålet er at hjælpe medlemsstaterne med at færdiggøre deres integrerede nationale energi- og klimaplaner inden udgangen af 2019, således at henstillingerne bliver gennemført ved hjælp af en løbende og iterativ dialog.

Ifølge Kommissionen vil der navnlig være behov for yderligere finpudsninger fra og i samarbejde med medlemsstaterne, ikke mindst når det gælder individuelle ambitioner, samarbejde på tværs af grænserne, forbindelsen mellem klimapolitik og luftkvalitet, større fokus på investeringer, konkurrenceevne og social retfærdighed.

3.2. Ifølge Kommissionen bør de endelige planer bl.a.:

- indeholde mere pålidelige oplysninger om de politikker og foranstaltninger, der støtter den rettidige opfyldelse af de foreslåede målsætninger og bidrag til vedvarende energi
- være mere solide og indeholde klarere forløbskurver for energiforbruget, indkredse mangler og bedste praksis, omfang, tidsplan og forventede energibesparelser ved de planlagte politikker og foranstaltninger, navnlig hvad angår gennemførelsen af energispareforpligtelsen og den langsigtede renoveringsstrategi samt investeringsbehovene og finansieringskilderne
- identificere — i de nationale energi- og klimaplaner — energisikkerhedsrisiciene såsom de risici, der er forbundet med forsyning af råmaterialer, konsekvenser af klimaændringerne eller hændelige eller menneskeskabte katastrofer, naturkatastrofer og terrortrusler mod kritisk energiinfrastruktur, navnlig risici med hensyn til cybersikkerhed og digitalisering
- fastlægge målsætninger, programmer og tidsplaner for energimarkedsreformerne i overensstemmelse med den lovgivning, der blev vedtaget med pakken om ren energi til alle europæere, og med de eksisterende netregler og retningslinjer — med støtte til reformerne af engrosmarkederne og udvikling af konkurrencedygtige detailmarkeder — under hensyntagen til overvågningsrapporterne fra de nationale reguleringsmyndigheder og Agenturet for Samarbejde mellem Energireguleringsmyndigheder
- i forbindelse med denne proces inddrage alle samfundets segmenter i et fælles skabelsesforløb, der gør det muligt for de berørte parter at opnå et reelt ejerskab over indsatsen.

4. Generelle bemærkninger

4.1. EØSU bifalder Kommissionens meddelelse, der tager sigte på **for første gang** at indføre en **ny model**, som — sammen med medlemsstaterne, de regionale og lokale myndigheder, det organiserede civilsamfund og borgerne — skal sikre en proces **med konvergens og sammenhæng i indsatsen på europæisk plan**, når det gælder omstillingen til ren energi, bæredygtig og konkurrencedygtig udvikling, dekarbonisering og en integreret og systemisk tilgang, der er teknologineutral, en cirkulær økonomi som løftestang for innovative løsninger i forhold til klimaændringerne og social retfærdighed baseret på den europæiske energipagt ⁽⁵⁾, der sætter forbrugerne i centrum for systemet, med en plan for bekæmpelsen af energifattigdom.

⁽²⁾ SWD(2019) 211; SWD(2019) 225; SWD(2019) 214; SWD(2019) 275; SWD(2019) 229; SWD(2019) 277; SWD(2019) 230; SWD(2019) 261; SWD(2019) 262; SWD(2019) 263; SWD(2019) 224; SWD(2019) 264; SWD(2019) 223; SWD(2019) 265; SWD(2019) 228; SWD(2019) 266; SWD(2019) 267; SWD(2019) 268; SWD(2019) 227; SWD(2019) 226; SWD(2019) 281; SWD(2019) 272; SWD(2019) 273; SWD(2019) 271; SWD(2019) 274; SWD(2019) 276; SWD(2019) 278; SWD(2019) 279.

⁽³⁾ SWD(2019) 212.

⁽⁴⁾ C(2019) 4401; C(2019)4402; C(2019) 4403; C(2019) 4404; C(2019) 4405; C(2019) 4406; C(2019) 4407; C(2019) 4408; C(2019) 4409; C(2019) 4410; C(2019) 4411; C(2019) 4412; C(2019) 4413; C(2019) 4414; C(2019) 4415; C(2019) 4416; C(2019) 4417; C(2019) 4418; C(2019) 4419; C(2019) 4420; C(2019) 4421; C(2019) 4422; C(2019) 4423; C(2019) 4424; C(2019) 4425; C(2019) 4426; C(2019) 4427; C(2019) 4428.

⁽⁵⁾ COM(2015) 80 final og EUT C 345 af 13.10.2017, s. 120.

4.2. EØSU understreger, at opbakningen ⁽⁶⁾ fra EU-borgerne til energiunionens målsætninger og til mere ambitiøse klima- og energipolitikker hele tiden har været stærk og stigende, ligesom der er voksende opbakning til energiunionens målsætninger i det europæiske erhvervsliv ⁽⁷⁾, både i og uden for energisektoren. EØSU bifalder ⁽⁸⁾ desuden ikrafttrædelsen af forordningen om forvaltningen af energiunionen og klimaindsatsen **og opfordrede det organiserede civilsamfund til at spille en særdeles aktiv rolle for at sikre en korrekt gennemførelse af denne forordning.**

4.3. Efter EØSU's mening er det tvingende nødvendigt at gøre noget ved klimaændringerne, eftersom vi allerede ser konsekvenserne af dem. Omstillingen til en bæredygtig økonomi frembyder også en vigtig mulighed. **Hvis denne omstilling skal lykkes, skal vi bevare vores virksomheders konkurrenceevne og fremme forskning og udvikling.** Vi skal inddrage alle sektorer og civilsamfundet og føre en permanent dialog med borgerne for at sikre, at ingen lades i stikken ⁽⁹⁾.

4.4. EØSU understreger vigtigheden af, at Unionen — sådan som det blev bekræftet på højeste niveau i Sibiuerklæringen ⁽¹⁰⁾ — bestræber sig på at være en **ansvarlig global leder på klimaområdet, alt imens den beskytter sine borgere, beskytter miljøet og værner om princippet om retfærdighed.**

4.5. EØSU bifalder princippet om, at »udkastene til nationale energi- og klimaplaner giver **civilsamfundet, virksomhederne, arbejdsmarkedets parter og de lokale regeringer et fælles, solidt og sammenligneligt grundlag for at drøfte EU's fælles udfordringer og langsigtede prioriteter på energi- og klimaområdet i hele Unionen**« ⁽¹¹⁾.

4.6. Det er dog **vigtigt med social konsensus**, ikke mindst i betragtning af at nogle EU-regioner, som stadig er afhængige af kulproduktion eller af andre fossile brændstoffer, langt fra har gennemført omstillingen til bæredygtighed, og at indbyggerne dér har lavere indtægter og ringere økonomiske muligheder end i andre medlemsstater. Hvis der ikke findes en passende løsning på energiomstillings negative konsekvenser for borgere og virksomheder, navnlig SMV'er, og hvis man ikke er i stand til at sikre tilstrækkelig støtte til dem, der er hårdest ramt, **kan det føre til stærk politisk og social modstand og generelt forsinke den samlede gennemførelse** af de integrerede nationale energi- og klimaplaner.

4.7. Efter EØSU's mening bør der derfor være tale om en **omstilling, der sætter mennesket i centrum, og hvor man går i retning af et mere inklusivt, bæredygtigt, rentabelt, retfærdigt og sikkert globalt energisystem**, som kan løfte de globale energi- og klimaudfordringer, og **som skaber værdi for virksomhederne og samfundet**, uden at det går ud over ligevægten i energi-trianglen, nemlig sikkerhed og adgang, miljømæssig og social bæredygtighed samt økonomisk udvikling og konkurrencedygtig vækst.

4.8. En af de vigtigste henstillinger — ikke blot til medlemsstaterne, men også til EU-institutionerne — bør således være en **reel gennemførelse af det europæiske energimarked**, som endnu ikke er fuldstændigt sammenkoblet, interoperabelt og gennemsigtigt, og hvor der er store prisforskelle på gas og elektricitet, både hvad angår energidelen, og hvad angår udgifter til netværk og forsyning samt beskatningen. EØSU er således skuffet over, at der stadig er væsentlige prisforskelle på energi i EU. Dette er en stor mangel i det indre marked og kan, hvis der ikke vedtages passende korrigerende foranstaltninger, bringe målsætningen om energiunionens opnåelse i 2030 i fare.

4.8.1. Derfor anmoder EØSU Kommissionen og medlemsstaterne om, at man i de integrerede nationale energi- og klimaplaner medtager tilsagn om **fuldstændig anvendelse og nøje kontrol med den korrekte gennemførelse af den vedtagne lovgivning**, både for virksomhederne og forbrugerne, i en ny strategi om det indre markeds fuldførelse inden 2025, således at man kan imødegå de globale udfordringer i form af konkurrencedygtig og bæredygtig vækst og klimaet i et moderne, intelligent og digitaliseret miljø, som er sammenkoblet på hele kontinentet.

⁽⁶⁾ Jf. den særlige Eurobarometer 459-rapport om klimaforandringer, marts 2017.

⁽⁷⁾ Jf. Union of the Electricity Industry (Eurelectric) og B Team Initiative.

⁽⁸⁾ Jf. EUT C 353 af 18.10.2019, s. 96.

⁽⁹⁾ EØSU's formand Luca Jahier på seminaret om konkrete foranstaltninger for at bekæmpe klimaændringerne, *Concrete measures to combat climate change in the new EU term 2019-2024*, 6. juni 2019, Helsinki (<https://www.eesc.europa.eu/da/node/71384>). EØSU mener endvidere, at »energi-priser, som stiger hurtigere end husholdningernes budgetter, indkomstforskelle på tværs af Europa og de omkostninger, som følger i kølvandet på energiomstillingen (decentralisering og digitalisering af elektricitets- og gasmarkedet), er bestemmende for, om der hersker energifattigdom i et samfund«, i TEN/694 (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽¹⁰⁾ Sibiuerklæringen, uformelt møde mellem stats- og regeringscheferne, Sibiu (Rumænien), 9.5.2019.

⁽¹¹⁾ COM(2019) 285 final.

4.8.2. EØSU mener, at det er nødvendigt med henstillinger om støtte til reformerne af et **dekarboniseret engrosmarked**, som er **mere integreret** med sektorerne for elektricitet, gas og varme, og til et **mere gennemsigtigt europæisk detailmarked**, der sikrer, at borgerne og virksomhederne får effektivt gavn af foranstaltningerne til energi- og klimamæssig bæredygtighed målt på forbrug og reducerede omkostninger på EU-markedet, så de kan træffe fuldt bevidste valg.

4.9. Henstillingerne vedrørende energisektorens bidrag til **dekarboniseringen** bør efter EØSU's opfattelse tage udgangspunkt i **incitamenter til forbrugerne og fremme af udbredelsen af nøgleteknologier** for en klimaneutral økonomi med henblik på opnåelsen af nulemissionsmålet i 2050. Kommissionen bør i den forbindelse udtrykkeligt anbefale **særlige strategier for energiintensive industrier** såsom den kemiske industri, stålindustrien, cement- og papirindustrien samt for kulstofintensive regioner ved at fremme og tilskynde dem til at gå over til teknologier med en bedre energieffektivitet.

4.9.1. Det er afgørende, at energiintensive industrier støttes effektivt af EU og af de nationale regeringer. En af måderne at gøre dette på er at forbedre ETS-retningslinjerne med hensyn til statsstøtte. EØSU er af den opfattelse, at »EU's emissionshandelssystem (EU ETS) som instrument til reduktion af EU's energiemissioner bør give et kulstofprissignal, men også indvirke positivt på bæredygtige investeringer i nye kulstoffattige teknologier«⁽¹²⁾, også gennem innovationsfonden, som finansieres via EU ETS.

4.9.2. EØSU er af den opfattelse, at **dekarbonisering af transportområdet**, som i dag tegner sig for 90 % af oliebehovet, vil kræve en gradvis overgang til alternative emissionsfrie brændstoffer med en passende infrastruktur og med en **større energieffektivitet**, hvor man gør bedst mulig brug af digitale teknologier og intelligent prissætning, og hvor man fremmer multimodal integration og mere bæredygtige transportformer.

4.9.3. **Byggesektoren** tegner sig for 40 % af energiforbruget og ca. 15 % af drivhusgasemissionerne. Det er nødvendigt med en fuldstændig gennemførelse af EU-bestemmelserne om energibesparelser i bygninger og de hermed forbundne incitamenter. Der bør desuden sikres **investeringer i intelligente elnet** med henblik på at integrere og optimere brugen af forskellige vedvarende kilder og bæredygtige teknologier til produktion, lagring og transmission. Det er navnlig nødvendigt at **fremme brugen af den producerede vedvarende energi på stedet** ved hjælp af målrettede fremmende bestemmelser inden for passende juridiske rammer.

4.10. EØSU er enig i Kommissionens ønske om en fuldstændig gennemførelse i de integrerede nationale energi- og klimaplaner af den EU-lovgivning, der blev vedtaget i maj 2018⁽¹³⁾ om **arealanvendelse, ændret arealanvendelse og skovbrug** (LULUCF)⁽¹⁴⁾, som giver medlemsstaterne pligt til at kompensere for de drivhusgasemissioner, der skyldes arealanvendelse, med et tilsvarende CO₂-optag fra skovene i perioden 2021-2030. Sektoren kan stadig gøre en øget indsats med hensyn til CO₂-opsamling. Sådan som EØSU understreger, er bæredygtig og aktiv skovforvaltning og ressourceeffektiv brug af træ afgørende faktorer for at nå klimamålene⁽¹⁵⁾.

4.11. Hvad **sikkerheden** angår, bifalder EØSU henstillingerne om et modstandsdygtigt europæisk energisystem, både når det gælder **forsyning**, og når det gælder **nødlagre** og **cybersikkerhed**. IT-sikkerhed er af afgørende vigtighed for at sørge for en sikker omstilling i EU til et dekarboniseret, decentraliseret, digitaliseret og integreret energisystem.

4.12. Det er nødvendigt at tage grundigt fat på udfordringerne og risiciene i energisektoren, både på EU-plan ved at styrke den rolle, som Den Europæiske Unions Agentur for **Cybersikkerhed** (ENISA) spiller, og med henstillinger til medlemsstaterne om en harmoniseret tilgang til cybersikkerhed, så man reducerer risikoen for svage forbindelser i et europæisk system, hvor netværkene i stadig større grad er sammenkoblede. Dette vil sikre en fælles forståelse af angrebene og en fælles løsning på cybersikkerhedstruslerne, sådan som EØSU har understreget tidligere⁽¹⁶⁾. Hele energisystemet er i høj grad computerstyret for at sikre, at det til enhver tid er stabilt og ligevægtigt. Et cyberangreb kan ikke blot bringe områder, men også store geografiske områder i fare eller bringe dem endeligt ud af drift. Det kan endda være kritisk på et geopolitisk plan i det uheldige, men ikke usandsynlige tilfælde, at der finder et målrettet hackerangreb sted.

⁽¹²⁾ EØSU's udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 2003/87/EF for yderligere at fremme omkostningseffektive emissionsreduktioner og lavemissionsinvesteringer (COM(2015) 337 final — 2015/0148 (COD)) (EUT C 71 af 24.2.2016, s. 57).

⁽¹³⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2018/841 af 30. maj 2018 om medtagelse af drivhusgasemissioner og -optag fra arealanvendelse, ændret arealanvendelse og skovbrug i klima- og energirammen for 2030 og om ændring af forordning (EU) nr. 525/2013 og afgørelse nr. 529/2013/EU (EUT L 156 af 19.6.2018, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Se EUT C 351 af 15.11.2012, s. 85.

⁽¹⁵⁾ Jf. EØSU's udtalelse om konsekvenser af klima- og energipolitikken for landbrugs- og skovbrugssektoren (EUT C 291 af 4.9.2015, s. 1) og EØSU's udtalelse om medtagelse af drivhusgasemissioner og optag fra arealanvendelse, ændringer i arealanvendelse og skovbrug (LULUCF) i klima- og energirammen for 2030 (EUT C 75 af 10.3.2017, s. 103).

⁽¹⁶⁾ EUT C 81 af 2.3.2018, s. 102; EUT C 75 af 10.3.2017, s. 124; EUT C 227 af 28.6.2018, s. 86; EUT C 440, af 6.12.2018, s. 8.

4.13. EØSU bakker fuldstændigt op omkring Kommissionens henstillinger **med hensyn til forskning og innovation**. EØSU anser det for vigtigt at sikre den internationale konkurrenceevne i omstillingsprocessen, fremskynde omstillingen af energisystemet på en omkostningseffektiv måde og øge de nationale innovations- og industriøkosystemers bidrag til opbygningen af europæiske strategiske, bæredygtige værdikæder i forhold til f.eks. batterier, hvilket EØSU udtalte sig om for nylig ⁽¹⁷⁾.

4.14. Medlemsstaterne bør sikre, at instrumenter som det nye rammeprogram **Horisont Europa (2021-2027)**, strukturfondene og EIB, Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer, Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen og innovationsfonden, som finansieres via salg af kvoter inden for rammerne af EU's emissionshandelssystem, anvendes korrekt i de integrerede nationale energi- og klimaplaner.

4.15. De **investeringer — og den finansielle dækning** derfor — der bør foretages for at nå EU's klima- og energimål, hvor de yderligere årlige investeringer anslås at ligge på ca. 260 mia. EUR ⁽¹⁸⁾, er fortsat den mest problematiske faktor sammen med social retfærdighed og bæredygtighed, som bør være omdrejningspunktet for en energi- og klimaomstilling, der sætter mennesket i centrum.

4.15.1. EØSU understreger, at disse **yderligere investeringsbeløb** virker meget **små** i forhold til de beløb, der blev nævnt i EØSU's tidligere udtalelser ⁽¹⁹⁾, og at den nødvendige finansiering kræver en omfattende **politisk og social afvejning** samt platforme, der fremmer samarbejdet, og en fælles forståelse mellem en lang række berørte parter — først og fremmest borgerne, forbrugere, arbejdstagerne og virksomhederne — om en langsigtet vision for energiomstillingen, delmål og de mere umiddelbare prioriteter.

4.15.2. Et andet vigtigt spørgsmål er **social retfærdighed og social bæredygtighed** i omstillingsprocessen samt en retfærdig fordeling af omkostninger og fordele. EØSU har allerede gjort opmærksom på, at »Europa har behov for en **Socialpakt for borgerdrevet energiomstilling**«, som indgås mellem EU, medlemsstaterne, regioner, byer, arbejdsmarkedets parter og det organiserede civilsamfund med henblik på at **sikre, at ingen lades i stikken i forbindelse med omstillingen**« ⁽²⁰⁾.

4.15.3. EØSU anbefaler Kommissionen at kontrollere, at alle medlemsstater i deres integrerede nationale energi- og klimaplaner udtrykkeligt medtager kapitler om **den sociale bæredygtighed af de processer**, de ønsker at indlede, og om de gennemførelsespolitikker, der skal fremme inklusiv vækst, en retfærdig fordeling af fordelene og omkostningerne samt klar og gennemsigtig information til civilsamfundet ledsaget af **planer for opnåelsen af de færdigheder, der er nødvendige for at skabe bevidste og proaktive aktører i de fælles processer**.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁷⁾ EUT C 353 af 18.10.2019, s. 102.

⁽¹⁸⁾ Tal udledt af EUKO 32-32.5-scenariet (i overensstemmelse med de centrale teknologiantagelser i EUKO's scenarier) (jf. <https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/energy-modelling/euco-scenarios>).

⁽¹⁹⁾ Jf. EUT C 353 af 18.10.2019, s. 79. EØSU gør opmærksom på, at en drivhusgasneutral økonomi vil kræve yderligere investeringer i størrelsesordenen 175-290 mia. EUR om året og et samlet beløb på 520-575 mia. EUR på energiområdet og omkring 850-900 mia. EUR på transportområdet.

⁽²⁰⁾ Jf. EUT C 353 af 18.10.2019, s. 96.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om ændring af afgørelse nr. 573/2014/EU om øget samarbejde mellem offentlige arbejdsformidlinger

(COM(2019) 620 final)

(2020/C 47/16)

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 19.9.2019 Rådet, 19.9.2019
Retsgrundlag	Artikel 149 og 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	219/3/11

Da EØSU går ind for forslaget indhold, og da EØSU allerede har behandlet dette emne i sin udtalelse SOC/620 om offentlige arbejdsformidlingers nye rolle i forbindelse med gennemførelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder⁽¹⁾, vedtaget den 17. juli 2019, besluttede det på sin 547. plenarforsamling den 30.-31. oktober 2019, mødet den 30. oktober 2019, med 219 stemmer for, 3 imod og 11 hverken for eller imod at afgive en udtalelse, som støtter det fremsatte forslag, og at henvise til den holdning, det gav udtryk for i ovennævnte dokument.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ EUT C 353 af 18.10.2019, s. 46.

**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om den økonomiske politik i euroområdet 2019
(tillægsudtalelse)**

[COM(2018) 759 final]

(2020/C 47/17)

Ordfører: **Petr ZAHRADNÍK**

Præsidiets henvisning	14.5.2019
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 1, og artikel 29, litra a) i gennemførelsesbestemmelserne til EØSU's forretningsorden
Kompetence	Sektionen for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedtaget i sektionen	17.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemning (for/imod/hverken for)	137/0/4

Indledning

Denne udtalelse er en del af to opfølgende udtalelser om henholdsvis den årlige vækstundersøgelse (COM(2018) 770 final) og henstillingen om den økonomiske politik i euroområdet (COM(2018) 759 final). Formålet er at ajourføre og udvikle tidligere EØSU-forslag ⁽¹⁾ under hensyntagen til den seneste udvikling og økonomiske prognoser for EU og euroområdet samt de forskellige rapporter og henstillinger, der er blevet offentliggjort i forbindelse med det igangværende europæiske semester. De to udtalelser udgør det europæiske civilsamfunds overordnede bidrag til den økonomiske og sociale politik og miljøpolitikken i den kommende europæiske semesterproces, som skydes i gang i november 2019. EØSU opfordrer Kommissionen og Rådet til at tage hensyn til dette bidrag i forbindelse med den kommende »efterårspakke« af det europæiske semester og den deraf følgende interinstitutionelle beslutningsproces.

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU noterer sig den positive økonomiske udvikling i EU og euroområdet i de senere år. Samtidig er udvalget særdeles bevidst om, at der er risiko for, at denne udvikling vil vende. EØSU konstaterer, at økonomien i EU og i euroområdet i øjeblikket er mere udsat for eksterne risici end normalt. I den forbindelse kan Brexit betragtes som et væsentligt usikkerhedsmoment, navnlig hvis det gennemføres spontant og uden nogen aftale. Det samme gælder handelskrigenes optrapning.

1.2. EØSU er overbevist om, at den nuværende prioritering af EU's og euroområdets økonomiske politik må være at mindske og begrænse risikoen for lavkonjunktur og styre EU's økonomi i retning af bæredygtig vækst. I den forbindelse er det vigtigt, at finanspolitikken ledsager Den Europæiske Centralbanks ekspansive pengepolitik gennem en positiv finanspolitisk kurs i euroområdet og i EU under overholdelse af principperne om finanspolitisk disciplin. EØSU er overbevist om, at der er et presserende behov for at styrke modstandsdygtigheden og sikre det fremtidige vækstpotentiale, og at det er på tide at komme i gang.

1.3. EØSU er af den opfattelse, at det nuværende tempo i investeringsvæksten er højere end væksten i EU's og euroområdets BNP, hvilket har gjort det muligt at nå op på investeringsprocenter på 20,5 % i 2018, som er den højeste værdi siden 2008 (hvor den var på 22,8 %). Udvalget mener ikke desto mindre, at investeringsbehovet er større, og at der er behov for flere ressourcer for at udfylde dette investeringsunderskud, såvel i det offentlige som i det private, navnlig i betragtning af, at disse investeringer ligger langt højere i Kina og USA.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om Årlig vækstundersøgelse 2019 (EUT C 190 af 5.6.2019, s. 24), og Den økonomiske politik i euroområdet (2019) (EUT C 159 af 10.5.2019, s. 49).

1.4. EØSU er imidlertid fortsat fuldt bevidst om, at denne økonomiske udvikling ikke har været ensartet på hele EU's område og i euroområdet, og at fremskridtene med hensyn til konvergens fortsat er utilfredsstillende. Spørgsmålet om bæredygtighed udgør ligeledes en stadig mere kompleks udfordring for EU.

1.5. EØSU glæder sig over, at den betydelige forbedring af budgetdisciplinen baner vej for en yderligere budgetudvidelse, under forudsætning af at alle forsigtighedsreglerne på budgetområdet overholdes. Denne mulighed foreligger såvel i de enkelte medlemsstater som i EU som helhed. EØSU noterer sig såvel forslaget om et budgetinstrument for konvergens og konkurrenceevne, som indgår i et pilotprojekt, der har til formål at styrke finanspolitikken i euroområdet, som den tætte forbindelse til reformstøtteprogrammet. EØSU forventer, at budgetinstrumentet for konvergens og konkurrenceevne for euroområdet og reformstøtteprogrammet vil yde betydelig støtte til reformer og investeringer både i euroområdet og i de lande, der står udenfor. EØSU er imidlertid generelt af den opfattelse, at Kommissionens forslag til den flerårige finansielle ramme for 2021-2027 kan være utilstrækkeligt til at gennemføre de prioriterede programmer med succes, og gentager sin opfordring til at øge ressourcerne til dette formål.

1.6. Samtidig er EØSU fortalende for en videreførelse af effektive strukturreformer kombineret med nøje målrettede investeringsstrategier, idet man samtidig understøtter og sikrer overholdelsen af den »positive trekant« i de nuværende økonomiske og politiske prioriteringer, som er baseret på ligevægt og gensidig konditionalitet mellem støtte til investeringer, gennemførelse af strukturreformer og iagttagelse af ansvarlighed og forsigtighed på budgetområdet. I lyset af den begrænsede mængde af offentlige midler insisterer EØSU på den store betydning af private investeringer, hvis langsigtede vækst afhænger direkte af en troværdig økonomisk politik og af nedbringelse af budgetmæssige ubalancer. Bankunionen og kapitalmarkedsunionen kan bidrage til at fremskynde væksten i investeringerne ved hjælp af mere effektive og fleksible kapitalstrømme. EØSU er bekymret over forsinkelserne i gennemførelsen af de resterende elementer i disse to unioner.

1.7. EØSU noterer omhyggeligt og med bekymring de betydelige makroøkonomiske ubalancer, der findes inden for EU og i euroområdet. Udvalget opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at forene kræfterne med det formål at tilnærme medlemsstaternes syn på, hvordan man kan rette op på problemet med eksterne ubalancer, navnlig under hensyntagen til de stadig flere eksterne risici fremover.

1.8. EØSU støtter fuldt ud princippet om, at investeringer og reformer skal gå hånd i hånd, og går ind for principperne om ansvarlighed og nærhed.

1.9. EØSU mener, at prioriteterne for den europæiske økonomi nu i højere grad bør fokusere på støtte til den indenlandske efterspørgsel. Samtidig mener udvalget, at samhandelen med varer og tjenester med tredjelande, som er meget positiv for EU, bør fordeles bedre blandt flere medlemsstater.

1.10. EØSU bakker fuldt op om videreførelsen af de aktiviteter, der har til formål at forbedre det indre markedes funktion og ensartethed, navnlig inden for segmenter, der endnu ikke er så integrerede, og de steder, hvor man kan iagttage centrifugale tendenser. Udvalget noterer sig også med bekymring problemet med mangel på arbejdskraft og misforholdet mellem udbuddet af og efterspørgslen efter kompetencer.

2. Baggrund

2.1. Den aktuelle økonomiske udvikling i euroområdet og Den Europæiske Union: Kommissionens forårs- og sommerprognoser

2.1.1. Økonomien i Unionen og euroområdet fortsætter sin vækst for syvende år i træk, men prognoserne viser tegn på en kommende svækkelse af de økonomiske resultater. Dette betyder imidlertid ikke, at væksten har været ensartet over hele Unionen og hele euroområdet. Ifølge Kommissionens økonomiske forårs- og sommerprognoser vil væksttendenserne for økonomien i Unionen og euroområdet fortsætte i år og næste år, men stigningstakten vil blive mindre. I prognoserne fra i sommer tales der om en øget risiko for opbremsning.

2.1.2. Denne opbremsning skyldes i høj grad de ydre omgivelser og en forringelse af Unionens muligheder for at opretholde sin rekordhøje eksport. De vigtigste risikofaktorer er konsekvenserne af Brexit, navnlig hvis den gennemføres uden nogen aftale, og opblussen af handelskrige i verdensøkonomien, som mærkes tydeligere i dag end f.eks. for et år siden.

2.1.3. Blandt de vigtigste interne faktorer finder man navnlig problemerne med at opnå social og miljømæssig bæredygtighed og utilstrækkelige fremskridt med hensyn til konvergens inden for EU samt en skæv fordeling af indkomst og velstand. De ændringer, som store sektorer (f.eks. bilindustrien og energisektoren) oplever, kan ligeledes betegnes som betydelige. Den forventede opbremsning i kreditvæksten, som gik fra 3,7 % til 3,0 % i løbet af 2019, vil formentlig også vække nogen bekymring (?).

(?) Kommissionens økonomiske forårsprognoser 2019.

2.1.4. I EØSU's udtalelse om den økonomiske politik i euroområdet fra 2019 ⁽³⁾ advarede man mod risikoen for en ny økonomisk krise og tilskyndede de europæiske og nationale myndigheder til at anlægge en koordineret tilgang for at afdække disse risici og styrke den europæiske økonomis modstandsdygtighed, navnlig under hensyntagen til, at to af de store europæiske økonomier sandsynligvis vil havne i en lavkonjunktur i løbet af andet halvår 2019.

2.1.5. Mens investeringsvækstrater og -mængder har nærmet sig eller allerede er nået op på niveauet før krisen, er investeringsbehovene i EU og i euroområdet fortsat højere end det nuværende investeringsniveau. Man kan i den forbindelse tale om vedvarende mangel på investeringer i både EU og euroområdet. Den kraftige nedgang i investeringsvæksten, der forventes i den kommende periode, giver også anledning til bekymring. I 2018 steg investeringerne i EU med 3,7 % i forhold til det foregående år. Ifølge skøn vil denne vækst i år og næste år kun være på 2,3 % for EU og euroområdet. I 2018 lå investeringerne på 20,5 % af BNP, hvilket var det højeste niveau siden 2008 (22,8 %) ⁽⁴⁾. Også her vil det med henblik på fremtiden være nødvendigt, at Europa afsætter flere økonomiske midler, navnlig inden for aktiviteter og brancher, der er strategisk vigtige, og som vil kunne sikre Europa en konkurrencefordel på lang sigt og i en global sammenhæng.

2.1.6. Beskæftigelsen er steget kraftigt, faktisk så meget, at mange medlemsstater har flaskehalsproblemer som følge af mangel på arbejdskraft, hvilket hæmmer deres vækstmuligheder. Samtidig medfører denne situation, at man fremskynder innovationsprocesser og -procedurer baseret på automatisering og virtualisering af økonomiske aktiviteter, der ikke kræver fysisk, manuel eller ikkekvalificeret arbejdskraft (økonomisk afkobling), og intensiverer forberedelsen af arbejdsstyrken på nye udfordringer samt søger løsninger på problemet med strukturel arbejdsløshed. Arbejdsmarkedet er desuden kendetegnet ved betydelige forskelle mellem medlemsstaterne imellem: I nogle lande er der fortsat arbejdsløshedsprocenter på over 10 %, og mange steder når ungdomsarbejdsløsheden alarmerende niveauer. En anden potentiel kilde til bekymring er den lave eller endog negative vækst i reallønnen i nogle medlemsstater eller problemet med fattigdom blandt personer i arbejde.

2.2. Finanspolitik

2.2.1. Forbedring af den finanspolitiske disciplin i en situation, hvor renten er meget lav, skaber gunstige betingelser for finansiering og skaber muligheder for vedtagelse af finanspolitiske støtteforanstaltninger i visse medlemsstater, hvilket har en positiv indvirkning på den indenlandske efterspørgsel. EØSU tilføjer, at den ansvarlige finanspolitik også vedrører budgettets indtægtsside og dermed effektiv bekæmpelse af skattesvig, som kan tilvejebringe yderligere midler til finansiering af offentlige investeringer.

2.2.2. Der skabes ligeledes mulighed for at styrke budgettets rolle i euroområdet, og forslaget om et budgetinstrument for konvergens og konkurrenceevne ⁽⁵⁾ udgør et vigtigt skridt i denne retning. Takket være dette instruments økonomiske bidrag til reformerne og investeringerne i de forskellige medlemsstater bør det bidrage til at øge den økonomiske modstandsdygtighed i Den Økonomiske og Monetære Union (ØMU). EØSU gentager den holdning, udvalget allerede har givet udtryk for i sin udtalelse om den flerårige finansielle ramme for perioden efter 2020 ⁽⁶⁾, om manglen på tilstrækkelige budgetmidler i den flerårige finansielle ramme som foreslået for perioden 2021-2027, der også vedrører bevillingerne til strukturreformer eller fremme af konvergens og konkurrenceevne i euroområdet. Ligesom Europa-Parlamentet og Det Europæiske Regionsudvalg har EØSU opfordret til, at midlerne i den næste flerårige finansielle ramme når op på 1,3 % af BNI.

2.2.3. Det centrale element bør være rammen for formuleringen af strategiske retningslinjer vedrørende de reformer og investeringer, der skal støttes via dette instrument. På grundlag af forslaget fra Kommissionen ⁽⁷⁾ vil Rådet for Den Europæiske Union (efter drøftelser i Eurogruppen) fastlægge en strategi for prioriteringerne vedrørende reformer og investeringer for euroområdet som helhed. Herefter vedtager Rådet en henstilling, der indeholder prioriterede retningslinjer rettet til de enkelte lande i euroområdet, og som vedrører de reformer og investeringer, der skal støttes i form af tilskud fra budgetinstrumentet for konvergens og konkurrenceevne.

2.3. Den økonomiske og monetære politik

2.3.1. Effektive strukturreformer kombineret med målrettede investeringsstrategier, der ledsages af ansvarlige budgetløsninger under overholdelse af principperne om bæredygtig udvikling, udgør hovedhjørnestenen i den økonomiske politik i EU, i euroområdet og i de enkelte medlemsstater i den kommende periode, i det mindste på mellemlang sigt.

2.3.2. Med henblik på topmødet i Eurogruppen blev der offentliggjort et dokument, hvori man gjorde status over situationen og udsigterne for euroområdet ⁽⁸⁾. Spørgsmålet om euroområdet blev også drøftet i forbindelse med bestræbelserne på at styrke euroens internationale status ⁽⁹⁾. Det tyder på, at euroområdet vil blive udvidet med flere medlemmer, for efter Bulgariens bestræbelser i løbet af sidste år på at gennemføre de nødvendige officielle etaper for at komme med i området med den fælles europæiske valuta har Kroatien ligeledes lagt sig i selen i år. Samtidig opfordrer EØSU de andre medlemsstater uden for euroområdet til at udvikle og gennemføre projekter, der skal sikre en bæredygtig overgang til euroområdet i den nærmeste fremtid.

⁽³⁾ EUT C 159 af 10.5.2019, s. 49.

⁽⁴⁾ Kilde: Eurostat.

⁽⁵⁾ Term sheet on the Budgetary Instrument for Convergence and Competitiveness, Eurogruppe, den 14.6.2019 (foreligger på nuværende tidspunkt kun på engelsk).

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse om den flerårige finansielle ramme efter 2020 indeholder relevante konklusioner om en effektiv udnyttelse af budgetressourcerne (EUT C 440 af 6.12.2018, s. 106).

⁽⁷⁾ COM(2019) 354 final.

⁽⁸⁾ COM(2019) 279 final.

⁽⁹⁾ EØSU's udtalelse om mod en stærkere international rolle for euroen (EUT C 282 af 20.8.2019, s. 27).

2.3.3. Blandt de seneste foranstaltninger, der har bidraget til at styrke euroområdet, er man nødt til f.eks. at nævne gennemførelsen af den fælles bagstopper for den fælles afviklingsfond, hvor de grundlæggende elementer allerede blev godkendt i 2012, og som samtidig styrkede den europæiske stabilitetsmekanisme. Foranstaltningerne til indførelse af den europæiske indskudsforsikringsordning er blevet defineret, hvilket er en vigtig milepæl for gennemførelsen af bankunionen. Man har skitseret omridset af budgetinstrumentet for konvergens og konkurrenceevne for euroområdet, således at det kan blive medtaget i Unionens fremtidige budgetramme. Selv om der er gjort visse fremskridt med hensyn til at styrke euroens internationale rolle, kan der gøres meget mere ved at forene medlemsstaternes og EU-institutionernes bestræbelser.

2.4. Strukturpolitik og -reformer

2.4.1. Dette års landespecifikke henstillinger viser tydeligt, at man bestræber sig på at fremhæve den »positive trekant«, som udgøres af investeringsstøtte, gennemførelse af strukturreformer og indførelse af ansvarlige finanspolitikker, der så vidt muligt tager sigte på de enkelte medlemsstaters specifikke behov.

2.4.2. Spørgsmålet om afhjælpning af strukturelle mangler og problemer i EU's økonomier, styrkelse af deres modstandsdygtighed og realisering af deres vækstpotentiale på lang sigt i en situation, hvor de økonomiske risici på verdensplan bliver større, gør det nødvendigt at udforme prioriterede reformer (både i medlemsstaterne og i EU som helhed) samt fremskynde og intensivere gennemførelsen af disse.

2.4.3. Der lægges ligeledes vægt på at kunne genoprette en mere symmetrisk ligevægt i Unionen og euroområdet. Behovet for at rette op på de makroøkonomiske ubalancer antager meget forskellige former. Ud over de problemer, der er forbundet med deres eksterne balancer, og navnlig deres løbende poster, kommer de makroøkonomiske ubalancer i nogle lande til udtryk på andre måder, f.eks. som høj gældsætning i såvel den offentlige som den private sektor, en dynamisk stigning i ejendomspriserne, stigende enhedslønomkostninger og forskellige former for eksterne ubalancer.

2.4.4. Strukturreformerne består ligeledes i at styrke miljøet og kvaliteten af det indre marked og at forbedre komplementariteten mellem politikken for det indre marked og strukturreformerne i de enkelte lande, idet det tilstræbes at opnå den højest mulige grad af ensartethed.

2.5. Euroområdets styring

2.5.1. De landespecifikke henstillinger omfatter også vejledning og retningslinjer med henblik på at styrke resultaterne i og forvaltningen af Den Økonomiske og Monetære Union, modstandsdygtigheden i eurolandenes økonomier i overensstemmelse med henstillingen fra 2019 om den økonomiske politik i euroområdet samt fremme af social konvergens i overensstemmelse med den europæiske søjle for sociale rettigheder. Det lader under alle omstændigheder til, at Den Europæiske Union igen er på vej ind i en fase, hvor foranstaltninger vedrørende den økonomiske politik hænger tæt sammen med situationen i euroområdet, og hvor det ikke at være en del af euroområdet skaber øget risiko for, at den pågældende medlemsstat bliver marginaliseret, navnlig når det viser sig, at der findes en stadig stærkere vilje til at styrke euroområdet i den kommende flerårige finansielle ramme. EØSU understreger behovet for at skabe balance mellem alle ØMU's søjler, som det fremgår af udvalgets udtalelse om »En ny vision for fuldførelsen af Den Økonomiske og Monetære Union«⁽¹⁰⁾.

3. Generelle bemærkninger

3.1. EØSU mener, at på dette tidspunkt, hvor der skal ske udskiftninger af EU-institutionernes nøgleposter, har den europæiske økonomi det bedre end under de seneste udnævnelser til de vigtige EU-poster i 2014. Samtidig er EØSU dog udmærket klar over de risici (jf. punkt 2.1.1-2.1.3), der kan vende denne udvikling, og er opmærksom på de strategiske udfordringer, der skal tages op i lyset af den fremtidige økonomiske udvikling.

3.2. Ikke desto mindre bør den nuværende afmatning i væksten (som f.eks. bekræftes af de lave niveauer af indikatoren for økonomiske forventninger, der blev registreret i september), som aldrig har været særlig stærk i euroområdet, og de stigende kriserisikofaktorer nu føre til, at EU-institutionerne og medlemsstaterne tager skridt til at nå den europæiske økonomiske politiks hovedmål, nemlig at udvikle effektive forebyggende foranstaltninger for at forhindre en tilbagevenden til en generel recession og at omlægge euroområdets og EU's økonomi i retning af bæredygtig vækst. Med henblik herpå er det vigtigt at bringe finanspolitikken og pengepolitikken på linje med hinanden. Ifølge Den Europæiske Centralbank er det ikke muligt at stramme den nuværende fleksible pengepolitik i den kommende periode, da dette ville have en negativ indvirkning på den økonomiske vækst. Der er dog råderum for en vækstfremmende finanspolitik. Medlemsstater med store overskud på de løbende poster bør udvikle en sådan finanspolitisk indsats på en større skala, som, forudsat at der foretages bæredygtige investeringer, kan medføre yderligere fordele for deres økonomier og samfund. Efter EØSU's mening bør penge- og finanspolitikken, der fremmer vækst og navnlig investeringer, og strukturreformer, der styrker den økonomiske modstandsdygtighed, udgøre de tre søjler i den økonomiske politik, som gør det muligt at tackle den nuværende situation.

⁽¹⁰⁾ EUT C 353 af 18.10.2019, s. 32.

3.3. EØSU støtter således styrkelsen af Unionens og euroområdet økonomi over for de negative faktorer på verdensplan, der truer betingelserne for at kunne handle og investere frit i verden, øger usikkerheden og forværrer situationen på de internationale finansmarkeder. EØSU anbefaler, at prioriteringerne for den europæiske økonomi på mellemlang sigt i højere grad rettes mod at efterkomme efterspørgslen inden for EU. Samtidig bør den positive balance i samhandelen med varer og tjenester med tredjelande være fordelt på flere medlemsstater. Mange af disse stater bør gennemføre grundlæggende strukturreformer, da deres nuværende resultater på en række indikatorer for konkurrenceevne udgør en risiko i denne henseende.

3.4. EØSU er overbevist om, at det er tvungende nødvendigt at styrke den europæiske økonomis modstandsdygtighed og dens fremtidige vækstpotentiale, og at tiden nu er inde til at gøre det. En forværring af de økonomiske resultater i nærmeste fremtid kan gøre de nuværende strukturelle problemer og svagheder mere akutte, herunder også de samfundsmæssige konsekvenser, som en sådan forværring medfører. Med henblik på at sikre en ansvarlig holdning til budgetområdet er det vigtigt at finde den meget skrøbelige balance mellem på den ene side de mest gældsatte landes bestræbelser på at reducere deres gældsætning og opbygge budgetreserver og på den anden side evnen hos lande med budgetoverskud eller balance på budgettet til at udnytte deres budgetmæssige råderum til at foretage investeringer, navnlig offentlige investeringer.

3.5. EØSU hilser forslaget om et budgetinstrument for konvergens og konkurrenceevne velkommen. Udvalget opfordrer imidlertid til, at instrumentet konkretiseres inden for en nær fremtid, og til, at der etableres en funktionel forbindelse mellem dette instrument og det instrument, der for nylig blev foreslået inden for rammerne af reformstøtteprogrammet. Det er særligt vigtigt, at reformstøtteprogrammet kan sikre betydelig støtte til reformerne og investeringerne i lande, som ikke er en del af euroområdet, uden at bringe de specifikke målsætninger for budgetinstrumentet for konvergens og konkurrenceevne, der er rettet mod euroområdet, i fare. EØSU opfordrer ligeledes Kommissionen til at indføre gennemsigtige indikatorer, som kan bruges til at måle resultaterne af budgetinstrumentet for konvergens og konkurrenceevne. I denne forbindelse opfordrer EØSU til et stærkere engagement fra Europa-Parlamentet, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet i tråd med konklusionerne i udtalelsen om »En ny vision for fuldførelsen af Den Økonomiske og Monetære Union«⁽¹⁾.

3.6. EØSU anser det for meget positivt, at budgetinstrumentet for konvergens og konkurrenceevne ligeledes skal være en integrerende del af det europæiske semester, eftersom støtten, der skal ydes, frem for alt skal kanaliseres i retning af de henstillinger, der netop fremsættes inden for rammerne af det europæiske semester.

3.7. EØSU tilslutter sig det overordnede mål med budgetinstrumentet for konvergens og konkurrenceevne, som er at nå frem til en højere grad af konvergens og forbedre konkurrenceevnen, idet man styrker koordineringen af reformer og investeringsplaner i euroområdet. Med henblik på at nå dette mål opfordrer EØSU Kommissionen til at udarbejde et forslag til fordeling af de økonomiske midler mellem landene i henhold til en gennemsigtig metodologi.

3.8. EØSU glæder sig over, at dette års landespecifikke henstillinger er meget fint tilpasset behovet for målrettede strategiske investeringer. Desuden bør de landespecifikke henstillinger og det europæiske semester generelt fra næste år spille en rolle som strategiske økonomiske retningslinjer for Unionen, idet Europa 2020-strategien løber ud, og der ikke er planer om nogen efterfølger. I denne forbindelse bør det europæiske semester også respektere målene i den europæiske søjle for sociale rettigheder og i 2030-strategien for bæredygtig udvikling.

3.9. EØSU noterer sig og glæder sig over konklusionerne fra Eurogruppens evalueringstopmøde den 21. juni⁽²⁾, som ikke blot indeholder en objektiv beskrivelse af udviklingen i euroområdet siden de fem formænds rapport fra 2015, men frem for alt opstiller nye mål, som navnlig vedrører en betydelig styrkelse af eurorådets betydning i den kommende flerårige finansielle ramme for EU.

3.10. EØSU er overbevist om, at euroområdet i efteråret 2019 er helt anderledes end for præcis 10 år siden, da det stod uforberedt over for en krise af hidtil uset omfang, som det ikke kunne afhjælpe med de instrumenter, der var til rådighed på daværende tidspunkt. Men i løbet af de seneste 4-5 år har euroområdet vist sit værd. Det har taget ved lære af krisen og vil fortsat gøre det. Dette bør ikke kun omfatte evnen til at planlægge nogle år frem, men også evnen til realistisk at fordele de ressourcer, der er nødvendige for at gøre den europæiske økonomi mere modstandsdygtig (hvilket ikke altid er tilfældet).

3.11. EØSU mener på den ene side, at man i denne periode har afsluttet etableringen af de strukturelle elementer i eurorådets funktion, som man i høj grad manglede, da krisen ramte, og at Unionen samtidig gør ambitiøse fremskridt, idet man bestræber sig på at styrke eurorådets budgetposition kraftigt (både tilhængere og modstandere af den monetære integration i EU anser den i øjeblikket for klart utilstrækkelig). Det foreslåede reformstøtteprogram kan sammen med den europæiske stabiliseringsmekanisme for investeringer blive et pilotprojekt, som euroområdet kan bruge som udgangspunkt til at påvirke udformningen af det kommende EU-budget på en betydningsfuld og afgørende måde. Hvis disse ting gennemføres i praksis, vil visse af disse kapitler (selv om de i øjeblikket er meget små) kun være tilgængelige for medlemmerne af euroområdet.

⁽¹⁾ EUT C 353 af 18.10.2019, s. 32.

⁽²⁾ COM(2019) 279 final.

3.12. EØSU mener, at der, hvad angår betalingsbalancens løbende poster, er stor forskel på medlemsstaternes situation, og at der samtidig heller ikke er enighed om forståelsen af instrumenterne og målene for den økonomiske politik. Selv om det er korrekt, at en række lande, som tidligere havde kronisk underskud på deres løbende poster, har reduceret deres underskud betydeligt, er det ligeledes korrekt, at flere medlemsstater stadig har store underskud på de løbende poster. Det er vigtigt at tilnærme disse to grupper af lande, da der ellers vil være stor risiko for en europæisk økonomi i to hastigheder, et fænomen, som risikerer at blive permanent. Konvergensprocessen bør bestå i, at lande med underskud træffer yderligere foranstaltninger for at understøtte deres konkurrenceevne og produktivitet (i overensstemmelse med de indikator, der anvendes i forbindelse med det europæiske semester), og at lande med overskud i højere grad koncentrerer sig om faktorer, der stimulerer den samlede efterspørgsel, f.eks. ved at foretage mere robuste investeringer, der har positiv indvirkning på skabelse af kvalitetsjob.

3.13. EØSU tilslutter sig det overordnede mål for de landespecifikke henstillinger for perioden 2019-2020, hvor medlemsstaterne tilskyndes til at modernisere deres økonomier og derved konsolidere deres vækstpotentiale og styrke deres modstandsdygtighed. Man må ikke glemme, at der undertiden er betydelige socioøkonomiske forskelle i visse lande. Deres økonomiske udvikling er meget ulige fordelt, hvilket udgør en stor hindring for deres fremtidige økonomiske vækst. Det er ligeledes vigtigt at aktivere instrumenter, der skal mindske social ulighed og styrke den sociale samhørighed.

3.14. EØSU mener, at investeringer og reformer skal gå hånd i hånd, hvilket er særligt vigtigt i forbindelse med den endelige godkendelse af EU's flerårige finansielle ramme for perioden 2021-2027. Desuden bør medlemsstaterne fuldt ud overholde principperne om ansvarlighed og nærhed. Selv om EU-budgettet ikke er et mirakelmiddel, der kan imødekomme alle behov for investeringer, kan en passende målretning af ressourcerne yde et væsentligt bidrag til at rette op på de konstaterede investeringsunderskud, som beskrives detaljeret i dette års landespecifikke henstillinger. Også her kan man skabe en tættere sammenhæng mellem EU's fremtidige budget og det europæiske semester, som vil give bedre mulighed for at knytte de begrænsede midler sammen med de reelle behov, samtidig med at man overholder kriteriet om præstationer og kvantificerede resultater.

3.15. I lyset af den begrænsede mængde af offentlige midler fastholder EØSU, at investeringer i den private sektor, hvis langsigtede vækst er direkte proportional med en troværdig økonomisk politik og nedbringelse af budgetmæssige ubalancer, er af stor betydning.

4. Særlige bemærkninger

4.1. Som følge af den usikkerhed, der hersker på verdensplan inden for økonomi, handel og investeringer, bliver det stadig mere nødvendigt, at Unionen bliver selvstændig ved at styrke det indre markedes funktion. EØSU er overbevist om, at det indre marked, hvis det fungerer godt og er ensartet, kan bidrage til at afhjælpe nogle af de konstaterede ubalancer. Integrationen af markederne for tjenesteydelser er forholdsvis begrænset. I forbindelse med nye aktiviteter inden for teknologi er der risiko for, at disse kun vil brede sig i visse lande, hvis ikke der vedtages hensigtsmæssig lovgivning, hvilket vil sige, at løsninger, der indføres i de forskellige medlemsstater, bliver indbyrdes inkompatible. På samme måde bliver den frie bevægelighed for kapital mere effektiv og fleksibel takket være bankunionen og kapitalmarkedunionen. Samtidig udtrykker EØSU bekymring over forsinkelserne med gennemførelsen af de resterende dele af bankunionen og kapitalmarkedunionen. Den planlagte finansunion udgør en vigtig platform til fremme af alternative finansieringsformer og finansieringsmuligheder. Hvad angår nødvendigheden af at integrere det indre marked, er der størst råderum på arbejdsmarkedet samt med hensyn til skat og beskatningsregler (i dag har medlemsstaterne enekompetence med hensyn til direkte beskatning).

4.2. EØSU glæder sig over, at man i forbindelse med det europæiske semester i år lægger stor vægt på investeringsaktiviteter, hvilket har hjulpet medlemsstaterne med i højere grad at fastlægge deres investeringsprioriteter på de områder, hvor den makroøkonomiske rentabilitet er højest. Samtidig er der defineret lovgivningsmæssige og strukturelle forhindringer i medlemsstaterne og i Unionen som helhed, som udgør en central faktor for underudnyttelsen af vækstpotentialet i den europæiske økonomi på lang sigt.

4.3. EØSU er af den opfattelse, at et klima med tillid hos virksomhederne, forudsigelighed og retssikkerhed under fuld overholdelse af retsstatsprincippet og den sociale retfærdighed er vigtigt for en sund og rationel investeringsstrategi.

4.4. EØSU vurderer stadig, at en uforholdsmæssig stor administrativ byrde udgør en stor hindring. Løsningen ligger måske i at indføre digitale systemer inden for de offentlige tjenester. Digitaliseringen anses med rette for at være en central faktor for produktivitet, konkurrenceevne og vækst. Ved gennemførelsen skal man overholde aftalerne på arbejdsmarkedet og resultaterne af den sociale dialog på området.

4.5. EØSU mener ligeledes, at manglen på kvalificeret arbejdskraft og misforholdet mellem udbuddet af og efterspørgslen efter kompetencer er en hindring for at øge investeringernes størrelse.

4.6. EØSU understreger vigtigheden af, at investeringsaktiviteterne i stadig højere grad knyttes til intensive forsknings- og innovationsaktiviteter. Det drejer sig ikke kun om størrelsen af de investerede midler, men også om en betydelig forbedring af kvalitetsparametrene for de foretagne investeringer. Samtidig varierer investeringsbehovet mellem de forskellige dele af EU. Behovene for kapitalinvesteringer er ikke kun betydelige i regioner med udviklingsefterslæb, men også i regioner, der gennemgår store teknologiske forandringer, samt regioner, der ligger i forreste række på verdensplan inden for en bestemt sektor, og som har ambitioner om at bevare denne position.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om årlig vækstundersøgelse 2019**(tillægsudtalelse)**

[COM(2018) 770 final]

(2020/C 47/18)

Ordfører: **Anne DEMELENNE**

Præsidiets henvisning	14.5.2019
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 1, og artikel 29, litra A i gennemførelsesbestemmelserne til EØSU's forretningsorden
Tillægsudtalelse Kompetence	Sektionen for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed
Vedtaget i sektionen	17.10.2019
Vedtaget på plenarforsamlingen	30.10.2019
Plenarforsamling nr.	547
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	140/3/6

Indledning

Denne udtalelse er den ene af to opfølgende udtalelser, som omhandler henholdsvis den årlige vækstundersøgelse [COM(2018) 770 final] og henstillingen om den økonomiske politik i euroområdet [COM(2018) 759 final]. Formålet er at opdatere og videreudvikle EØSU's tidligere forslag ⁽¹⁾ under hensyntagen til den seneste udvikling og de økonomiske prognoser for EU og euroområdet samt de forskellige rapporter og henstillinger, der er blevet offentliggjort i forbindelse med det igangværende europæiske semester. De to udtalelser udgør det europæiske civilsamfunds overordnede bidrag til den økonomiske og sociale politik og miljøpolitikken i den kommende europæiske semesterproces, som skydes i gang i november 2019. EØSU opfordrer Kommissionen og Rådet til at tage hensyn til dette bidrag i forbindelse med den kommende efterårspakke vedrørende det europæiske semester og den interinstitutionelle beslutningsproces, som følger heraf.

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Denne udtalelse fra EØSU er et tillæg til EØSU's udtalelse om den årlige vækstundersøgelse 2019. Den tager højde for de landespecifikke henstillinger ⁽²⁾, Kommissionens meddelelse om det europæiske semester og de respektive henstillinger fra Rådet, og den går mere i dybden med udvalgte økonomiske og sociale spørgsmål i forbindelse med det europæiske semester 2019.

1.2. Investeringsfejlsrabet i Den Europæiske Union er endnu ikke overvundet. Offentlige og private investeringer er ligesom udgifter til uddannelse (fra førskoletrinnet) nødvendige for at forbedre de europæiske virksomheders konkurrenceevne. De landespecifikke henstillinger har i år et særskilt fokus på investeringer. Der bør lægges særlig vægt på produktionsfremmende investeringer og investeringer i social infrastruktur med henblik på at prioritere bæredygtig vækst samt på foranstaltninger til gennemførelse af den sociale søjle.

⁽¹⁾ EØSU's udtalelse om årlig vækstundersøgelse 2019 (EUT C 190 af 5.6.2019, s. 24) og om den økonomiske politik i euroområdet (2019) (EUT C 159 af 10.5.2019, s. 49).

⁽²⁾ COM(2019) 500 final.

1.3. Medlemsstaterne bør styrke deres strukturreformindsats. Navnlig når det gælder de lande, der har overskud på betalingsbalancens løbende poster, er det af hensyn til den økonomiske og politiske stabilitet i Den Europæiske Union og euroområdet nødvendigt at gøre noget ved medlemsstaternes ringe overholdelse af proceduren vedrørende makroøkonomiske ubalancer. EØSU beklager den manglende balance mellem de brede generelle henstillinger, der vedrører vigtige områder som investeringer, det sociale område og klimaforandringer, og de konkrete numeriske strategiske mål, som hidrører fra de finanspolitiske bestemmelser.

1.4. De aktuelle meget lave renteniveauer har gjort det muligt at frigøre midler fra de nationale budgetter som følge af de faldende udgifter til rentebetalinger på statsobligationer. Medlemsstaterne bør anvende disse midler til at øge deres fysiske, digitale og miljømæssige investeringer samt udgifterne til uddannelse, udvikling af færdigheder og kvalifikationer, som bør ses som investeringer i menneskelige ressourcer og ikke som omkostninger.

1.5. Hvad angår de landespecifikke henstillinger på det sociale område, er der grund til at glæde sig over, at den europæiske søjle for sociale rettigheder og den sociale resultattavle spiller en større rolle. Udvalget opfordrer Kommissionen til at fortsætte og videreudvikle denne tilgang i forbindelse med de kommende europæiske semestre. Hvis der skulle ske en økonomisk nedbremsning i de kommende år, er det vigtigt, at positive socialpolitiske mål kommer til at spille en central rolle i det europæiske semester på lige fod med de makroøkonomiske og finanspolitiske mål.

1.6. Klimaforandringerne er blevet et centralt emne i løbet af det sidste år og kan i højere grad afspejles i semesteret. De landespecifikke henstillinger for næste års cyklus bør omfatte flere henstillinger, og der bør være mindst én henstilling pr. medlemsstat, som handler om at bekæmpe den eksistentielle trussel, som klimaforandringerne udgør.

1.7. Beskatningen bør fremme produktionsfremmende investeringer og udgifter i realøkonomien. Skatteindtægterne bør i højere grad komme fra andre kilder end arbejde og bæredygtigt forbrug.

1.7.1. Finansialiseringen af visse dele af den europæiske økonomi har lagt en uforholdsmæssig stor byrde på virksomhederne — og deres ansatte — der skaber arbejdspladser, producerer merværdi og øger mængden af realkapital. EØSU opfordrer Kommissionen til at undersøge muligheden for at bruge det europæiske semester til at fremme generel »interessentværdi« frem for »aktionærværdi« alene.

1.7.2. Flere medlemsstater har i forbindelse med dette års landespecifikke henstillinger modtaget henstillinger om en styrkelse af den sociale dialog. For at opmuntre arbejdsmarkedets parter til at deltage vil det være hensigtsmæssigt at indføre minimumsstandarder for de nationale regeringers høring af arbejdsmarkedets parter i medlemsstaterne i forskellige faser af det europæiske semester.

1.7.3. Kommissionens politik for offentlige goder bør styres af princippet om, at privatisering af offentlige aktiver ikke bør omfatte aktiver af strategisk vigtighed, som administreres bedre af den offentlige sektor, og ikke bør give et nettotab for staten ved salg, når konjunkturerne er dårlige.

2. Baggrund: Kommissionens prioriteter i forbindelse med det europæiske semester 2019 og de landespecifikke henstillinger

2.1. Ifølge Kommissionen har medlemsstaterne gjort i det mindste visse fremskridt for 40 % af de landespecifikke henstillinger, der var rettet til dem. Set over flere år er der gjort »visse fremskridt« for mere end to tredjedele af de landespecifikke henstillinger⁽³⁾. Der er gjort store fremskridt med gennemførelsen på området for finansielle tjenesteydelser, men der er også observeret fremskridt med hensyn til at fremme skabelsen af faste job og bekæmpe segmenteringen af arbejdsmarkedet. Gennemførelsen er dog stadig begrænset og for langsom på områder, der er vigtige med henblik på at rette op på makroøkonomiske ubalancer⁽⁴⁾.

2.2. De landespecifikke henstillinger for 2019 bygger på resultaterne af landerapporterne for 2019 og har et stærkere fokus på investeringer, idet der er mindst én investeringsrelateret henstilling til hver medlemsstat.

⁽³⁾ COM(2019) 500 final, s. 3-4.

⁽⁴⁾ Efstathiou, K. og Wolff, G. (2018), »Is the European Semester effective and useful?« (Er det europæiske semester effektivt og hensigtsmæssigt?).

2.3. Hvad de makroøkonomiske udsigter angår, er usikkerheden ikke blevet mindre. Det Forenede Kongeriges forventede udtræden af Den Europæiske Union og de globale handelskrige, som USA har startet, indebærer stadig en yderst aktuel fare for, at den økonomiske vækst og beskæftigelsen vil falde i den nærmeste fremtid. På trods af en lav samlet arbejdsløshed i forhold til de sidste årtier har flere lande ikke nået det beskæftigelsesniveau, de havde før krisen. Væksten i BNP i Den Europæiske Union forventes i år at ligge på bare 1,4 % i EU samlet set og 1,2 % i euroområdet ⁽⁵⁾. Som Den Europæiske Centralbanks Styrelsesråd ⁽⁶⁾ har konstateret, ligger inflationen i euroområdet stadig for lavt i forhold til målet (tæt på, men under 2 % på mellemlang sigt), og derfor bør finanspolitikken spille en rolle, når det gælder om at fremme væksten i euroområdet og Den Europæiske Union.

3. Generelle bemærkninger til Kommissionens anbefalinger

3.1. Investeringer

EØSU bifalder og bakker kraftigt op omkring Kommissionens særlige fokus på at øge investeringerne i dette års landerapporter og landespecifikke henstillinger. Udvalget har tidligere gentagne gange opfordret medlemsstaterne og Kommissionen til at lægge større vægt på at øge de offentlige og private investeringer, og glæder sig derfor over at se, at en af dets anbefalinger bliver omsat til praksis. I denne forbindelse bør investeringerne være produktive og bæredygtige, mens spekulative finansielle investeringer og ejendomsinvesteringer bør undgås.

3.1.1. I tråd med Kommissionens praksis med at fastsætte overordnede mål er investeringsmålene i de landespecifikke henstillinger ikke særlig konkrete. Dette giver dog en ubalance, da de finansielle mål er meget konkrete i henhold til traktatens bestemmelser. Det er uklart, hvordan investeringsmålene kan nås i lande, der i høj grad er bundet af kravene i stabilitets- og vækstpakten. Ligesom i tidligere udtalelser anbefaler EØSU derfor, at man giver investeringerne en mere fremtrædende rolle ved at medtage en gylden regel i EU's finansielle ramme ⁽⁷⁾.

3.1.2. Det europæiske semester har brug for et større fokus på bæredygtig vækst med FN's 2030-mål for bæredygtig udvikling som rettesnor, hvilket EØSU efterlyser i forbindelse med sin anmodning om en årlig undersøgelse af bæredygtig vækst ⁽⁸⁾. Infrastrukturinvesteringerne bør være grønne og sociale, og der bør være fokus på vedvarende energi, således som den nye Kommission i øvrigt har til hensigt. Dette bør i højere grad afspejles i det europæiske semester. Med inspiration fra den kærkomne vægt, der lægges på investeringer i dette års landespecifikke henstillinger, foreslår EØSU, at Kommissionen og Rådet overvejer, om de landespecifikke henstillinger ikke bør indeholde mindst ét konkret ambitiøst mål pr. medlemsstat om en væsentlig reduktion af drivhusgasemissionerne, indtil der er fundet en løsning på den potentielt katastrofale klimaudfordring. I den sammenhæng bifalder EØSU, at ECB inden for rammerne af APP-programmerne (asset purchase programme) har investeret i grønne obligationer fra den private sektor, og mener, at ECB bør fortsætte og styrke denne indsats, når den genoptager nettokøbene i programmets geninvesteringsfase.

3.1.3. Hvad de konkrete investeringsbehov angår anmoder EØSU Kommissionen og medlemsstaterne om at fremlægge en konkret plan, der skal øge de offentlige og private investeringer med henblik på at afhjælpe nogle af de mangler, der er blevet konstateret på en række vigtige områder, i den hensigt at sikre Europas økonomiske og sociale fremtid og fastholde EU's konkurrenceevne over for Kina og USA. Der kan f.eks. være tale om investeringer i informationsteknologi og kunstig intelligens (forskning og udvikling, herunder IT-infrastruktur). De nødvendige udgifter til almen uddannelse og erhvervsuddannelse, bedre kompetencer og mobilitet bør også indgå i investeringerne. Det samme gælder incitamenter til energibesparelser inden for industri og transport, f.eks. udvikling og øget anvendelse af jernbanenettet. Disse udgifter bør i højere grad støttes gennem anvendelse af strukturfondene. Det vil styrke konkurrenceevnen og afhjælpe manglen på kvalificeret arbejdskraft, som anerkendes i hele EU som en af hindringerne for investeringer ⁽⁹⁾.

3.1.4. Udvalget mener, at det er muligt at fastsætte mere konkrete mål og strategiske prioriteter, når det gælder om at nå Det Europæiske Råds overordnede mål. Mens EU 2020-strategiens indikatorer var for forenklede, bør de overordnede prioriteter, som Rådet har vedtaget, konkretiseres og udvides til at omfatte andre politikområder. Derfor anmoder EØSU Rådet og Kommissionen om at udarbejde en langsigtet strategi for 2030, som bør afspejles i de landespecifikke henstillinger for 2020 ⁽¹⁰⁾. Denne langsigtede strategi bør medtage en vision for en velfærdsøkonomi i Den Europæiske Union, som omfatter større investeringer i produktionsaktiviteter, bedre uddannelse, kvalifikationer, kompetencer og undervisning, i social beskyttelse, sundhed, energibesparelser og økonomisk overkommelige boliger samt fremme af ligestillingen mellem kvinder og mænd.

⁽⁵⁾ Europæisk økonomisk prognose. Sommeren 2019, Kommissionen.

⁽⁶⁾ Mario Draghi, formand for Den Europæiske Centralbank, pressekonference – indledende bemærkninger, Frankfurt am Main, 12. september 2019.

⁽⁷⁾ EØSU's udtalelse om den årlige vækstundersøgelse 2019, punkt 3.9.8 (EUT C 190 af 5.6.2019, s. 24).

⁽⁸⁾ EØSU's udtalelse om den årlige vækstundersøgelse 2019, punkt 1.7 (EUT C 190 af 5.6.2019, s. 24).

⁽⁹⁾ EIB's rapport om investeringer 2018/2019 – Retooling Europe's economy

⁽¹⁰⁾ Som beskrevet i EØSU's udtalelse om »Det europæiske semester og samhørighedspolitikken — Mod en ny europæisk strategi efter 2020« (EUT C 353 af 18.10.2019, s. 39).

3.2. Ubalancer på betalingsbalancens løbende poster

3.2.1. Udvalget glæder sig over Kommissionens fokus på lande med overskud på betalingsbalancens løbende poster, som udgør et stort makroøkonomisk problem for euroområdet og Den Europæiske Union. Mens lande, der tidligere havde underskud på betalingsbalancens løbende poster, er kommet af med deres underskud, tøver lande med overskud på betalingsbalancens løbende poster stadig med at gøre en væsentlig politisk indsats for at øge den indenlandske efterspørgsel — f.eks. ved hjælp af øgede offentlige investeringer, højere lønninger, en forøgelse af de offentlige udgifter eller lavere skatter — for at mindske deres overskud. Lavere skatter gennemføres bedst ved at gå bort fra skat på arbejde og moms og gå over til andre skatteindtægtskilder. Enhver potentiel reduktion af skattetryk på arbejde bør dog ikke vedrøre bidrag til sociale sikringsordninger, da disse giver et vigtigt økonomisk bidrag til sundhedspleje, pensioner, ulykkesforsikringer, arbejdsløshedsforsikringer og andre sociale beskyttelsesformål.

3.2.2. Fordi lande med overskud på de løbende poster fortsat er uvillige til at øge deres indenlandske efterspørgsel i tilstrækkeligt omfang, lider lande med underskud på de løbende poster under manglende efterspørgsel. Med proceduren vedrørende makroøkonomiske ubalancer (PMU) er det muligt at gøre opmærksom på problemet, men der er ingen håndhævelsesmyndighed knyttet til den. Derfor er gennemførelsen af de landespecifikke henstillinger særligt svag for PMU-henstillingerens vedkommende⁽¹¹⁾. EØSU opfordrer Det Europæiske Råd til at koordinere en makroøkonomisk strategi med henblik på at opnå en stigning i den indenlandske efterspørgsel i lande med overskud på de løbende poster, således at der sker en reduktion af de nationale overskud på de løbende poster, som tilsammen udgør euroområdets overskud på de løbende poster. I forbindelse med denne strategi skal lande med overskud på de løbende poster give et troværdigt tilsagn om at reducere deres overskud på en permanent og bæredygtig måde.

3.2.3. Efterhånden som et konkret budgetinstrument for euroområdet har taget form i løbet af de seneste forhandlinger, er det blevet tydeligt, at Det Europæiske Råd ikke har formået at nå til enighed om et betydeligt budget med en stabiliseringsfunktion for euroområdet. EØSU er bekymret for, at den makroøkonomiske ramme på europæisk plan ikke vil være i stand til at håndtere en fremtidig krise, hvis risiciene for fald i den økonomiske vækst skulle blive til virkelighed. EØSU opfordrer Det Europæiske Råd til at udarbejde et effektivt finanspolitisk svar fra medlemsstaterne på en potentiel recession samt et pengepolitisk svar fra Den Europæiske Centralbank.

3.3. Finanspolitik, offentlig gæld og beskatning

3.3.1. Med revurderingen af den risiko, der var forbundet med statsobligationerne under krisen i euroområdet, opstod der en øget forskel. Lande med lavere vækstrater og højere oprindelig gæld skal betale højere renter af deres offentlige gæld på baggrund af nogle undertiden ret uhensigtsmæssige finansmarkedsestimater af deres finanspolitiske situation. At forsøge at genskabe finanspolitiske stødpuder på et for tidligt tidspunkt eller — sagt lige ud — at skære ned på udgifterne og sætte skatten op, sådan som Kommissionen foreslår, når det gælder medlemsstater med høj offentlig gæld, risikerer endnu en gang at hæmme den positive dynamik i den private sektor og den stadig svage vækst i nogle medlemsstater. Ved at opstille obligatoriske finanspolitiske tilpasningskrav til lande med et mindre finanspolitisk råderum, men kun henstillinger til lande med et større finanspolitisk råderum, risikerer man, at den overordnede finanspolitiske kurs i euroområdet ikke er ekspansiv nok til at tøjle det store overskud på de løbende poster i euroområdet.

3.3.2. Nu hvor fremtrædende eksperter på dette område er i færd med at revurdere den offentlige gælds rolle i en tid med lave renter⁽¹²⁾, opfordrer EØSU Det Europæiske Råd til at overveje, om den nuværende budgetramme har lagt en dæmper på de nødvendige offentlige investeringer såvel som de offentlige udgifter til produktivitetsfremmende formål, f.eks. uddannelse, forbedring af færdigheder, livslang læring, sundhedspleje og social beskyttelse⁽¹³⁾. Som Den Europæiske Centralbank annoncerede i sin forslagspakke fra september, vil den foreløbig fastholde en meget lav rente. Denne politik har allerede i de senere år givet anledning til, at regeringernes renteudgifter er faldet. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at anvende de midler, der således er blevet frigjort, til at øge investeringerne.

3.3.3. Eksperterne er i stadig højere grad af den opfattelse, at den målemetode for outputgab, som Kommissionen bruger til at bestemme den rette finanspolitiske kurs, er for procyklisk⁽¹⁴⁾. I stedet for uafhængigt at måle den maksimale potentielle produktion i en økonomi gennem antallet af ledige og manglen på kapital bygger Kommissionens målemetode for meget på tidligere resultater⁽¹⁵⁾. Som følge heraf bliver en konjunkturudlignende finanspolitik umulig for de lande, som følger reglerne i stabilitets- og vækstpacten, både i gode og i dårlige tider. EØSU anbefaler, at Kommissionen i samarbejde med medlemsstaterne evaluerer procedurerne for beregning af outputgabene i lyset af disse konstateringer.

3.3.4. Hvad angår de lande, der ikke har været i stand til at drage så stor fordel af den økonomiske vækst i de senere år, som man kunne forvente, har en haltende samlet efterspørgsel i kombination med en ugunstig ændring i økonomiens produktionsstruktur med hensyn til eksport bidraget til deres svage vækst. EØSU opfordrer Kommissionen og Det Europæiske Råd til at tage hensyn til industrielle strategier og industripolitik i Den Europæiske Union i det europæiske semesters næste cyklus.

⁽¹¹⁾ »What drives national implementation of EU policy recommendations?« (Hvad er drivkraft for den nationale gennemførelse af EU's politiske anbefalinger?), *Bruegel working paper*, nummer 04.

⁽¹²⁾ Blanchard, O., »Public Debt and Low Interest Rates« (Offentlig gæld og lave renter), januar 2019, og den tyske debat om den nationale regel om gældsbremsen, *IW Policy Paper* 3/19.

⁽¹³⁾ »Germany's even larger than expected fiscal surpluses: Is there a link with the constitutional debt brake?« (Tysklands overskud er endnu større end forventet: Er der en sammenhæng med den forfatningsmæssige gældsbremse?), *Bruegel*.

⁽¹⁴⁾ »The campaign against »nonsense« output gaps« (Kampagnen mod outputgab, som ikke giver mening), *Bruegel*.

⁽¹⁵⁾ »Why Hysteria Over the Italian Budget Is Wrong-Headed« (Derfor er hysteriet over Italiens budget forkert).

3.3.5. Som nævnt i EØSU's tidligere udtalelser bør medlemsstaterne bekæmpe aggressiv skatteplanlægning og skatteunddragelse og sætte fokus på en retfærdig skattepolitik og finansiering af de offentlige udgifter.

3.3.6. Finansialiseringen af økonomien har givet nogle få udvalgte finansielle aktører en urimelig indflydelse på bekostning af de store virksomheder og den offentlige sektor, idet de er gået efter kortsigtede overskud og bonusser i stedet for at fokusere på de langsigtede behov hos visse virksomheder, deres medarbejdere og de regioner, hvor de opererer⁽¹⁶⁾. EØSU opfordrer Kommissionen til at undersøge muligheden for at bruge det europæiske semester til at fremme »interessentværdi« frem for »aktionærværdi«. Hvor det er relevant i medlemsstaterne, bør skattesystemet omlægges med henblik på at fremme reelle fysiske, digitale og bæredygtige investeringer samt investeringer i menneskelige ressourcer og begrænse investeringer med rent økonomiske og spekulative formål. Navnlig bør de landespecifikke henstillinger sætte fokus på fordrejninger i skattesystemet, der uberettiget begunstiger og belønner tanken om »aktionærværdi«, og foreslå reformer på området.

3.4. *Den europæiske søjle for sociale rettigheder*

3.4.1. EØSU bifalder og støtter ændringen i de politiske anbefalinger i retning af større vægt på social dialog, uddannelse, færdigheder og undervisning, sundhed og social beskyttelse. Udvalget anerkender, at indførelsen af den sociale resultatavles indikatorer, som belyser den sociale udvikling og konvergens blandt EU's medlemsstater, skaber en særlig merværdi som en nødvendig modvægt til det traditionelle fokus på økonomiske og finansielle spørgsmål. EØSU opfordrer Kommissionen til at fortsætte indsatsen og uddybe søjlens betydning i de landespecifikke henstillinger og til at undersøge muligheden for nye indikatorer på den sociale resultatavle, f.eks. nye indikatorer vedrørende kollektive overenskomster.

3.4.2. Udvalget glæder sig over, at Kommissionen lægger særlig vægt på, hvilke resultater medlemsstaterne opnår i de forskellige dimensioner af den europæiske søjle for sociale rettigheder. Udvalget anerkender, at indførelsen af den sociale resultatavles indikatorer, som belyser den sociale udvikling og konvergens blandt EU's medlemsstater, skaber en særlig merværdi som en nødvendig modvægt til det traditionelle fokus på økonomiske og finansielle spørgsmål. EØSU opfordrer Kommissionen til at fortsætte indsatsen og uddybe søjlens betydning i de landespecifikke henstillinger og til at undersøge muligheden for nye indikatorer på den sociale resultatavle, f.eks. nye indikatorer vedrørende kollektive overenskomster.

3.4.3. At lønkonvergens mellem landene går meget langsommere, end de europæiske ledere og Kommissionen havde forventet, har ført til øgede migrationsstrømme til lande og regioner, hvor der er flere job og højere lønninger. I princippet er denne strøm af arbejdstagere i retning af økonomisk bedre stillede regioner en vigtig tilpasningsmekanisme i Den Europæiske Monetære Union. Imidlertid har migrationsstrømmene været større end forventet på grund af den langsomme konvergens i lønninger og levevilkår. I visse lande er en ikke ubetydelig del af befolkningen i den erhvervsaktive alder emigreret, hvilket på mellemlangt sigt kan være et problem for de pågældende lande, hvis emigranterne ikke vender tilbage. Der er derfor behov for en hurtigere reel konvergens af lønninger og levevilkår mellem landene i EU og Den Europæiske Monetære Union. EØSU opfordrer Kommissionen til at fremlægge en detaljeret rapport om den reelle konvergens og tilpasse sine strategiske anbefalinger til medlemsstaterne og Unionen som helhed for at sikre reel konvergens.

3.4.4. I indledningen til den årlige vækstundersøgelse 2019 glæder Kommissionen sig over, at der igen er vækst i alle medlemsstaterne. Positive BNP-vækstrater er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med opadgående social konvergens. Et at redskaberne til at opnå dette er overenskomstforhandlinger. Derfor anmoder udvalget Kommissionen om at udvide den sociale resultatavles indikatorer med målemetoder for kollektive overenskomstforhandlinger.

3.4.5. Gennemførelsen af de henstillinger, der følger af den europæiske søjle for sociale rettigheder, kræver tilstrækkelig finansiering. Det skal derfor præciseres, hvordan målene i den europæiske søjle for sociale rettigheder kan opfyldes, navnlig i de lande, som i høj grad er bundet af kravene i stabilitets- og vækstpacten. EØSU anbefaler med udgangspunkt i de forslag, som udvalget fremlagde i en tidligere udtalelse⁽¹⁷⁾, at Kommissionen og Rådet sikrer, at der er ressourcer til rådighed, ikke mindst i de europæiske struktur- og investeringsfonde og andre af EU's fonde, til at supplere de offentlige og private midler fra nationalt niveau. De offentlige investeringer i medlemsstaterne kan øges, hvis der anvendes en »gylden regel« for offentlige investeringer i sociale formål, som gør budgetreglerne mere fleksible. Desuden bør enhver reduktion af Unionens budget, som medfører en reduktion af de ressourcer, som bevilges til gennemførelse af målene i den europæiske søjle for sociale rettigheder, stoppes. Investeringsplanen for Europa, som støttes af Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer (EFSI), bør ligeledes forbedres med tanke på den kritik, der blev fremsat af den Europæiske Revisionsret i januar 2019, som understregede, at dens påståede virkninger på investeringsniveauerne var overvurderede⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Vatteville, É. i magasinet *Management & Avenir*, 2008/4 (nr. 18), s. 88-103.

⁽¹⁷⁾ EUT C 262 af 25.7.2018, s. 1.

⁽¹⁸⁾ Særberetning nr. 03/2019: Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer: En indsats er nødvendig for at gøre EFSI til en fuldstændig succes.

3.5. Hvis man ser på indholdet i de landespecifikke henstillinger på det sociale område og udvider perspektivet til semesterprocessens start, kan man konstatere, at medlemsstater med lav vækst og stor offentlig gæld har fået henstillinger, der tilskynder til social devaluering⁽¹⁹⁾. Generelt er det de makroøkonomiske mål, der er blevet prioriteret⁽²⁰⁾. I betragtning af de usikre økonomiske udsigter opfordrer EØSU indtrængende Det Europæiske Råd til at sikre, at positive socialpolitiske mål i de kommende år får en større og dermed lige så stor prioritet som de andre mål, selv i tider med økonomisk krise.

3.5.1. At sikre beskæftigelse af høj kvalitet er stadig en udfordring. Forskellige former for atypiske arbejdskontrakter, f.eks. tidsbegrænset arbejde, deltidsarbejde med meget få arbejdstimer, arbejde som underleverandør eller platformarbejde, er i løbet af de sidste 10 år blevet udbredt i adskillige medlemsstater. Mens arbejdstagernes færdigheder og uddannelsesmæssige kvalifikationer er blevet bedre, er kvaliteten af de tilbudte job i mange lande blevet ringere. F.eks. kan nævnes det stigende antal arbejdstagere i nogle lande, som er tvunget til at acceptere midlertidig beskæftigelse eller deltidskontrakter på grund af mangel på fuldtidsjob, ifølge data indsamlet af Eurostat⁽²¹⁾. Nogle gange kan disse former for beskæftigelse være til glæde for arbejdstagerne, men ofte er det ikke tilfældet, og nye beskæftigelsesformer rejser desuden spørgsmål vedrørende livslang læring for arbejdstagere i midlertidige eller usikre ansættelsesforhold. EØSU anmoder medlemsstaterne om rettidigt at indføre bestemmelser om beskyttelse af arbejdstagerne og social sikring inden for europæiske rammer for at tage højde for de nye former for beskæftigelse og et stadig mere usikkert arbejdsmarked.

3.5.2. Den sociale økonomi spiller en stadig større rolle i økonomien⁽²²⁾. På grund af sin mangfoldighed (kooperativer, gensidige selskaber, foreninger, stiftelser og sociale virksomheder) har den et stort potentiale for at bidrage til den økonomiske vækst og beskæftigelsen i Europa og for i høj grad at bidrage til social samhørighed i Den Europæiske Union. Desværre har Unionen ikke udviklet passende retlige rammer for at udnytte dette potentiale på det indre marked. EØSU opfordrer Kommissionen til at sætte dette emne på dagsordenen for sin kommende mandatperiode.

3.5.3. Øgede investeringer i uddannelse i det offentlige og virksomhederne kan bidrage til bekæmpelse af arbejdsløshed i det digitale samfund nu og i fremtiden, da det moderne industri- og servicesamfund kræver højt kvalificerede medarbejdere. EØSU opfordrer medlemsstaterne til at anvende EU-midler til at sikre omskolingen af deres arbejdsstyrker til den digitale tidsalder.

3.5.4. Såfremt det er berettiget i national sammenhæng, kan en kvalitativ nyorientering hen imod erhvervsuddannelser af høj kvalitet i stedet for videregående uddannelser være hensigtsmæssig. Et alt for snævert fokus på opnåelsen af en videregående uddannelse, sådan som det er tilfældet i den sociale resultattavles indikatorer for uddannelse, risikerer at forvrænge det samlede billede. EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at tage højde for dette og overveje, om uddannelsesmæssig succes kan måles på en bedre måde i den sociale resultattavle.

3.6. *Inddragelse af arbejdsmarkedets parter*

3.6.1. EØSU glæder sig over, at Kommissionen har til hensigt at udbyde dialogen med arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet, herunder med institutioner, der udfører frivilligt samfundsarbejde, NGO'er, universiteter og forbrugerorganisationer, for yderligere at tilskynde til gennemførelsen af de landespecifikke henstillinger, bl.a. gennem besøg i medlemsstaterne og bilaterale og multilaterale drøftelser.

3.6.2. I den henseende kan den løbende uformelle informationsudveksling og informationsstrøm forbedres. Selv om det er almindelig praksis at give arbejdsmarkedets parter de nødvendige foreløbige oplysninger før vigtige møder for at sikre en produktiv debat, når det drejer sig om arbejdsmarkedsspørgsmål og sociale inkluderingsspørgsmål, er dette ikke tilfældet, når det drejer sig om budgetspørgsmål og finanspolitiske spørgsmål. EØSU opfordrer Kommissionen til i god tid at gå ind i en dybere og konstruktiv dialog med arbejdsmarkedets parter ud over de påkrævede formelle procedurer.

3.6.3. Den rettidige og konstruktive inddragelse af arbejdsmarkedets parter i det europæiske semester kan forbedres, sådan som Kommissionen med rette har bemærket⁽²³⁾. Selv om semesteret fungerer godt på EU-plan og i nogle lande, er dette ikke tilfældet i alle lande. EØSU bifalder de landespecifikke henstillinger til forskellige medlemsstater om at styrke den sociale dialog og opfordrer de pågældende medlemsstater til at føre dem ud i livet.

3.6.4. Problemer i forbindelse med rettidig adgang til relevante informationer og rettidige høringer, et seriøst engagement fra regeringernes side og arbejdsmarkedets parter kapacitet er spørgsmål, der har vanskeliggjort høringer af arbejdsmarkedets parter på nationalt plan i forbindelse med det europæiske semester. EØSU anbefaler, at der indføres minimumsstandarder for de nationale regeringers høring af arbejdsmarkedets parter i medlemsstaterne i forskellige faser af det europæiske semester. Der bør gives en forklaring på, hvorvidt medlemsstaterne har fulgt forslagene fra arbejdsmarkedets parter, og i givet fald hvorfor ikke. Inddragelsen af arbejdsmarkedets parter inddragelse skal også sikres under enhver opfølgning, hvor forslagene gennemføres og evalueres.

⁽¹⁹⁾ Copeland og Daly (2018), *The European Semester and EU Social Policy* (Det europæiske semester og EU's socialpolitik).

⁽²⁰⁾ Degryse og Pochet (2018), »European social dynamics: a quantitative approach« (Europas sociale dynamik: en kvantitativ tilgang).

⁽²¹⁾ Eurostats database, »lfsa_eggai« og »lfsa_etgar«.

⁽²²⁾ Socialøkonomiske institutioner og virksomheder i Europa omfatter over 2,8 mio. organisationer, beskæftiger 13,6 mio. mennesker og tegner sig for 8 % af EU's BNP.

⁽²³⁾ Kommissionens og Rådets fælles rapport om beskæftigelsen, s. 11.

4. Særlige anbefalinger

4.1. Når det gælder drøftelserne i Rådet om det hensigtsmæssige i at udvide det europæiske semester til at omfatte spørgsmål om social og økonomisk samhørighed, bakker EØSU kraftigt op omkring beslutningen om at medtage disse spørgsmål i semesteret ⁽²⁴⁾. EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at fortsætte ad denne vej i de kommende år og udvikle tilgangen, idet der også tages højde for, at det er nødvendigt at gøre noget ved klimaudfordringerne. EØSU glæder sig også over, at Det Europæiske Råd har opfordret medlemsstaterne til at anvende den sociale resultattavle, overvågningen af beskæftigelsesresultaterne og overvågningen af resultaterne for social beskyttelse som rettesnor for deres bestræbelser på at opnå konvergens.

4.2. Boliger

4.2.1. I en række medlemsstater er huspriserne steget de seneste år. I nogle store og mellemstore byer er huslejen blevet så høj, at den udgør en stadig stigende andel af indkomsten. Selv om det ikke er den eneste årsag, hænger det også sammen med de lave renter, da pengepolitikken mest umiddelbart kommer til udtryk gennem boligmarkedet. ECB's rentesatser forbliver på det nuværende (eller et lavere) niveau, indtil der er vedvarende konvergens i inflationen i retning af målet (tilstrækkelig tæt på, men under 2 % inden for frem-skrivningsperioden) ⁽²⁵⁾. Desuden forværrer de stigende huslejer problemet med hjemløshed. Manglen på data gør det vanskeligt at holde ordentligt øje med udviklingen i antallet af hjemløse i Den Europæiske Union. EØSU opfordrer medlemsstaterne og Kommissionen til at forbedre dataindsamlingen om hjemløse med det formål at sikre bedre overvågning af antallet, fordelingen og levevilkårene for den hjemløse befolkning i Unionen.

4.2.2. Ændringer i skattesystemet samt andre statslige incitamenter i medlemsstaterne kan opmuntre til øget renovering og nybyggeri og dermed forbedre energi- og klimabalancen i boliger og andre bygninger.

4.3. Andre reformer

4.3.1. I flere tilfælde udgør de enkelte reformer, der er nævnt i de landespecifikke henstillinger, en fare for, at den sociale og økonomiske ulighed forværres. Pensionsreformer må ikke føre til fattigdom blandt ældre.

4.3.2. Privatiseringen af offentlige aktiver bør ikke omfatte aktiver af strategisk vigtighed, som administreres bedre af den offentlige sektor, og bør ikke give et nettotab for staten ved salg, når konjunkturerne er dårlige. I princippet leveres vigtige offentlige tjenester mest effektivt af staten, da der ikke kræves et overskud, som får omkostningerne til at stige. Såfremt de offentlige tjenesters kvalitet og finansiering ikke lever op til borgernes forventninger, bør den administrative kapacitet til at levere disse tjenester på en effektiv måde forbedres, og de nødvendige økonomiske midler til at gøre dette tilvejebringes. Dette udelukker ikke muligheden for, at de enkelte lande kan nå frem til den konklusion, at de ønsker at tillade offentlig-private partnerskaber (OPP'er), der er skræddersyet til specifikke tjenester i en given situation. Når det sker, skal OPP'erne tjene offentlighedens interesser. Navnlig når der er monopol eller oligopol på markedet, er det vigtigt at undgå, at særlige interessegrupper udnytter situationen til at få ekstra indtægter ved at tage højere priser end nødvendigt eller undlade investeringer, der er nødvendige for at opretholde kvaliteten.

4.3.3. En velgennemtænkt industripolitik, der tjener et lands behov, kan øge vækst, produktivitet, trivsel og beskæftigelse. EØSU understreger, at der er behov for en bred diskussion og en konkret indsats med henblik på at udarbejde en industriel strategi på europæisk og nationalt plan, der ledsages af tilstrækkelige økonomiske ressourcer, og hvor der ikke blot er tale om en tilpasning af den europæiske konkurrencelovgivning for at muliggøre flere fusioner mellem multinationale selskaber.

Bruxelles, den 30. oktober 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²⁴⁾ Rådets konklusioner om den årlige vækstundersøgelse og den fælles beskæftigelsesrapport 2019, 15. marts 2019, s. 7.

⁽²⁵⁾ Mario Draghi, formand for Den Europæiske Centralbank, pressekonference – indledende bemærkninger, Frankfurt am Main, 12. september 2019.

ISSN 1977-0871 (elektronisk udgave)
ISSN 1725-2393 (papirudgave)

Den Europæiske Unions Publikationskontor
L-2985 Luxembourg
LUXEMBOURG

DA